

MTT RAPORTTI 57

Etelä-Suomen kansallisen tuen vaikutusten arviointi

Komission päätöksen K(2008)696 mukaisten toimenpiteiden soveltaminen ja vaikutukset Suomessa

**Jyrki Niemi, Anu Koivisto, Arto Latukka, Heikki Lehtonen,
Petri Liesivaara, Pasi Rikkonen, Jukka Tauriainen,
Marja Knuuttila ja Eero Vatanen**

**Etelä-Suomen kansallisen
tuen vaikutusten arviointi**

**Komission päätöksen K(2008)696
mukaisten toimenpiteiden sovelta-
minen ja vaikutukset Suomessa**

**Jyrki Niemi, Anu Koivisto, Arto Latukka, Heikki Lehtonen,
Petri Liesivaara, Pasi Rikkonen, Jukka Tauriainen,
Marja Knuuttila ja Eero Vatanen**

ISBN 978-952-487-393-2

ISSN 1798-6419

www-osoite: <http://www.mtt.fi/mttraportti/pdf/mttraportti57.pdf>

Copyright: MTT

Kirjoittajat: Jyrki Niemi, Anu Koivisto, Arto Latukka, Heikki Lehtonen, Petri Liesivaara,
Pasi Rikkinen, Jukka Tauriainen, Marja Knuutila ja Eero Vatanen

Julkaisija ja kustantaja: MTT, 31600 Jokioinen

Julkaisuvuosi: 2012

Kannen kuva: Anu Koivisto

Sisällysluettelo

Yhteenveto ja johtopäätökset	4
Summary and conclusions.....	12
Sammandrag och slutledningar	21
1 Johdanto	30
1.1 Arvioinnin lähtökohdat ja tavoitteet.....	30
1.2 Arvioinnin kohde: 141 artiklan mukainen tukipäätös vuosille 2008–2013	31
1.2.1 Etelä-Suomen AB-alueen kuvaus	32
1.3 AB-alueelle sovellettava maatalouden tukijärjestelmä kokonaisuudessaan	34
1.3.1 EU-maataloustuet Suomessa.....	34
1.3.2 Kansalliset tuet.....	35
1.3.3 Maatalouden rakennetuet	36
1.4 Arvioinnissa käytettävät tietoaineistot, indikaattorit ja menetelmät	37
2 AB-tukialueen maataloustuotanto ja tilarakenteen kehitys	39
2.1 Käytössä oleva maatalousmaa, maatilojen lukumäärä sekä tuotanto- ja ikärakenne	39
2.2 AB-tukialueen tuotantomäärät, tilojen lukumäärän muutos ja tilakoon kehitys	42
2.2.1 Lypsykarjatalous	42
2.2.2 Muu nautakarjatalous.....	44
2.2.3 Lammas- ja vuohi- ja hevostalous	44
2.2.4 Sika- ja siipikarjatalous.....	46
2.2.5 Puutarhatalous.....	48
2.3 Maatalouden rakennekehitys AB-tukialueella verrattuna muihin EU-maihin	56
2.4 Yhteenveto	64
3 Maatalouden hintakehitys sekä tulo- ja kannattavuuskehitys AB-tukialueella	66
3.1 Tuottaja- ja panoshintakehitys	66
3.2 Tuottavuuskehitys	69
3.3 Maatalouden tuotto-, kustannus- ja kannattavuuskehitys AB-tukialueella.....	70
3.4 Tulos- ja kannattavuuskehitys tuotantosuunnittain AB-tukialueella.....	72
3.4.1 Lypsykarjatilat	72
3.4.2 Muut nautakarjatilat	73
3.4.3 Sikatilat	74
3.4.4 Siipikarjatilat.....	75
3.4.5 Kasvihuonetuotanto	76
3.4.6 Avomaanpuutarhatuotanto.....	77
3.5 Eri tukilajien vaikutus Etelä-Suomen AB-tukialueen maatalousyritysten talouteen	79
3.5.1 Investointiavustuksen vaikutus yritysten kannattavuuteen	79
3.5.2 Investointiavustuksen vaikutus yritysten maksuvalmiuteen ja vakavaraisuuteen.....	79
3.6 Yhteenveto	80
4 141-tuen merkitys AB-alueen maataloustuotannossa ja aluetaloudessa	82
4.1 141-tulotukien merkitys AB-tukialueen maataloustuotantoon	82
4.1.1 Aluetason arvioinnin tavoitteet ja periaatteet.....	82
4.1.2 Tuen merkityksen arviointi tukiskenaarioiden ja sektoritason taloudellisen mallintamisen avulla.....	83
4.1.3 Lypsykarjatalous	87
4.1.4 Naudanlihantuotanto	89
4.1.5 Siat ja siipikarja.....	91
4.1.6 Vaikutukset viljan viljelyyn ja pellonkäyttöön	92
4.1.7 Puutarhatalous.....	93
4.1.8 Maataloustulon kehitys	94
4.2 Etelä-Suomen maa- ja elintarviketalouden aluetaloudellinen merkitys	95
4.2.1 141-tulotuen vaikutus AB-tukialueen taloudessa.....	95
4.3 Yhteenveto	97
Lähteet.....	99
Liitteet	102

Etelä-Suomen kansallisen tuen vaikutusten arviointi Komission päätöksen K(2008)696 mukaisten toimenpiteiden soveltaminen ja vaikutukset Suomessa

---

Niemi, Jyrki, Koivisto, Anu, Latukka, Arto, Lehtonen, Heikki, Liesivaara, Petri,
Rikkonen, Pasi, Tauriainen, Jukka, Knuutila, Marja, Vatanen, Eero
MTT Taloustutkimus, Latokartanonkaari 9, 00790 Helsinki, etunimi.sukunimi@mtt.fi

Yhteenveto ja johtopäätökset

1. Arvioinnin lähtökohdat ja tukijärjestelmä

Arvioinnin tavoitteena oli selvittää Suomen liittymissopimuksen artiklan 141 pohjalta vuonna 2007 sovit-
tuun tukijärjestelmään (Komission päätös K(2008)696) kuuluvien tukitoimenpiteiden toteuttamista ja
vaikutuksia Etelä-Suomen maatalouden yhdentymiseen yhteiseen maatalouspolitiikkaan. Etelä-Suomen
viljelijöiden täysimääräisellä yhdentymisellä yhteiseen maatalouspolitiikkaan tarkoitetaan tässä arvioin-
nissa sitä, että Etelä-Suomen AB-tukialueen maatalouden taloudelliset toimintaedellytykset ja mahdolli-
suudet rakenteen kehittämiseen ja sitä kautta tuottavuuden parantamiseen säilyvät EU:n yhteisillä mark-
kinoilla. Tätä on arvioitu tarkastelemalla komission päätökseen K(2008)696 perustuvien tukien merkitys-
tä AB-tukialueen tilojen maatalouden taloudellisten tulosten muodostumisessa sekä analysoimalla AB-
tukialueen maatalouden rakennekehitystä ja vertaamalla sitä muihin EU-maihin. Maatalouden tuottavuus-
kehitykseen, tuotannon tehostumiseen ja maatalouden tuotantotapojen muutokseen on myös kiinnitetty
huomiota. Etelä-Suomen maatalouden sosioekonomista merkitystä on kuvattu mm. tarkastelemalla maa-
ja elintarviketalouden osuutta AB-alueen taloudesta sekä maataloustuotannon mahdollisesta supistumisesta
seuraavia vaikutuksia alueen kokonaistuloihin ja työllisyyteen.

Pääpaino arvioinnissa on ollut tulo- ja investointitukien myötä aikaansaadun tulo- ja kannattavuuskehi-
tyksen sekä rakennekehityksen muutoksen tarkastelussa ja tätä kautta EU:n yhteiseen maatalouspolitiik-
kaan tapahtuvan sopeutumiskehityksen edistymisen tarkastelussa. Jotta AB-alueen maatalouden taloudel-
liset toimintaedellytykset ja mahdollisuudet rakenteen kehittämiseen ja sitä kautta tuottavuuden paranta-
miseen säilyvät EU:n yhteisillä markkinoilla, komission päätökseen K(2008)696 perustuvien tukien vä-
hentäminen tai poistaminen ei saisi vaarantaa kannattavan tuotannon edellytyksiä alueen tiloilla. Lisäksi
maataloudessa tehtyjen investointien käyttöasteen tulee säilyä korkeana ja kotieläintuotannon jatkumisen
edellyttämä tuotannon kannattavuus alueella tulee olla turvattu. Näiden edellytysten toteuduttua voidaan
tehdä päätelmiä Etelä-Suomen viljelijöiden täysimääräisestä yhdentymisestä yhteiseen maatalous-
politiikkaan ja mahdollisuuksista kansallisen tuen vähentämiselle tai poistamiselle.

1.1. AB-alueelle sovellettava maatalouden tukijärjestelmä

Etelä-Suomen AB-alueella maatalouden tukijärjestelmän perustan muodostavat Euroopan unionin (EU)
yhteisen maatalouspolitiikan tukimuodot, joita ovat EU:n kokonaan rahoittamat suorat tuet sekä EU:n
osarahoittamat luonnonhaittakorvaus ja maatalouden ympäristötuki. Suomi on pyrkinyt hyödyntämään
EU:n yhteisen maatalouspolitiikan tukimuodot AB-alueella täysimääräisesti. Vuonna 2011 AB-alueen
maataloudelle kohdistui yhteisen maatalouspolitiikan mukaista tukea yhteensä 625 milj. euroa. Tuki koos-
tui ns. CAP-tulotuesta (274,3 milj. euroa), epäsuotuisten maatalousalueiden luonnonhaittakorvauksesta
(189,6 milj. euroa) ja ympäristötuesta (161,1 milj. euroa). Lisäksi AB-tukialueella on maksettu luonnon-
haittakorvauksen kansallista lisäosaa vuodesta 2005 alkaen. Vuonna 2011 sitä maksettiin AB-alueelle
yhteensä 43,5 milj. euroa.

Osana EU:n suorien tukien järjestelmää AB-tukialueella maksetaan artiklaan 68 perustuen myös tuotan-
tosidonnaista tukea. Pelkästään AB-alueella käytössä olevaa lypsylehmäpalkkiota voidaan maksaa vuo-
dessa enintään 9,5 miljoonaa euroa ja koko maassa maksettavaa nautapalkkiota (sonnista, härästä, emo-
lehmästä ja emolehmähiehosta) maksetaan AB-alueelle noin 11,7 milj. euroa.

AB-tukialueella maksettavista kansallisista tukimuodoista tärkein on liittymissopimuksen 141 artiklan perusteella maksettava tuki, jolla on täydennetty EU:n yhteisiä tukimuotoja. Suomi on käyttänyt artiklassa 141 todettua mahdollisuutta vuodesta 1997 alkaen Etelä-Suomen kansallisen tuen perustana. EU:n komissio on kuitenkin asettanut tiukat ehdot kansallisen tuen ehdoksi: yhteisen maatalouspolitiikan tukimuotojen täysimääräisen hyödyntämisen lisäksi Suomi on ollut velvollinen hyödyntämään AB-alueella täysimääräisesti myös rakennetuen mahdollisuudet.

2. AB-tukialueen maataloustuotanto ja rakennekehitys

2.1. Maatalouden rakennemuutos AB-tukialueella

Vuonna 2011 AB-alueella oli 26 562 maatilaa eli noin 43 % kaikista Suomen maataloista. Tilamäärä on vähentynyt noin 11 %:lla vuodesta 2006 ja lähes 22 %:lla vuodesta 2000. Käytössä olevan maatalousmaan määrä ei ole kuitenkaan merkittävästi vähentynyt vaan maatalojen keskimääräinen peltoala on jatkanut kasvua. Vuonna 2011 AB-alueen maataloilla oli maatalousmaata viljelyksessä keskimäärin 40,4 hehtaaria, kun koko maassa vastaava luku oli 37,4 hehtaaria. AB-tukialueella on noin 47 % koko maan maatalousmaasta.

AB-alue on kasvituotannon osalta koko maan merkittävin tuotantoalue. Se vastaa 85 prosentista vehnän tuotannosta ja 55 prosentista rehuviljantuotannosta. Myös puutarhatuotannossa AB-alueen merkitys on suuri, sillä alueella sijaitsee koko maan avomaan vihannesalasta 75 %, hedelmä-, marja- ja taimitarhatuotannon alasta 40 % ja kasvihuonealasta 44 %. Sian- ja siipikarjanlihan tuotannosta alueen osuus on noin 55 % ja maidon ja naudanlihantuotannosta alueella on runsaat 20 %. AB-alueella on merkittävä osa maan elintarviketeollisuudesta ja maan suurimmat väestökeskukset.

Tuotantosunnittain tarkasteltuna eniten on AB-tukialueella alentunut kotieläintilojen määrä, erityisesti sika-, maito- ja siipikarjatilojen määrät (alentumisprosentit -39, -37, -21). Tilamäärä on laskenut, mutta samalla jäljelle jääneiden taloudellinen tilakoko on noussut jatkuvan rakennekehityksen vuoksi.

Lypsykarjatiloja oli AB-alueella kiintiökaudella 2011/2012 yhteensä 2 200, joka on 21,2 % kaikista Suomen lypsykarjataloista. Lypsykarjatilojen lukumäärä on vähentynyt AB-tukialueella kiintiövuodesta 2007/2008 noin 774 tilalla eli 26 %:lla, mikä on hieman nopeampi vähenemismuutos kuin koko maassa keskimäärin. Lypsykarjatilojen keskimääräinen koko on kasvanut tasaisesti koko tarkastelujakson 2006–2011 ajan. Vuonna 2006 AB-alueen lypsykarjataloilla oli keskimäärin noin 21 lypsylehmää, kun vuonna 2011 määrä oli jo lähes 27 lypsylehmää.

Muuta nautakarjataloutta harjoitti AB-alueella vuonna 2011 yhteensä 1 015 maatilaa, joka on 27 % koko maan muista nautakarjataloista. Muuta nautakarjataloutta harjoittavien tilojen määrä on laskenut AB-alueella 180 tilalla eli 15 %:lla vuodesta 2006.

Vuonna 2011 AB-tukialueella oli 969 sikatilaa, joka on noin puolet kaikista Suomen sikataloista. Sikatilojen määrä on vähentynyt vuodesta 2006 vuoteen 2011 AB-alueella yli 560 tilalla eli lähes 37 %:lla.

Siipikarjatilojen määrä on vähentynyt AB-alueella vuodesta 2006 vuoteen 2011 mennessä yhteensä 132 tilalla eli noin viidenneksellä. Siipikarjatiloja oli AB-tukialueella vuonna 2011 yhteensä 436 kappaletta. Tämä on 62,8 % kaikista Suomen siipikarjataloista.

2.2. Maatalouden rakennekehitys AB-tukialueella verrattuna muihin EU-maihin

Vuosina 1995–2007 yli kolmannes kaikista AB-alueen maataloista lopetti tuotannon. Kehitys on ollut selvästi nopeampaa kuin EU-15-alueella keskimäärin. EU-15-alueen maataloista keskimäärin 23 % lopetti maataloustuotannon vuosien 1995–2007 aikana.

Tilamäärän väheneminen vuosien 1995–2007 aikana Suomen AB-tukialueella ei huomattavasti eroa kehityksestä Tanskassa ja Saksassa, joissa maatalojen lopettamismuutos on ollut hieman AB-alueella nopeam-

paa. Suomen kanssa samaan aikaan jäseneksi liittyneessä Ruotsissa sitä vastoin vain noin 18 % tiloista lopetti tuotannon vuosien 1995–2007 välillä. Myös Itävallassa tilamäärä on laskenut vajaalla viidenneksellä EU:hun liittymisen jälkeen.

Noin 62 % AB-alueen lypsykarjatiloihin lopetti tuotannon vuosien 1995–2007 aikana. Kehitys on ollut vertailumaissa samansuuntaista. Tanskassa tiloista kaksi kolmasosaa, ja Ruotsissakin noin 60 % lopetti tuotannon vuosien 1995–2007 aikana. Itävallassa tuotannosta luopui samalla ajanjaksolla noin 45 % tiloista. EU-15 keskiarvo oli 39 %.

Muiden nautakarjatilojen lukumäärä on puolestaan laskenut Suomen AB-alueella vuodesta 1995 enemmän kuin Tanskassa ja Ruotsissa. Kun A- ja B-alueella noin puolet tiloista luopui tuotannosta vuosien 1995–2007 aikana, vastaavalla ajanjaksona Tanskassa noin 28 % ja Ruotsissa 30 % muista nautakarjatiloihin lopetti tuotannon.

Sikatilojen määrä puolittui AB-alueella vuosien 1995–2007 aikana. AB-alueen sikatilojen vähentyminen (50,6 %) on kuitenkin ollut jonkin verran hitaampaa kuin vertailumaissa Ruotsissa, Tanskassa ja Itävallassa, mutta lähellä EU-15 tilamäärän pienenemisen keskiarvoa, joka on 47,5 % vuosina 1995–2007.

Kasvihuonevihannestilojen lukumäärä on vähentynyt Suomessa lähes yhtä paljon kuin Ruotsissa, eli noin 40 %. Hollannissa tilamäärä on tosin alentunut Suomea enemmän. Myös avomaan vihannestilojen lukumäärän aleneminen on ollut Suomessa Hollantia maltillisempaa, mutta Ruotsia nopeampaa. Suomessa avomaavihannestilojen lukumäärä on alentunut 62 %, Hollannissa yli 70 % ja Ruotsissa vajaat 37 %.

Vaikka AB-tukialueen maatalouden rakennekehitys on edennyt vauhdikkaasti, keskitilakoko on AB-alueella edelleen pieni verrattuna moneen muuhun EU-maahan. Esimerkiksi maitotilojen keskimääräinen eläinmäärä on Suomen AB-alueella Tanskaa, Ruotsia ja Saksaa huomattavasti pienempi. Vuonna 2007 lypsylehmiä oli A- ja B-alueen tiloilla keskimäärin 23 kappaletta. Samaan aikaan Tanskassa keskimääräinen karjakoko oli jo yli 100 lehmää tilaa kohden. Ruotsissakin maitotilojen keskikoko nousi yli 50 lypsylehmään vuonna 2007.

2.3. Rakennekehityksen tulevaisuuden näkymät AB-alueella

Toteutunut rakennekehitys maatalojen lukumäärällä mitattuna on ollut AB-alueella nopeaa, mutta samalla suhteellisen tasaista. Kotieläintilojen lukumäärä on vähentynyt vuosittain keskimäärin 7 %:n vuosivauhtia, mikä tarkoittaa niiden lukumäärän puolittumista vuosikymmenessä. Ajoittain tilojen lukumäärä on vähentynyt tätä nopeammin, esim. sikatilojen lukumäärä väheni 2008 peräti 15 % vuodessa vaikean markkinatilanteen ja kansallisten tukien muutosten takia. Sika- ja siipikarjatalouden kansalliset tuet irrotettiin tuotannosta vuoden 2009 alussa. Kasvitilojen lukumäärä on pysynyt varsin vakaana, koska samalla kun osa on lopettanut tuotannon, kotieläintuotannosta luopuneita tiloja on siirtynyt kasvitilojen ryhmään.

Mittakaavaetujen ja markkinakehityksen myötä toimiala keskittyy edelleenkin voimakkaasti. Maatalojen määrä vähenee ja tuotanto jakautuu entistä enemmän suurille maataloille, mikä edellyttää tuotantoa jatkavilta yrityksiltä tuotantoyksiköiden kasvattamista. Rakennekehitys voi säilyä AB-alueella suhteellisen vakaana, jos tulo- ja investointitukia myönnetään entiseen tapaan. Suurin tarve rakennekehitykselle näyttäisi olevan lypsykarjataloudessa, jossa tuotanto vastaa kotimaan kulutusta ja jossa ns. uutena ilmiönä ollut havaittavissa yli 30 lehmän tilojen luopuminen tuotannosta. Lypsy- ja nautakarjataloudessa tuotanto on selvästi vähentynyt AB-alueella myös 2008–2011 aikana huolimatta tuotantosidonnaisista tulotuista ja investointituista. Jatkossa investoinnit keskittyvät tiloille, jotka tähtäävät yli 50 lehmän tilakokoon. Investointituilla on suuri merkitys investointien kannattavuudelle paitsi lypsy- ja nautakarjataloudessa, myös sika- ja siipikarjataloudessa, koska sika- ja siipikarjatalouden tuet on suurelta osin irrotettu tuotannosta. Sika- ja siipikarjataloudessa markkinahinnat määräävätkin jatkossa aiempaa enemmän sen, onko tuotannosta saatava kate riittävä suhteessa tuottajan investointimenoon, jota investointituki pienentää.

Maatalouden rakennekehitys jatkuu AB-alueella ja koko Suomessa tulevina vuosina nopeana yksikkökokojen kasvaessa ja tilalukumäärän pienentyessä. Siihen ohjaavat paitsi mittakaavaedut, myös maatalouspoliittiset linjaukset. EU:n komissio on asettanut Etelä-Suomen kansallisen kotieläintuen ehdoksi investointituen täysimääräisen hyödyntämisen. Maatalouden ja elintarvikesektorin kilpailukykyyn kehittäminen ja tuottavuuden parantaminen edellyttävätkin nykyisen kaltaista, varsin rivakkaa rakennekehitystä ja yritysköön kasvua. Jo yksin teknologinen kehitys johtaa siihen, että maatalojen koko kasvaa. Tämän tulee

johtaa kokonaistuottavuuden kasvuun, jotta yksikkökustannukset laskisivat ja kilpailukyky voisi parantua tai säilyä edes ennallaan suhteessa läheisiin naapurimaihin, joissa maatilat ovat suurempia kuin AB-alueella. Myönteinen tuottavuuskehitys on tärkeä tavoite yksittäiselle yritykselle ja se on samalla koko alan säilymisen ja kasvun edellytys.

Tutkimustulokset antavat kuitenkin viitteitä siitä, että rakennekehityksestä saatavat hyödyt näyttäisivät jäävän Suomen oloissa alhaisemmiksi kuin edullisemmilla tuotantoalueilla, koska Suomen oloissa pääoman ja kapasiteetin käyttöaste jää lyhyen kasvukauden ja lyhyiden työhuippujen vuoksi alhaisemmaksi kuin edullisemmilla tuotantoalueilla. Merkittävä osa mittakaavahyödyistä menetetään hajanaisesta pelto-lohkorakenteesta ja lyhyestä kasvu- ja laidunkaudesta aiheutuviin kustannuksiin, kuten kasvavaan työmenekkiin hehtaaria kohti. Nämä viimeksi mainitut kustannukset ovat Suomessa poikkeuksellisen korkeat. Samalla kun etäisyys tilakeskuksesta peltolohkoille kasvaa, kasvavat myös lannanlevityksen ja pelto-viljelyn kustannukset ja siihen käytetty aika. Tämän lisäksi lyhyt kasvukausi ja sisäruokinnan järjestäminen lisäävät karjakoon kasvattamisen kustannuksia ja työmenekkiä. Tämä heikentää saavutettuja mitta-kaavaetuja töiden järjestämisessä ja koneistuksessa.

Tuottavuuden parantamisella on Suomen olosuhteissa siten omat rajansa ja maatalouden kilpailukykyta-voitteiden saavuttaminen on vaikeaa pelkästään kustannustehokkuutta lisäämällä tai pääoman käyttöä tehostamalla. Maatalouden työpaikkojen korvaaminen pääomapanoksilla saattaa lisätä myös yhteiskunnallisia kustannuksia. Kustannukset nousevat muun muassa sen vuoksi, että vanhaa tuotantokapasiteettia ei ehditä poistaa riittävästi jos kiirehditään rakennekehitystä rakentamalla enemmän uutta tuotantokapasiteettia. Maatalouden rakennekehityksen nopeuttamista nykyisestä, muihin maihin verrattuna varsin nopeasta vauhdista, onkin vaikea perustella taloudellisilla saati sosiaalisilla näkökulmilla.

3. Maatalouden hintakehitys sekä tulo- ja kannattavuuskehitys

3.1. Tuottaja- ja panoshintakehitys

Tarkastelemalla hintojen välittymistä EU:n muista jäsenmaista Suomen markkinoille saadaan viitteitä siitä, kuinka hyvin suomalaiset markkinat ovat integroituneet EU:n sisämarkkinoihin maataloustuotteiden kaupassa. Käytännössä Suomen on pienen kokonsa takia sopeuduttava hintamuutoksiin EU:n markkinoilla eli Suomen toimilla ja tuotantomäärillä ei ole vaikutusta markkinahintoihin EU:n sisämarkkinoilla. Maatalouden tuottajahintaindeksin kehitys onkin pääosin noudattanut Suomessa muiden EU-maiden kehitystä. Tuotantopanosten hintaindeksin kehitys ei myöskään merkittävästi eroa Suomessa muiden EU-maiden kehityksestä.

Suomen hinnoissa on kuitenkin erityispiirteitä. Esimerkiksi sianlihan ja maidon markkinahinnat vaihtelevat vähemmän Suomessa kuin monissa muissa EU-maissa. Kananmunista on ollut Suomessa aiemmin ylitarjontaa ja niiden tuottajahinta on ollut matala muuhun EU:hun verrattuna. Suomalaisille maidontuottajille puolestaan maksetaan maidon korkean jalostusasteen vuoksi hieman korkeampaa hintaa kuin EU:n tuottajille keskimäärin ja maidon hinnan kausiporrastus on Suomessa monia muita maita voimakkaampi. Lihan tuottajahinnat ovat olleet Suomessa viime vuosina lähellä EU:n keskimääräistä tasoa.

Tutkimukset viittaavat kuitenkin siihen, että Euroopan markkinoilla havaitut hintamuutokset siirtyvät varsin hitaasti Suomen lihamarkkinoille. Sianlihamarkkinoilla hintatietojen välittyminen on hitaudesta huolimatta tilastollisin mittarein todettavissa. Sen sijaan naudanlihamarkkinoilla edes huomattavan suuret hintamuutokset Keski-Euroopan markkinoilla eivät välity Suomen markkinoille siinä määrin, että muutokset olisivat tilastollisin menetelmin todettavissa.

Suomen maatalousalan markkinoille on tyypillistä pitkistä välimatkoista johtuvat kuljetuskustannukset ja väestömäärästä johtuen suhteellisen pienet mutta keskittyneet markkinat. Meijereiden ja teurastamoiden määrää Suomessa on vähennetty elintarviketeollisuuden kilpailukykyyn parantamisen ja tuotannon keskittymisen takia. Myös maatalouden panosteollisuudessa tuotantolaitosten keskittyminen ja kasvavat välimatkat aiheuttavat lisäkustannuksia.

3.2. Maatalouden taloudellisten tulosten kehitys ja kansallisen tuen merkitys

Maa- ja puutarhatalouden kannattavuus putosi AB-alueella kaikissa päätuotantosuunnissa Suomen liittyä Euroopan unioniin vuonna 1995. Yrittäjätulo putosi 20 prosenttia ja kannattavuuskerroin aleni 0,82:sta 0,68:een. Kannattavuuskerroin lasketaan jakamalla yrittäjätulo palkkavaatimuksen ja korkovaatimuksen summalla. Kannattavuuskerroin 0,68 osoittaa, että yrittäjätulo kattoi 68 prosenttia maatalousyrittäjän oman työn ja oman pääoman kustannuksista. Vuoden 1995 jälkeenkin tulos- ja kannattavuuskehitys on ollut AB-alueella laskeva. Vuonna 2010 koko AB-alueen kannattavuuskerroin oli 0,47, mikä osoittaa, että yrittäjä sai omalle työtunnilleen 47 prosenttia maataloustyöntekijän saamasta 14 euron tuntikorvauksesta sekä 47 prosenttia omalle pääomalle asetetusta 6,3 prosentin korkotavoitteesta.

Vuoden 2007 syksyllä alkanut raaka-ainehintojen nousu veti maatalouden tuottajahinnat, varsinkin viljan ja maidon hinnat nousuun. Talouslaman seurauksena tuottajahinnat putosivat vuonna 2009. Kun näihin vuosiin liittyi vielä energian, lannoitteiden ja rehujen voimakas hinnannousu, heikkeni kannattavuus voimakkaasti jo vuonna 2008 ja erityisesti vuonna 2009, huolimatta tuottajahintojen palautumisesta ja vuosikymmenen ennätysasadosta. Maatalouden tuottaja- ja panoshintasuhteet ovat kehittyneet maatalousyrittäjien näkökulmasta epäsuotuisasti. Panoshinnat ovat nousseet selvästi tuotehintoja nopeammin, erityisesti kotieläintiloilla.

Tässä evaluaatioraportissa 141-tukien merkitystä AB-alueen maatalousyrittäjille on tarkasteltu MTT:n kannattavuuskirjanpitoaineiston perusteella. Vuonna 2010 AB-alueella oli kaikkiaan 405 kannattavuuskirjanpitoalaa, joilla standardituotokseen perustuva taloudellinen tilakoko ylitti FADN-seurannan 8 000 euron tilakokoalarajan. Näiden tuloksista on painotettu tuotantosuunnittain ja SO-tilakokoluokittain keskiarvotulokset kuvaamaan alueen vastaavien 18 570 tilan tuloksia. Jotta saadaan selkeä kuva kansallisen 141-tuen merkityksestä, tarkastelussa on keskitytty niihin tuotantosuuntiin, joille Etelä-Suomen 141-tuella on merkitystä.

Tuottavuustarkastelun mukaan AB-tukialueella sika- ja maitotilojen tuottavuus on noussut aikavälillä 2000–2010 keskimäärin 2,7 ja 4,5 prosenttia vuosittain. Tällä ja tilakokoa kasvattamalla maatalousyrittäjät ovat yrittäneet kompensoida tuotos- ja panoshintojen heikkenevää hintasuhdetta. Kannattavuuskirjanpitoaineiston painotettujen tulosten mukaan viimeisen kymmenen vuoden aikana AB -alueen kotieläinyritysten peltoala on kasvanut 40 prosenttia ja eläinyksikkömäärä 75 prosenttia. Kaikki tilakokoluokat huomioon ottaen 45 prosenttia AB-alueen kotieläin- ja puutarhayrittäjistä on lopettanut tuotannon vuodesta 2000 vuoteen 2011 ulottuvalla jaksolla.

Näinkään merkittävä tuottavuus- ja rakennekehitys ei ole riittänyt pitämään yritysten taloustilannetta ennallaan. Puutarha- ja kotieläinyritysten yrittäjätulo eli yrittäjän työpanokselle ja omalle pääomalle jäävä korvaus ei ole kasvanut nimellisestikään. Samaan aikaan yritystoimintaan sitoutuneen, usein toimialan ulkopuolelta sijoitetun oman pääoman määrä on 2000-luvulla likimain kaksinkertaistunut, joten omalle pääomalle jäävä korvaus on näin heikentynyt. Yritysten velat ovat kolminkertaistuneet ja näistä aiheutuvat korkomenot luonnollisesti painavat osaltaan yrittäjätuloa. Kaikki tuotantokustannukset ja siis myös maatalousyrittäjien työstä ja omasta pääomasta aiheutuvat kustannukset huomioiva yrittäjänvoitto on ollut vuosittain negatiivinen, noin -40 000 euroa tilaa kohti

Yrittäjätulosta noin 65–70 prosenttia muodostuu kansallisesta 141-tulotuesta ja siihen läheisesti liittyvästä luonnonhaittakorvauksen kansallisesta lisäosasta. Vuonna 2010 pelkän 141-tulotuen osuus yrittäjätulosta oli 45 prosenttia. Näin siis esimerkiksi 141-tulotuen poistaminen leikkaisi lähes puolet maatalousyrittäjien yrittäjätulosta. Mahdolliset tukileikkaukset heikentäisivät näin erittäin merkittävästi maatalousyrittäjien tuloksia ja kannattavuutta.

Tuotantosuunnittain tarkasteltuna voimakkaasta rakennekehityksestä johtuen lypsykarjatilojen kokonaistuotto ja myös yrittäjätulo ovat nousseet vuosittain. Suhteessa kokonaistuottoon yrittäjätulo on kuitenkin alentunut. Kansalliset 141-tulotuet ja luonnonhaittakorvauksen kansallinen lisäosa ovat muodostaneet vuosittain noin 30 prosenttia yrittäjätulosta ja 141-tulotuki yksinään noin 20 prosenttia. Kun huomioidaan myös omasta työstä ja omasta pääomasta aiheutuvat kustannukset, yrittäjänvoitto on ollut negatiivinen koko tarkastelukauden, noin -35 000 euroa. AB-alueen kaikista lypsykarjatilasta 60 prosenttia on lopettanut tuotannon 2000-luvulla, mutta rakennekehityksestä ja tilakoon kasvusta huolimatta kannattavuuskehitys ei ole kääntynyt nousuun, vaan kannattavuuskerroin on pysynyt 2000-luvun noin 0,5–0,6:n tasolla.

Muut nautakarjatilat -ryhmässä kokonaistuotto ja myös yrittäjätulo ovat nousseet vuosittain voimakkaasta rakennekehityksestä johtuen. Vuosina 2008 ja 2009 yrittäjätulo on muodostunut kokonaisuudessaan 141-tulotuesta ja luonnonhaittakorvauksen kansallisesta lisäosasta. Pelkän 141-tulotuen osuus on vaihdellut tarkastelukaudella 40 ja 70 prosentin välillä. Kun huomioidaan myös omasta työstä ja omasta pääomasta aiheutuvat kustannukset, yrittäjänvoitto on ollut vuosittain negatiivinen, noin -40 000 euroa. Kokonaistuotto ei ole riittänyt kattamaan tuotantokustannusta. Kannattavuuskerroin on vaihdellut viime vuosina 0,3–0,4:n tasolla.

Voimakkaan rakennekehityksen myötä myös sikatilojen kokonaistuotto on noussut. Tarkastelukaudella 141-tulotuen ja luonnonhaittakorvauksen kansallisen lisäosan osuus kokonaistuotosta on alentumassa vuoden 2007 noin 12 prosentista vuoden 2011 noin 9 prosenttiin. Vastaavasti sikatilojen yrittäjätulo on heikentynyt koko tarkastelukauden ja uhkaa ennusteen mukaan romahtaa 2011 noin 5 000 euroon vuodessa, mikä tarkoittaa yrittäjätulon olevan tuolloin kokonaisuudessaan tukea. Kun huomioidaan myös omasta työstä ja omasta pääomasta aiheutuvat kustannukset, yrittäjänvoitto laskisi noin -70 000 euroon eli tuotanto olisi voimakkaasti tappiollista. Kannattavuuskerroin olisi 2001 ennusteen mukaan 0,06. Vuonna 2013 sika- ja siipikarjatalouden tuotannosta irrotettu tuki pienenee kokonaistasolla noin 37 prosenttia. Tällöin sekä yrittäjätulo että suhteellista kannattavuutta kuvaava kannattavuuskerroin painuvat negatiivisiksi. AB-alueen sikatiloista 67 prosenttia on lopettanut tuotannon 2000-luvulla vuoteen 2011 mennessä.

Siipikarjatiloilta kokonaistuotto on noussut vuosittain. Osittain yritysmäärän pienyydestä johtuen tulokset vaihtelevat vuosittain voimakkaasti. Vuonna 2008 yrittäjätulo painui negatiiviseksi, kun taas 2010 päästiin noin 40 000 euron yrittäjätuloon. Tuolloinkin kuitenkin yrittäjätulosta 87 prosenttia koostui 141-tulotuesta ja luonnonhaittakorvauksen kansallisesta lisäosasta. Pelkän 141-tulotuen osuus yrittäjätulosta oli 75 prosenttia. Kun huomioidaan myös omasta työstä ja omasta pääomasta aiheutuvat kustannukset, yrittäjänvoitto laskisi 2012 jo noin -30 000 euroon. Vuonna 2013 tapahtuva sika- ja siipikarjatalouden tuotannosta irrotetun tuen leikkaus pienentää yritysten keskimääräistä yrittäjätuloa edelleen vuosien 2011–2012 tasosta noin 30 prosenttia. Kannattavuuskerroin laskisi vuonna 2013 noin 0,35:een edeltävien vuosien ennusteen mukaisesta 0,5:en tasosta.

Kasvihuoneyrityksillä yrittäjätulo on muodostunut kokonaisuudessaan kansallisesta 141-tulotuesta. Ennusteiden mukaan vuosina 2011 ja 2012 yrittäjätuloa ei saada enää lainkaan. Näin yrittäjän omalle työlle ja pääomalle ei saada lainkaan korvausta. Myös korkokustannukset ja osa poistoista jää kattamatta. Yrittäjänvoitto laskisi noin -80 000 euroon. Kannattavuuskerroin tulisi olemaan negatiivinen, -0,4.

Tarkastelun mukaan investointiavustukset ovat parantaneet yritysten vakavaraisuutta ja maksuvalmiutta. Ilman investointiavustusta velkamäärä olisi tarkastelluissa tuotantosunnissa noin 10 prosenttia nykyistä korkeampi. Kasvaneesta velkamäärästä aiheutuvat lisäkorkomenot olisivat puolestaan vähentäneet velkojen takaisinmaksuun käytettäväksi jäänyttä rahoitustulosta. Näiden vuoksi vieraan pääoman takaisinmaksuaika olisi noin viisi vuotta nykyistä korkeampi. Investointiavustuksilla on näin merkittävästi ylläpidetty AB-alueen maatalousyrittäjien mahdollisuuksia rakennekehitykseen ja sen myötä kannattavuuden ja tuotavuuden kehittämiseen.

4. 141-tuen merkitys AB-tukialueen maataloustuotannossa ja aluetaloudessa

4.1. 141-tulotuen merkitys maatalouden tuotantovolyymien säilyttäjä

Jos 141-tulotukea ei olisi maksettu lainkaan 2008–2011 eikä maksettaisi 2012–2020, AB-alueen maidontuotanto vähenisi MTT:ssa tehtyjen mallianalyyseihin mukaan jopa alle puoleen vuodesta 2010 (472 milj. litraa) eli tasolle 220 milj. litraa vuonna 2020. Tämä olisi myös pois koko maan maidontuotannosta, koska AB-alueen tuotanto ei C-alueen tukirajoitteiden vuoksi juurikaan korvautu C-alueen tuotannon kasvulla. 141-tulotuen poistuminen ei tulosten mukaan kokonaan lopettaisi emolehmätuotantoa AB-alueilta, mutta emolehmien lukumäärä vähenisi neljänneksen vuoden 2007 tasosta vuoteen 2020 mennessä. Näiden seurauksena AB-alueen maidontuotanto alenisi noin 45% ja naudanlihan tuotanto alenisi noin 40 %

vuoteen 2020 mennessä. Tulokset 141-tulotukien merkityksestä AB-alueen maatalouden kokonaistuotannolle tuotantosuunnittain perustuvat MTT:ssa laadittuun Suomen maataloutta kuvaavaan alueelliseen sektorimalliin DREMFIAn.

Nämä tulokset korostavat tuotantosidonnaisen tuen merkitystä maidon- ja naudanlihan tuotannolle. Maito- ja nautatiloilla tuotantosidonnaiset tulotuet ja investointituet ovat toisiaan täydentäviä ja jopa toisiaan edellyttäviä korkeiden muuttuvien kustannusten takia. Esimerkiksi tuotantosidonnaisen tuen loppuminen johtaisi saatujen tulosten mukaan katetuoton ja investointien kannattavuuden heikkenemiseen. Korkeakaan investointituki ei silloin ylläpitäisi tuotantoa eikä kehittäisi tuotantorakennetta ja tuottavuutta, jos eläinpaikka ei tuota katetta investoidulle pääomalle. Saatujen tulosten mukaan esimerkiksi investoinnit suuriin, yli 50 lehmän tuotantoyksiköihin vähenisivät ilman maidon tuotantosidonnaista 141-tukea, jolloin myös rakennekehitys tältä osin hidastuisi ja tuotanto alenisi. Sen sijaan sika- ja siipikarjatalouden kansalliset tuet niin AB- kuin C-alueillakin on jo lähes kokonaan irrotettu tuotannosta, vaikka 141-sika- ja siipikarjatuen ehtona on kotieläintilana pysyminen. Saatujen tulosten mukaan 141-tulotuen poistaminen sika- ja siipikarjataloudelta johtaisi runsaan 10 % vähenemiseen tuotannossa AB-alueilla.

Maidon- ja lihan tuotannon vähentyessä 141-tulotukien poistamisen seurauksena 2008–2020 myös rehu- ja viljan kysyntä jäisi selvästi alhaisemmaksi. Tämä johtaisi mallianalyyseihin mukaan jopa 170–180 000 hehtaarin vähenemiseen viljantuotannossa ja 50 000 hehtaarin vähenemiseen nurmialassa Etelä-Suomen alueella. Tämä yli 200 000 ha siirtyisi suurimmaksi osin kesänteille ja heikkotuottoisimmat pellot, noin 100 000 ha, jäisivät kokonaan viljelemättä.

141-tulotuella on huomattava merkitys AB-alueiden tuotannolle ja yrittäjätuloon. Tuotannon vähentyessä 141-tulotukien poistamisen seurauksena 2008–2020 yrittäjätulo vähenisi tulosten mukaan enemmän kuin 141-tulotuen mukana poistunut rahamäärä. Yrittäjätulo vähenisi tulosten mukaan AB-alueella suhteessa perusraan pysyväisluonteisesti noin 95 milj. euroa, mikä tarkoittaisi 36 %:n vähennystä.

4.2. Tuotantosidonnainen tuki vs. tuotannosta irrotettu tuki

Vuonna 2007 sovitun tukijärjestelmän (Komission päätös K(2008)696) myötä 141-tulotukien rakenne muuttui sika- ja siipikarjasektoreilla. Sika- ja siipikarjatalouden 141-tulotuet on maksettu AB-alueella vuodesta 2009 alkaen tuotannosta irrotettuna tilakohtaisena tukena, joka perustuu pääsääntöisesti tilan vuoden 2007 tuotantomääriin. Märehtijöiden 141-tulotuet on sitä vastoin maksettu edelleen tuotantosidonnaisina tukina koko tukikauden ajan. Tässä tutkimuksessa saadut tulokset tuovat esille tuotantosidonnaisen tuen suuren merkityksen maidon- ja naudanlihan tuotannolle. Näiden tuotantosuuntien tuotanto on tuista huolimatta jatkuvasti vähentynyt AB-alueella, kun taas sika- ja siipikarjatuotanto on myös ajoittain lisääntynyt.

Tuen irrottaminen tuotannosta vähentää kannustinta tuottamiseen ja jättää tuotannon määrän aiempaa enemmän markkinoiden ja markkinaosapuolten strategisten päätösten ohjattavaksi. Teoriassa tuen irrottaminen tuotannosta johtaa kilpailullisilla markkinoilla paremmin kysyntää vastaavaan tuotantoon ja tehokkaampaan tuotantoresurssien käyttöön. Tuen irrottaminen tuotannosta antaa mahdollisuuden lopettaa suhteellisesti heikommin kannattavaa tuotantoa ilman että tukea menetetään. Tämä nostaa kotimaisia markkinahintoja, siinä määrin kuin se EU:n laajuisilla yhteismarkkinoilla on mahdollista (hintaeroja toki esiintyy), ja parantaa maataloustuloa, ellei irrotetun tuen määrä vähene. Myös panoskäyttö vastaa teorias- sa joustavammin panosten ja tuotteiden hintasuhteiden muutoksiin ilman tuotantotukia, mikä parantaa taloudellista tehokkuutta. Jos siis markkinoilta saatava hinta kattaa tuotannon muuttuvat kustannukset ja riittävän osan kiinteistä tuotantokustannuksista, tuen irrottaminen tuotannosta on viljelijöiden edun mukaista.

Jos esimerkiksi maitotuotteiden ja naudanlihan markkinatilanne pysyy vahvana, ts. kysyntä säilyy vahvana tarjontaan nähden, kansallisen tuen irrottamisella tuotannosta on vähäisempi merkitys kuin jos markkinatilanne ja tuotehinnat heikkenevät. Heikossa markkinatilanteessa tuotantoon sidotulla kansallisella tuella on erittäin suuri vaikutus eläinokotaisiin katteisiin ja investointien ja koko tuotannon kannattavuuteen. MTT:ssa tehtyjen arvioiden mukaan kansallisen tuen irrottaminen tuotannosta johtaisikin kotieläintuotannon vähenemiseen Etelä-Suomessa. Erityisesti maidon- ja naudanlihan tuotanto vähenisi. Tuotantoon sidottu kansallinen tuki Etelä-Suomen nautakarjataloudelle on pitänyt osaltaan investoinnit suuriin kotieläinyksiköihin kannattavina.

Peltoaluetuet, jotka maksetaan lähes kokonaan riippumatta kotieläintuotannosta, eivät kannusta kotieläintuotantoon, vaan voivat jopa edistää kotieläintuotannosta luopumista jos kotieläintuotannon kannattavuus heikkenee viljan hinnan noustessa. Ainoastaan LFA- ja ympäristötuen korotuksia maksetaan kotieläintiloille riittävän eläinmäärän ylläpitämisestä (0,4 ey/ha), mutta niitäkään ei voida maksaa eläinpaikan katteeksi laajennusinvestoinneissa, jotka ovat keskeisiä tuotannon jatkumiselle ja laajuudelle. Peltoalalle maksettavia tulotukia, jotka vaikuttavat kaikkien tuotantosuintien viljelijöiden tuloihin, ei tulisi vaikutuksiltaan rinnastaa kotieläintiloille maksettavaan tuotantosidonnaiseen tulotukeen, joka vaikuttaa eläinpaikan katteeseen ja eläinpaikkainvestoinnin tuottoon. Saatujen tulosten mukaan esimerkiksi investoinnit suuriin, yli 50 lehmän tuotantoyksiköihin vähenisivät ilman maidon tuotantosidonnaista 141-tukea, jolloin myös rakennekehitys tältä osin hidastuisi ja tuotanto alenisi.

Sika- ja siipikarjalle maksettavat eläinyksikkökohtaiset 141-tulotuet irrotettiin AB-alueella tuotannosta vuonna 2009. Tämä on yhdessä lihan ja viljan heikentyneen hintasuhteen kanssa leikannut pois osan sianlihan kasvaneesta tuotannosta. Sianlihantuotanto on vähentynyt vuoden 2008 ennätystasolta jo 15 % vuoteen 2011 mennessä. Kehitys vastaa MTT:ssa vuonna 2008 tehtyä arviota, jonka mukaan kansallisen tuen irrotus yhdessä korkeiden viljan hintojen kanssa johtaa vähitellen tuotannon vähenemiseen 20 %:lla eli korkeintaan kotimaista kysyntää vastaavaan tuotantoon (Lehtonen & Niemi 2008). Tämän tutkimuksen tulosten mukaan sikatilojen talous on heikentynyt viime vuosina siinä määrin, että 141-tulotukien loppumisen myötä Suomesta tulisi sianlihan nettotuoja. Tuotanto alenisi 155 milj. kg:n tasolle, mikä olisi 28 % vähemmän kuin vuoden 2007 tuotanto ja 18 % vähemmän kuin vuoden 2011 sianlihan kulutus. Tuotannon kehitys ilman 141-tulotukea riippuu kuitenkin myös markkinoiden kehityksestä. Saatu tulos sianlihantuotannon merkittävästä vähenemisestä jo perusskenaariossa ja 141-tuki poistettaessa perustuu osin lihan ja viljan hintasuhteen heikkenemiseen, mikä houkuttelee sikatiloja siirtymään pelkkään viljan viljelyyn. Vastaavasti sianlihan vahvistuvat hinnat suhteessa rehuviljan hintaan vähentäisivät tukien merkitystä.

Vaikka sika- ja siipikarjatalouden kansalliset 141-tulotuet ovat vähentyneet ja ne on pääosin irrotettu tuotannosta, niillä on edelleen merkitystä tilojen taloudelle ja investoinneille, vaikkakin aiempaa vähemmän. Joka tapauksessa näyttää siltä, että Suomella ei ole sianlihatuotannossa sellaisia kustannusetuja, että kuluista suurempi sianlihan tuotanto voisi pitkään jatkua. Tällöin tuotanto vähenee riippumatta 141-tulotuen kehityksestä, ja väheneminen kiihtyy 141-tulotukea vähennettäessä.

Koska sianlihantuotannon tuet on irrotettu tuotannosta, markkinahintojen kehityksellä ja investointituilla on entistä suurempi merkitys investointipäätöksiä tehtäessä. Investointituen mahdollinen leikkaaminen ei tosin heti laskisi sianlihantuotantoa enempää kuin meneillään oleva kehitys, koska eläinpaikkoja on sikatalouteen rakennettu paljon ja ne pysyvät pitkään tuotannossa. Kuitenkin keskipitkällä aikavälillä, ts. kohti vuotta 2020 mentäessä sianlihan tuotantomäärien säilyminen on ehdollinen investointitukien maksulle, koska lisäpaikkoja täytyy vähitellen alkaa rakentaa tuotannosta luopumista vastaavasti.

Kannustin tuotantoon on vähentynyt myös siipikarjanlihantuotannossa tuen irrottamisen ja osittain viljan korkean hinnan takia. Tehtyjen mallisimulointien mukaan tuotannon kannattavuus heikkenee siinä määrin, että siipikarjanlihan kulutuksen kasvu voi johtaa ensisijassa tuonin kasvuun eikä tuotannon kasvuun Suomessa. Myös tuotannon lievä väheneminen on mahdollista lihan ja rehun hintasuhteen pysyessä heikkona. Tähän asti siipikarjanlihan tuottajahinnat ovat olleet EU-vertailussa varsin korkeita ja vakaita ja kotimainen tuotanto on pysynyt erittäin hyvin kotimaisen kysynnän tahdissa. Tulevina vuosina tämä on entistä haasteellisempaa. Siipikarjanlihan tilanne on kuitenkin kokonaisuutena sikataloutta vahvempi, koska kotimainen kysynnän ennustetaan edelleen kasvavan ja lihaa tuotetaan kysyntää vastaavasti suur-rehkoissa yksiköissä alle 150 tilalla.

Evaluation of the impacts of national aids in southern Finland

Application and impacts of measures under Commission Decision C(2008)696 in Finland

---

Niemi, Jyrki, Koivisto, Anu, Latukka, Arto, Lehtonen, Heikki, Liesivaara, Petri,
Rikkonen, Pasi, Tauriainen, Jukka, Knuuttila, Marja, Vatanen, Eero
MTT Economic Research, Latokartanonkaari 9, FI-00790 Helsinki, firstname.lastname@mtt.fi

Summary and conclusions

1. Background for the evaluation and support scheme

The purpose of this evaluation is to examine the implementation and effectiveness of the aid under the scheme approved in 2007 on the grounds of Article 141 of the Accession Treaty of Finland (Commission Decision C(2008)696) as regards the integration of agriculture in southern Finland to the common agricultural policy. In this evaluation the full integration of farmers in southern Finland to the common agricultural policy means that the economic conditions for operation and possibilities for structural development and, through this, higher productivity in support area AB in southern Finland are preserved on the common EU market. This has been evaluated by examining the role of payments under Commission Decision C(2008)696 in the formation of the economic result of agriculture on farms in support area AB and by analysing the structural development of agriculture in the area and comparing this with the other EU countries. Productivity development of agriculture, higher production efficiency and changes in the production practices of agriculture have also been taken into account. The socioeconomic significance of agriculture in southern Finland has been described, for example, by looking at the share of the agriculture and food sector in the economy of area AB and the impact of possible reductions in agriculture on the total revenue and employment of the area.

The main focus in the evaluation is on the income and profitability development created by means of the income and investment aids and changes in structural development and, through this, in the progress made in the adaptation to the common agricultural policy of the EU. In order to preserve the economic conditions for operation and possibilities for structural development and, through this, higher production efficiency in agriculture in area AB, the reduction or abolition of payments under Commission Decision C(2008)696 should not endanger the conditions for profitable production on the farms in the area. In addition, the investment utilisation rate of agriculture should stay high and profitability of the production must be ensured so that animal husbandry continues to be practised in the area. If these conditions are met, we can start to make conclusions about the full integration of farmers in southern Finland to the common agricultural policy and the possibilities to reduce or eventually abolish this national aid.

1.1. Agricultural support scheme applicable in area AB

The agricultural support schemes applied in support area AB in southern Finland are founded on payments under the common agricultural policy of the European Union (EU), which comprise the direct payments funded in full by the EU and the EU co-funded natural handicap payments (LFA) and agri-environmental support. Finland has aimed to take full advantage of the types of aid under the common agricultural policy in area AB. In 2011 the support under the common agricultural policy paid in area AB totalled 625 million euros. This was comprised of the so-called CAP income support (274.3 million euros), natural handicap payments to less-favoured areas (189.6 million euros) and agri-environmental support (161.1 million euros). In addition, a national top-up to the natural handicap payment has been paid in area AB as from 2005. In 2011 this totalled 43.5 million euros.

As part of the direct payments scheme of the EU, certain coupled payments were also applied in area AB under Article 68. Dairy cow premium, which is payable only in area AB, can be paid up to 9.5 million euros a year and the bovine premiums, which is applicable in the whole country (for bulls, steers, suckler cows and suckler cow heifers), totalled about 11.7 million euros in area AB.

Of the national aids payable in area AB the most significant one is the aid under Article 141 of the Accession Treaty of Finland, which has supplemented the various forms of EU support. Finland has applied the opportunity set out in Article 141 as the basis for national aids in southern Finland since 1997. The European Commission has, however, defined quite strict conditions for the application of national aids: in order to take full advantage of the forms of support under the common agricultural policy Finland has been obligated to also take full advantage of the opportunities offered through structural support in area AB.

2. Agricultural production and structural development in area AB

2.1. Structural change in agriculture in support area AB

In 2011 there were 26 562 farms in area AB, which is 43 per cent of all Finnish farms. The number of farms has fallen by 11 per cent since 2006 and by almost 22 per cent since 2000. However, there has been no significant reduction in the utilised agricultural area, but the average arable land area of farms has been growing. In 2011 the average agricultural area of farms in area AB was 40.4 hectares, while in the whole country this was 37.4 hectares. About 47 per cent of the total agricultural area in Finland is in support area AB.

Area AB is the main production area in Finland for the plant production sector, accounting for 85 per cent of wheat production and 55 per cent of feed grain production in Finland. The area has a major role in Finnish horticulture as well, with 75 per cent of the whole outdoor vegetable area, 40 per cent of the fruit, berry and nursery production area and 44 per cent of the greenhouse production area located there. The share of the area AB in pig and poultry production in Finland is about 55 per cent, while a little over 20 per cent of the milk and beef produced in Finland comes from this area. A significant share of the Finnish food industry and the largest population centres are in area AB.

As regards the types of production in area AB, the number of livestock farms, especially that of pig, milk and poultry farms, has decreased the most (by -39 per cent, -37 per cent and -21 per cent, respectively). As the number of farms has been falling, the economic size of the remaining farms has continued to grow because of the structural change.

In the quota period 2011/2012 there were a total of 2 200 dairy farms in area AB, which is 21.2 per cent of all Finnish dairy farms. From the quota period 2007/2008 the number of dairy farms in area AB has fallen by about 774 (26 per cent), which is slightly more than in the whole country on average. The average size of dairy farms grew steadily in 2006–2011. In 2006 average number of dairy cows per farm was 21, while by 2011 this had risen to almost 27 cows.

In 2011 a total of 1 015 farms in area AB engaged in other types of cattle husbandry. This is 27 per cent of all such farms in Finland. In area AB the number of farms practising other types of cattle husbandry has fallen by 180 farms, 15 per cent, since 2006.

In 2011 there were 969 pig farms in area AB Finland, which is about half of all Finnish pig farms. The number of pig farms in area AB the number of pig farms fell by more than 560 farms from 2006 to 2011, i.e. by almost 37 per cent.

The number of poultry farms in area AB fell from 2006 to 2011 by a total of 132 farms, i.e. by about a fifth. In 2011 there were 436 poultry farms in support area AB, which is 62.8 per cent of all Finnish poultry farms.

2.2. Structural development of agriculture in area AB compared to other EU countries

In 1995–2007 more than a third of the farms in area AB quit production. This trend has been much quicker than in the EU-15, where the average of 23 per cent of farms quit production during the same period.

The decrease in the number of farms in Finland in 1995–2007 does not differ very much from the trends in Denmark and Germany, where the rate of quitting agricultural production has been slightly quicker than in area AB in Finland. In Sweden, which joined the EU at the same time as Finland, only about 18 per cent of the farms quit production in 1995–2007. In Austria the number of farms has decreased by a little under a fifth since the accession to the EU in 1995, at the same time as Finland and Sweden.

About 62 per cent of dairy farms in area AB quit production in 1995–2007. The trend has been similar in the other countries: in Denmark about two-thirds and in Sweden about 60 per cent of dairy farms quit production during the same period. In Austria about 45 per cent of the dairy farms quit production in 1995–2007, while the EU average was 39 per cent.

Since 1995 the number of other cattle farms has fallen more rapidly in area AB in Finland than in Denmark and Sweden. In area AB about half of the farms gave up production in 1995–2007, while only about 28 per cent of the other cattle farms in Denmark and 30 per cent in Sweden quit production during the same period.

The number of pig farms fell to a half in area AB in 1995–2007. The 50.6 per cent decrease in the number of pig farms was, however, slightly smaller than what took place in Sweden, Denmark and Austria, but it was close to the average decrease in the EU-15, which was 47.5 per cent in 1995–2007.

The decrease in the number of greenhouse vegetable farms was about the same in Finland and Sweden, about 40 per cent. In the Netherlands the fall has been more rapid than in Finland. The number of farms producing vegetables in the open has decreased a little less than in the Netherlands but more than in Sweden. The number of outdoor vegetable farms fell by 62 per cent in Finland, more than 70 per cent in the Netherlands and a little under 37 per cent in Sweden.

Despite the quite rapid structural development of agriculture in support area AB, the average farm size in the area is still small compared to many other EU countries. For example, the average dairy herd size is much smaller in area AB in Finland than in Denmark, Sweden and Germany: in 2007 the average number of dairy cows in area AB was 23, while in Denmark the average dairy herd size was already more than 100 cows. In Sweden, too, the average herd size of dairy farms exceeded 50 cows in 2007.

2.3. Future prospects of structural development in area AB

Measured by the number of farms, the structural development which has taken place so far in area AB has been rapid, but quite steady. The number of livestock farms has fallen at a rate of about 7 per cent a year, which means that their number would be halved in a decade. At times the number of farms has fallen more rapidly; for example, in 2008 the number of pig farms fell by as much as 15 per cent due to the difficult market situation and changes in the national aids, where the national aids for pig and poultry husbandry were decoupled from production as from the beginning of 2009. The number of plant production farms has stayed about the same. While a certain number of plant farms has quit production during this period, part of the farms that have ceased livestock production have taken up plant production.

The strong concentration of the agriculture sector continues, driven by the trends on the markets and aim for economies of scale. The number of farms continues to fall and a growing share of the production takes place on fewer and larger farms, which calls for an increase in the economic size of the production units on farms that continue in production. Structural development may continue in area AB at quite a steady and controlled pace if income and investment aid continues to be granted in about the same way as before. The need for structural development would seem to be the greatest in dairy husbandry, where the production is close to the domestic consumption and it has now been observed, as something new, that some farms with over 30 dairy cows also give up production. In dairy and cattle husbandry the production fell considerably in area AB also in 2008–2011 in spite of the coupled income payments and investment aids. In the future most of the investments will be made on farms which aim to increase their herd size to

over 50 cows. Investment aids are highly significant as regards the profitability of investments, not only in dairy and cattle husbandry but also pig and poultry husbandry, where most of the support payments have been decoupled from the production. In the future the market prices will determine, more than before, whether the contribution margin in pig and poultry husbandry is sufficient relative to the investment expenditure of the producer, which can be reduced by means of investment aid.

In the years to come the rapid structural development of agriculture continues in both area AB and the whole of Finland as the unit size grows and the number of farms decreases. Besides the economies of scale, this is driven by policy decisions. The European Commission has set as a condition for the national aid for livestock production in southern Finland that the investment aid must be utilised in full. Developing the competitiveness of agriculture and the whole food sector and higher productivity requires the kind of quite rapid structural development and growth in the farm size that has been taking place in recent years. The development of new technologies alone means that the farm size will be growing. This should lead to a growth in the total productivity in order for the unit costs to fall and achieve better competitiveness, or at least stay the same relative to our closest neighbours, where the farms are larger than in area AB. Positive productivity development is an important goal for an individual enterprise, as well as a condition for the survival and growth of the sector as a whole.

Research results indicate, however, that the benefits gained from structural development seem to remain smaller in the Finnish conditions than in more favourable production regions, because in Finland the capital and capacity utilisation rate is lower than elsewhere due to the short growing season and short peaks in farming and cultivation work. A significant share of the economies of scale are lost due to the costs arising from the fragmented structure of arable lands and short growing and pasture season, such as the higher use of labour per hectare. These costs are exceptionally high in Finland. The costs of manure spreading and arable farming get higher and more time is needed for the work as the distance from the main farm buildings to the arable parcels grows. Besides this, the short growing season and organisation of indoor feeding means higher costs and use of labour when increasing the herd size. This weakens the economies of scale in organising the work and use of machinery.

All this means that there are limits to improving productivity in the Finnish conditions and it may be difficult to reach the competitiveness objectives by higher cost-efficiency or more efficient use of capital. Substituting jobs in agriculture by capital inputs may also increase the costs to the society. Costs may get higher if, for example, structural development is speeded up simply by building more new production capacity, while old production capacity cannot be removed quickly enough. Even more rapid structural development compared to the present, already quite good pace would be difficult to justify from the economic and especially the social perspectives.

3. Price, income and profitability development of agriculture

3.1. Development of producer and input prices

By looking at how the prices in the other EU Member States are reflected on the Finnish markets we can have some indications of how well the Finnish market has integrated to the internal market of the EU in the trade of agricultural products. Because of the small size Finland has in practice been forced to adapt to price changes on the EU markets, while the actions and production volumes of Finland have hardly any impact on the internal market of the EU. As a rule the development of the producer price index of agriculture in Finland has followed the trend in the other EU countries. The development of the price index of the production inputs in Finland does not differ much from the trend in the other EU countries.

However, there are certain special characteristics in the prices and their development in Finland. The market prices of, for example, pigmeat and milk vary less in Finland than in many other EU countries. There used to be oversupply in eggs in Finland, which is why their producer price was low compared to the other part of the EU. Instead, the price paid to the Finnish milk producers is slightly higher than elsewhere in the EU on average due to the higher degree of processing (value added) of dairy products, and the seasonal differentiation of the price of milk is also greater in Finland than in the other EU countries. In recent years the producer prices paid for meat in Finland have been close to the EU average.

Studies have shown that price changes observed on the European market are reflected on the Finnish meat market quite slowly, but the transmission of the prices on the pigmeat market can still be shown by statistical indicators. Instead, on the beef market even considerable changes in the prices on the Central European market are not transmitted to Finland to the extent that the changes could be verified by statistical methods.

The special characteristics of the Finnish agricultural product markets include high transportation costs due to the long distances and relatively small but concentrated markets because of the population figures. The numbers of dairy production and slaughtering plants has been reduced in Finland to improve the competitiveness of the Finnish food industry and concentrate the production. In the agricultural input industry, too, the concentration of the production plants and growing distances are causing additional costs.

3.2. Development of the economic results of agriculture and role of national aid

The profitability of agriculture and horticulture in support area AB fell in all main production sectors after Finland joined the EU in 1995. The entrepreneurial income decreased by 20 per cent and the profitability coefficient fell from 0.82 to 0.68. The profitability coefficient is calculated by dividing the entrepreneurial income by the sum of the wage and interest claim. The profitability coefficient 0.68 means that the entrepreneurial income covered 68 per cent of the costs of farmers' own labour and capital. After this, the decreasing trend in the result and profitability has continued in area AB. In 2010 the profitability coefficient in area AB was 0.47, which indicates that the farmers received 47 per cent of the hourly wages of agricultural workers as compensation for their own labour and 47 per cent of the interest of 6.3 per cent on own capital set as the target.

The rise in raw material prices which started in autumn 2007 also pushed upwards the producer prices of agriculture, especially those of cereals and milk. The economic recession in turn led to a fall in the producer prices in 2009. Combined with the rapid rise in the prices of energy, fertilisers and feedingstuffs the profitability of agriculture declined considerably already in 2008 and especially in 2009 despite the recovery of the producer prices and record yields of the decade. From the farmers' perspective the trend in the relationship between the producer and input prices has been unfavourable. The input prices have risen much more rapidly than producer prices, especially on livestock farms.

In this evaluation report the significance of aid under Article 141 for farms in area AB has been examined on the basis of the bookkeeping data of the Agrifood Research Finland MTT. In 2010 there were 405 bookkeeping farms in area AB on which the economic size based on the standard output exceeded the minimum limit for economic size used in the FADN. These results have been weighted by the types of production and economic size classes based on the standard output to obtain the average results which indicate the results of the 18 570 corresponding farms in the area. In order to have a clear picture of the role of aid under Article 14, the focus has been on the production sectors where the aid paid in southern Finland in under Article 141 has a significant role.

The study showed that during 2000–2010 the productivity of pig and milk farms in area AB increased at an average annual rate of 2.7 per cent and 4.5 per cent. This has been due to the strong structural development and efforts of farmers to compensate for the weakening relations between the output and input prices. According to the weighted results of the bookkeeping data, in the past decade the arable area of livestock farms has grown by 40 per cent and the number of livestock units by 75 per cent in area AB. When all economic size classes are taken into account, 45 per cent of livestock and horticulture farms in area AB quit production between 2000 and 2011.

Even this quite significant productivity and structural development has not been enough to keep the economic situation of farms at the earlier level. The entrepreneurial income of livestock and horticulture farms, i.e. the compensation left for own labour and capital, has not risen even in nominal terms. At the same time the amount of own capital tied to the business activities, often from outside the sector, has almost doubled during the 2000s, which means that the compensation for own capital investment has weakened. The debts of farms have tripled and the related interest expenses obviously push down the entrepreneurial income. The annual entrepreneur's profit, which takes account of all production costs,

including the costs arising from farmers' own labour and capital, has stayed negative, about -40 000 euros per farm.

About 65–70 per cent of the entrepreneurial income is comprised of the national income aid under Article 141 and the closely related national top-up to the natural handicap payment. In 2010 the share of aid under Article 141 alone was 45 per cent of the entrepreneurial income, which means that almost half of the entrepreneurial income of farmers would be cut if the income aid under Article 141 were abolished. Any reductions in the aid would thus seriously weaken the results and profitability of farms in the area.

Of the individual production sectors, the gross return of dairy farms as well as their entrepreneurial income has risen over the years, thanks to the rapid structural development. Relative to the gross return, however, the entrepreneurial income has decreased. National income aid under Article 141 and the national top-up to the natural handicap payment has represented about 30 per cent of the entrepreneurial income and the share of aid under Article 141 alone has been about 20 per cent. When we also take account of the costs due to own labour and capital, the annual entrepreneur's profit has been negative during the whole period, about -35 000 euros. About 60 per cent of the dairy farms in area AB quit production during the 2000s, but structural development and growth in the farms size has not been sufficient to turn the profitability trend into a rise and the profitability coefficient has stayed at the level of about 0.5–0.6 all through the 2000s.

In the group of other cattle farms the gross return and entrepreneurial income have risen quite rapidly as a result of the rapid structural development. In 2008 and 2009 the entrepreneurial income was comprised solely of the income aid under Article 141 and national top-up to the natural handicap payment. During the whole period the share of aid under Article 141 alone has varied between 40 and 70 per cent. When we also take account of the costs of own capital and labour, the annual entrepreneurial profit has been negative, about -40 000 euro. The gross return has not been high enough to cover the production costs. In recent years the profitability coefficient has varied at around 0.3–0.4.

The gross return of pig farms has also grown as a result of the strong structural development. The share of income aid under Article 141 and national top-ups to the natural handicap payment fell from about 12 per cent in 2007 to about 9 per cent in 2011. The entrepreneurial income of pig farms has fallen during the whole period and it is forecast that in 2011 it may be as low as about 5 000 euros, which means that the entrepreneurial income would be comprised of the support payments only. When we also take account of the costs of own labour and capital, the entrepreneur's profit would fall to about -70 000 euros, which means that the losses created by the production activity would be considerable. Based on the forecast, in 2011 the profitability coefficient would be 0.6. In 2013 the decoupled payments to pig and poultry production as a whole decrease by about 37 per cent. This means that both the entrepreneurial income and the profitability coefficient indicating relative profitability will turn negative. In 2000–2011 67 per cent of the pig farms in area AB quit production.

On poultry farms the gross return has increased over the years. The results vary a great deal, partly because of the small number of enterprises. In 2008 the entrepreneurial income turned negative, while in 2010 it was as high as 40 000 euros. Even then, however, 87 per cent of the entrepreneurial income was comprised of the income aid under Article 141 and national top-up to the natural handicap payment. Income aid under Article 141 alone accounted for 75 per cent of the entrepreneurial income. When the costs of own labour and capital are also taken into account, in 2012 the entrepreneur's profit would be as low as -30 000 euros. The cuts in the decoupled payments for pig and poultry husbandry in 2013 will further reduce the average entrepreneurial income of farms by 30 per cent from the level in 2011–2012. The profitability coefficient would fall to 0.35 from the level of 0.5 forecast for the previous years.

In greenhouse enterprises the entrepreneurial income has been fully comprised of the income aid under Article 141. According to forecasts, in 2011 and 2012 there is no entrepreneurial income left, which means that the farmers receive no compensation for their own labour and capital. The interest cost and part of the depreciations will also not be covered. The entrepreneur's profit would fall to about -80 000 euros and the profitability coefficient would also be negative, -0.4.

Studies have shown that the investment aids have improved the solvency and liquidity of farms. Without investment aid the amount of debt in the production sectors concerned here would be about 10 per cent higher. The additional interest expenses due to the higher amount of debt would have reduced the financial result left for repaying the debt, which would have extended the repayment period by about five years

from the present. This means that investment aids have been significant in maintaining the possibilities of farms in area AB to develop their structure and, through this, improve their profitability and productivity.

4. Significance of aid under Article 141 in agricultural production and regional economy of support area AB

4.1. Role of income aid under Article 141 in maintaining the agricultural production volumes

Based on model analyses made at the Agrifood Research Finland MTT, by 2020 milk production in area AB would fall to 220 million litres, which is less than half of the volume in 2010 (472 million litres) if no income aid under Article 141 had been paid in 2008–2011 and no payments were made in 2012–2020. This would also affect the milk production volume in the whole country because the fall in the production in area AB would not be compensated for by increasing the production in area C because of the restrictions for support payments in area C. Based on the results the abolition of aid under Article 141 would not completely stop suckler cow production in area AB, but by 2020 the number of suckler cows would fall by a quarter from 2007 level. As a consequence, milk production would decrease by about 45 per cent and beef production by 40 per cent by 2020. The results concerning the significance of income aid under Article 141 for the total production volumes of agriculture by production sectors are based on the regional sector model DREMFIA designed at the Agrifood Research Finland MTT.

The results highlight the significance of coupled aid for milk and beef production. On milk and other cattle farms the coupled payments and investment aids are mutually complementary and even dependent on each other due to the high variable costs. The results show that, for example, the abolition of coupled payments would lead to weaker contribution margins and profitability of investments. Even quite high investment aid will not maintain the production and develop the production structure and productivity if an animal place does not yield a sufficient margin to the capital invested. As an example, investments in large production units with more than 50 cows would decrease without the coupled aid for milk under Article 141, which would slow down structural development and reduce the production. Instead, in pig and poultry husbandry almost all national aids in both area AB and C have been decoupled from the production, even if the conditions for receiving the aid include that the farm must continue to engage in animal husbandry. The results show that in pig and poultry husbandry the abolition of the income aid under 141 would lead to a reduction in the production in area AB by more than 10 per cent.

The decrease in milk and beef production if income aid under 141 were abolished would also considerably reduce the demand for feed grains in 2008–2020. According to the model analyses, this would lead to a reduction of as much as 170–180 000 hectares in the cereal area and 50 000 hectares in the grass area in southern Finland. Most of this over 200 000 ha would be left fallow and the 100 000 of arable lands with the weakest productivity would be left uncultivated.

Income aid under Article 141 is highly significant for the production and entrepreneurial income in area AB. The decrease in the production if the income aid under Article 141 were abolished would cause the entrepreneurial income to fall in 2008–2020 by an even higher amount than what would have been paid as aid under Article 141. The results show that compared to the basic path the entrepreneurial income in area AB would fall by about 95 million euros on a permanent basis, i.e. by about 36 per cent.

4.2. Coupled vs. decoupled aid

As a result of the aid scheme agreed on in 2007 (Commission Decision C(2008)696) the structure of the income aid under Article 141 has changed in the pig and poultry sectors. In these sectors the income aid under Article 141 has since 2009 been paid as decoupled, farm-specific aid, as a rule based on the production volumes of 2007. Instead, the income aid for ruminants under Article 141 has continued to be paid as coupled aid during the whole period. The results of this study show the coupled payments are highly significant for the milk and beef production sectors. In spite of the aid payments the production volumes in

these sectors have been decreasing, while in pig and poultry sectors there has at times been some increase in the production volumes.

Decoupling the aid reduces the incentive to produce and leaves the production volumes to be steered by the markets and strategic decisions by the parties to the market more than before. In theory decoupling the aid should lead to production volumes that are better in line with the demand on the competitive markets and more efficient utilisation of the production resources. Decoupling the aid from production gives the opportunity to cease production with lower relative profitability without losing the aid. This raises the domestic market prices, to the extent that this is possible on the common EU-wide market (where the prices do differ to some extent), and improves agricultural income, provided that the amount paid as decoupled aid does not fall. In theory, without production-related aid the use of inputs would also be more flexible and capable of responding better to the changes in the relative prices of products, which would improve the economic efficiency of the production. This means that if the price obtained on the market covers the variable costs of the production and a sufficient share of the fixed production costs, it is in the interest of farmers that the aid is decoupled from the production.

If, for example, the market situation of milk products and beef stays strong, i.e. the demand is strong relative to the supply, decoupling the national aid from production is less significant than if the market situation and producer prices were to weaken. In a weak market situation national aid that is coupled to the production has a great impact on the contribution margins per animal and profitability of investments and the production as a whole. According to an estimate made at the Agrifood Research Finland MTT, decoupling of the national aid from production would lead to a reduction in livestock production in southern Finland, with the greatest decrease in milk and beef production. Coupled national aid for cattle husbandry in southern Finland has significantly contributed to the profitability of investments in large livestock production units.

Payments based on the arable area, which are made almost completely independent of livestock production, do not offer an incentive to engage in livestock production, but they may even encourage farmers to give up animal husbandry if the profitability of livestock production weakens while the cereal prices are rising. Only the top-ups to the natural handicap payment (LFA and environmental support) are paid to livestock farms for keeping a sufficient number of livestock units (0.4 LU/ha), but even these cannot be paid to cover the animal places in expansion investments, which are highly important for the continuation and scale of the production. As regards their impact, income aid paid for the arable area, which influence the incomes of farmers in all production sectors, should not be considered similar to the coupled income aid paid to livestock farms, which influence the contribution margin of an individual animal place and the return on the investment in it. The results show that without the coupled aid for milk under Article 141 investments in large production units with over 50 cows would decrease, which would slow down the structural development and reduce the production.

In area AB the income aid per livestock unit paid for pigs and poultry were decoupled from the production in 2009. Combined with the weakening price relations between meat and cereals this has reduced pigmeat production, which thus far had been growing. From the record level in 2008 pigmeat production fell by 15 per cent until 2011. The trend is in line with the estimate made at the Agrifood Research Finland MTT in 2008, according to which the decoupling of the national aid together with the higher cereal prices would gradually lead to a reduction in the production by 20 percent, i.e. at most the production volumes would be such that they meet the domestic demand (Lehtonen & Niemi 2008). Based on the results of the present study, in recent years the economy of pig farms has weakened to the extent that Finland would become a net importer of pigmeat if the income aid under Article 141 were abolished. The production would fall to the level of 155 million kg, which would be 28 per cent less than in 2007 and 18 per cent lower than the domestic consumption in 2011. However, the trend in the production without the income aid under Article 141 also depends on the development of the markets. The result indicating a significant reduction in pigmeat production also in the basic scenario and in case the aid under Article 141 is abolished is partly based on the weakening price relation between meat and cereals, which would attract pig farms to shift to cereal production. Similarly, stronger pigmeat prices relative to the feed grain prices would reduce the significance of support payments.

Even if the national income aid under Article 141 for pig and poultry husbandry has decreased and most of this has been decoupled from the production, the aid is still important for the economy and investments of the farms, although less than before. In any case, it seems that in Finland there are no such cost advantages in pig husbandry that pigmeat production at a level that is higher than the consumption could

continue for very long. This means that the production is going to fall independent of what is decided on the income aid under Article 141, and the fall in the production will become more rapid as the income aid under Article 141 is being reduced.

Because in pigmeat production the aid has been decoupled from the production, the trends in the market prices and investment aids have a greater role when investment decisions are made. Possible cuts in the investment aid would not immediately lead to a more rapid fall in pigmeat production than what is already taking place as a great deal of investment has been made in building more animal places and these will stay in production for quite some time. However, in the medium term, by the year 2020, maintaining the production volumes is conditional to the payment of investment aid as additional places will have to be built to substitute for the units that give up production.

The decoupling of the aid and, in part, high cereals prices have also affected the incentive to produce poultry meat. Based on the model simulations the profitability of the production weakens to the extent that the growth in poultry meat consumption may in the first place lead to growing imports instead of higher production volumes in Finland. Some decrease in the production may also take place if the price relationship between meat and feed stays weak. So far the producer prices of poultry meat in Finland have been quite high and stable compared to the other EU countries and the domestic production has kept up with the domestic demand very well. This is going to be more challenging in the future. As a whole the situation in the poultry sector is stronger than in pigmeat production because the growth in the domestic demand is expected to continue and meat is produced to meet the demand in relatively large units on less than 150 farms.

En utvärdering av verkningarna av det nationella stödet till södra Finland

Tillämpning och verkningar i Finland av åtgärder i enlighet med kommissionens beslut K(2008)696

Niemi, Jyrki, Koivisto, Anu, Latukka, Arto, Lehtonen, Heikki, Liesivaara, Petri, Rikkonen, Pasi, Tauriainen, Jukka, Knuuttila, Marja, Vatanen, Eero

MTT Ekonomisk forskning, Ladugårdsbögen 9, 00790 Helsinki, förnamn.efternamn@mtt.fi

Sammandrag och slutledningar

1. Utvärderingens utgångspunkter och stödsystemet

Syftet med utvärderingen var att utreda hur de stödåtgärder genomfördes som ingår i det stödsystem (Kommissionens beslut K(2008)696) om vilket en överenskommelse ingicks utifrån artikel 141 i Finlands anslutningsavtal, samt hur stödåtgärderna påverkade integrationen av södra Finlands jordbruk i den gemensamma jordbrukspolitik. Med södra Finlands odlares fulla integration i den gemensamma jordbrukspolitik avses i denna utvärdering att de ekonomiska förutsättningarna för att bedriva jordbruk inom södra Finlands AB-stödområde samt möjligheterna att utveckla strukturen och på så sätt förbättra produktiviteten blir bestående inom EU:s gemensamma marknad. Utvärderingen har gjorts med hjälp av en granskning av vilken betydelse de stöd som grundar sig på kommissionens beslut K(2008)696 har haft för de ekonomiska resultat som gårdarna inom stödområdena A och B har nått samt genom en analys av jordbrukets strukturutveckling inom AB-området och en jämförelse med utvecklingen hos andra EU-länder. Uppmärksamhet har även fästs vid jordbrukets produktivetsutveckling, effektiviseringen av produktionen och förändrade produktionsmetoder. Den socioekonomiska betydelsen av jordbruket i södra Finland har beskrivits bl.a. genom en granskning av lantbruks- och livsmedelssektorns andel i AB-områdets ekonomi samt av konsekvenserna av jordbruksproduktionens eventuella minskning för regionens totala intäkter och sysselsättning.

Utvärderingen har främst koncentrerat sig på att undersöka den förändring som till följd av inkomst- och investeringsstöd åstadkommit i inkomst- och lönsamhetsutvecklingen och via denna på en undersökning av hur anpassningen till EU:s gemensamma jordbrukspolitik har framskridit. För att de ekonomiska förutsättningarna för att bedriva jordbruk i AB-området samt möjligheterna att utveckla näringens struktur och på så sätt att förbättra produktiviteten inom EU:s gemensamma marknad får inte en reducering eller ett avskaffande av de stöd som grundar sig på kommissionens beslut K(2008)696 äventyra förutsättningarna för en lönsam produktion på gårdarna i området. Dessutom ska användningsgraden av investeringarna i jordbruket hålla fortsatt hög nivå och den lönsamhet som utgör en förutsättning för djurproduktionens fortbestånd i området vara tryggad. Då dessa förutsättningar har förverkligats kan man göra slutledningar om södra Finlands odlares integration fullt ut i den gemensamma jordbrukspolitik och om möjligheterna att reducera eller avskaffa det nationella stödet.

1.1. Stödsystem för jordbruket inom AB-området

På AB-området i södra Finland består grunden till stödsystemet av stödformer för Europeiska unionens (EU:s) gemensamma jordbrukspolitik, som till exempel direkta helt och hållet EU-finansierade direkta stöd samt ersättning för naturskador och miljöstöd för jordbruket. Finlands målsättning har varit att på AB-området fullt ut utnyttja stödformerna i EU:s gemensamma jordbrukspolitik. År 2011 riktades stöd i överensstämmelse med den gemensamma jordbrukspolitik sammanlagt 625 milj. euro till jordbruket inom AB-området. Stödet bestod av s.k. CAP-inkomststöd (274,3 milj. euro, kompensationsbidrag för ogynnsamma jordbruksområden (189,6 milj. euro) och miljöstöd (161,1 milj. euro). Dessutom har på AB-stödområdet betalats en nationell tilläggsdel till ersättningen för naturskador sedan 2005. Den sammanlagda tilläggsersättning som betalades till AB-området uppgick till 43,5 milj. euro.

Inom ramen för EU:s system för direkta stöd betalas även produktionsbundet stöd på AB-stödområden med stöd av artikel 68. Enbart i mjölkbidrag som gäller inom AB-området kan högst 9,5 miljoner euro per år betalas och av det bidrag som betalas för nötkött i hela landet (oxe, tjur, diko och kviga) betalas inom AB-området ca 11,7 milj. euro.

Den viktigaste av de nationella stödformerna för AB-området är det stöd som betalas på grundval av artikel 141 och med vilket EU:s gemensamma stödformer har kompletterats. Finland har från och med 1997 utnyttjat den möjlighet till nationellt stöd som konstaterades i artikel 141. EU-kommissionen har likväl fastställt stränga villkor för det nationella stödet: utöver det fullskaliga utnyttjandet av de gemensamma stödformerna har Finland även varit skyldigt att inom AB-området maximalt även utnyttja de möjligheter som erbjuds genom strukturstödet.

2. Jordbruksproduktionen och strukturutvecklingen inom AB-området

2.1. Jordbrukets strukturomvandling inom stödområde AB

År 2022 fanns det inom AB-området 26 562 gårdar, vilket motsvarar ca 43 procent av samtliga lantgårdar i Finland. Antalet gårdar har minskat med ca 11 procent jämfört med år 2006 och närmare 22 procent jämfört med år 2000. Den areal jordbruksmark som är i användning har likväl inte märkbart minskat, utan gårdarnas genomsnittliga areal har fortsatt att växa. Gårdarna inom AB-området hade 2011 en genomsnittlig odlad jordbruksareal på 40,4 hektar, medan motsvarande tal för hela landet var 37,4 hektar. Stödområde AB omfattar ca 47 procent av jordbruksarealen i hela landet.

AB-området är för växtodlingens del det viktigaste produktionsområdet i hela landet. Det motsvarar 85 procent av veteproduktionen och 55 procent av produktionen av foderspannmål. Även i trädgårdsproduktionen var AB-områdets betydelse stor, då 75 procent av hela landets areal för produktion av frilandsgrönsaker, 40 procent av arealen för frukt-, bär- och plantskoleproduktion och 44 procent av växthusproduktionen försiggår inom området. Områdets andel av produktionen av svin- och fjäderfäkött är ca 55 procent och av mjölk- och nötköttproduktionen drygt 20 procent. Inom AB-området befinner sig en betydande del av landets livsmedelsindustri samt landets största bosättningscentra.

En granskning utifrån produktionsriktningar ger vid handen att antalet djurskötselgårdar står för den största minskningen, i synnerhet svin-, mjölk- och fjäderfägårdar (procentuell minskning 39, 37 och 21). Antalet gårdar har minskat, men samtidigt har de gårdar som blivit kvar fått större ekonomisk tyngd på grund av den fortgående strukturutvecklingen.

Antalet mjölkgårdar inom AB-området uppgick under kvotperioden 2011/2012 till sammanlagt 2 200, vilket motsvarar 21,2 procent av det totala antalet mjölkgårdar i Finland. Antalet mjölkgårdar inom AB-området har jämfört med kvotåret 2007/2008 minskat med 774 gårdar eller 26 procent, dvs. i en något snabbare takt än genomsnittet för hela landet. Mjölkgårdarnas genomsnittliga storlek har tilltagit i jämn takt under hela granskningsperioden 2006–2011. Inom AB-området hade mjölkgårdarna ca 21 mjölkkor 2006, medan antalet uppgick till nästan 27 mjölkkor 2011.

Annan nötboskapsuppfödning bedrevs inom AB-området 2011 av sammanlagt 1 015 gårdar, vilket motsvarar 27 procent av annan nötboskapsuppfödning i hela landet. Inom AB-området har antalet gårdar som bedriver annan nötboskapsuppfödning sjunkit med 180 gårdar eller 15 procent sedan 2006.

Antalet svingårdar inom stödområde AB uppgick 2011 till 969, vilket motsvarar ca hälften av det totala antalet svingårdar i Finland. Antalet svingårdar har från 2006 till 2011 inom AB-området minskat med 560 gårdar eller nästan 37 procent.

Antalet gårdar som bedriver fjäderfäuppfödning har från 2006 till 2011 inom AB-området minskat med sammanlagt 132 gårdar eller ca en femtedel. Fjäderfägårdarnas antal inom AB-området var 2011 sammanlagt 436, vilket motsvarar 62,8 procent av alla fjäderfägårdar i Finland.

2.2. Strukturutveckling inom stödområde AB i jämförelse med övriga EU-länder

Under perioden 1995–2007 upphörde över en tredje del av gårdarna inom AB-området med sin produktion. Utvecklingen har varit klart snabbare än inom EU-15 i genomsnitt. I genomsnitt upphörde 23 procent av lantgårdarna inom EU-15 med jordbruksproduktionen under perioden 1995–2007.

Minskningen av antalet gårdar inom AB-området i Finland mellan 1995 och 2007 skiljer sig inte märkbart från utvecklingen i Danmark och Tyskland, där nedläggningen av lantgårdar har skett något fortare än inom AB-området. I Sverige som blev medlem samtidigt som Finland har däremot endast ca 18 procent av gårdarna upphört med produktionen mellan åren 1995 och 2007. Även i Österrike har antalet gårdar minskat med en knapp femtedel efter att landet anslöt sig till EU.

Ca 62 procent av mjölkgårdarna inom AB-området upphörde med sin produktion under perioden 1995–2007. Utvecklingen har gått i samma riktning i jämförelseländerna. I Danmark lade två tredjedelar och i Sverige ca 60 procent av gårdarna ned sin produktion under perioden 1995–2007. I Österrike lade under samma period ca 45 av gårdarna ned sin produktion. I EU-15 var genomsnittet 39 procent.

Antalet andra gårdar som bedriver nötboskapsuppfödning har däremot inom AB-området i Finland sedan 1995 minskat i högre grad än i Danmark och Sverige. Medan ca hälften av gårdarna inom A- och B-området lade ned sin produktion under perioden 1995–2007, upphörde under motsvarande period bland de andra gårdar som bedriver nötboskapsuppfödning ca 28 procent i Danmark och 30 procent i Sverige med sin produktion.

Svinggårdarnas antal halverades inom AB-området under perioden 1995–2007. Minskningen av svinggårdarna inom AB-området (50,6 procent) är dock något långsammare än i jämförelseländerna Sverige, Danmark och Österrike, men närmar sig genomsnittet av minskningen av antalet gårdar i EU-15 som låg på 47,5 procent åren 1995–2007.

Antalet gårdar som producerar växthusgrönsaker har i Finland minskat i nästan lika stor utsträckning som i Sverige, dvs. med ca 40 procent. I Holland har antalet gårdar visserligen minskat mer än i Finland. Även minskningen av antalet gårdar som producerar frilandsgroönaker har i Finland varit måttligare än i Holland, men snabbare än i Sverige. I Finland har antalet gårdar som producerar frilandsgroönaker minskat med 62 procent, i Holland med mer än 70 procent och i Sverige med knappa 37 procent.

Även om jordbrukets strukturutveckling inom AB-området har utgjort en fartfylld process, är gårdarnas genomsnittliga storlek inom AB-området fortfarande liten i jämförelse med månget annat EU-land. Till exempel är det genomsnittliga antalet djur på mjölkgårdarna inom AB-området i Finland betydligt mindre än i Danmark, Sverige och Tyskland. Antalet mjölkkor uppgick 2007 hos gårdarna inom A- och B-området i genomsnitt till 23. Vid samma tidpunkt var det genomsnittliga antalet kreatur i Danmark redan drygt 100 kor per gård. Även i Sverige översteg den genomsnittliga storleken av mjölkgårdarna 50 mjölkkor 2007.

2.3. Strukturutvecklingens framtidsperspektiv inom AB-området

Den strukturutveckling som med antalet gårdar som måttstock har ägt rum har varit snabb inom AB-området, men på samma gång relativt jämn. Antalet djurgårdar har minskat med 7 procent per år, vilket innebär att antalet kommer att halveras inom ett decennium. Tidvis har antalet gårdar minskat ännu snabbare. Till exempel minskade antalet svinggårdar 2008 med hela 15 procent per år till följd av ett problematiskt marknadsläge och förändringar i de nationella stöden. De nationella stöden för svin- och fjäderfäuppfödning lösgjordes från produktionen i början av 2009. Antalet växtodlingsgårdar har förblivit synnerligen stabilt, eftersom gårdar som har lagt ned sin djurproduktion har övergått till kategorin växtodlingsgårdar samtidigt som en del gårdar har upphört med sin växtodling.

Till följd av skalfördelar och marknadsutveckling fortgår branschens kraftiga koncentreration. Gårdarna blir färre till antalet och produktionen fördelar sig i allt högre grad på större lantgårdar, vilket förutsätter att de företag som fortsätter produktionen förstör sina produktionsenheter. Gårdarna kan inom AB-området växa i relativt jämn takt, om inkomst- och investeringsstöd beviljas såsom hittills. Det största behovet av strukturutveckling tycks gälla mjölkgårdarnas verksamhet där produktionen motsvarar hemlandets konsumtion och där en s.k. ny företeelse har kunnat konstateras i och med att gårdar med fler än 30 kor lägger ner sin produktion. Mjolk- och nötköttproduktionen har klart minskat inom AB-området även 2008–2011 oavsett de produktionsbundna stöden och investeringsstöden. I fortsättningen koncentreras investeringarna på gårdar som har en gård med fler än 50 kor som målsättning. För investeringarnas lönsamhet är investeringsstöden av stor betydelse förutom för mjölk- och nötboskapsuppfödning även för svin- och fjäderfäuppfödning, eftersom stöden för svin- och fjäderfäuppfödning till stor del har frikopplats från produktionen. I fortsättningen bestämmer marknadspriserna allt mer, om den täckning som fås av produktionen är tillräcklig i proportion till investeringsutgiften som reduceras av investeringsstödet.

Jordbrukets strukturutveckling fortgår alltså inom AB-området och i hela Finland i rask takt under de kommande åren medan gårdarnas enhetsstorlek tilltar och antalet gårdar minskar. Utvecklingen styrs i denna riktning såväl av de fördelar skalan medför som av de jordbrukspolitiska riktlinjerna. EU-kommissionen har som villkor för det nationella djurbidraget i Södra Finland att investeringsstödet utnyttjas fullt ut. En förbättring av jordbrukets och livsmedelssektorns konkurrenskraft förutsätter ju en synnerligen rask utveckling och förbättring av produktiviteten i stil med den nuvarande. Blotta teknikens utveckling leder till att lantgårdarna blir större. Detta ska leda till att totalproduktiviteten växer för att enhetskostnaderna ska sjunka och konkurrenskraften ska kunna förbättras eller ens kvarstå oförändrad i relation till de närbelägna grannländer där gårdarna är större än inom AB-området. En positiv produktivitet utveckling är en viktig målsättning för ett enskilt företag och på samma gång en förutsättning för tillväxt inom hela branschen.

Forskningsresultaten tyder likväl på att den nytta som medförs av strukturutvecklingen i finländska förhållanden blir mindre än i mer gynnsamma produktionsområden, eftersom kapitalets och kapacitetens användningsgrad på grund av den korta växtperioden och de korta högsäsongerna blir lägre än i mer gynnsamma produktionsområden. En betydande del av den nytta som skalan medför går förlorad på grund av den splittrade åkerskiftesstrukturen och de kostnader som föranleds av den korta växt- och betesperioden i form av en tilltagande arbetsåtgång per hektar. De sistnämnda kostnaderna är exceptionellt höga i Finland. I samma mån som avståndet från gårdens centrum till åkerskiftena växer, stiger likaså kostnaderna för gödselspridning och åkerbruk jämte den tid som arbetet tar i anspråk. Dessutom förhöjer den korta växtperioden och inomhusutfodringen de kostnader och den arbetsåtgång som ökningen av boskapsbeståndet medför. Detta försvagar de fördelar som medförs av skalan i fråga om arbetsarrangemang och mekanisering.

En produktivetsförbättring har således i finländska förhållanden sina begränsningar och det är svårt att nå jordbrukets mål i fråga om konkurrenskraft enbart genom att höja kostnadseffektiviteten eller effektivisera kapitalanvändningen. Att ersätta jordbrukets arbetsplatser genom kapitalinsatser kan även leda till högre samhällskostnader. Kostnaderna stiger bland annat för den skull att man inte i tillräcklig utsträckning hinner göra sig av med gammal produktionskapacitet genom att bygga ut mer ny produktionskapacitet. Att ytterligare påskynda jordbrukets strukturutveckling som i jämförelse med andra länder pågår i synnerligen rask takt är något som är svårt att förespråka med ekonomiska, för att inte säga sociala argument.

3. Pris-, inkomst- och lönsamhetsutveckling inom jordbruket

3.1. Producent- och prisutveckling enligt insats

Genom att undersöka hur priserna från EU:s andra medlemsmarknader överförs till den finländska marknaden får man hänvisningar om hur väl den finländska marknaden har integrerats med EU:s inre marknad i handeln med jordbruksprodukter. I praktiken måste Finland på grund av sin ringa storlek anpassa sig till prisförändringarna på EU:s marknader. Finlands åtgärder och produktionsvolymerna kan alltså inte påverka marknadspriserna på EU:s inre marknad. Utvecklingen av jordbrukets producentprisindex har således i

Finland till största delen följt utvecklingen i andra EU-länder Utvecklingen av prisindex för produktionsinsatserna skiljer sig inte heller i Finland märkbart från utvecklingen i andra EU-länder.

Finlands priser uppvisar likväl särdrag. Till exempel varierar marknadspriserna på svinkött och mjölk i lägre grad i Finland än i många andra EU-länder. Finland har haft ett överutbud av ägg och producentpriset på ägg har varit lågt i jämförelse med det övriga EU. De finska mjölkproducenterna får däremot på grund av en högre förädlingsgrad hos mejerierna ett högre pris än EU-producenterna i genomsnitt och säsongsutjämningen av mjölkpriset är kraftigare i Finland än i många andra länder. Producentpriserna på kött i Finland har under de senaste åren hållit sig nära den genomsnittliga EU-nivån.

Undersökningar tyder likväl på att de prisförändringar som konstaterats på den Europeiska marknaden mycket långsamt överförs till köttmarknaden i Finland. På svinköttsmarknaden kan förmedlingen av prisuppgifter trots det långsamma tempot konstateras med statistiska mätare. Däremot når inte ens anmärkningsvärt stora prisjusteringar på nötköttsmarknaden i Mellaneuropa den finländska marknaden i sådan utsträckning att justeringarna skulle gå att konstatera med statistiska metoder.

Den finländska jordbrukssektorns marknad kännetecknas av transportkostnader som föranleds av långa avstånd och en relativt liten men koncentrerad marknad, vilket förklaras av befolkningmängden. Antalet mejerier och slakterier i Finland har minskats i syfte att förstärka livsmedelsindustrins konkurrenskraft och koncentrera produktionen. Även koncentrationen av produktionsinrättningarna inom jordbrukets insatsindustri och de växande avstånden föranleder merkostnader.

3.2. Utvecklingen av de ekonomiska stöden till jordbruket och betydelsen av det nationella stödet

Jord- och trädgårdsbrukets lönsamhet sjönk inom AB-området i alla huvudproduktionsinriktningar efter att Finland anslöt sig till EU 1995. Företagarinkomsten sjönk med 20 procent och lönsamhetskoefficienten från 0,82 till 0,68. Lönsamhetskoefficienten uträknas genom att företagarinkomsten divideras med summan av lönekravet och räntekravet. Lönsamhetskoefficienten 0,68 visar att företagarinkomsten täckte 68 procent av lantbruksföretagarnas kostnader för eget arbete och kapital. Även efter 1995 har resultat- och lönsamhetsutvecklingen varit negativ inom AB-området. År 2010 var lönsamhetskoefficienten för hela AB-området 0,47, vilket visar att företagaren för sitt eget arbete per timme fick 47 procent av den ersättning på 14 euro per timme som betalades till en jordbruksarbetare samt 47 procent av det räntemålet på 6,3 procent för eget kapital

Råvarornas prisstegring som inleddes hösten 2007 ledde till att jordbrukets producentpriser, i synnerhet priserna på spannmål och mjölk började stiga. Till följd av den ekonomiska depressionen sjönk producentpriserna 2009. Då dessa år ytterligare åtföljdes av en stark prisstegring på energi, gödsel- och foderprodukter, sjönk lönsamheten kraftigt redan 2008 och i synnerhet 2009 trots att producentpriserna steg till sin tidigare nivå och trots att skörden slog rekord för decenniet. Jordbrukets producent- och insatsprisproportionerna har ur lantbruksföretagarnas synvinkel utvecklats i en ogynnsam riktning. Insatsernas priser har stigit i klart snabbare takt än produktpriserna, särskilt hos djurgårdarna.

I denna utvärderingsrapport har betydelsen av 141-stöden för lantbruksföretagen inom AB-området undersökts utifrån MTT:s lönsamhetsbokföringsmaterial. Inom AB-området fanns 2010 allt som allt 405 gårdar med lönsamhetsbokföring vars ekonomiska storleksklass överskred gränsen på 8 000 euro för uppföljning i FADN. Utifrån dessa gårdars resultat har en viktning enligt produktionsinriktning och SO-gårdsstorleksklass gjorts av det genomsnittliga resultatet i syfte att gestalta resultaten för de motsvarande 18 570 gårdarna inom området. För att man ska få en tydlig uppfattning om betydelsen av 141-stödets betydelse har undersökningen koncentrerats till de produktionsinriktningar för vilka 141-stödet i södra Finland är relevant.

Enligt produktivetsundersökningen har produktiviteten hos svin- och mjölkgårdarna inom AB-området stigit med i genomsnitt 2,7 och 4,5 procent per år under perioden 2000–2010. Med denna ökning och kraftiga strukturutvecklingen har lantbruksföretagarna försökt kompensera den allt svagare relationen mellan produkt- och insatspriserna. Enligt de viktade resultaten i lönsamhetsbokföringen har åkerarealen hos djurgårdarna under det senaste decenniet tilltagit med 40 procent och antalet djurenheter med 75 procent inom AB-området. Med beaktande av alla storleksklasser har 45 procent av djurgårdarna och trädgårdsföretagen inom AB-området lagt ner produktionen under perioden 2000–2011.

Inte ens en så här betydande produktivitets- och strukturutveckling har räckt till för att upprätthålla företagens ekonomiska situation. Trädgårdsföretagens och djurgårdarnas företagarinkomst eller ersättningen för företagarens arbetsinsats och eget kapital har inte ökat ens nominellt. Samtidigt har det till företagsverksamheten bundna, egna kapitalet som ofta har hämtats utanför branschen nästan fördubblats under 2000-talet, varför ersättningen för eget kapital har försvagats. Företagens skulder har tredubblats och ränteutgifterna för dem bidrar givetvis till att beskära företagarinkomsten. Företagarvinsten som beaktar samtliga produktionskostnader och således även kostnaderna för lantbruksföretagarens arbete och eget kapital har årligen varit ca -40 000 euro negativ per lantgård.

Företagarinkomsten består till ca 65–70 procent av det nationella 141-stödet och den nationella tilläggsdelen till kompensationsbidraget som är nära förknippad med stödet. År 2010 utgjorde inkomststödet enligt artikel 141 som sådant 45 procent av företagarinkomsten. Sålunda skulle till exempel avskaffandet av stödet enligt artikel 141 beskära lantbruksföretagarnas företagarinkomst med närapå hälften. Eventuella nedskärningar av stödet skulle sålunda betydligt försvaga jordbruksföretagens resultat och lönsamhet.

Utifrån produktionsinriktning sett har den kraftiga strukturutvecklingen lett till att mjölkgårdarnas totalintäkter och företagarinkomst har ökat varje år. I proportion till totalintäkterna har företagarinkomsten likväl sjunkit. De nationella 141-stöden och den nationella tilläggsdelen till kompensationsbidraget har årligen utgjort ca 30 procent av företagarinkomsten och 141-inkomststödet ensamt ca 20 procent. Då även de kostnader beaktas som uppkommer av eget arbete och eget kapital, har företagarinkomsten varit ca -35 000 euro negativ under hela granskningsperioden. Av alla mjölkgårdar inom AB-området har 60 procent lagt ner sin produktion under 2000-talet, men oavsett strukturutvecklingen och trots att gårdarna har blivit större har lönsamhetsutvecklingen inte tagit en positiv riktning, utan lönsamhetskoefficienten har stannat på 2000-talets nivå på ca 0,5–0,6.

Men i gruppen nötkreatursgårdar har totalintäkterna och likaså företagarinkomsten årligen stigit på grund av den kraftiga strukturutvecklingen. Under perioden 2008-2009 har företagarinkomsten i sin helhet bestått av stödet enligt artikel 141 och kompensationsbidragets nationella tilläggsdel. Blotta andelen av inkomststödet enligt artikel 141 har under granskningsperioden varierat mellan 40 och 70 procent. Då även de kostnader beaktas som uppkommer av eget arbete och eget kapital, har företagarinkomsten årligen varit ca -40 000 euro negativ. Totalintäkterna har inte räckt till för att täcka produktionskostnaderna. Lönsamhetskoefficienten har under de senaste åren varierat på nivån 0,3–0,4.

I takt med den kraftiga strukturutvecklingen har även svingårdarnas totalproduktivitet ökat. Under granskningsperioden håller inkomststödet enligt artikel 141 och kompensationsbidragets nationella tilläggsdel av totalintäkterna på att sjunka från ca 12 procent 2007 till ca 9 procent 2011. På motsvarande sätt har svingårdarnas företagarinkomst försvagats under hela granskningsperioden och hotar enligt en prognos att rasa till 5 000 euro per år 2011, vilket innebär att företagarinkomsten då helt och hållet består av stöd. Då även de kostnader beaktas som uppkommer av eget arbete och eget kapital, skulle företagarinkomsten sjunka till ca -70 000 euro och produktionen följaktligen vara kraftigt förlustbringande. Lönsamhetskoefficienten skulle enligt en prognos från 2001 vara 0,06. År 2013 kommer stödet som har frikopplats från svin- och fjäderfäproduktionen sammanlagt att minska med ca 37 procent. Då kommer både företagarinkomsten och lönsamhetskoefficienten som anger den relativa lönsamheten att sjunka till negativa värden. Av svingårdarna inom AB-området har 67 procent under 2000-talet lagt ner produktionen före 2011.

Fjäderfärdgårdarnas totalintäkter har ökat årligen. Resultaten varierar kraftigt från år till år delvis på grund av att antalet företag är litet. År 2008 blev företagarinkomsten negativ, medan den 2010 uppgick till ca 40 000 euro. Även då bestod företagarinkomsten till 87 procent av 141-stödet och kompensationsbidragets nationella tilläggsdel. Blotta 141-stödet utgjorde 75 procent av företagarinkomsten. Då även de kostnader beaktas som uppkommer av eget arbete och eget kapital beaktas, skulle företagarinkomsten 2012 redan sjunka till ca -30 000. Nedskärningen år 2013 av det stöd som har frikopplats från svin- och fjäderfäproduktionen kommer att ytterligare beskära företagens genomsnittliga företagarinkomst med ca 30 procent jämfört med nivån 2011-2012. Lönsamhetskoefficienten skulle 2013 sjunka till ca 0,35 från 0,5 som motsvarar tidigare års prognos.

Hos växthusföretagen har företagarinkomsten i sin helhet bestått av det nationella 141-stödet. Enligt prognoserna blir det inte längre någon företagarinkomst alls under åren 2011 och 2012. Det betyder att ingen ersättning utgår för företagarens eget arbete och kapital. Även räntekostnader och en del av avskrivning-

arna blir utan täckning. Företagarvinsten skulle sjunka till -80 000 euro. Lönsamhetskoefficienten skulle bli negativ, -0,4.

Enligt undersökningen har de investeringsbidragen förbättrat företagets soliditet och betalningsförmåga. Utan investeringsbidrag skulle skuldsaldot inom de granskade produktionsinriktningarna vara ca 10 procent högre. På samma gång skulle de extra utgifter som orsakas av ett högre skuldsaldo ha reducerat det finansieringsresultat som blir kvar för amortering av skulder. På grund av detta skulle återbetalningstiden för det främmande kapitalet vara ca fem år längre än den nuvarande. Med hjälp av investeringsbidragen har man på detta sätt kännbart upprätthållit lantbruksföretagens möjligheter till strukturutveckling och i takt med den till förbättring av lönsamhet och produktivitet.

4. 141-stödets betydelse för jordbruksproduktionen och den regionala ekonomin inom AB-stödområdet

4.1. 141-inkomststödet betydelse som bevarare av jordbrukets produktionsvolym

Om 141-inkomststöd inte alls hade betalats 2008-2011 och inte betalades 2012-2020, skulle mjölkproduktionen inom AB-området enligt MTT:s modellanalyser minska med mer än hälften av volymen 2010 (472 milj. liter) eller till en nivå av 220 liter år 2020. Detta skulle även vara en minskning av hela landets mjölkproduktion, eftersom produktionen inom AB-området inte nämnvärt kompenseras av en större produktion inom C-området. Ett bortfall av 141-stödet skulle inte enligt resultaten helt och hållet avskaffa dikoproduktionen inom AB-områdena, men antalet dikor skulle innan 2020 minska med en fjärdedel av nivån år 2007. Till följd av detta skulle mjölkproduktionen inom AB-området minska med ca 45 procent och nötköttsproduktionen med ca 40 procent senast år 2020. Resultaten av 141-stödets betydelse för jordbrukets totalproduktion inom AB-området baserar sig på den regionala sektormodellen DREMFIA som har utarbetats vid MTT och som beskriver jordbruket i Finland.

Dessa resultat betonar betydelsen av produktionsbundet stöd för mjölk- och nötköttsproduktionen. På mjölk- och nötgårdar kompletterar produktionsbundna inkomststöd och investeringsstöd varandra och utgör till och med en förutsättning för varandra på grund av höga och varierande produktionskostnader. Exempelvis skulle ett bortfall av det produktionsbundna stödet enligt erhållna resultat leda till en försvagning av täckningsbidrag och investerings lönsamhet. Inte ens ett högt investeringsstöd kunde då upprätthålla produktionen eller förbättra produktionsstrukturen och produktiviteten, om en djurgård inte producerar täckning för investerat kapital. Enligt undersökningsresultaten skulle till exempel investeringarna i stora produktionsenheter med fler än 50 kor minska utan produktionsbundet 141-stöd för mjölk, varvid även strukturutvecklingen till denna del skulle fördröjas och produktionen sjunka. Däremot har de nationella stöden för svin- och fjäderfäproduktion inom såväl AB- som C-områden redan nästan helt och hållet frikopplats från produktionen, trots att ett villkor för 141-stöd för svin och fjäderfä är att förbli djurgård. Enligt resultaten skulle avskaffandet av 141-inkomststödet från svin- och fjäderfäproduktionen leda till en minskning med drygt 10 procent av produktionen inom AB-områdena.

Om mjölk- och köttproduktionen minskar till följd av 141-stöden 2008-2020, skulle också efterfrågan på fodersäd bli klart lägre. Detta skulle enligt modellanalyserna leda till en minskning med upp till 170–180 000 hektar i spannmålsproduktion och 50 000 hektar i vallareal i södra Finland. Denna areal på drygt 200 000 hektar skulle till största delen läggas i träda och åkrar med lägst produktion, ca 100 000 hektar, skulle bli helt och hållet obrukade.

Inkomststödet som baserar sig på artikel 141 har stor betydelse för produktionen och företagarinkomsten inom AB-områdena. Då produktionen minskar till följd av att 141-stöden bortfaller 2008–2020, minskar företagarinkomsten i enlighet med resultaten med ett större belopp än det som bortfaller tillsammans med 141-stödet. Företagarinkomstens bortfall skulle i enlighet med resultaten inom AB-området i jämförelse med baskalkylen minska med ca 95 milj. euro, vilket innebär en minskning med 36 procent.

4.2. Produktionsbundet stöd versus stöd som frikopplats från produktionen

I och med det stödsystem om vilket beslut fattades 2007 (Kommissionens beslut K(2008)696) förändrades 141-inkomststödens struktur inom svin- och fjäderfäsektorerna. Stöden (141-) för svin- och fjäderfäproduktion har sedan 2009 betalats som gårdsspecifikt stöd frikopplat från produktionen, och baserar sig i huvudsak på gårdens produktionsmängder 2007. Stöd för idisslare har däremot betalats i sin nuvarande produktionsbundna form under hela stödperioden. Resultaten från denna undersökning pekar på den stora betydelsen av produktionsbundet stöd för mjölk- och nötköttsproduktionen. Produktionen inom dessa produktionsinriktningar har oavsett stöden kontinuerligt minskat inom AB-området, medan svin- och fjäderfäproduktionen tidvis även har ökat.

Då stödet frikopplas från produktionen försvagas uppmuntran till produktion och överläts produktionsvolymen i större utsträckning till marknaden och marknadspartnerns strategiska beslut. Teoretiskt sett leder beslutet att frikoppla stödet från produktionen på en konkurrensstyrd marknad till en produktion som bättre motsvarar efterfrågan och till en effektivare användning av produktionsresurserna. Att frikoppla stödet gör det möjligt att avsluta en jämförelsevis mindre lönsam produktion utan att stödet går förlorat. Detta höjer priserna på den inhemska marknaden i den mån det inom en gemensam marknad av EU:s storleksordning är möjligt (det förekommer faktiskt prisskillnader), och höjer jordbruksinkomsten, om det fränkopplade stödets belopp inte minskar. Även insatsanvändningen motsvarar i teorin på ett mer flexibelt sätt variationerna i insatsernas och produkternas prisrelationer utan produktionsstöd, vilket förbättrar den ekonomiska effektiviteten. Om det marknadspris man får täcker de varierande kostnaderna för produktionen och en tillräckligt stor del av de fasta produktionskostnaderna, ligger det i odlarnas intresse att stödet frikopplas från produktionen.

Om exempelvis mjölkprodukternas och nötköttets marknadssituation förblir stark, m.a.o. efterfrågan förblir stark i förhållande till utbudet, har det mindre betydelse om det nationella stödet frikopplas från produktionen än om marknadssituationen försvagas och produktpriserna sjunker. I en svag marknadssituation har det produktionsbundna nationella stödet synnerligen stor inverkan på täckningen per djur samt på investeringarnas och hela produktionens lönsamhet. Enligt MTT:s beräkningar skulle det leda till minskad djurgårdsproduktion i södra Finland att frikoppla det nationella stödet från produktionen. I synnerhet skulle mjölk- och nötköttsproduktionen minska. Det produktionsbundna nationella stödet till södra Finlands nötboskapsuppfödning har bidragit till att investeringar i stora djurenheter har varit lönsamma.

Åkerarealstöd som betalas nästan helt och hållet oberoende av djurgårdsproduktion uppmuntrar inte till djurproduktion, utan kan rentav bidra till att man avstår från djurproduktion, om den blir mindre lönsam i och med att priset på spannmål går upp. Endast LFA-bidrag och miljöstöd betalas med förhöjningar till djurgårdar för upprätthållande av ett tillräckligt stort antal djur (0.4 ey/ha), men inte ens dessa kan betalas som täckning för en djurplats i utbyggnadsinvesteringar som är centrala för produktionens fortbestånd och omfattning. Inkomststöd som betalas för åkerareal och som påverkar inkomsterna för odlare inom alla produktionsinriktningar, bör inte jämföras med det produktionsbundna inkomststöd som betalas till djurgårdar och som påverkar täckning och investeringsavkastning av en djurplats. Enligt undersökningsresultaten skulle till exempel investeringarna i stora produktionsenheter med fler än 50 kor minska utan produktionsbundet 141-stöd för mjölk, varvid även strukturutvecklingen till denna del skulle fördröjas och produktionen sjunka.

De 141-inkomststöd som betalas för svin och fjäderfä per djurenhet frikopplades inom AB-området från produktionen år 2009. Detta har tillsammans med den försvagade prisrelationen mellan kött och spannmål beskurit en del av den ökade produktionen av svinkött. Svinköttsproduktionen har redan minskat med 15 procent från rekordnivån 2008 till år 2011. Utvecklingen motsvarar MTT:s beräkning från 2008 enligt vilken en frikoppling av det nationella stödet tillsammans med höga spannmålspriser småningom leder till en produktionsminskning med 20 procent, dvs. till en produktion som på sin höjd motsvarar den inhemska efterfrågan (Lehtonen & Niemi 2008). Enligt resultaten i denna undersökning har svingårdarnas ekonomiska situation under de senaste åren försvagats till den grad att ett bortfall av 141-stöden skulle innebära att Finland skulle bli nettoimportör av svinkött. Produktionen skulle sjunka till 155 milj. kg, vilket motsvarar en minskning med 28 procent av produktionen 2007 och med 18 procent av svinköttskonsumtionen 2011. Produktionens utveckling utan 141-stöd beror likväl även på marknadsutvecklingen. Resultatet som pekar på en betydande minskning av svinköttsproduktionen redan i utgångsscenariot, och då 141-stödet avskaffas, baserar sig delvis på att prisrelationen mellan kött och spannmål försvagas, vilket lockar svingårdar att övergå till enbart spannmålsodling. På motsvarande sätt skulle stigande priser på svinkött i relation till fodersäd minska stödets betydelse.

Trots att de nationella 141-stöden för svin- och fjäderfäproduktion har minskat och till största delen frikopplats från produktionen har de fortfarande en viss betydelse för gårdarnas ekonomi och investeringar, även om den är mindre än förut. I varje fall förefaller det som om Finland inte i sin svinköttsproduktion hade sådana kostnadslättnader att en svinköttsproduktion som överskrider konsumtionen skulle kunna fortgå en längre tid. På så sätt minskar produktionen oavsett hur 141-stödet utvecklas, och minskningen accelererar i samma mån som 141-inkomststödet minskar.

Eftersom stöden för svinköttsproduktion har frikopplats från produktionen har marknadsprisernas utveckling och investeringsstöden allt större betydelse då det gäller att fatta investeringsbeslut. En eventuell nedskärning av investeringsstödet skulle visserligen inte omedelbart sänka svinköttsproduktionen mer än den pågående utvecklingen gör det, eftersom ett stort antal djurplatser för svinuppfödning har inrättats och platserna länge kommer att vara i bruk. Likväl kommer fortbeståndet av produktionsvolymen av svinkött på medellång sikt, m.a.o. fram till 2020 att utgöra ett villkor för betalning av investeringsstöd, eftersom fler platser småningom måste börja byggas för att motsvara nedläggningen av produktionen.

Uppmuntran till produktion har minskat även på grund av att stödet för fjäderfäproduktion har frikopplats och delvis på grund av det höga priset på spannmål. Enligt utförda modelleringar kommer produktionens lönsamhet att sjunka till den grad att en tilltagande konsumtion av fjäderfäkött i första hand kan leda till större import och inte till större produktion i Finland. Även en liten minskning av produktionen är möjlig, om prisrelationen mellan kött och foder håller sig på svag nivå. Hittills har producentpriserna på fjäderfäkött enligt en EU-jämförelse varit mycket höga och stabila samtidigt som den inhemska produktionen med lätthet har hållit jämna steg med den inhemska efterfrågan. Under de förestående åren kommer utmaningarna att bli allt större. Fjäderfäköttet har likväl som helhet en starkare ställning än svinköttsproduktionen, då den inhemska efterfrågan beräknas fortsätta att växa och köttet produceras i mängder som motsvarar efterfrågan och i större enheter på färre än 150 gårdar.

---

1 Johdanto

Suomessa maatalouden tukijärjestelmän perustan muodostavat Euroopan unionin (EU) yhteisen maatalouspolitiikan tukimuodot, joita ovat EU:n kokonaan rahoittamat suorat tuet sekä EU:n osarahoittamat luonnonhaittakorvaus ja maatalouden ympäristötuki. Näitä täydennetään kansallisilla tuilla. Kansallinen tuki muodostaa kokonaisuuden, jolla pyritään varmistamaan suomalaisen maatalouden toimintaedellytykset maan eri osissa ja eri tuotantosuunnissa. Etelä-Suomessa tukialueilla A ja B maksettavista tukimuodosta tärkein on Etelä-Suomen kansallinen tuki, jota maksetaan liittymissopimuksen 141 -artiklan perusteella. Suomi on käyttänyt tätä liittymissopimuksen artiklassa 141 todettua mahdollisuutta vuodesta 1997 alkaen Etelä-Suomen kansallisen tuen perustana.

Artikla 141 on mahdollistanut kansallisen tuen maksamisen liittymisestä aiheutuviin vakaviin vaikeuksiin. Artikla ei kuitenkaan määrittele vakavia vaikeuksia eikä rajaa tuen kestoaikaa. Tuen maksuun on valtuutus niin kauan kuin tuen edellytykset täyttyvät. Suomi käy EU:n komission kanssa neuvottelut tuen maksuedellytysten olemassaolosta.

Vuonna 2011 AB-alueelle kohdentui kansallista tukea Etelä-Suomen kansallisesta tuesta 83,9 milj. euroa. Lisäksi AB-alueen maataloudelle maksettiin luonnonhaittakorvauksen kansallista lisäosaa 43,5 milj. euroa ja eräitä muita kansallisia tukia. Kansallisen tuen osuus on AB-alueen tiloilla ollut suuri, keskimäärin noin 19 % markkinatuoton ja tukien summana laskettavasta kokonaistuotosta kaudella 2000–2006. Kaudella 2008–2013 tukiosuus on laskenut merkittävästi, koska tuen määrä on vähentynyt ja markkinoilta saadut tuotot kasvaneet.

Artiklan 141 perusteella neuvotellut tuet ovat olleet määräaikaista; 1. ratkaisu koski vuosia 1997–1999 (97/428/EY, 97/449/EY), 2. ratkaisu vuosia 2000–2003 (2000/167/EY), 3. ratkaisu vuosia 2004–2007 [Komission päätös 16.3.2004, K(2004)475] ja 4. ratkaisu vuosia 2008–2013 [Komission päätös 27.2.2008, K(2008)696]. Jokaista tukiratkaisukautta koskien Suomi on käynyt perusteelliset neuvottelut komission kanssa tuen maksuedellytysten olemassaolosta. Marraskuussa 2007 saavutetun neuvottelutuloksen perusteella Suomi voi myöntää sekä kansallisia suorita tukia että korotettua investointitukea Etelä-Suomen kotieläintaloudelle ja puutarhatuotannolle vuoden 2013 loppuun saakka. Tukikauden kahtena viimeisenä vuotena 141-tuen enimmäismäärä alenee voimakkaammin, leikkausten kohdistuessa etenkin sika- ja siipikarjatiloihin. Vuonna 2013 tulotuen enimmäismäärä on 62,9 miljoona euroa.

1.1 Arvioinnin lähtökohdat ja tavoitteet

Arvioinnin tavoitteena on selvittää Suomen liittymissopimuksen artiklan 141 pohjalta vuonna 2007 sovitun tukijärjestelmään (Komission päätös K(2008)696) kuuluvien tukitoimenpiteiden toteuttamista ja vaikutuksia Etelä-Suomen maatalouden yhdyntymiseen yhteiseen maatalouspolitiikkaan. Arvioinnissa painotetaan tukien vaikutusten tarkastelua. Koska helmikuussa 2008 annettu 141-päätös muuttaa jonkin verran Etelä-Suomen kansallisten tukien rakennetta ja tukimuotoja, tarkastelussa arvioidaan myös uuden rakenteen ja tukimuotojen vaikutuksia Etelä-Suomen maatalouden yhdyntymiseen EU:n yhteiseen politiikkaan.

Etelä-Suomen viljelijöiden täysimääräisellä yhdyntymisellä yhteiseen maatalouspolitiikkaan tarkoitetaan tässä arvioinnissa sitä, että AB-alueen maatalouden taloudelliset toimintaedellytykset ja mahdollisuudet rakenteen kehittämiseen ja sitä kautta tuottavuuden parantamiseen säilyvät EU:n yhteisillä markkinoilla. Jotta AB-alueen maatalouden taloudelliset toimintaedellytykset ja mahdollisuudet rakenteen kehittämiseen ja sitä kautta tuottavuuden parantamiseen säilyvät EU:n yhteisillä markkinoilla, komission päätökseen K(2008)696 perustuvien tukien vähentäminen tai poistaminen ei saisi vaarantaa kannattavan tuotannon edellytyksiä alueen tiloilla.

Tätä arvioidaan vertailevalla tutkimusotteella AB-tukialueen tuotannon ja tuotantorakenteen kehityksen, hinta-, tulo- ja kannattavuuskehityksen sekä yleisemmin alueen aluetaloudellisten ja sosioekonomisten vaikutusten osalta perusteltuihin vertailuaselmiin. Samalla kiinnitetään huomiota maatalouden tuottavuuskehitykseen, tuotannon tehostumiseen ja maatalouden tuotantotapojen muutokseen. Etelä-Suomen

maatalouden sosioekonomista merkitystä kuvataan mm. alueen tuotantomäärien ja toisaalta maatalouden aluetaloudellisten vaikutusten avulla. Arvioinnissa tarkastellaan myös vaihtoehtoista kehitystä, mikäli 141-tukea ei olisi maksettu lainkaan.

1.2 Arvioinnin kohde: 141 artiklan mukainen tukipäätös vuosille 2008–2013

Suomen EU-jäsenyyden liittymissopimuksen (1994) artiklassa 141 Suomi sai komissiolta mahdollisuuden tietäen edellytyksin myöntää tuottajille kansallisia tukia, joiden tarkoituksena on helpottaa maatalouden täysimääräistä yhdentymistä yhteiseen maatalouspolitiikkaan. Suomen liittymissopimuksen 141 artiklassa todetaan: *Jos liittymisestä aiheutuu vakavia vaikeuksia, jotka ovat yhä olemassa sen jälkeen, kun 138, 139, 140 ja 142 artiklan määräyksiä on sovellettu täysimittaisesti ja yhteisössä voimassa oleviin sääntöihin perustuvia muita toimenpiteitä, komissio voi antaa Suomelle luvan myöntää tuottajille kansallisia tukia, joiden tarkoituksena on helpottaa näiden täysimääräistä yhdentymistä yhteiseen maatalouspolitiikkaan.*

Aikaisempiin 141 tukineuvotteluihin verrattuna helmikuussa 2008 komission 27.2.2008 antamalla päätöksellä hyväksytty tukikausi on aikaisempia tukikausia pidempi kattaen vuodet 2008–2013. Tukiratkaisuun sisältyi maatalouden kannattavuusedellytyksiä turvaavia tulotukia ja rakennekehitystä edistäviä investointitukia. Ratkaisun perusteella 141-tulotukea voidaan maksaa kotieläintaloudelle, kasvihuonetuotannolle ja puutarhatuotteiden varastoinnille, erälle viljelykasveille sekä kotieläintilojen LFA-alalle, joka on rajoitettu vuoden 2007 LFA-pinta-alaan.

Tulotukityyppisten tukimuotojen yhteismäärä vuonna 2008 oli 93,9 miljoonaa euroa, mikä oli lähes sama kuin vuonna 2007 maksettu 94,0 miljoonaa euroa. Maksetun 141-tuen määrä on alentunut 2008–2011 välisenä aikana keskimäärin lähes 4 %:n vuosivauhtia. Tukikauden kahtena viimeisenä vuotena 141-tuen enimmäismäärä alenee tätä voimakkaammin ollen vuonna 2012 yhteensä 75,2 miljoonaa euroa ja vuonna 2013 yhteensä 62,9 miljoonaa euroa. Vuoden 2013 141-tuen enimmäismäärä on noin 67 % vuoden 2008 tasosta. (ks. Liite 1).

Vuoden 2008 helmikuun päätöksen myötä Etelä-Suomen kansallisten tukien rakenne muuttui. Vuodesta 2008 alkaen osa kotieläintalouden tuesta maksettiin kotieläintilojen hehtaaritukena. Sika- ja siipikarjatalouden kotieläintaloudet tuet maksettiin vuodesta 2009 alkaen tuotannosta irrotettuna tilakohtaisena tukena, joka pääsääntöisesti perustui tilan vuoden 2007 tuotantomääriin. Märehtijöiden tuet maksetaan sitä vastoin tuotantosidonnaisina tukina koko tukikauden ajan.

Utuna tukimuotona otettiin vuonna 2009 käyttöön sika- ja siipikarjatalouden rakenne-muutoskorvaus, jota myönnettiin sika- ja siipikarjatalouden harjoittamisesta luopuville tiloille. Korvauksen myöntämisen edellytyksenä oli, että hakija sitoutui pysyvästi luopumaan sika- ja siipikarjatalouden tukeen oikeuttavasta viitemäärästään rakennemuutostukeen oikeuttavan ajanjakson jälkeen. Rakennemuutoskorvaus maksettiin vuoden 2007 viitemäärän mukaan ja sen enimmäismäärä oli 20 000 euroa tilaa kohden.

141-tukeen liittyy olennaisena osana rakennetuki. Voidakseen myöntää poikkeuksellista tulotukea edelleen Suomen tuli myöntää korotettua investointitukea niillä tuotantosektoreilla, jotka saavat tulotukia artiklan 141:n perusteella sekä käyttää mahdollisuutta myöntää nuoren viljelijän aloitustuki korotettuna. Sika- ja siipikarjatalouden osalta velvoitus myöntää tuki korotettuna poistui siksi, että Suomen tuli siirtyä myöntämään näiden sektoreiden tulotukea tuotannosta irrotettuna. Sika- ja siipikarja-aloilla tuen suuruudeksi määrättiin 35–45 prosenttia. Mikäli Suomi halusi myöntää näille aloille tuotantokapasiteettia lisäävää investointitukea, tuli sen pyytää siihen komission lupa.

Vuonna 2009 Suomi pyysi ja sai komission luvan sika-, broileri- ja kalkkuna-alojen kapasiteettia lisäävien investointien tukemiseen. Luvan perusteella kyseisten alojen laajennuspaikkojen kiintiöksi vuosille 2010–2011 asetettiin 33 000 muunnettua eläinpaikkaa (lisäeläinpaikkoja laskettaessa yhdeksi eläinpaikaksi katsotaan 1 emakkopaikka, 7 lihasikaapaikkaa, 168 broileripaikkaa tai 35 kalkkunapaikkaa). Kyseisestä kiintiöstä haettiin noin kaksi kolmannesta. Vuodelle 2012 on kyseisille aloille asetettu myös 33 000 muunnetun laajennuspaikan kiintiö, jonka puitteissa on tarkoitus toimia myös vuonna 2013. Kiintiöön kohdistui ensimmäisessä vuoden 2012 varoista järjestetyssä investointituen haussa yhteensä 687 muunnetun eläinpaikan tukihakemukset. Kanatalouden osalta Suomi ei hakenut lupaa myöntää laajennustukea.

Alan markkinatilanteen takia muutakaan investointitukea ei ole myönnetty kanatalouteen enää vuonna 2012.

Kaavio 1.1. 141 artiklan perusteella maksettava Etelä-Suomen kansallinen tuki, päätös kaudelle 2008–2013.

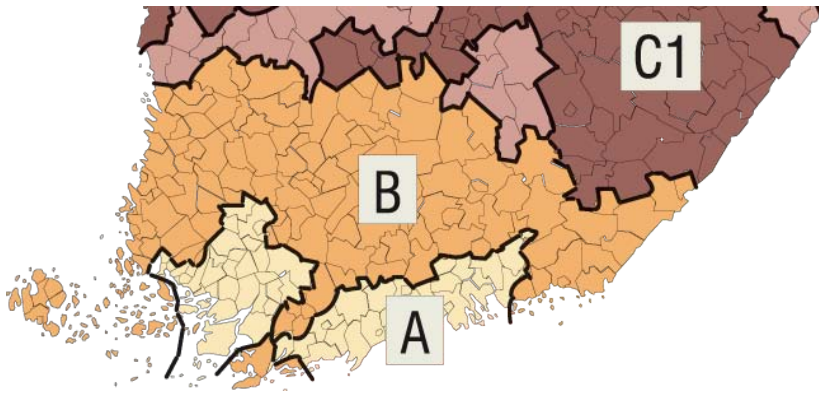
141 artiklan tukipäätöskausi	141 periaatteet	Keskeisimmät toimenpiteet	Resurssit
Komission päätös helmikuussa 2008 kaudelle 2008–2013	Suomi voi myöntää kansallisin budjettivaroin sekä suoria tukia että korotettua investointitukea Etelä-Suomen kotieläintaloudelle, eräille viljelykasveille ja puutarhatuotannolle vuoden 2013 loppuun saakka maatalouden toimintaedellytysten ja tuotannon kannattavuuden turvaamiseksi sekä viljelijäväestön kohtuullisen tulotason varmistamiseksi maataloudessa	<ul style="list-style-type: none"> • 141-tulotukea voidaan maksaa kotieläintaloudelle, eräille viljelykasveille, kasvihuonetuotannolle ja puutarhatuotteiden varastoinnille • Uusina tukimuotoina kotieläintilan hehtaarituki sekä Etelä-Suomen erikoiskasvituki • v. 2008 alkaen osa kotieläintalouden tuesta kotieläintilojen hehtaaritukena. • Sika- ja siipikarjatalouden tuet v. 2009 tuotannosta irrotettuna tukena. • Korotettu investointituki tietyillä tuotantosektoreilla • Investointituet ja nuorten viljelijöiden aloitustuet jatkuvat. • Nuorten viljelijöiden korotettu aloitustuki • Maatilan kehittämissuunnitelman tuki 	<ul style="list-style-type: none"> • Laskee jaksolla 2008–2013 93,9 miljoonasta eurosta vuoden 2013 yhteensä 62,93 miljoonaa euroon (ks. Liite 1)

Aiemmissä ratkaisuissa vuosille 1997–2007 artiklaan 141 perustuvat tukikohteet ovat olleet pääpiirteissään samoja. Uusina tukimuotoina otettiin vuodesta 2008 lähtien käyttöön kotieläintilan hehtaarituki sekä Etelä-Suomen erikoiskasvituki, jota maksetaan avomaanvihannesten ja tärkkelysperunan viljelyalan perusteella. Komission päätökseen sisältyvä sika- ja siipikarjatalouden rakennemuutoskorvaus mahdollisti tuotannosta irrotetun tuen maksamisen tukikauden alussa kahden vuoden ajan ilman, että tilalta edellytettiin LFA:n kansallisen lisäosan kotieläintilan vaatimusten täyttymistä. Korvausta maksettiin kahden vuoden ajan, jonka jälkeen tilan viitemäärä lakkautettiin ja tuen maksaminen päättyi.

Komission päätöksessä K(2008)696 vuosien 2008–2013 artiklan 141 mukaisesta tuesta on annettu myös velvoite laatia kertomus tukiohjelman soveltamisesta. Tämä kertomus on toimitettava komissiolle 30.6.2012 mennessä. Edellinen vastaava selvitys on toimitettu komissiolle vuonna 2006.

1.2.1 Etelä-Suomen AB-alueen kuvaus

Suomessa maatalouden harjoittamisen erityispiirteisiin kuuluvat maantieteellisestä sijainnista johtuvat pohjoiset ilmasto-olosuhteet ja sen tuoma luonnonhaitta sekä syrjäinen sijainti suhteessa maanosan markkinoiden ydinalueisiin. Maatalouden harjoittamisen edellytykset Suomessa poikkeavat EU:n muihin maihin verrattuna myös perinteisen perheviljelmiin perustuvan pientilavaltaisen maatalouden rakenteen ja metsien ja vesistöjen aiheuttamien pitkien välimatkojen takia (MMM 2007). Pohjoisen sijainnin vuoksi Suomessa voidaan viljellä vain sellaisia kasveja, joiden kasvu-aika on lyhyt. Lyhyen kasvuajan vuoksi viljelykasvit eivät myöskään enää tuottaa niin suuria satoja kuin eteläisemmissä maissa.

Kuvio 1.1. Etelä-Suomen AB-alue kartalla.

Suomi sijaitsee 60. ja 70. leveyspiirin välissä ja maatalousalueena Etelä-Suomen AB-alue sijoittuu sen eteläosaan, 60. ja 62. leveyspiirin välille. Terminen kasvukausi, jolloin vuorokauden keskilämpötila on yli $+5^{\circ}\text{C}$, on Etelä-Suomessa 5–6 kuukauden mittainen. Etelä-Suomessa kasvukausi alkaa huhtikuun loppupuolella ja jatkuu lokakuun puoleen väliin asti. AB-alueen kasvukauden pituus on keskimäärin 160–180 vuorokautta. Tehoisan lämpötilan summa on Etelä-Suomessa keskimäärin 1250–1400 $^{\circ}\text{C}$. Tehoisa lämpösomma koostuu kasvukauden vuorokausien keskilämpötilojen summista, joissa huomioidaan keskilämpötiloista viiden asteen ylittävä osa. Terminen kasvukauden sademäärä on 350–450 mm (Ilmatieteen laitos 2012).

Pohjoiset luonnonolot lisäävät tuotantokustannuksia. Kevään ja syksyn peltotyöt on tehtävä lyhyessä ajassa ilmastosta johtuen. Lähes kaikki kasvilajit kylvetään keväällä, mikä aiheuttaa voimakkaan työhuipun. Vilja on lähes poikkeuksetta kuivattava ennen varastoimista. Etelä-Suomen savimailla toukutyöt on kevätkosteuden säilyttämiseksi tehtävä nopeasti. Syksyllä sadonkorjuu on pystyttävä tekemään harvojen poutapäivien aikana. Tämä vaatii tehokasta konekapasiteettia ja lisää kustannuksia (MMM 2007b).

Alueluokittelussa Etelä-Suomen AB-alue on pääasiassa kaupunkialuetta, kaupunkien läheistä maaseutua ja ydinmaaseutua. Etelä- ja Länsi-Suomen kaupunkien läheisellä maaseudulla maatalouden harjoittamisen edellytykset ovat monipuolisimmat ja parhaimmat muuhun maahan verrattuna. Myös työssäkäyntimahdollisuudet tilan ulkopuolelle ovat lyhyempien etäisyyksien vuoksi paremmat. Etelä-Suomen ydinmaaseutu on vahvaa alkutuotantoaluetta sisältäen erikoistuneen alkutuotannon keskittymiä esimerkiksi sika-, siipikarja- ja kasvihuonetuotantoa (Niemi & Ahlstedt 2011).

Ahvenanmaa

Ahvenanmaa on Suomeen kuuluva itsehallinnollinen maakunta. Ahvenanmaan kokonaispinta-ala on 6 739 km^2 . Tästä 22 % on maa-aluetta ja 78 % vesialueita. Ahvenanmaan alueeseen kuuluu peräti 6 757 saarta ja luotoa. Saarista suurin on Manner-Ahvenanmaa, joka muodostaa noin 70 % koko Ahvenanmaan maa-alasta. Vuonna 2011 Ahvenanmaalla oli noin 28 000 asukasta (Tilastokeskus). Asukkaista noin 90 % asuu Manner-Ahvenanmaalla. Vuoden 2009 kokonaistuotannon arvonlisäyksestä maatalous muodosti Ahvenanmaalla noin yhden prosentin (Tilastokeskus). Ahvenanmaan maaseudun kehittämissuunnitelman hallinnoinnista vastaa Ahvenanmaan maakuntahallitus.

Ahvenanmaan maataloustuotantoon on ilmaston, tilarakenteen ja markkinoiden lisäksi vaikuttanut hyvin paljon paikallinen elintarviketeollisuus ja erikoistuotteiden markkinat Suomessa. Tästä syystä erikoiskasvien viljely on Ahvenanmaalla Manner-Suomea yleisempää. Myös maidontuotannon osuus alueen maatalouden kokonaistuotoista on merkittävä (Åland 2007). Suhteutettuna alueen kokoon puutarhakasvien avomaatuotanto on Ahvenanmaalla merkittävää. Suomen omenantuotannosta huomattava osa sijaitsee Ahvenanmaalla (Tike). Ahvenanmaan ja ulkosaariston maataloustuotantoa haittaavana tekijänä on markkinoiden saavutettavuus. Alueen tuotanto tapahtuu laiva- tai lauttayhteyden takana, joka vaikeuttaa maataloustuotteiden markkinoille pääsyä.

1.3 AB-alueelle sovellettava maatalouden tukijärjestelmä kokonaisuudessaan

1.3.1 EU-maataloustuet Suomessa

Vuonna 2011 AB-alueen maataloudelle kohdistui yhteisen maatalouspolitiikan mukaista tukea yhteensä 625 milj. euroa. Tuki koostui ns. CAP-tulotuesta (274,3 milj. euroa), epäsuotuisten maatalousalueiden luonnonhaittakorvauksesta (189,6 milj. euroa) ja ympäristötuesta (161,1 milj. euroa). Tuet ovat joko EU:n kokonaan rahoittamia tai EU:n ja Suomen yhteisesti rahoittamia.

CAP-tulotuet (myöhemmin suorat tuet) liittyvät kiinteästi yhteisen maatalouspolitiikan markkinajärjestelmien toimintaan, ja ne rahoitetaan kokonaisuudessaan EU:n budjetista. Luonnonhaittakorvauksesta ja ympäristötuesta EU maksaa runsaan neljänneksen maaseudun kehittämisohjelman mukaisesti (28 % vuonna 2011). Loput maksetaan kansallisista varoista.

EU-tukien lisäksi AB-alueen maataloilille maksettiin vuonna 2011 kansallista tukea yhteensä noin 140 milj. euroa. Kansallinen tuki koostui Etelä-Suomen kansallisesta tuesta (84 milj. euroa), luonnonhaittakorvauksen kansallisesta lisäosasta (43,5 milj. euroa) ja eräistä muista kansallisista tukimuodoista.

Tukien kohdentamiseksi Suomi on jaettu seitsemään tukialueeseen. Tukialueilla A ja B maksetaan Etelä-Suomen kansallista tukea eli ns. vakavien vaikeuksien tukea. Koko maassa maksettavia tukia ovat suora tuki, ympäristötuki sekä luonnonhaittakorvaus ja sen kansallinen lisäosa.

Suorat tuet

Pääosa EU:n kokonaan rahoittamista ns. CAP-tuista maksetaan AB-alueella Suomessa vuonna 2006 käyttöön otetun tilatukijärjestelmän kautta. Järjestelmää toteutetaan Suomessa yhdistelmämallin pohjalta. Pääosasta entisiä suoria tukia on muodostettu tukioikeuksia, jotka muodostuvat alueellisesta tasatukiosasta ja tilakohtaisesta lisäosasta.

Suorat tuet jakautuvat kahteen pääkomponenttiin: tuotannosta irrotettuun tilatukeen ja tuotantosidonnaiseen osaan. Suomessa lähes 90 prosenttia suorista tuista irrotettiin tuotannosta vuonna 2006. Peltokasvien suora tuki irrotettiin tuotannosta lähes kokonaan.

Suoran tuen saamisen ehtona on täydentävien ehtojen noudattaminen. Pelto on pidettävä hyvässä viljelykunnossa ja lisäksi on huolehdittava tietyistä eläinten hyvinvointiin ja ympäristön tilaan liittyvistä minimivaatimuksista. Suomi on lisäksi kansallisesti päättänyt, että jos viljelijä kesannoi, tämä hoidettu, viljelmätön pelto tulee olla nurmipeitteinen ollakseen tukikelpoista.

Osana tilatukijärjestelmää lypsylehmille emolehmille, sonneille ja uuhille ja eräille valkuais- ja öljykasveille sekä tärkkelysperunalle maksetaan edelleen myös tuotantosidonnaista tukea. Kymmenen prosenttia kaikista CAP-tulotuista voidaan ohjata erityisvaikeuksista kärsiville aloille tilatukiasutuksen artikla 68:n kautta. Suomella on oikeus maksaa koko kymmenen prosentin osuus tuotantoon sidottuna. Artiklaan 68 perustuen AB-tukialueella maksetaan lypsylehmäpalkkiota enintään 9,5 miljoonaa euroa. Palkkiota voidaan maksaa 150 euroa eläinyksiköstä. Lisäksi artiklan perusteella voidaan myöntää nautapalkkiota (sonnista, härästä, emolehmästä ja emolehmähiehosta) koko maassa enintään 36,7 milj. euroa, josta AB-tukialueen osuus on enintään 11,7 milj. euroa.

Luonnonhaittakorvaus (LFA)

Tietyt maaseutualueet on luokiteltu EU:ssa epäsuotuisiksi alueiksi. Luonnonhaittakorvaus eli LFA-tuki on tarkoitettu turvaamaan maaseutuelinkeinojen jatkuvuus näillä alueilla ja säilyttämään samalla maaseutu asuttuna. Suomessa tuki kattaa koko viljellyn peltoalan (2,16 miljoonaa hehtaaria). Vuodelle 2011 LFA-tukea maksettiin AB-alueella yhteensä 189,6 milj. euroa. Tukea maksetaan A-alueella enintään 150 €/ha ja B-alueella 200 €/ha.

Ympäristötuki

Vuonna 1995 käyttöön otetulla maatalouden ympäristötuella korvataan tuotannon vähenemisestä ja kustannusten lisääntymisestä aiheutuneet tulonmenetykset viljelijöille, jotka sitoutuvat maatalouden ympäristökuormitusta vähentäviin toimenpiteisiin.

Euroopan komissio hyväksyi vuonna 2007 Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman vuosille 2007–2013. Maaseudun kehittämistä rahoitetaan Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta ja kansallisin varoin. Ohjelmassa on seitsemän vuoden aikana käytettävissä julkisia varoja yhteensä noin 6,6 mrd. euroa, josta kolmasosa on EU-rahaa. Ohjelmassa on neljä toimintalinjaa, joista toimintalinja 2 sisältää maatalouden ympäristötuet ja luonnonhaittakorvaukset sekä ei-tuotannollisten investointien ja tuotantoeläinten hyvinvoinnin tuet. Toimintalinja 2:n osuus kokonaisrahoituksesta on noin 2,3 mrd. euroa. Ympäristötuen osuus on ollut tukikokonaisuudessa kasvava, vuonna 2011 tuki oli 372 milj. euroa¹, josta 107 milj. euroa EU:n osuus ja 265 milj. euroa kansallista tukea. AB-alueelle ympäristötukea maksettiin vuonna 2011 yhteensä 161,1 milj. euroa.

Tuki jakautuu perustoimenpiteisiin, lisätoimenpiteisiin ja erityistukisopimuksiin. Tuen keskeinen tavoite on vesistökuormituksen vähentäminen. Lisäksi pyritään rajoittamaan päästöjä ilmaan, vähentämään torjunta-aineiden käytöstä aiheutuvia riskejä sekä huolehtimaan maaseutumaisemasta ja luonnon biologisesta monimuotoisuudesta. Vuonna 2007 käyttöön otettu kolmas ympäristötukiohjelma on toimenpiteiltään hyvin samankaltainen kuin kaksi ensimmäistä ohjelmaa. Ohjelma koostuu perustuesta, lisätoimenpiteistä ja erityistuista. Edelliseen ohjelmakauteen verrattuna joitakin muutoksia on mm. verrannetilanterveys, josta korvattavat kustannukset ja tulonmenetykset lasketaan, kasvinsuojeluaineiden ja lannoitteiden käytön minimivaatimuksissa, sitoumusajoissa sekä tuensaajien kohderyhmässä. Perustoimenpiteiden lisäksi A- ja B-tukialueilla vaaditaan 1–4 lisätoimenpidettä. Suosituimpia lisätoimenpiteitä ovat olleet typpilannoituksen tarkentaminen peltokasveilla, peltojen talviaikainen kasvipeitteisyys eri muodoissaan sekä ravinnetaseiden laskenta.

1.3.2 Kansalliset tuet

Kansallisista varoista maksettavat Etelä-Suomen kansallinen tuki ja luonnonhaittakorvauksen kansallinen lisäosa sekä eräät muut tukimuodot muodostavat kokonaisuuden, jolla pyritään varmistamaan eteläsuomalaisen maatalouden toimintaedellytykset eri tuotantosuunnissa. EU-jäsenyysneuvottelujen yhteydessä sovittiin peruseräistä, joita sovelletaan kansallisen tuen tasoa ja alueellista jakoa määritettäessä.

Etelä-Suomen kansallinen tuki

Etelä-Suomen eli AB-tukialueen kansallinen tuki perustuu Suomen liittymissopimuksen artiklaan 141. Artikla on mahdollistanut kansallisen tuen maksamisen liittymisestä aiheutuviin vakaviin vaikeuksiin. Artikla 141 ei kuitenkaan määrittele vakavia vaikeuksia eikä rajaa tuen kestoaikaa. Suomi on tulkinnut artiklan tarkoittavan valtuutusta maksaa tukea niin kauan kuin artiklan edellytykset tuen maksuun toteutuvat. EU:n komissio on puolestaan nähnyt sen lähinnä määräaikaisena ratkaisuna.

Suomen on neuvoteltava artiklan 141 perusteella maksettavan tuen käyttämisestä komission kanssa tukikausittain. Marraskuussa 2007 saavutetun neuvottelutuloksen perusteella Suomi voi myöntää sekä kansallisia suoria tukia että korotettua investointitukea Etelä-Suomen kotieläintaloudelle ja puutarhatuotannolle vuoden 2013 loppuun saakka.

Vuonna 2011 tuen enimmäismäärä on 83,9 miljoonaa euroa, mikä on 3,7 % vähemmän kuin vuonna 2009 maksettu 87,0 miljoonaa euroa. Tukikauden kahtena viimeisenä vuotena 141-tuen enimmäismäärä alenee voimakkaammin, leikkausten kohdistuessa etenkin sika- ja siipikarjatiloihin. Vuonna 2013 tuen enimmäismäärä on 62,9 miljoonaa euroa (Taulukko 1.1).

---

¹ Luku sisältää myös eläinten hyvinvoinnin tuen ja ei-tuotannollisten investointien tuen.

Taulukko 1.1. Etelä-Suomen 141-tuen enimmäismäärät (milj. euroa) vuosina 2007–2013.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Märehtijät	27,03	24,32	24,20	24,08	23,96	23,84	22,72
Siat ja siipikarja	47,69	40,72	37,87	35,22	32,75	25,22	16,00
Puutarhatalous	19,28	18,17	17,63	17,10	16,59	15,59	13,66
Peltoalaperusteiset tuet		10,69	10,66	10,63	10,60	10,58	10,55
Kotieläintilojen hehtaarituki		9,69	9,69	9,69	9,69	9,69	9,69
Avomaanvihannesten ja tärkkelysperunan tuki		1,00	0,97	0,94	0,91	0,89	0,86
YHTEENSÄ	94,00	93,90	90,36	87,03	83,90	75,23	62,93

Myös 141-tulotukien rakenne on muuttunut. Sika- ja siipikarjatalouden tuet on maksettu vuodesta 2009 alkaen tuotannosta irrotettuna tilakohtaisena tukena, joka pääsääntöisesti perustuu tilan vuoden 2007 tuotantomääriin. Märehtijöiden tuet maksetaan sitä vastoin tuotantosidonnaisina tukina koko tukikauden ajan.

141-tukeen liittyvät olennaisena osana myös investointituet ja nuorten viljelijöiden aloitustuet. Suomen on maksettava investointitukia niillä tuotantosektoreilla, jotka saavat tulotukia artiklan 141:n perusteella. Investointitukien käyttö on ehtona tulotukien maksamiselle.

Luonnonhaittakorvauksen kansallinen lisäosa

Luonnonhaittakorvauksen kansallista lisäosaa on maksettu koko maassa vuodesta 2005 alkaen. Lisäosasta sovittiin alustavasti Suomen ja komission välillä vuonna 2003. Lisäosan pohjaosaa maksetaan peltoalalle tukialueilla A, B ja C1 enintään 20 €/ha ja alueilla C2–C4 enintään 25 €/ha. Lisäksi kotieläintilojen peltoalalle maksetaan kotieläinchorotusta enintään 80 €/ha. Vuonna 2011 tukea maksettiin lähes täysimääräisesti hehtaarikohtaisesta maksimimäärästä. EU-osarahoitetun luonnonhaitta-korvauksen ja kansallisen lisäosan määrä voi olla yhteensä keskimäärin enintään 250 €/ha. AB-alueen maataloudelle maksettiin vuonna 2011 luonnonhaittakorvauksen kansallista lisäosaa yhteensä 43,5milj. euroa.

1.3.3 Maatalouden rakennetuet

Liittymissopimuksen 141 artiklaan perustuvaan Etelä-Suomen maatalouden rakennetukeen on luettu komission vuoden 2008 päätöksen mukainen investointituki ja nuorten viljelijöiden aloitustuki. Suomi on veloitettu myöntämään nykyisellä tukikaudella 141-ratkaisussa määritellyn tasoista investointitukea niillä tuotantosektoreilla, jotka saavat tulotukea artiklan 141 perusteella. Lypsy- ja lihakarjanavetoiden sekä lampoloiden ja vuohinavetoiden rakentamisinvestointien tuki on nuorille viljelijöille 70 % ja muille 60 % tukikelpoisesta kustannuksesta. Hevostalouden kasvihuoneiden ja varastointitukea saavien puutarhatuotteiden varastojen tuki on 55–65 %. Sika- ja siipikarjatalouden rakentamisinvestointien tukea on tulotuen tuotannosta irrottamisen jälkeen tullut myöntää 35–45 % tuettavasta kustannuksesta. Mainituissa kohteissa tuesta 20 prosenttiyksikköä on koostunut korkotuesta ja loput avustuksesta.

Investointituet

Investointituella edistetään yrityskoon kasvua investointikustannuksia alentamalla. Investointituki voidaan myöntää korkotuen, avustuksen ja valtiontakauksen muodossa. Vuonna 2011 korkotukilainoja myönnettiin koko maassa 204,4 miljoonaa euroa. Avustuksen osalta osarahoitteisina rahoitettavien tukikohteiden määrää on lisätty kauden mittaan. Vuonna 2012 avustus myönnetään osarahoitteisena lypsy- ja lihakarjanavetoiden, sika- ja siipikarjatalouden ja kasvihuoneiden rakentamisinvestointeihin sekä nuorten viljelijöiden tilanpidon aloittamiseen. Kaikkiin korkotukilainoihin sisältyvä tuki ja muiden kuin mainittujen investointikohteiden avustukset rahoitetaan kokonaan kansallisista varoista. Vuonna 2011 rakennetukiin kuuluvien avustusten myönnetty määrä oli koko maassa 77,3 milj. euroa, josta osarahoitteisten kohteiden osuus oli noin 73 prosenttia.

Nuorten viljelijöiden aloitustuella tuetaan elinkeinon siirtymistä sukupolvelta toiselle. Myönnettyjen aloitustukien määrä oli koko Suomessa 535 kpl vuonna 2011. Määrä on viime vuosina alentunut (845 kpl vuonna 2006, 644 kpl vuonna 2008, 542 kpl vuonna 2010) rakennekehityksen edetessä.

1.4 Arvioinnissa käytettävät tietoaineistot, indikaattorit ja menetelmät

Arvioinnissa keskitytään erityisesti maatalouden rakenteelliseen ja taloudelliseen kehitykseen sekä tulo-
tukien merkitykseen kannattavan tuotannon ja rakennekehityksen edellytyksenä. AB-alueen maa- ja puu-
tarhatalouden taloudellista ja rakenteellista tilaa analysoidaan aineistoina käytetään MTT:n kannatta-
vuuskirjanpitoaineistoa ja maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen (Tike) aineistoja. Arvi-
oinnissa hyödynnetään MTT taloustohtori -palvelun analyysijärjestelmiä.

Arvioinnissa hyödynnetään vertailevaa tutkimusotetta taloudellisen ja rakenteellisen kehityksen kuvaami-
sessa ja analysoinnissa sekä liiketaloustieteen menetelmiä (tilinpäätösanalyysi) maatalouden taloudellista
tilaa kuvattaessa.

Tietoaineistot

Maatalouden tuotteittaiset viljelyala- ja kotieläinmäärätiedot ja eri tuotteiden alueittaiset tuotantolaaajuudet
ja -määrät perustuvat Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen, Tiken tietoihin.

Raportin tuotantosuunnittaiset ja tilakokoluokittaiset tilamäärätarkastelut perustuvat näiden perustietojen
pohjilta MTT:ssä tehtyyn luokitteluun.

Suomen maatalouden yksikkökustannus-, tulos-, tuottavuus- ja kannattavuuskehitystarkastelut perustuvat
MTT:n maatalouden kannattavuuskirjanpitoaineistoon, jonka muuttujat on koostettu EU:n
FADN -järjestelmän periaatteiden mukaisesti (Farm Accountancy Data Network). Yritysten kaikki tuki-
tiedot perustuvat Tikestä/Mavista saatuihin tietoihin.

Vertailut muihin EU-maihin perustuvat EU:n maatalouden rakennetutkimuksen (FFS), EU:n
FADN -järjestelmään sekä EU:n tilastoviranomaisen, Eurostatin tietoihin.

Maatalouden hintakehitystarkastelu perustuu Tiken hintatilastoihin sekä Tilastokeskuksen maatalouden
tuottajahinta- ja panoshintaindeksisarjoihin ja kuluttajahintaindeksiin.

Laskentamenetelmät

Tutkimuksessa hyödynnetään analyysimenetelminä muun muassa maatalouden yritystason tulosten ja
kannattavuuden ennuste- ja simulointimalleja, Suomen maataloutta kuvaavaa alueellista sektorimallia
DREMFA:a sekä aluetaloudellisiin vaikutustarkasteluihin rakennettua panos-tuotosmenetelmän tuotos-
mallia.

Yritysten talouden sekä kansallisen tuen taloudellisen merkityksen tarkastelu perustuu MTT Taloustutki-
muksen maatalouden FADN/kannattavuuskirjanpitoiltojen tuloksiin, jotka on painotettu vastaamaan AB-
tukialueen yli 8 000 euron standardituotoksen omaavien tilojen tuloksia.

Tulosennusteet perustuvat MTT:n kannattavuuskirjanpidon ennustejärjestelmään, jossa ennusteet laske-
taan yrityksittäin. Järjestelmä ottaa huomioon n. 100 tuotteen ja 100 panoksen hintakehityksen, tukijärjes-
telmämuutokset sekä keskeisten tuotteiden tuotantomäärämuutokset.

Tuottavuus-tulokset perustuvat kannattavuuskirjanpidon tuottavuus-laskentajärjestelmään. Yksikkö-
kustannustulokset perustuvat kannattavuuskirjanpidon yksikkökustannus-laskentajärjestelmään.

Kannattavuuskirjanpitoiltojen ja myös rakennetarkasteluissa kaikkien yritysten tuotantosuunta- ja tilako-
koluokittelu perustuu MTT:n typologia-ohjelmistoon, jossa sovelletaan kehitysvertailun helpottamiseksi
kaikkien vuosien osalta MTT:n uutta standardituotos-perusteista (SO, Standard Output) tuotantosuunta- ja
tilakokoluokitus-ohjelmistoa, typologia-ohjelmistoa.

Tuotteittaisten standardituotosten laskenta koko tarkasteluajalta perustuu MTT:n standardituotosten laskentajärjestelmään, jolla tehdään Suomen viralliset tuotteittaiset standardituotokset, jotka toimitetaan MTT:n toimesta myös Eurostatille. EU:ssa standardituotos -perusteinen luokittelujärjestelmä otettiin käyttöön tilivuodesta 2010.

Kaikkien tulosten saattaminen yleistettäväksi perustuu MTT:n Taloustohtori- analyysijärjestelmän painotusjärjestelmään, jossa painotus tehdään standardituotosten mukaisen tuotantosuunta- ja tilakokoluokittelun sekä valitun aluejaottelun mukaisesti. Koska tarkastelussa käytetään pääosin tukialuejaottelua, on myös painokertoimet ja painotus laskettu tukialuejaotteluun perustuen, eikä EU-järjestelmän mukaiseen FADN -aluejaotteluun perustuen. Painokertoimien laskentaa varten kaikki Suomen maatalousyritykset luokitellaan vastaavasti standardituotoksiin perustuen tuotantosuunta- ja tilakokoluokkiin MTT:n kannattavuuskirjanpidon typologia -ohjelmistolla.

Kannattavuuskirjanpitoiloiden ennustevuosien tulokset on vastaavasti painotettu yleistettäväksi. Ennusteet eivät kuvaa viimeisen toteutuneen tilivuoden tilarakennetta. Sen sijaan MTT:n kannattavuuskirjanpitojärjestelmän rakennekehityksen ennustejärjestelmällä tuotetaan ennusteet tilarakenteen kehittymisestä tuotantosuunnittain ja tilakokoluokittain erikseen jokaiselle tukialueelle. Kullekin kirjanpitoilalle laskettavat painokertoimet perustuvat tähän tilarakenne-ennusteeseen. Koska ennusteessa pienempien tilojen määrä laskee, saavat pienemmät kannattavuuskirjanpitoilat ennustevuosina alhaisemmat painokertoimet ja suuremmat tilat vastaavasti suhteessa suuremmat painokertoimet. Näin talousennusteet huomioivat jo lähtökohtaisestikin rakennekehityksestä aiheutuvan tulos- ja kannattavuuskohennuksen.

Malliperusteinen tarkastelu

MTT:ssa laadittua, Suomen maataloutta kuvaavaa alueellista sektorimallia (DREMFIA) hyödynnetään tutkittaessa CAP:in ja Suomen kansallisten maatalouspoliittisten toimenpiteiden vaikutusta maataloustuotannon määrään ja maataloustuloon Etelä-Suomen AB-tukialueella. DREMFIA-sektorimalli on Suomen maatalouden päätuotantosuunnat ja niiden ulkomaankaupan kattava malli, jossa on 18 eri tuotannollista aluetta ja tarkka tukipolitiikan kuvaus (Lehtonen 2001, 2004). Sektorimalli kuvaa maatalousmarkkinoita ja niiden käyttäytymistä erilaisilla hinta- ja tukiskenaarioilla. Tuote- ja panoshintojen muutokset vaikuttavat eläinten ruokintaan, tuotostasoon ja pellonkäyttöön, ts. hintasuhteiden muutoksiin sopeudutaan maatalouden sisällä.

Panos-tuotosmenetelmän tuotosmallin avulla selvitetään puolestaan AB-alueen maatalouden taaksepäin ja eteenpäin suuntautuneet kytkennät talouden muihin toimialoihin. Analyysit sisältävät sekä tuotokseen, arvonnäkökulmaan että työllisyyteen perustuvat tarkastelut.

Indikaattorit

Etelä-Suomen eli AB -tukialueen maatalouden tilamäärän ja sen rakenteen kehitystä tarkastellaan tuotantosuunnittain, tilakokoluokittain sekä näiden lisäksi maatalousmaan (Utilised Agricultural Area, UUA) ja eläinmäärän (eläinyksiköt) perusteella. Rakennekehitystä tarkastellaan tukialueella viljely- ja kotieläinmäärien sekä tuotantomäärien perusteella.

Taloustarkasteluissa käytetään pääsääntöisesti FADN -järjestelmän käsitteitä, mutta myös kansallisia käsitteitä siltä osin kun FADN ei tarjoa soveltuvia käsitteitä (ks. liite 3 tulostulokäsitteet). Tulostulokäsitteinä käytetään FADN-järjestelmän mukaista nettoarvonnäkökulmaa tilaa ja vuosityöpanosta kohti (Farm Net Value Added / Annual Work Unit; FNVA/AWU) ja yrittäjätuloa viljelijäperheen vuosityöpanosta kohti (Farm Net Income / Family Work Unit; FNA/FWU). Nettoarvonnäkökulma kuvaa tilan kaikelle maataloustyölle ja koko pääomalle saatua korvausta ja yrittäjätulo viljelijäperheen maataloustyölle ja omalle pääomalle saatua korvausta. Yritysten kannattavuuskehitystä tarkastellaan yrittäjänvoitto -käsitteellä, minkä myös EU on nyt ottanut käyttöön Economic Profit -nimisenä. Tämän lisäksi kannattavuuskehitystä tarkastellaan kannattavuuskertoimella, joka saadaan suhteuttamalla yrittäjätulo viljelijäperheen työstä ja omasta pääomasta aiheutuneisiin kustannuksiin.

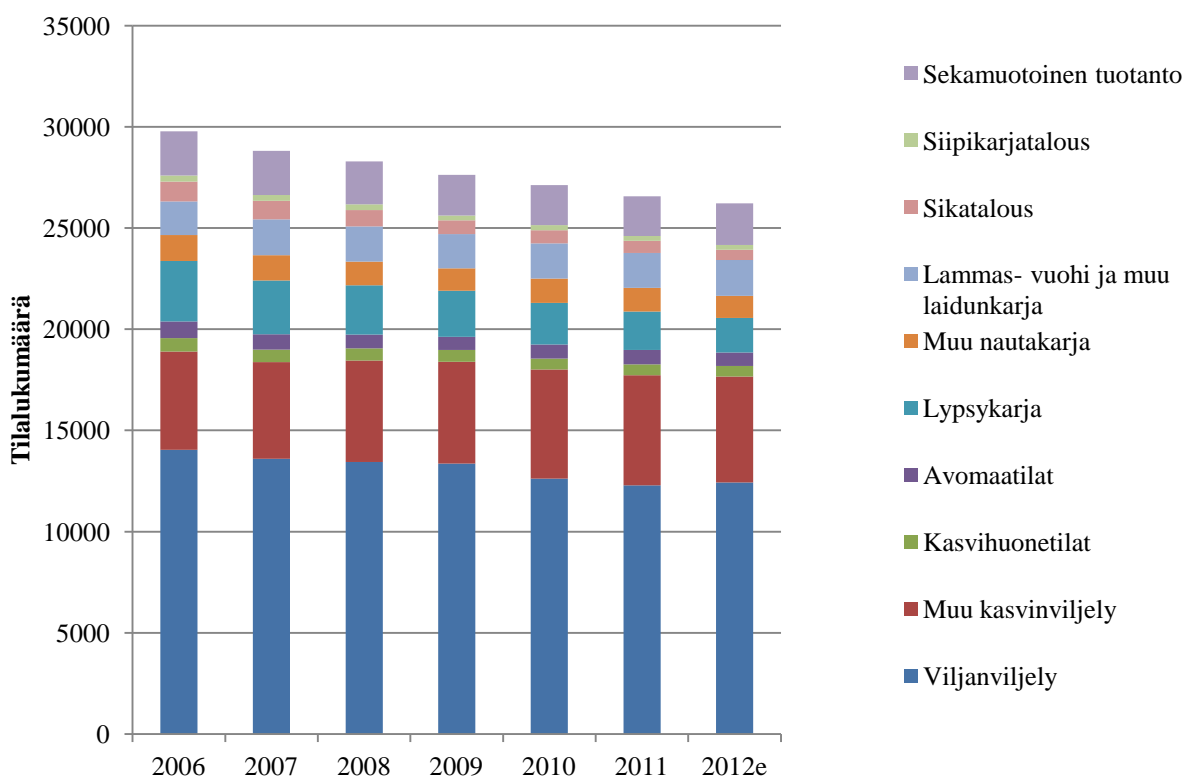
Investointiavustukset huomioidaan jaksotetusti tuloutettuna yritysten kokonaistuotoissa, joka sisältää myös kaikki muutkin yrityksen saamat tuet. EU:n FADN -järjestelmän mukaisesti investointiavustukset sisältyvät myös kokonaispääomaan ja näin kustannuksiin sisältyvät poistot myös investointiavustuksilla rahoitetusta osuudesta. Näin investointiavustusten tuloutus kokonaistuotossa ei sinänsä vaikuta yrittäjätuloon, koska sitä laskettaessa vähennetään vastaavan suuruinen poistokustannus

2 AB-tukialueen maataloustuotanto ja tilarakenteen kehitys

2.1 Käytössä oleva maatalousmaa, maatilojen lukumäärä sekä tuotanto- ja ikärakenne

Etelä-Suomen AB-tukialueen maatalousyriyten lukumäärä on laskenut aikavälillä 2006–2011 noin 30 000 tilasta 26 600 tilaan eli noin 11 %. Tuotantosuunnittain tarkasteltuna eniten on alentunut kotieläintilojen määrä, erityisesti sika-, maito- ja siipikarjatilojen määrä (alentumisprosentit -39, -37, -21). Kotieläintuotannosta luopuneet tilat ovat osin siirtyneet viljan ja muiden kasvien tuotantoon, minkä vuoksi näiden tuotantosuuntien kokonaistilamäärä on alentunut yhteensä vain 6 %.

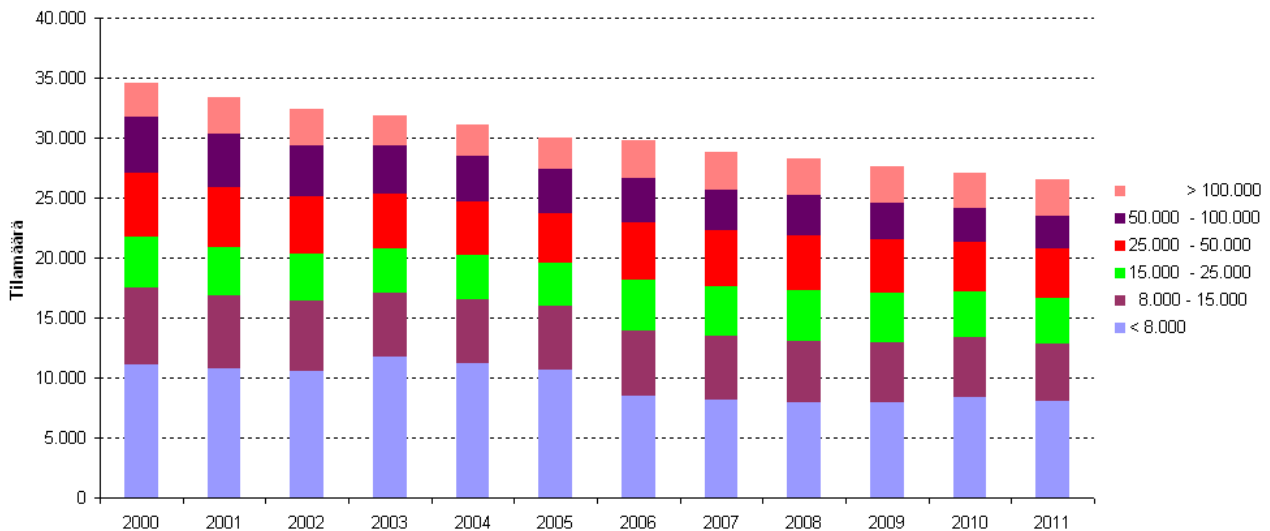
Yritysten luokittelu tuotantosuuntiin perustuu tässä tarkastelussa standardituotoksiin. Kunkin yrityksen tuotantosuunnan osoittaa se, mistä tuotteesta kertyy kaksi kolmasosaa yrityksen standardituotossummasta.

Kuvio 2.1. Etelä-Suomen (AB-tukialueet) tilalukumäärän kehitys tuotantosuunnittain 2006–2011. (Tike / MTT).

Tilamäärä on laskenut mutta samalla jäljelle jääneiden taloudellinen tilakoko on noussut jatkuvan rakennekehityksen vuoksi. Yrityksen taloudellinen tilakoko saadaan, kun kustakin tuotteesta saatavat standardoidut myyntituotot, standardituotokset lasketaan yhteen. Kuviossa 2.2 on esitetty Etelä-Suomen maatalousyriyten luokittuminen taloudellisiin tilakokoluokkiin. Taloudelliselta tilakooltaan pienimpään alle 8 000 euron tilakokoluokkaan ja myös 8 000–15 000 euron tilakokoluokkaan kuuluvien tilojen määrä on alentunut eniten ja vastaavasti suurimpiin tilakokoluokkiin kuuluvien määrä on pysynyt kutakuinkin ennallaan, jolloin niiden osuus tiloista on kasvanut.

Kuvio 2.2. Etelä-Suomen (AB-tukialueet) tilalukumäärän kehitys tilakokoluokittain 2000–2011. (Tike/MTT).

Maatilojen keskimääräinen peltoala on AB-alueella kasvanut 2 hehtaaria vuosina 2007–2011. AB-alueen maatilojen keskimääräinen tilakoko on suurempi kuin koko maassa keskimäärin. Vuonna 2011 maatilojen keskimääräinen peltopinta-ala koko maassa oli 37,1 hehtaaria, kun se AB-alueella oli 40,4 hehtaaria (taulukko 2.1). Tilakoon kasvu on kuitenkin ollut AB-tukialueella ajanjaksolla 2007–2011 hieman koko maata hitaampaa.

Taulukko 2.1. Keskimääräinen tilakoko AB-tukialueella sekä koko maassa vuosina 2007 ja 2011 (Tike).

	2007	2011	Muutos 2007–2011	
	ha	ha	ha	%
AB-alue	38,4	40,4	2,0	5,2 %
Koko maa	34,3	37,4	2,9	8,3 %

Käytössä oleva maatalousmaa

AB-tukialueella oli vuonna 2011 noin 1,1 milj. hehtaaria käytössä olevaa maatalousmaata. Käytössä olevan maatalousmaan kokonaismäärä on vähentynyt alueella yli 13 000 hehtaaria vuodesta 2007 (taulukko 2.2). A-tukialueella sijaitsee noin 35 % ja B-tukialueella noin 65 % AB-tukialueen maatalousmaan kokonaismäärästä. Vuonna 2011 koko maan käytössä olevasta maatalousmaasta A-alueella sijaitsi 16,5 %, kun B-alueen osuus koko maan käytössä olevasta maatalousmaasta oli 30,6 %. A- ja B-tukialueella on siis yhteensä noin 47 % koko maan käytössä olevasta maatalousmaasta. AB-alueen osuus Suomen maatalousmaan kokonaismäärästä on hieman laskenut vuodesta 2007.

Taulukko 2.2. Maatalousmaan määrä AB-tukialueella ja koko maassa 2007 ja 2011 (Tike).

	Ala ha		Muutos 2007–2011	
	2007	2011	Ala ha	% muutos
AB-alue	1 083 700	1 070 204	-13 496	-1,2 %
Koko maa	2 294 600	2 286 700	-7 900	-0,3 %

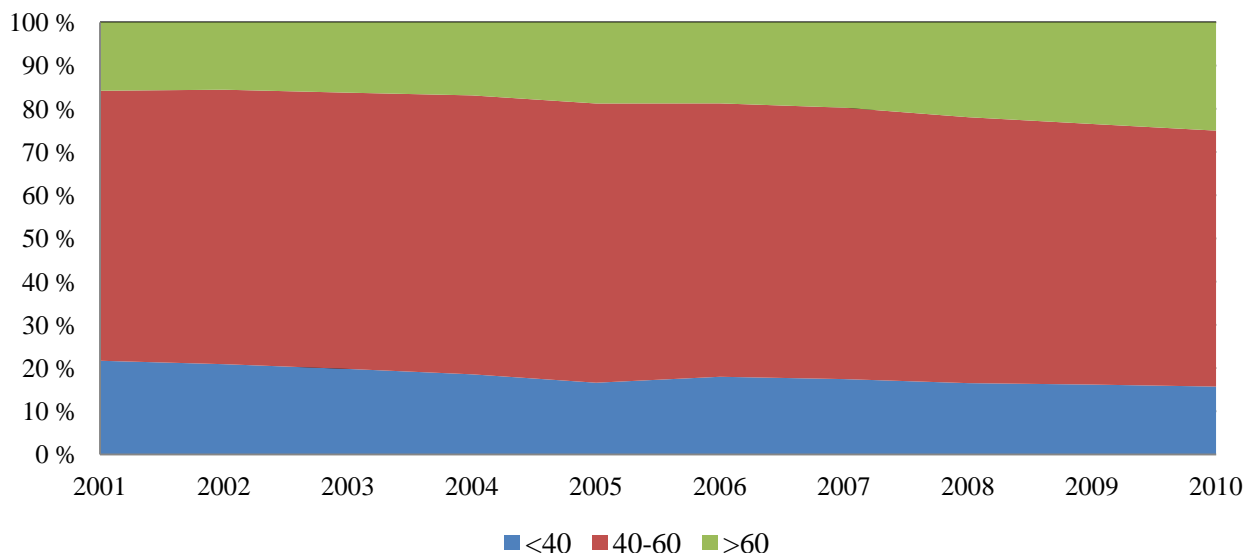
Pellonkäyttö ja kasvitutanto

Suomessa kasvinviljelyssä yleistä ovat suuret satovaihtelut eri vuosien välillä. Pohjoinen sijainti vaikuttaa koko maan satoihin ja sitä kautta maatilojen vuosittaiseen taloudelliseen tulokseen. Vuosi 2009 oli monien viljelykasvien keskisatojen osalta vuosituhannen paras vuosi. Vuonna 2010 jäätin sääolosuhteiden takia keskimäärin noin kolmannes pienempiin satoihin verrattuna vuoden 2009 huippusatoihin. Vuonna 2011 viljasato oli taas neljänneksen suurempi kuin vuonna 2010.

AB-alue on kasvitutannon osalta koko maan merkittävin tuotantoalue. Se vastaa 85 prosentista vehnän tuotannosta ja 55 prosentista rehuviljantuotannosta. Viljanviljely oli vuonna 2011 yleisin tuotantosuunta AB-tukialueella. Viljanviljely oli päätuotantosuunta 14 833 maatilalla eli noin 57 %:lla AB-tukialueen kaikista maataloista. Kaikista Suomen viljanviljelytiloista noin 55 % ja erikoiskasvintuotantotiloista noin 66 % sijaitsee AB-tukialueella. Vuonna 2011 erikoiskasvintuotantotiloja oli A-tukialueella 599 ja B-tukialueella peräti 1 716. (Tike.)

Tuottajien ikärakenteen kehitys

Viljelijöiden keski-ikä kasvaa jatkuvasti Suomessa. Vuonna 2006 viljelijöiden keski-ikä oli koko maassa 49,2 vuotta. Vuonna 2011 viljelijöiden keski-ikä oli noussut koko maassa 50,9 ikävuoteen. Myös viljelijöiden lukumäärä vähenee. Vuonna 2010 AB-alueella oli viljelijöitä yhteensä 23 270, kun vuonna 2001 viljelijöitä oli 28 652. AB-alueen viljelijöiden ikärakenteen kehitys vuosina 2001–2010 on esitetty kuviossa 2.3. Vuonna 2010 viljelijöistä 13 783 eli noin 59 % oli 40–60-vuotiaita. Alle 40-vuotiaiden osuus viljelijöistä oli samana vuonna noin 16 %. Viljelijäväestö on vanhentunut tasaisesti koko 2000-luvun ajan. Vuonna 2005 yli 60-vuotiaiden osuus kaikista AB-alueen viljelijöistä ylitti alle 40-vuotiaiden osuuden. Myös 40–59-vuotiaiden osuus kaikista viljelijöistä on laskenut 62,5 prosentista alle 60 prosenttiin vuosien 2001–2010 aikana.

Kuvio 2.3. Suomen AB-tukialueen viljelijöiden ikärakenteen kehitys 2001–2010 (Tike).

Maataloustuotanto Ahvenanmaan maakunnassa ja AB-alueen ulkosaaristossa

Ahvenanmaalla oli 535 maatilaa vuonna 2011. Maatilojen keskimääräinen peltoala oli Ahvenanmaalla vuonna 2011 noin 27 hehtaaria. Koko maassa maatilojen keskimääräinen peltoala oli samana vuonna yli 37 hehtaaria. Ahvenanmaalla maatalous on keskittynyt kasvinviljelyyn. Viljanviljely oli vuonna 2011 päätuotantosuuntana noin 20 %:lla maataloista. Erikoiskasvintuotantoa harjoitti vuonna 2011 yhteensä 81 maatilaa eli noin 15 % kaikista alueen maataloista. Myös puutarhakasvien viljely on Ahvenanmaalla muu-

ta maata yleisempää. Vuonna 2011 puutarhakasvien viljelyyn erikoistuneita maatiloja oli 89 kappaletta eli noin 17 % alueen kaikista maatiloista.

Vuonna 2011 Ahvenanmaalla oli 48 lypsykarjatilaa eli alle 9 % kaikista alueen maatiloista. Lypsykarjatilojen määrä on vähentynyt Ahvenanmaalla noin 38 % vuodesta 2006. Meijeriin toimitetun maidon määrä oli kiintiövuonna 2011/2012 Manner-Ahvenanmaalla noin 12,3 miljoonaa litraa. Tuotannon määrä ei ole merkittävästi muuttunut 2000-luvun aikana. Myöskään lypsylehmien lukumäärä ei ole merkittävästi muuttunut vuosien 2006–2011 aikana. AB-alueen ulkosaaristossa meijeriin toimitetun maidon määrä on ollut noin neljä miljoonaa litraa vuosittain (Tike).

Vuonna 2011 Ahvenanmaalla oli 66 muuta nautakarjatilaa. Määrä on noin 12 % kaikista alueen maatiloista. Osuus on hieman koko maan keskiarvoa suurempi. Muiden nautakarjatilojen määrä ei ole viime vuosina merkittävästi muuttunut Ahvenanmaalla. Sikataloutta harjoittavia maatiloja Ahvenanmaalla oli vuonna 2011 vain yksi kappale. Siipikarjaa oli Ahvenanmaalla vuonna 2011 neljällä maatilalla. Lammas- ja vuohitaloutta harjoittavia maatiloja alueen kaikista tiloista on peräti 11 %. Osuus on Manner-Suomea huomattavasti korkeampi (Tike).

2.2 AB-tukialueen tuotantomäärät, tilojen lukumäärän muutos ja tilakoon kehitys

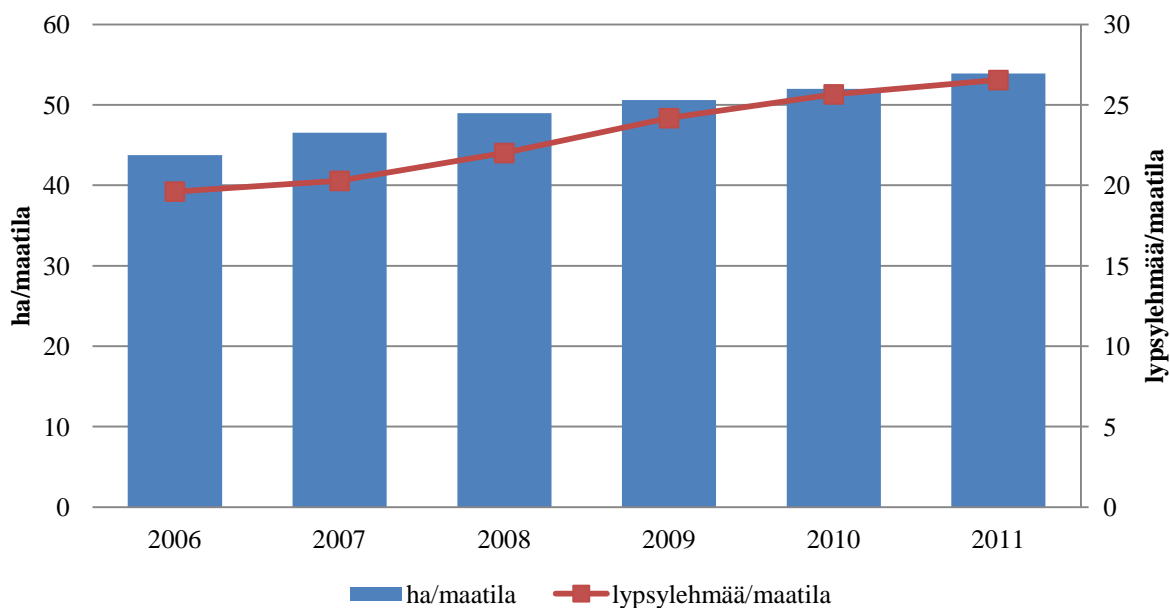
2.2.1 Lypsykarjatalous

Kiintiövuonna 2011/2012 AB-tukialueelta meijereihin maitoa toimitti yhteensä 2 200 lypsykarjatilaa, joka on 21 % kaikista Suomen lypsykarjataloista. Lypsykarjatilojen lukumäärä on vähentynyt AB-tukialueella suhteessa enemmän kuin koko maassa keskimäärin (taulukko 2.3). Lypsykarjatilojen lukumäärä on AB-tukialueella vähentynyt kiintiökaudesta 2007/2008 neljänneksellä eli maidontuotannon on lopettanut 774 maatilaa. Koko maassa lypsykarjatilojen lukumäärä on vähentynyt saman ajanjakson aikana noin 23 %. Koko maassa maidontuotannosta on luopunut kiintiövuosien 2007/2008–2011/2012 aikana yhteensä yli 3 100 maatilaa.

Taulukko 2.3. Lypsykarjatilojen lukumäärän kehitys AB-tukialueella sekä koko maassa kiintiövuosina 2007/2008–2011/2012 (Tike).

Tukialue	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011	2011/2012	Muutos 2007/2008– 2011/2012	Muutos %
AB-alue	2 974	2 693	2 508	2 371	2 200	-774	-26,0 %
Osuus koko maan tuotannosta	22,0 %	21,6 %	21,5 %	21,4 %	21,2 %	-0,8	-
Koko maa	13 536	12 466	11 680	11 084	10 395	-3 141	-23,2 %

Lypsykarjatilojen keskimääräinen koko AB-tukialueella vuosina 2006–2011 hehtaareittain ja lypsylehmien määrässä mitattuna on esitetty kuviossa 2.4. Vuonna 2006 AB-tukialueen lypsykarjataloilla oli viljelyksessä keskimäärin noin 44 hehtaaria peltoa, kun vuonna 2011 määrä oli noussut noin 54 hehtaariin. Myös lypsylehmien määrä tilaa kohden on kasvanut. Vuonna 2006 AB-tukialueen lypsykarjataloilla oli keskimäärin 21 lypsylehmää, kun vuonna 2011 lypsykarjataloilla oli keskimäärin jo lähes 27 lypsylehmää.

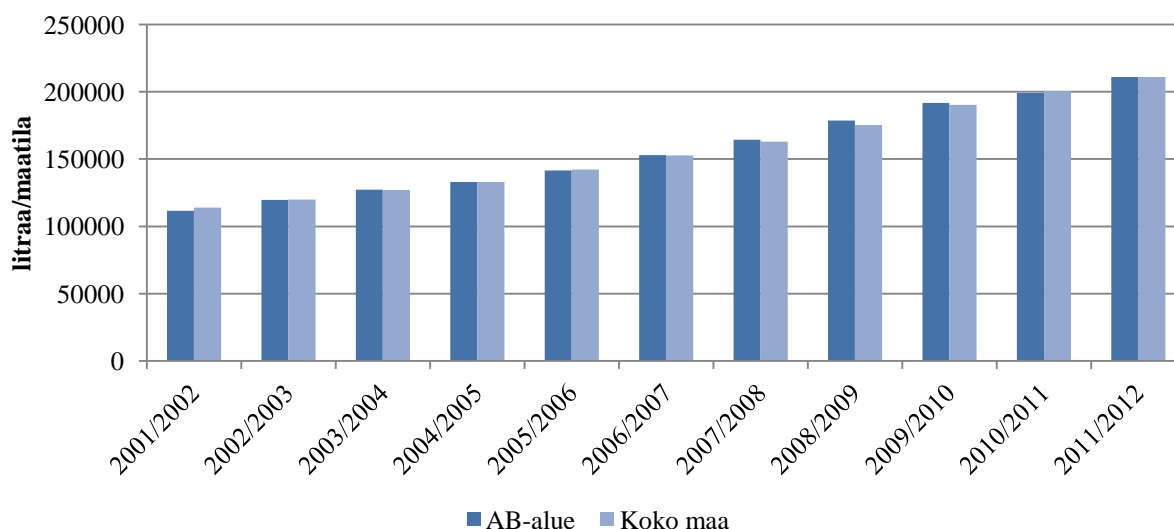
Kuvio 2.4. AB-tukialueen lypsykarjatilojen keskimääräinen lypsylehmien lukumäärä ja peltoala vuosina 2006–2011 (Tike).

Maidontuotanto on AB-tukialueella hieman vähentynyt kiintiövuodesta 2007/2008 (taulukko 2.4). Tuotanto on AB-tukialueella supistunut noin 24,6 milj. litraa kiintiövuodesta 2007/2008. Maidontuotannon muutos koko maassa on pienempi kuin tuotannon supistuminen AB-tukialueella (taulukko 2.4). AB-tukialueen maidontuotanto oli kiintiövuonna 2011/2012 5 % vähemmän kuin kiintiövuonna 2007/2008. Koko maassa maidontuotanto väheni samalla ajanjaksolla alle yhden prosentin. Suurin osa AB-tukialueen maidontuotannosta sijaitsee B-tukialueella. Kiintiövuonna 2011/2012 maidontuotanto oli A-tukialueella 103 milj. litraa, B-tukialueella 357 milj. litraa ja AB-tukialueen ulkosaaristossa 3,8 milj. litraa (Tike). Koko maan maidontuotannosta AB-tukialueen osuus oli kiintiövuonna 2011/2012 noin 21 %.

Taulukko 2.4. Meijereihin toimitetun maidon määrä (1 000 litraa) AB-tukialueella sekä koko maassa kiintiövuosina 2007/2008–2011/2012 (Tike).

	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011	2011/2012	Muutos 2007/2008– 2011/2012	Muutos %
AB-alue	488 814	480 968	480 641	472 013	464 238	-24 575	-5,0 %
Osuus koko maan tuotannosta	22,2 %	22,0 %	21,6 %	21,2 %	21,2 %	-1,0	-
Koko maa	2 205 405	2 186 324	2 223 068	2 222 321	2 192 006	-13 399	-0,6 %

Keskimääräinen maidontuotanto tilaa kohden on kasvanut AB-tukialueella ja koko maassa (kuvio 2.5). AB-tukialueella lypsykarjatilojen keskimääräinen tuotantomäärä on kasvanut lähes 90 % kiintiövuodesta 2001/2002. Kiintiövuonna 2001/2002 lypsykarjatilojen keskimääräinen maidontuotanto oli hieman yli 110 000 litraa, kun kiintiövuonna 2011/2012 keskimääräinen tuotanto oli jo yli 200 000 litraa. AB-tukialueen lypsykarjatilojen keskimääräinen maidontuotanto vuodessa on lähes yhtä suurta kuin koko maassa keskimäärin.

Kuvio 2.5. Lypsykarjatilojen keskimääräinen maidon tuotantomäärä (litraa) AB-tukialueella sekä koko maassa kiintiövuosina 2001/2002–2011/2012 (Tike).

2.2.2 Muu nautakarjatalous

AB-tukialueella oli vuonna 2011 yhteensä 1 015 muuta nautakarjatilaa. AB-alueen osuus kaikista Suomen muista nautakarjataloista on noin 27 %. Muuta nautakarjataloutta harjoittavien tilojen määrä on laskenut AB-tukialueella 180 tilalla eli 15 %:lla tarkastelujaksolla 2006–2011. Muun nautakarjatalouden maataloista valtaosa sijaitsee B-tukialueella. Vuonna 2011 B-alueella oli muita nautakarjataloja 833 kappaletta, kun A-tukialueella tiloja oli 182 kappaletta. Muiden nautakarjatilojen keskikoko on kasvanut voimakkaasti. AB-tukialueen muilla nautakarjataloilla oli vuonna 2007 viljelyksessä peltoa keskimäärin 43,6 ha, kun vuonna 2011 keskimääräinen peltoala muilla nautakarjataloilla oli jo noin 53 ha. AB-tukialueen muiden nautakarjatilojen keskikoko peltohehtaareilla mitattuna on samansuuruinen kuin koko maassa keskimäärin.

Taulukko 2.5. Naudanlihantuotanto milj. kg AB-tukialueella sekä koko maassa vuosina 2006–2011 (Tike).

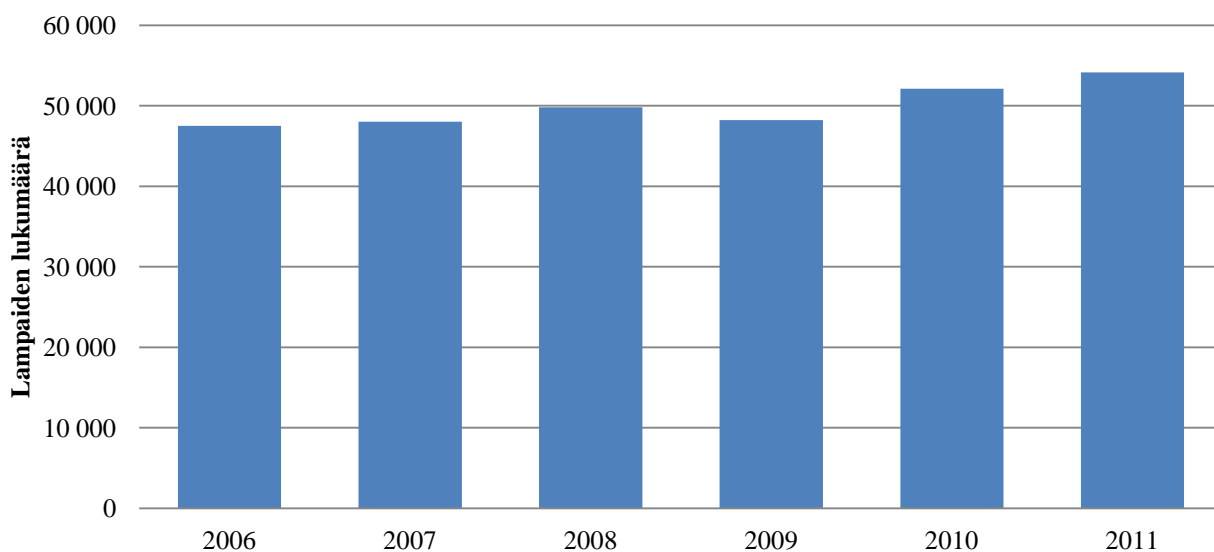
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Muutos 2007–2011	Muutos %
AB-alue yhteensä	18,1	18,4	16,9	16,3	16,5	16,3	-1,9	-10,3 %
Osuus koko maan tuotannosta	21,3 %	21,2 %	21,0 %	20,1 %	20,1 %	19,7 %	-1,6	-
Koko maa	85,1	86,7	80,3	81,1	82,1	82,7	-2,5	-2,9 %

AB-alueen naudanlihantuotanto on vähentynyt vuodesta 2006 suhteessa enemmän kuin tuotannon väheneminen koko maassa yhteensä (taulukko 2.6). Naudanlihantuotanto on AB-alueella vuosien 2006–2011 aikana vähentynyt noin 10 %, kun koko maassa naudanlihantuotanto on samalla ajanjaksolla vähentynyt vain noin 3 %. Vuonna 2011 AB-alueen naudanlihantuotanto oli 16,3 milj. kg, kun vuonna 2006 tuotanto oli 18,1 milj. kg. AB-tukialueen naudanlihantuotanto vastaa noin viidennestä koko maan tuotannosta. AB-alueen osuus koko maan naudanlihantuotannosta on pienentynyt 1,6 prosenttiyksiköllä tarkastelujakson 2006–2011 aikana.

2.2.3 Lammas- ja vuohi- ja hevostalous

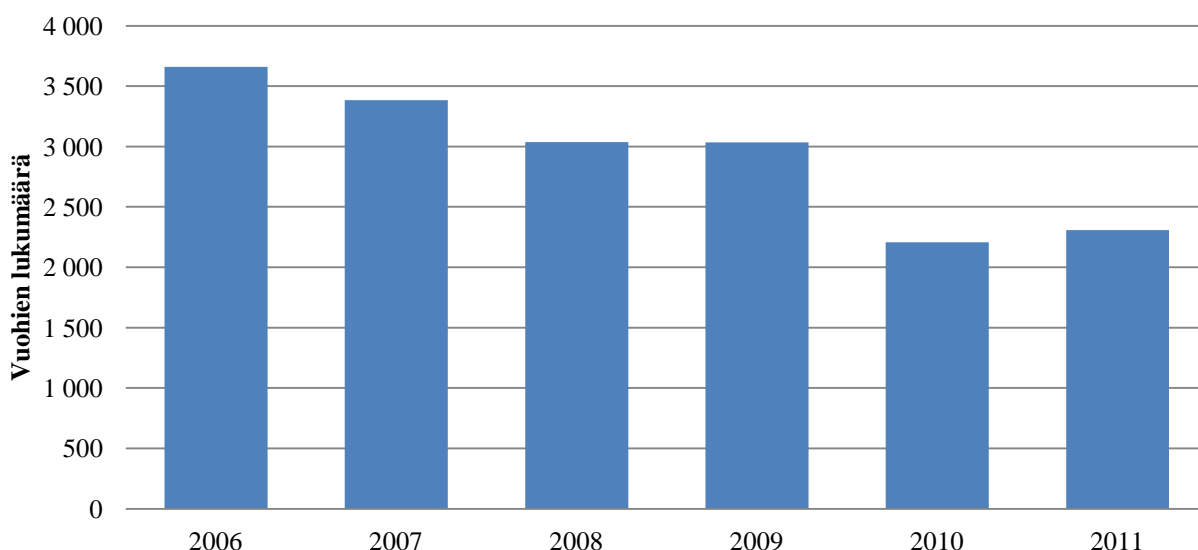
Noin puolet kaikista Suomen lampaista sijaitsee AB-tukialueella. Lampaiden määrä on hieman lisääntynyt alueella vuodesta 2006 (kuviokuva 2.6). Vuonna 2006 AB-alueella oli noin 47 500 lammasta, kun vuonna

2011 lampaista oli yli 54 000. Lammastilojen määrä on kuitenkin vähentynyt AB-alueella. Vuonna 2006 lampaista oli yhteensä 880:lla AB-tukialueen maatilalla. Vuonna 2011 lampaista oli enää 635 maatilalla.

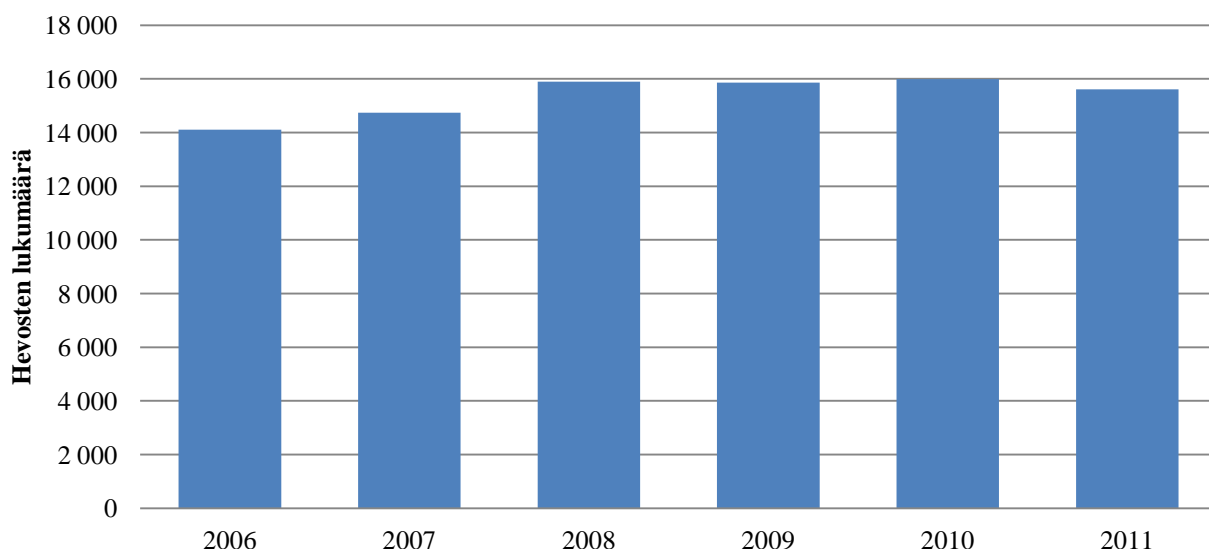
Kuvio 2.6. Lampaiden lukumäärä AB-tukialueen mautiloilla 2006–2011 (Tike).

Vuohien määrä on vähentynyt yli kolmanneksella AB-tukialueen mautiloilla vuosien 2006–2011 aikana (kuvio 2.7). Vuonna 2011 AB-tukialueella oli 2 309 vuohia, kun vuonna 2006 AB-alueella oli vuohia 3 659. Vuonna 2006 kaikista Suomen vuohista yli puolet sijaitsi AB-tukialueella. Vuonna 2011 kaikista Suomen vuohista AB-alueella oli enää 47 %. Vuohitilojen määrä on vähentynyt AB-tukialueella 68 % vuodesta 2006. Vuonna 2011 vuohia oli 83:lla AB-alueen mautilalla.

Kuvio 2.7. Vuohien lukumäärä AB-tukialueen mautiloilla 2006–2011 (Tike).

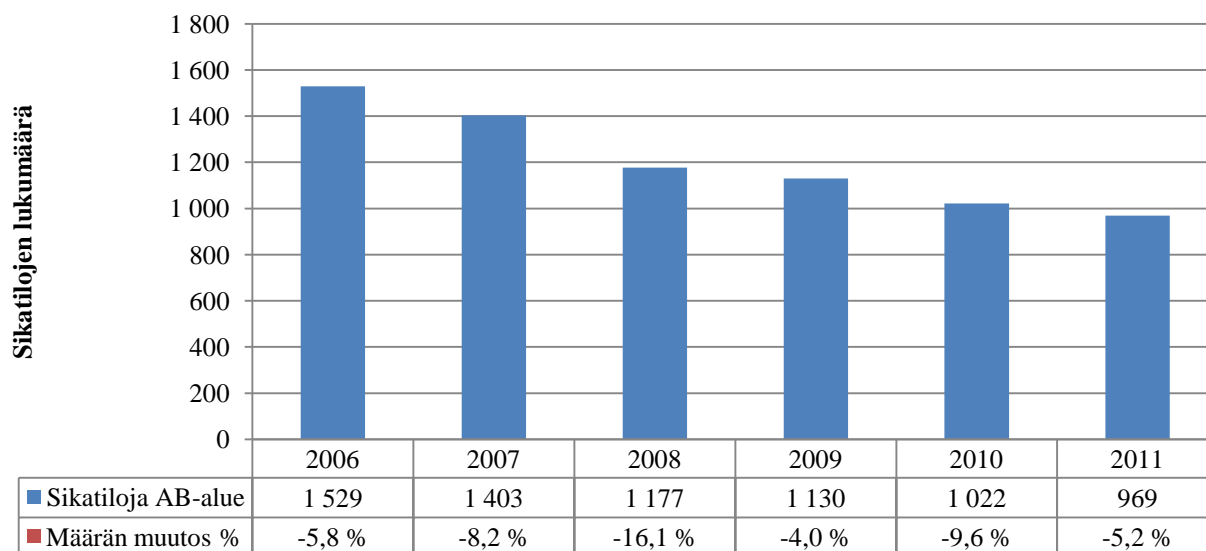
Vuonna 2011 hevosia oli AB-tukialueen mautiloilla 15 612, joka on noin puolet kaikista Suomen mautiloilla olevista hevosista. Osuus ei ole muuttunut vuosien 2006–2011 aikana. Hevosten määrä ei ole kasvanut vuoden 2008 jälkeen AB-alueen mautiloilla (kuvio 2.8). Hevostilojen määrä ei ole merkittävästi muuttunut vuodesta 2006. Vuonna 2006 hevosia oli yhteensä 2 230:llä AB-alueen mautilalla, kun vuonna 2011 hevosia oli 2 201 mautilalla.

Kuvio 2.8. Hevosien lukumäärä AB-tukialueen maataloilla 2006–2011 (Tike).

2.2.4 Sika- ja siipikarjatalous

Noin puolet Suomen sikatiloista sijaitsee AB-tukialueella. Vuonna 2011 AB-alueella oli 969 sikatilaa. Näistä 306 sijaitsi A-alueella ja 663 B-alueella. AB-alueen sikatiloista yli 500 eli hieman yli kolmannes on lopettanut tuotannon vuoden 2006 jälkeen. Sikatilat ovat AB-alueella koko maan keskiarvoa suurempia. Vuonna 2007 AB-alueella sikatilojen keskimääräinen peltoala oli noin 63 ha, kun koko maassa keskiarvo oli noin 60 ha. Vuonna 2011 AB-alueen sikatilojen keskimääräinen peltoala oli 77 hehtaaria, kun koko maassa sikatilojen keskimääräinen peltopinta-ala oli noin 72 ha.

Kuvio 2.9. Sikatilojen määrä AB-tukialueella 2006–2010 sekä tilojen määrän muutos edellisestä vuodesta (Tike).

AB-alueen sikatiloista huomattava osa luopui tuotannosta vuonna 2008 (kuvio 2.9), jolloin sikatilojen määrä väheni alueella noin 16 % edelliseen vuoteen verrattuna. Sikatilojen voimakas vähentyminen vuonna 2008 on osaksi seurausta saman vuoden päätöksestä irrottaa Etelä-Suomen sika- ja siipikarjatalouden tuet tuotannosta. Tuen irrottaminen tuotannosta pienensi tuotannon kannustinta ja jätti tuotannon määrän aiempaa enemmän markkinoiden ohjattavaksi. Myös vuoden 2008 vaikealla markkinatilanteella on ollut vaikutusta sikatilojen määrän voimakkaaseen vähenemiseen.

Yli puolet Suomen siipikarjatiloi­sta sijaitsee AB-tukialueella. Vuonna 2011 siipikarjatil­oja oli AB-alueella 436, joka on noin 63 % kaikista Suomen siipikarjatiloi­sta. B-tukialueella siipikarjatiloi­sta oli samana vuonna 271 eli lähes 40 % kaikista Suomen siipikarjatiloi­sta. Siipikarjatil­ojen määrä on vähentynyt AB-alueella lähes viidenneksellä vuodesta 2006. AB-tukialueen siipikarjatil­oilla oli vuonna 2007 peltoa viljelyksessä keskimäärin noin 55 ha, kun koko maassa vastaava luku oli noin 51 hehtaaria. Vuonna 2011 siipikarjatil­ojen keskikoko oli AB-tukialueella peltohehtaareilla mitattuna lähes 67 hehtaaria.

Kaikista Suomen noin 140 000 emakosta yli puolet on AB-tukialueella (taulukko 2.6). Osuus on myös kasvanut vuodesta 2006. Vuonna 2011 AB-tukialueella oli noin 78 700 emakkoa. Emakoiden lukumäärä on vähentynyt AB-alueella yli 16 % ajanjaksolla 2006–2011. Emakoiden lukumäärä on kuitenkin vähentynyt AB-tukialueella suhteessa vähemmän kuin koko maassa keskimäärin. Emakoiden lukumäärä on koko maassa vähentynyt lähes viidesosalla vuodesta 2006.

Taulukko 2.6. Emakoiden lukumäärä AB-tukialueella ja koko Suomessa vuosina 2006–2011 (Tike).

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Muutos 2006–2011	Muutos %
AB-alue	94 361	92 523	90 595	77 432	80 213	78 698	-15 663	-16,6 %
Osuus koko maan tuotannosta	54,7 %	54,2 %	54,9 %	53,3 %	53,6 %	56,4 %	1,6	-
Koko maa	172 378	170 671	165 112	145 400	149 744	139 584	-32 794	-19,0 %

AB-tukialueella sianlihan­tuotanto on vähentynyt enemmän kuin koko maassa keskimäärin. AB-alueen osuus koko maan sianlihan­tuotannosta oli vuonna 2006 noin 56 %, kun vuonna 2011 osuus oli enää noin 54 %. Sianlihan­tuotanto väheni AB-alueella samalla ajanjaksolla yhteensä 6,6 %, kun koko maassa sianlihan­tuotanto väheni vain 3 % (taulukko 2.7).

Taulukko 2.7. Sianlihan­tuotanto (milj. kg) AB-tukialueella ja koko Suomessa vuosina 2006–2011 (Tike).

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Muutos 2006–2011	Muutos %
AB-alue	116,9	119,7	119,8	112,2	109,4	109,2	-7,7	-6,6 %
Osuus koko maan tuotannosta	56,3 %	56,1 %	55,2 %	54,6 %	53,9 %	54,1 %	-2,1	-
Koko maa	207,8	213,3	216,9	205,7	203,0	201,6	-6,2	-3,0 %

Siipikarjanlihan­tuotanto on Suomessa lisääntynyt kulutuksen kasvun myötä. Vuonna 2011 Suomen broi­lerin- ja kalkkunanlihan­tuotannosta noin 61 % sijaitsi AB-tukialueella (taulukko 2.8). Vuonna 2011 broi­lerin- ja kalkkunanlihaa tuotettiin AB-alueella noin 61 milj. kg. Tuotanto on kasvanut AB-tukialueella lähes 17 % vuodesta 2006. Vuonna 2009 tuotanto hieman supistui edellisestä vuodesta maailmanlaajuisen lintuinfluenssaepidemian takia, mutta vuodesta 2010 lähtien siipikarjanlihan tuotantomäärät ovat jälleen nousseet.

Taulukko 2.8. Broi­lerin- ja kalkkunanlihan­tuotanto (milj. kg) AB-tukialueella ja koko Suomessa 2006–2010 (Tike).

Tukialue	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Muutos 2006–2010	Muutos %
AB-alue	52,5	58,0	61,7	53,9	55,7	61,3	8,8	16,8 %
Osuus koko maan tuotannosta	60,3 %	61,1 %	61,2 %	57,6 %	58,0 %	61,1 %	0,8	-
Koko maa	87,1	94,9	100,8	93,5	96,1	101,5	13,3	15,3 %

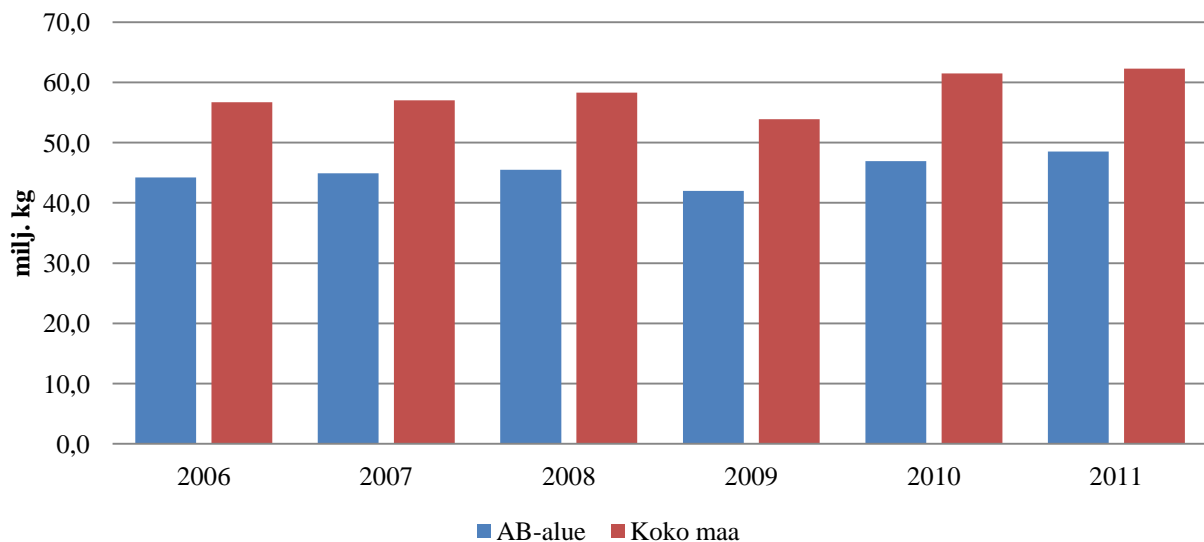

Suomen munivista kanoista yli kaksi kolmasosaa on AB-tukialueella. Vuonna 2011 koko maan lähes 3,3 miljoonasta munivasta kanasta noin 78 % oli AB-alueella. Määrä on yli 110 000 enemmän kuin vuonna 2006 (taulukko 2.9). AB-alueen munivien kanojen osuus koko maan eläinmäärästä on pysynyt tarkastelujakson aikana hyvin tasaisena ja munivien kanojen määrä on kasvanut lähes 5 %.

Taulukko 2.9. Munivien kanojen määrä (1000 kpl) AB-tukialueella ja koko Suomessa 2006–2011 (Tike).

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Muutos 2006–2011	Muutos %
AB-alue	2 438	2 501	2 454	2 278	2 595	2 551	113	4,6 %
Osuus koko maan tuotannosta	78,2 %	79,7 %	74,5 %	78,3 %	76,2 %	77,9 %	-0,3	-
Koko maa	3 117	3 140	3 292	2 908	3 405	3 275	157	5,0 %

Kananmunantuotanto on kasvanut AB-tukialueella ajanjaksolla 2006–2011 (kuvio 2.10). Vuonna 2011 AB-alueen kananmunantuotanto oli 48,5 milj. kg. Kasvua vuodesta 2006 on 6,1 %. AB-alueen kananmunantuotannon osuus koko maan tuotannosta on pysynyt lähes samana tarkastelujakson aikana. Vuonna 2006 AB-alueella tuotettiin lähes neljä viidesosa kaikista Suomen kananmunista.

Kuvio 2.10. Kananmunantuotanto (milj. kg) AB-tukialueella ja koko maassa 2006–2011 (Tike).

2.2.5 Puutarhatalous

Kasvihuonetuotanto

Kasvihuonetuotanto on vähentynyt AB-alueella 2–7 kuukautta tuotannossa olevissa kasvihuoneissa yli 97 000 neliometriä. C-alueella pinta-ala on sitä vastoin kasvanut, sillä koko maan tuotantoala on pienentynyt vähemmän kuin AB-alueen vähennyksen verran, noin 92 000 neliometriä (taulukko 2.10).

Taulukko 2.10. Tukihaussa hyväksytty kasvihuonepinta-ala (1 000 m²) AB-tukialueella ja koko Suomessa 2006–2011 lyhyessä (2–7 kk), pitkässä viljelyssä (yli 7 kk) sekä lyhyessä ja pitkässä viljelyssä yhteensä (Tike).

	Tukialue	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Muutos 2006–2011	Muutos %
Lyhyt viljely (2–7 kk)	AB-alue	505	495	444	423	418	408	-97	-19,2 %
	Osuus koko maan tuotan- nosta	52,6 %	52,4 %	49,4 %	49,3 %	46,5 %	47,0 %	-5,6	-
	Koko maa	961	944	899	859	898	869	-92	-9,6 %
Pitkä viljely (yli 7 kk)	AB-alue	1 436	1 425	1 373	1 282	1 256	1 197	-239	-16,6 %
	Osuus koko maan tuotan- nosta	46,7 %	46,7 %	45,5 %	43,9 %	44,1 %	43,4 %	-3,3	-
	Koko maa	3 076	3 054	3 019	2 923	2 849	2 761	-315	-10,2 %
Lyhyt ja pitkä yhteensä	AB-alue	1 942	1 920	1 839	1 703	1 674	1 605	-337	-17,4 %
	Osuus koko maan tuotan- nosta	48,1 %	48,0 %	46,5 %	45,1 %	44,7 %	44,2 %	-3,9	-
	Koko maa	4 037	3 997	3 951	3 780	3 748	3 630	-407	-10,1 %

Vuonna 2011 AB-alueella kasvihuonetuotannon pinta-ala 2–7 kuukautta tuotannossa olevissa kasvihuoneissa oli 19,2 % pienempi kuin vuonna 2006. Koko maassa kasvihuonetuotannon pinta-ala pieneni samalla ajanjaksolla vain 9,6 %. Vielä vuonna 2006 tuotannossa 2–7 kuukautta olevasta kasvihuonepinta-alasta sijaitsi AB-alueella lähes 53 %. Vuonna 2011 osuus on tippunut 47 prosenttiin (taulukko 2.10).

Yli 7 kuukautta käytössä olevien kasvihuoneiden pinta-ala on pienentynyt yli 239 000 neliometriä. Pinta-ala on pienentynyt koko maassa, mutta suurin osa vähenemisestä on tapahtunut AB-alueella. Pinta-alan supistuessa myös AB-alueen osuus koko maan tuotannosta on pienentynyt. Vuonna 2006 AB-alueella sijaitsi lähes 47 % yli 7 kuukautta tuotannossa olevasta kasvihuonepinta-alasta, kun vuonna 2011 osuus oli tippunut noin 43 prosenttiin (taulukko 2.10).

Tarkasteltaessa kasvihuonetuotannon pinta-alan kehitystä kokonaisuutena, huomataan että AB-alueella pinta-alan väheneminen on ollut voimakkaampaa kuin koko maassa keskimäärin. AB-alueella pinta-ala on pienentynyt noin 17 % vuodesta 2006, kun koko maassa pinta-ala on pienentynyt noin 10 % (taulukko 2.10).

AB-alueen kasvihuonevihanneksen pinta-alan osuus koko maan pinta-alaan verrattuna on pienentynyt. Lyhyen viljelyajan osuus koko maan viljelyalasta on vähentynyt 8,7 prosenttiyksiköllä. Pitkän viljelyalan pinta-ala osuus on vähentynyt 1,3 prosenttiyksiköllä. Kokonaisuudessaan kasvihuonevihanneviljelyalan osuus on vähentynyt AB-alueella 2,9 prosenttiyksikköä. Pinta-ala on AB-alueella vähentynyt 126 000 neliötä ja koko maassa 147 000 neliötä. Näin ollen kasvihuonevihanneustuotannon pinta-alan väheneminen Suomessa on kohdistunut pääasiassa AB-alueelle (taulukko 2.11).

Taulukko 2.11. Kasvihuonevihannesten tukihaussa hyväksytty ala (1 000 m²) AB-tukialueella ja koko Suomessa 2006–2011 lyhyessä (2–7 kk), pitkässä viljelyssä (yli 7 kk) sekä lyhyessä ja pitkässä viljelyssä yhteensä (Tike).

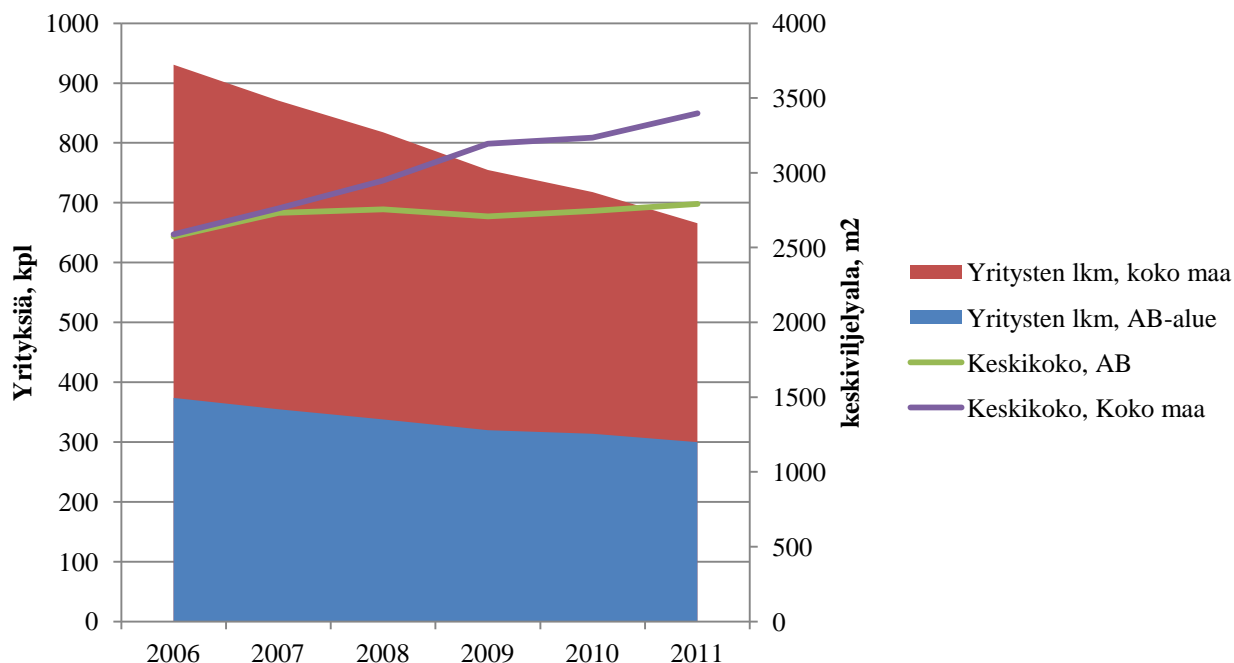
Tukialue		2006	2007	2008	2009	2010	2011	Muutos 2006–2011	Muutos %
Lyhyt viljely (2–7 kk)	AB-alue	224	208	184	154	154	147	-77	-34,3 %
	Osuus koko maan tuotannosta	62,1 %	62,1 %	55,7 %	56,2 %	50,3 %	53,4 %	-8,7	-
	Koko maa	361	335	331	274	305	275	-85	-23,7 %
Pitkä viljely (yli 7 kk)	AB-alue	739	762	747	713	709	690	-49	-6,6 %
	Osuus koko maan tuotannosta	36,0 %	36,8 %	35,9 %	34,8 %	35,1 %	34,7 %	-1,3	-
	Koko maa	2 050	2 071	2 081	2 048	2 020	1 987	-63	-3,1 %
Lyhyt ja pitkä yhteensä	AB-alue	963	970	931	867	862	837	-126	-13,1 %
	Osuus koko maan tuotannosta	39,9 %	40,3 %	38,6 %	37,3 %	37,1 %	37,0 %	-2,9	-
	Koko maa	2 410	2 405	2 411	2 323	2 325	2 263	-147	-6,1 %

Koristekasvien lyhyen viljelyn kasvihuonealat ovat vähentyneet AB-alueella 24 000 neliötä. Sen sijaan koko maassa lyhyen viljelyalan pinta-ala on pienentynyt 14 000 neliötä. AB-alueen ulkopuolella koristekasvien lyhyen viljelyn pinta-ala on kasvanut. Tämä näkyy myös AB-alueen osuuden vähenemisenä koko maan viljelyalasta. Myös AB-alueen koristekasvien pitkän viljelyn osuus koko maan viljelyalasta on pienentynyt. Kokonaisuudessaan koristekasvien viljelyala on vähentynyt AB-alueella 214 000 neliötä, kun koko maassa viljelyala on pienentynyt 250 000 neliötä. AB-alueen osuus koristekasvien viljelyalasta on edelleen yli puolet, joskin se on vähentynyt 60,5 prosentista 56,3 prosenttiin.

Taulukko 2.12. Koristekasvien kasvihuonetuen alat (1 000 m²) AB-tukialueella ja koko Suomessa 2006–2011 lyhyessä (2–7 kk) ja pitkässä viljelyssä (yli 7 kk) (Tike).

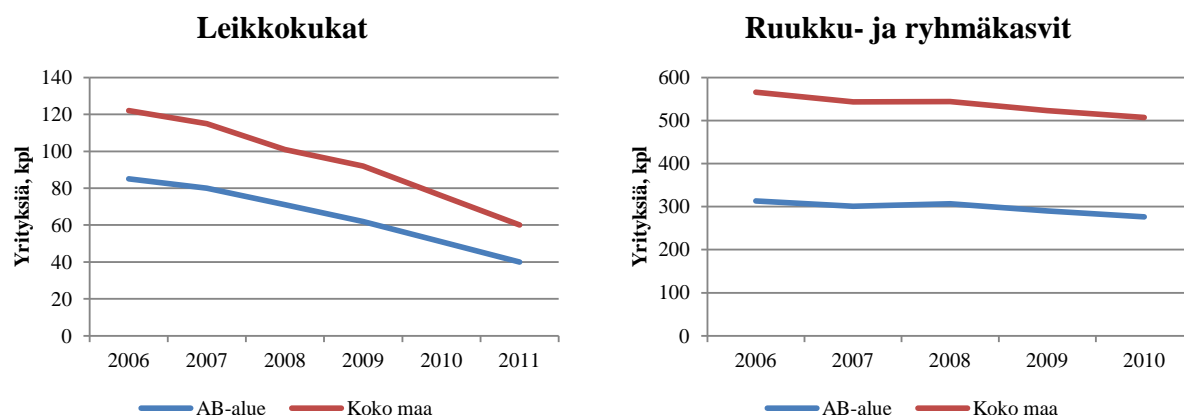
Tukialue		2006	2007	2008	2009	2010	2011	Muutos 2006–2011	Muutos %
Lyhyt viljely (2–7 kk)	AB-alue	277	285	278	266	258	253	-24	-8,7 %
	Osuus koko maan tuotannosta	46,7 %	47,2 %	46,7 %	46,0 %	44,3 %	43,8 %	-2,9	-
	Koko maa	593	603	596	578	582	579	-14	-2,4 %
Pitkä viljely (yli 7 kk)	AB-alue	695	655	614	567	536	505	-190	-27,3 %
	Osuus koko maan tuotannosta	68,5 %	67,5 %	66,4 %	65,4 %	65,7 %	65,7 %	-2,8	-
	Koko maa	1 014	970	925	866	816	769	-245	-24,2 %
Lyhyt ja pitkä yhteensä	AB-alue	972	939	893	833	794	758	-214	-22,0 %
	Osuus koko maan tuotannosta	60,5 %	59,7 %	58,7 %	57,7 %	56,8 %	56,3 %	-4,2	-
	Koko maa	1 606	1 573	1 521	1 444	1 398	1 347	-259	-16,1 %

Kasvihuonevihannesten tilamäärä on vähentynyt AB-alueella koko maata maltillisemmin (kuvio 2.11). Kun koko maassa kasvihuonevihanneksia tuottavien yritysten lukumäärä on vähentynyt vuodesta 2006 vuoteen 2011 28 %, on se vastaavalla ajalla vähentynyt AB-alueella 20 %. Viljelypinta-alan väheneminen on kuitenkin ollut koko maassa ollut vähäisempää kuin AB-alueella. Näin ollen koko maan keskiviljelyala on kasvanut nopeammin kuin AB-alueella.

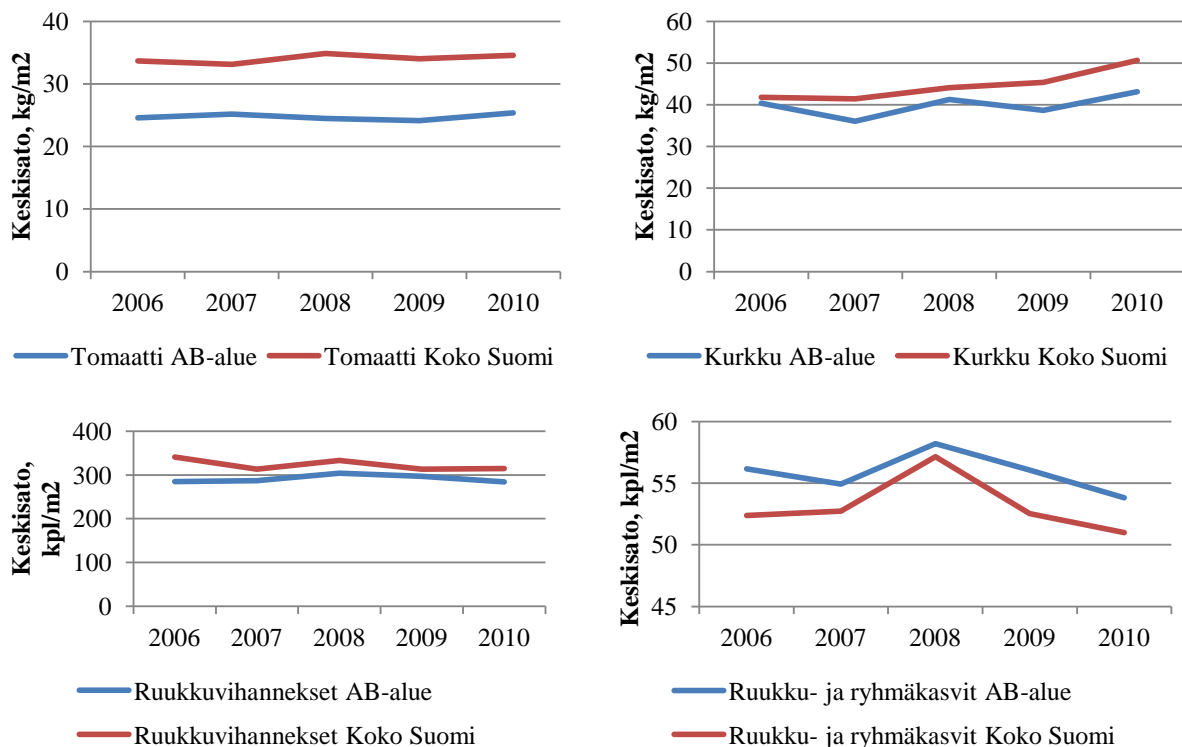
Kuvio 2.11. Kasvihuonevihannestilojen lukumäärän sekä keskimääräinen viljelyalan kehitys AB-tukialueella ja koko maassa vuosina 2006–2011 (Lähteet: Mavi, Tike).

Leikkokukkia tuottavien yritysten lukumäärän on alentunut yhtä voimakkaasti AB-alueella ja koko maassa, reilun 50 %, vuodesta 2006 vuoteen 2011. Leikkokukkia tuottavista yrityksistä noin 70 % sijaitsee AB-alueella. Ruukku- ja ryhmäkasveja tuottavien yritysten lukumäärä on vähentynyt yhtä paljon AB-alueella ja koko maassa eli yli 10 %. Kaikista Suomen ruukku- ja ryhmäkasveja tuottavista yrityksistä noin 55 % sijaitsee AB-alueella (kuvio 2.12).

Kuvio 2.12. Leikkokukkia sekä ruukku- ja ryhmäkasveja tuottavien yritysten määrä AB-tukialueella ja koko maassa vuosina 2006–2011 (Lähteet: Mavi, Tike). Huom. ei sisällä tiloja jotka ovat ilmoittaneet tukikoodiksi Ruukku- ja ryhmäkasvien sekä leikkokukkien yhdistelmät.

Keskimääräiset sadot tärkeimpien kasvihuonevihannesten osalta ovat AB-alueella koko maata pienempiä. Etenkin kurkulla ja tomaatilla tähän vaikuttaa käytetty tuotantotapa, eli onko kyseessä ympärivuotinen vai kesäviljely. Kun AB-alueella on yli 7 kk viljelyjakson osuus vain noin 35 % koko maan pitkästä viljelystä, antaa se viitteitä siitä, että ympärivuotinen viljely on AB-alueella muuta maata suhteellisesti vähäisempää. Se puolestaan ilmenee pienempinä kasvihuoneen neliösatoina. Suurin ero AB-alueen ja koko maan keskisadoissa on tomaatilla. Kurkulla keskisato pinta-alaa kohden on kasvanut koko maassa nopeammin kuin AB-alueella, vaikka vertailuvuonna 2006 keskisadot olivat lähes yhtä suuret. Sen sijaan ruukku- ja ryhmäkasvien osalta AB-alueen keskisato on koko Suomen keskisatoa korkeampi.

Kuvio 2.13. Tomaatin, kasvihuonekurkun, ruukkuvihannesten sekä ruukku- ja ryhmäkasvien keskisato AB-tukialueella ja koko Suomessa.

Kasvihuonetuen merkitystä voidaan tarkastella euromääräisenä. Taulukossa 2.13 on kasvihuoneessa tuotettujen koristekasvien ja vihannesten kokonaistuotto, mikä tarkoittaa viljelijähintaista markkinatuottoa kyseisenä vuonna tuotetulle sadolle. Vuonna 2011 koko Suomessa maksetun kasvihuonetuen määrä oli noin 15 % kasvihuonetuotannon kokonaistuotosta. AB-alueella kasvihuonetuen määrä oli vuonna 2011 noin 7 % koko maan kokonaistuotosta.

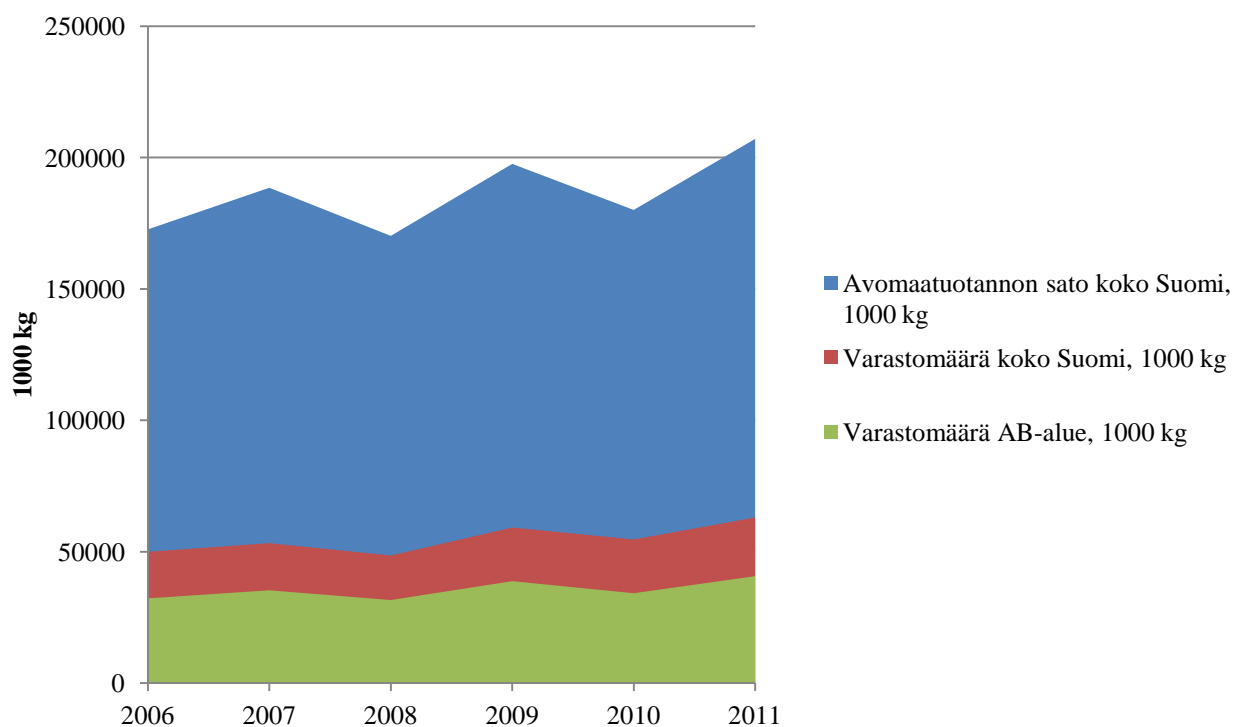
Taulukko 2.13. Kasvihuoneessa tuotettujen koristekasvien ja kasvihuonevihannesten kokonaistuotto koko Suomessa sekä maksetun kasvihuonetuen määrä AB-tukialueella ja koko Suomessa (MTT, Tike).

	Kokonaistuotto koristekasvit, milj. €	Kokonaistuotto kasvihuonevihannokset, milj. €	Koko maan kasvihuonetuki, milj. €	Etelä-Suomen kasvihuonetuki AB-alueella, milj. €
2006	93,8	140,8	39,1	18,4
2007	98,7	135,9	38,2	18,0
2008	99,0	147,7	37,3	16,8
2009	97,5	150,4	36,5	16,4
2010	88,1	151,9	36,5	15,8
2011e	82,8	176,1	35,6	15,3

Avomaatuotanto

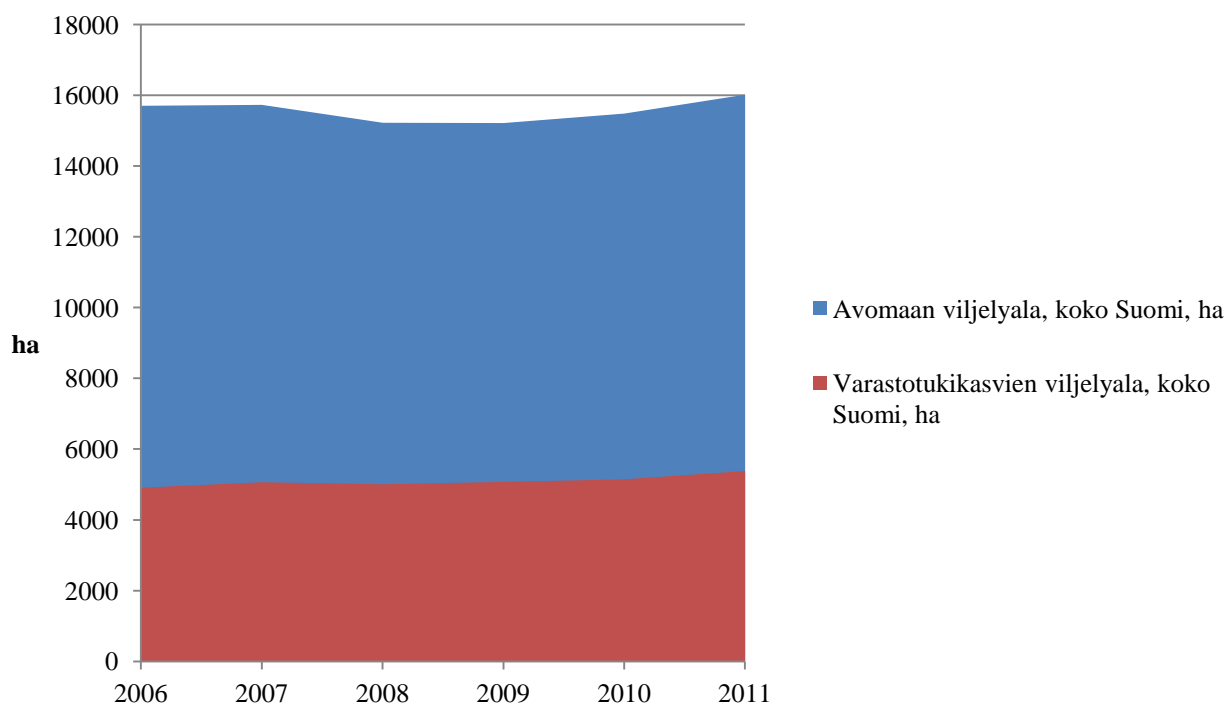
AB-alue on tärkeää avomaan puutarhatuotannon aluetta, sillä siellä sijaitsee 78 % avomaa vihannesten tuotantoalasta sekä 40 % hedelmä-, marja- ja taimitarhatuotannon alasta. Etelä-Suomen avomaatuotannossa on kaksi kansallista tukimuotoa: Etelä-Suomen erikoiskasvituki ja puutarhatuotteiden varastointituki. Erikoiskasvituki koskee ihmisravinnoksi käytettäviä avomaavihanneksia ja herneistä tuleentumattomina korjattavia tarhaherneitä.

Puutarhatuotteiden varastointituki määräytyy tukeen oikeuttavien puutarhatuotteiden varastomäärän (m³) sekä varastotyyppin (koneellisesti jäädytetty varasto tai muu varasto) perusteella. Tukikelpoisia kasveja ovat kiinankaali, kyssäkaali, lanttu, mukulaselleri, nauris, omena, palsternakka, porkkana, punajuuri, punakaali, purjo, ruusukaali, savoijinkaali, sipuli ja valkokaali. Varastointituki lasketaan tukivuoden loka-, marras- ja joulukuussa käytössä olevan puutarhatuotteiden varastotilavuuden keskiarvosta.

Kuvio 2.14. Koko Suomen avomaatuotannon sato ja varastointitukeen oikeuttava satomäärä (1000 kg) koko Suomessa ja AB-tukialueella (Tike).

Avomaalla viljellään myös paljon sellaisia kasveja, joiden sato ei sovellu varastointiin, eivätkä siten myöskään ole varastointituen piiriin kuuluvia kasveja. Näitä kasveja ovat marjakasvit sekä nopeasti pilaantuvat vihannekset, kuten esimerkiksi salaattit. Varastotukikelpoisen sadon osuus satokiloilla mitattuna on noin 30 % koko Suomen sadosta. AB-alueen varastotukikelpoisen sadon osuus on noin 20 % koko Suomen sadosta (kuvio 2.14). Varastointitukikelpoisten kasvien osuus kokonaistuotantoalasta on noin kolmannes koko Suomen avomaan viljelykasvien tuotantoalasta (kuvio 2.15).

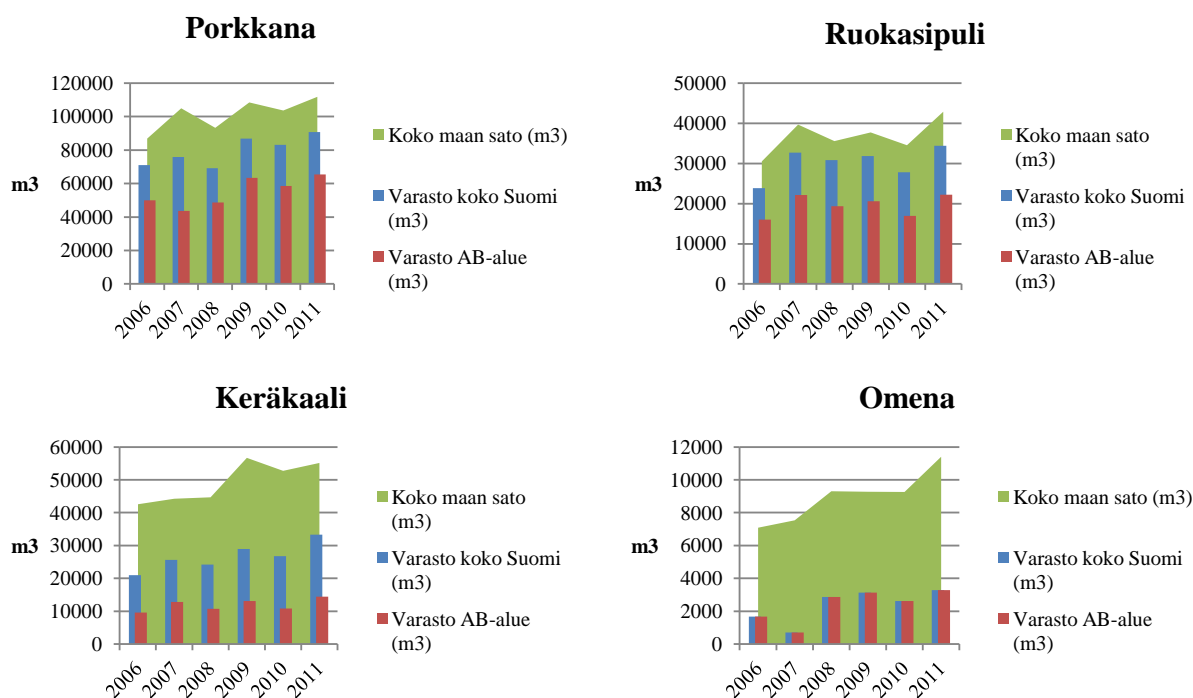

Kuvio 2.15. Koko Suomen avomaan viljelyala ja koko Suomen varastointitukikasvien viljelyala (Tike).

Varastointitukeen oikeuttavien tuotteiden määrät ovat kasvaneet sekä AB-alueella että koko Suomessa (taulukko 2.14). Tähän on vaikuttanut varastoitavien kasvien sekä hedelmien tuotantomäärien kasvu (kuva 2.16). Varastoitavien tuotteiden määrä on kasvanut AB-alueella enemmän kuin koko Suomessa keskimäärin, mihin on vaikuttanut se, että kaupallisesta avomaan vihannesviljelystä valtaosa sijaitsee AB-alueella. Kaupallisesta hedelmänviljelystä lähes koko tuotantoala sijaitsee AB-alueella. Koneellisesti varastoitujen tuotteiden osuus on AB-alueella suurempi kuin koko maassa keskimäärin. Muiden varastojen osuus AB-alueella on pienentynyt tarkastelujaksolla 2006–2011.

Taulukko 2.14. Varastointitukeen oikeuttavien tuotteiden (m³) määrät AB-tukialueella ja koko Suomessa 2006–2011 (Tike).

Tukialue		2006	2007	2008	2009	2010	2011	Muutos 2006–2011	Muutos %
Koneellisesti jäähdytetty varasto	AB-alue	81 412	87 667	82 261	101 746	92 134	105 132	23 720	29,1 %
	Osuus koko maan tuotannosta	61 %	63 %	63 %	63 %	61 %	63 %	2	-
	Koko maa	132 894	139 639	131 613	160 906	150 014	167 173	34 279	25,8 %
Muu varasto	AB-alue	18 071	21 372	15 183	17 794	13 712	19 938	1 867	10,3 %
	Osuus koko maan tuotannosta	85 %	87 %	84 %	83 %	73 %	75 %	-10	-
	Koko maa	21 233	24 651	18 009	21 448	18 844	26 679	5 446	25,6 %

Kuvio 2.16. Eräiden varastotukeen oikeuttavien tuotteiden kokonaistuotanto (m³), sekä varastointituen perustana oleva varastomäärä koko Suomessa ja AB-tukialueella (m³).

Varastointituen merkitystä voidaan tarkastella euromääräisenä. Taulukossa 2.15 on avomaavihannesten sekä marjojen ja hedelmien kokonaistuotto. Kokonaistuotto tarkoittaa viljelijähintaista markkinatuottoa kyseisenä vuonna tuotetulle sadolle. Koko Suomessa maksetun varastointituen määrä oli vuonna 2010 noin 1,3 % avomaatuotannon kokonaistuotosta. AB-alueen varastointituen määrä oli vuonna 2010 noin 0,8 % koko maan kokonaistuotosta.

Taulukko 2.15. Avomaavihannesten ja hedelmien ja marjojen kokonaistuotto koko Suomessa sekä maksetun varastointituen määrä AB-tukialueella ja koko Suomessa (MTT, Tike).

	Kokonaistuotto avomaavihannekset, milj. €	Kokonaistuotto marjat ja hedelmät, milj. €	Maksettu varastointituki koko Suomi, milj. €	Maksettu, varastointituki AB-alue, milj. €
2006	82,1	37,0	1,9	1,1
2007	99,7	46,7	1,8	1,1
2008	96,6	55,4	2,0	1,2
2009	102,2	54,2	2,1	1,2
2010	106,9	48,1	2,1	1,2
2011e	130,8	66,1	1,9	1,2

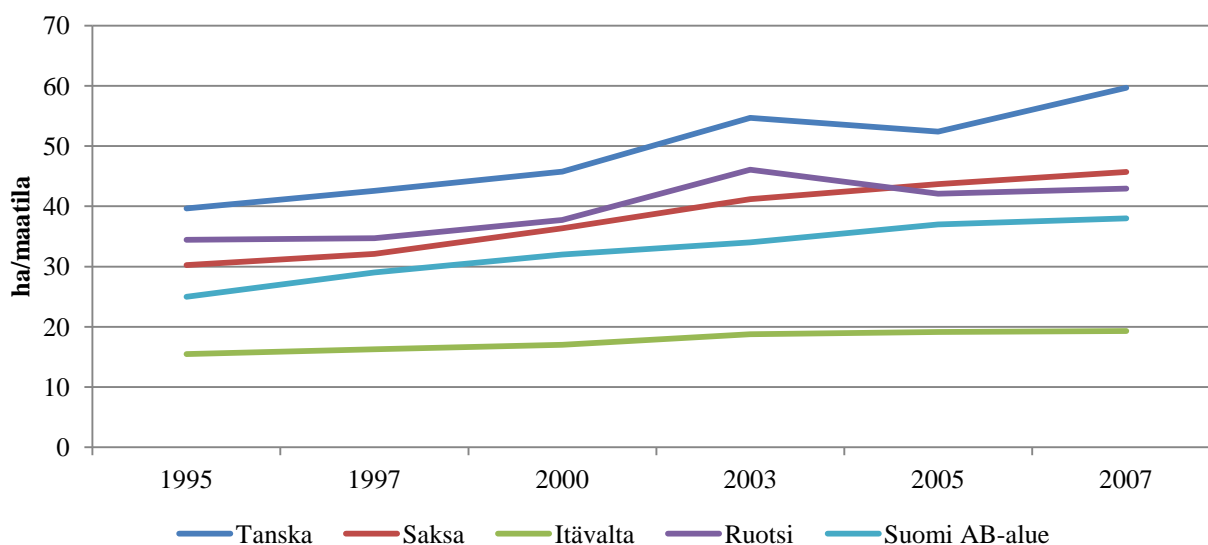
2.3 Maatalouden rakennekehitys AB-tukialueella verrattuna muihin EU-maihin

Maatilojen määrä on vähentynyt Suomen AB-tukialueella nopeasti vuoden 1995 EU:hun liittymisen jälkeen. Noin kolmannes kaikista AB-alueen maataloista luopui tuotannosta vuosien 1995–2007 aikana. Kehitys Suomen AB-tukialueella on ollut huomattavasti nopeampaa kuin EU-15-alueella keskimäärin (taulukko 2.16). EU-15-alueella tilamäärä on vähentynyt noin 23 % vuosien 1995–2007 aikana. Suomen kanssa samaan aikaan EU:n jäseneksi liittyneessä Ruotsissa maatalojen väheneminen on ollut EU-15-alueetta hitaampaa. Ruotsissa noin 18 % tiloista on lopettanut tuotannon vuosien 1995–2007 aikana. Itävallassa tilamäärä on vähentynyt vajaalla viidenneksellä vuoden 1995 EU:hun liittymisen jälkeen. Tilamäärän väheneminen Suomen AB-alueella ei kuitenkaan merkittävästi eroa kehityksestä Tanskassa ja Saksassa, joissa maatalojen lukumäärä on vähentynyt suhteessa hieman Suomen AB-tukialuetta enemmän.

Taulukko 2.16. Maatilojen lukumäärä eräissä EU-maissa ja Suomen AB-tukialueella vuosina 1995, 2000, 2003, 2005 ja 2007 (Eurostat; Tike).

Maa	1995	2000	2003	2005	2007	Muutos 1995–2007	Muutos %
Tanska	68 770	57 830	48 610	51 680	44 620	-24 150	-35,1 %
Ruotsi	88 830	81 410	67 890	75 810	72 610	-16 220	-18,3 %
Itävalta	221 750	199 470	173 770	170 640	165 420	-56 330	-25,4 %
Saksa	566 910	471 960	412 300	389 880	370 480	-196 430	-34,6 %
EU-15	7 370 040	6 770 690	6 238 950	5 846 470	5 662 410	-1 707 630	-23,2 %
Suomi AB-alue	42 178	33 829	31 256	29 421	28 205	-13 973	-33,1 %

Maatilojen keskimääräinen peltoala Suomen AB-tukialueella, Tanskassa, Saksassa, Itävallassa ja Ruotsissa on esitetty kuviossa 2.17. Vuonna 1995 AB-alueen maatilojen keskimääräinen peltoala oli noin 25 hehtaaria. Keskimääräinen peltoala oli korkeampi kuin EU:hun Suomen kanssa samaan aikaan liittyneessä Itävallassa, mutta pienempi kuin muissa vertailumaissa. Tanskassa maatilojen keskimääräinen peltoala oli vuonna 1995 noin 40 hehtaaria. Suomen AB-alueella maatilojen keskimääräinen peltoala ei ollut vielä vuoteen 2007 mennessä saavuttanut 40 hehtaaria. Kuvion 2.18 perusteella voidaan huomata, että vertailumaista Tanskassa ja Saksassa tilakoon kasvu on ollut yhtä nopeaa kuin Suomen AB-alueella.

Kuvio 2.17. Maatilojen keskimääräinen peltoala eräissä EU-maissa ja Suomen AB-tukialueella 1995–2007 (Eurostat; Tike).

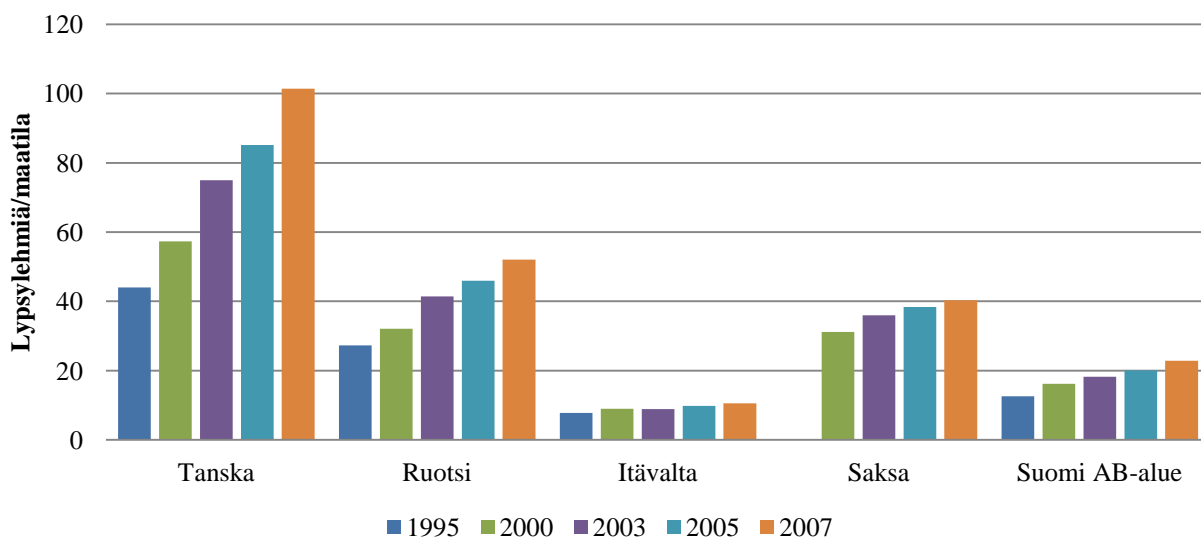
Lypsykarjatalous

EU:ssa lypsykarjatilojen määrän väheneminen on ollut hyvin nopeaa. Suomen AB-alueella lypsykarjatilojen määrä on vähentynyt lähes yhtä nopeasti kuin vertailumaissa. Noin 62 % Suomen AB-tukialueen lypsykarjatioista luopui tuotannosta ajanjaksolla 1995–2007 (taulukko 2.17). Tanskassa lypsykarjatioista kaksi kolmasosaa, Ruotsissa noin 60 % ja Itävallassa noin 45 % luopui maidontuotannosta vuosina 1995–2007. Muualla EU:ssa rakennekehitys ei kuitenkaan ole ollut yhtä nopeaa. Vuosina 1995–2007 EU-15-alueella tuotannosta luopui noin 39 % lypsykarjatioista.

Suomen AB-tukialueella lypsykarjatilojen keskimääräinen eläinmäärä on Tanskaa, Ruotsia ja Saksaa huomattavasti pienempi (kuvio 2.18). Vuonna 2007 AB-alueen lypsykarjatioilla oli lypsylehmiä keskimäärin 23 kappaletta. Vertailumaista suurin tilakoko on Tanskassa, jossa lypsykarjatilojen keskimääräinen karjakoko oli vuonna 2007 yli 100 lehmää. Vuonna 2007 Ruotsissa lypsykarjatioilla oli keskimäärin noin 50 lypsylehmää ja Saksassa 40 lypsylehmää. Itävallassa lypsykarjatilojen keskimääräinen eläinmäärä, 11 lypsylehmää vuonna 2007, on huomattavasti pienempi kuin Suomen AB-tukialueella. Itävallassa lypsykarjatilojen rakennekehitys onkin ollut vertailumaista hitainta. Eniten tilojen keskikoko on sen sijaan kasvanut Tanskassa.

Taulukko 2.17. Lypsykarjatilojen määrä eräissä EU-maissa ja Suomen AB-tukialueella vuosina 1995, 2000, 2003, 2005 ja 2007 (Eurostat; Tike).

Maa	1995	2000	2003	2005	2007	Muutos 1995–2007	Muutos %
Tanska	15 960	11 160	7 950	6 630	5 380	-10 580	-66,3 %
Ruotsi	17 640	13 960	9 720	8 550	7 100	-10 540	-59,8 %
Itävalta	90 080	77 470	65 130	54 580	49 450	-40 630	-45,1 %
Saksa	-	152 650	121 820	110 370	101 070	-	-
EU-15	783 270	730 100	593 640	519 780	480 490	-302 780	-38,7 %
Suomi AB-alue	7 934	5 533	4 355	3 752	3 037	-4 897	-61,7 %

Kuvio 2.18. Lypsykarjatilojen keskikoko (lypsylehmiä/maatila) eri EU:n jäsenmaissa ja Suomen AB-tukialueella vuosina 1995, 2000, 2003, 2005 ja 2007 (Eurostat; Tike).

Lypsylehmien määrä on vähentynyt Suomen AB-tukialueella suhteessa enemmän kuin vertailumaissa (taulukko 2.18). Vuonna 2011 lypsylehmiä oli Suomen AB-alueella lähes neljännes vähemmän kuin vuonna 2001. Tanskassa ja Saksassa lypsylehmien määrä putosi samalla ajanjaksolla alle 10 %. Itävallassa lypsylehmien määrä väheni vuosina 2001–2011 noin 12 %. Ruotsissa lypsylehmien määrä on vähenty-

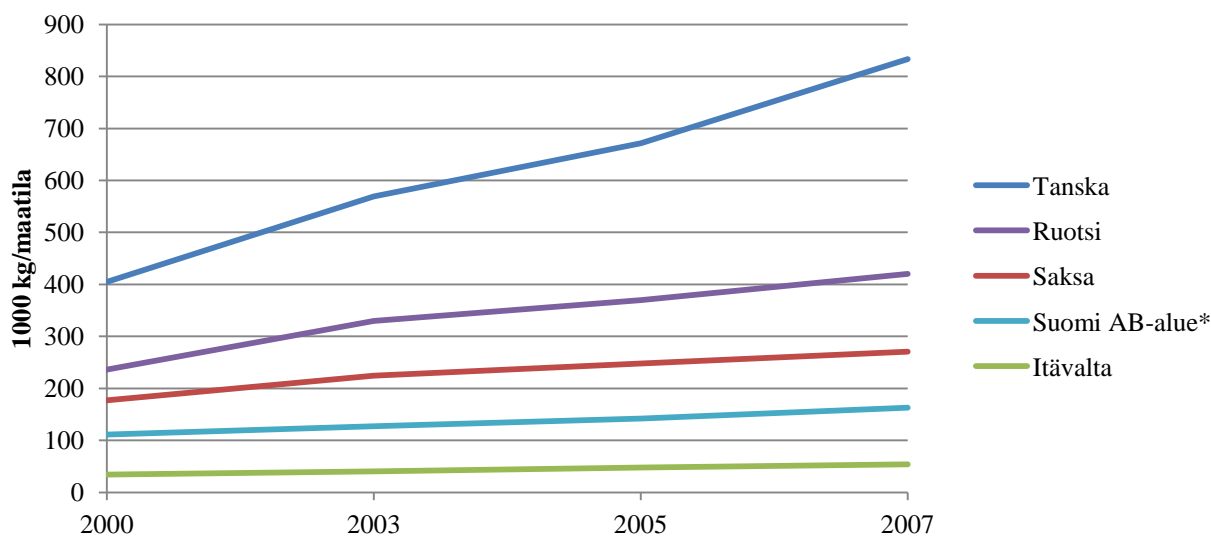
nyt samalla ajanjaksolla hieman yli 18 % eli noin 6,5 prosenttiyksikköä vähemmän kuin Suomen AB-alueella.

Taulukko 2.18. Lypsylehmiä määrä (1000 eläintä) eräissä EU-maissa ja Suomen AB-tukialueella 2001, 2003, 2005, 2007, 2009 ja 2011 (Eurostat; Tike).

Maa	2001	2003	2005	2007	2009	2011	Muutos 2001–2011	Muutos %
Tanska	628	589	558	551	574	579	-49	-7,8 %
Ruotsi	425	404	391	366	354	348	-78	-18,3 %
Itävalta	598	558	534	525	533	527	-71	-11,8 %
Saksa	4 475	4 338	4 164	4 087	4 169	4 190	-285	-6,4 %
EU-15	20 002	19 258	18 375	17 892	17 692	-	-2 311*	-11,6 %*
Suomi AB-alue	84	80	74	68	65	63	-21	-24,8 %

*Muutos 2001–2010

Lypsykarjatilojen keskituotos on kasvanut vertailumaiden lisäksi Suomen AB-tukialueella (kuvio 2.19). Keskituotoksen kasvu on ollut nopeinta Tanskassa, jossa yhden tilan keskimääräinen tuotos ylitti 800 000 tonnia vuonna 2007. Myös Ruotsissa lypsykarjatilojen keskituotoksen kasvu on nopeampaa kuin Suomen AB-alueella. Ruotsissa lypsykarjatilojen keskituotos oli vuonna 2007 yli 250 000 tonnia korkeampi kuin Suomen AB-alueella. Myös Saksassa lypsykarjatilojen keskituotos on kasvanut hieman nopeammin kuin Suomen AB-alueella. Ero tilojen keskituotoksessa on kasvanut 40 000 tonnia Suomen AB-alueen ja Saksan välillä tarkastelujakson 2000–2007 aikana.

*Meijeriin toimitettu maidon määrä 1000 litraa.

Kuvio 2.19. Lypsykarjatilojen keskituotos (tonnia) vuodessa eräissä EU:n jäsenmaissa ja Suomen AB-tukialueella 2000, 2003, 2005 ja 2007 (Eurostat; Tike).

Muu nautakarjatalous

Muiden nautakarjatilojen lukumäärä on vähentynyt Suomen AB-tukialueella vuosina 1995–2007 suhteessa huomattavasti enemmän kuin esimerkiksi Tanskassa ja Ruotsissa (taulukko 2.19). AB-tukialueella noin puolet muista nautakarjataloista luopui tuotannosta vuosien 1995–2007 aikana. Samalla ajanjaksolla Tanskassa noin 28 % ja Ruotsissa noin 30 % muista nautakarjataloista luopui tuotannosta. Itävallassa muiden nautakarjatilojen määrän kehitys on ollut muihin maihin verrattuna päinvastainen. Itävallassa muiden nautakarjatilojen määrä on kasvanut 7 % vuosien 1995–2007 aikana. EU-15-alueella keskimäärin noin joka viides muista nautakarjataloista lopetti tuotannon samalla ajanjaksolla.

Taulukko 2.19. Muiden nautakarjatilojen määrä eräissä EU-maissa ja Suomen AB-tukialueella vuosina 1995, 2000, 2003, 2005 ja 2007 (Eurostat; Tike).

Maa	1995	2000	2003	2005	2007	Muutos 1995–2007	Muutos %
Tanska	14 290	13 030	11 380	10 250	10 230	-4 060	-28,4 %
Ruotsi	24 080	20 020	18 190	17 630	16 780	-7 300	-30,3 %
Itävalta	25 500	23 190	22 290	27 490	27 280	1 780	7,0 %
Saksa	-	85 310	74 730	73 000	68 620	-	-
EU-15	832 570	798 480	718 760	704 100	656 460	-176 110	-21,2 %
Suomi AB-alue	2 377	1 538	1 370	1 245	1 180	-1 197	-50,4 %

Sika- ja siipikarjatalous

Suomen AB-tukialueella sikatilojen määrä puolittui vuosien 1995–2007 aikana. Suomen AB-tukialueen sikatilojen määrä on vähentynyt lähes yhtä nopeasti kuin EU-15-alueella keskimäärin, jossa 47,5 % sikatiloista lopetti tuotannon vuosina 1995–2007 (taulukko 2.20). Suomessa sikatilojen vähentyminen on kuitenkin ollut jonkin verran hitaampaa kuin Tanskassa, Ruotsissa ja Itävallassa. Ruotsissa lähes neljä viidestä ja Tanskassa noin kaksi kolmesta sikatilasta lopetti tuotannon vastaavalla ajanjaksolla. Itävallassa noin 57 % sikatiloista on luopunut tuotannosta vuosina 1995–2007.

Taulukko 2.20. Sikatilojen määrä eräissä EU-maissa ja Suomen AB-tukialueella vuosina 1995, 2000, 2003, 2005 ja 2007 (Eurostat; Tike).

Maa	1995	2000	2003	2005	2007	Muutos 1995–2007	Muutos %
Tanska	21 420	15 480	11 110	9 020	7 210	-14 210	-66,3 %
Ruotsi	10 650	6 020	3 680	2 790	2 290	-8 360	-78,5 %
Itävalta	106 430	82 200	61 000	52 350	45 490	-60 940	-57,3 %
Saksa	-	141 450	102 170	88 680	79 420	-	-
EU-15	972 230	885 470	665 670	573 410	510 470	-461 760	-47,5 %
Suomi AB-alue	2 841	2 273	1 915	1 623	1 403	-1 438	-50,6 %

Emakoiden määrä on vähentynyt Suomen AB-alueella noin 15 % vuosina 2001–2011. Suomen AB-tukialuetta enemmän emakoiden määrä on vähentynyt Ruotsissa ja Itävallassa. Ruotsissa määrä on vähentynyt noin 29 % ja Itävallassa noin 20 % (taulukko 2.21). Sen sijaan Tanskassa emakoiden lukumäärä on vähentynyt alle 10 % ja Saksassa noin 13 %. EU-15 alueella emakoiden lukumäärä on vähentynyt vain noin 9 %.

Taulukko 2.21. Emakoiden määrä (1000 eläintä) eräissä EU-maissa ja Suomen AB-tukialueella vuosina 2001, 2003, 2005, 2007, 2009 ja 2011 (Eurostat; Tike).

Maa	2001	2003	2005	2007	2009	2011	Muutos 2001–2011	Muutos %
Tanska	1 348	1 424	1 340	1 353	1 346	1 239	-109	-8,1 %
Ruotsi	214	204	192	175	159	152	-63	-29,2 %
Itävalta	339	326	308	311	288	270	-69	-20,4 %
Saksa	2 523	2 564	2 504	2 418	2 236	2 194	-330	-13,1 %
EU-15	12 369	12 218	11 924	11 831	11 230	-	-1 139*	-9,2 %
Suomi AB-alue	93	99	97	93	77	79	-14	-15,5 %

*Muutos 2001–2010

Siipikarjatilojen määrä on vähentynyt hyvin voimakkaasti monissa EU:n jäsenmaissa vuodesta 1995 (taulukko 2.22). Tanskassa yli puolet ja Saksassa sekä Ruotsissa noin kolmannes siipikarjataloista on lopettanut tuotannon vuosien 2000–2007 aikana. Itävallassa ja Suomen AB-tukialueella hieman yli neljännes siipikarjataloista on lopettanut tuotannon vuosien 2000–2007 välisenä aikana.

Taulukko 2.22. Siipikarjatilojen määrä eräissä EU-maissa ja Suomen AB-tukialueella vuosina 1995, 2000, 2003, 2005 ja 2007 (Eurostat; Tike).

Maa	1995	2000	2003	2005	2007	Muutos 2000–2007	Muutos %
Tanska	9 720	6 750	4 240	3 600	3 210	-3 540	-52,4 %
Ruotsi	-	6 660	5 850	5 310	4 500	-2 160	-32,4 %
Itävalta	99 300	82 910	69 110	65 500	59 640	-23 270	-28,1 %
Saksa	-	120 330	93 320	83 400	77 700	-42 630	-35,4 %
Suomi AB-alue	-	745	634	593	541	-204	-27,4 %

Munivien kanojen määrä on laskenut kaikissa vertailumaissa tarkastelujakson 1995–2007 aikana (taulukko 2.23). Tanskassa munivien kanojen lukumäärä on supistunut noin 31 %. Ruotsissa ja Itävallassa munivien kanojen määrä on vähentynyt yli 10 %. Suomen AB-tukialueella kehitys on ollut vertailumaihin nähden päinvastainen. Munivien kanojen lukumäärä on lisääntynyt Suomen AB-alueella noin 40 % vuodesta 1995.

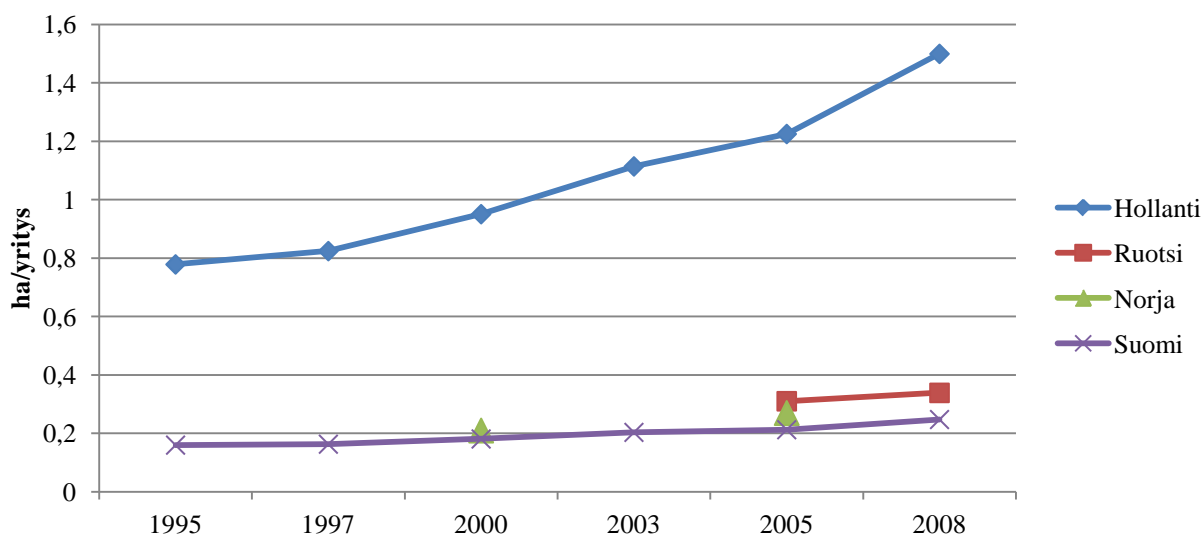
Taulukko 2.23. Munivien kanojen määrä (1000 eläintä) eräissä EU-maissa ja Suomen AB-tukialueella vuosina 1995, 2000, 2003, 2005 ja 2007 (Eurostat; Tike).

Maa	1995	2000	2003	2005	2007	Muutos 1995–2007	Muutos %
Tanska	6 020	5 010	4 900	5 120	4 160	-1 860	-30,9 %
Ruotsi	7 900	7 850	6 010	6 760	7 080	-820	-10,4 %
Itävalta	7 730	6 630	6 050	5 730	6 700	-1 030	-13,3 %
Saksa	-	58 330	55 690	50 500	51 430	-	-
Suomi AB-alue	1 789	2 273	2 332	2 434	2 501	712	39,8 %

Puutarhatuotanto

Puutarhatuotteita tuottavien yritysten määrää ei tilastoida niin systemaattisesti kuin useimpia maatalouden tuotantosuuntia. Tämän vuoksi puutarhatalouden rakennekehitys on esitetty vajavaisina sarjoina riippuen kunkin maan puutarhatalouden rakennetilastoinnin ajankohdasta.

Suomessa keskimääräinen kasvihuoneala per yritys vuonna 2008 oli 0,25 ha eli 2 500 m² (kuvio 2.20). Norjassa keskimääräinen kasvihuoneala on lähes sama 0,27 ha/yritys. Ruotsissa ala on hieman isompi 0,34 ja Hollannissa 1,50 ha/yritys. Hollannissa kasvihuoneyritysten keskikoko on kasvanut nopeammin kuin vertailumaissa.

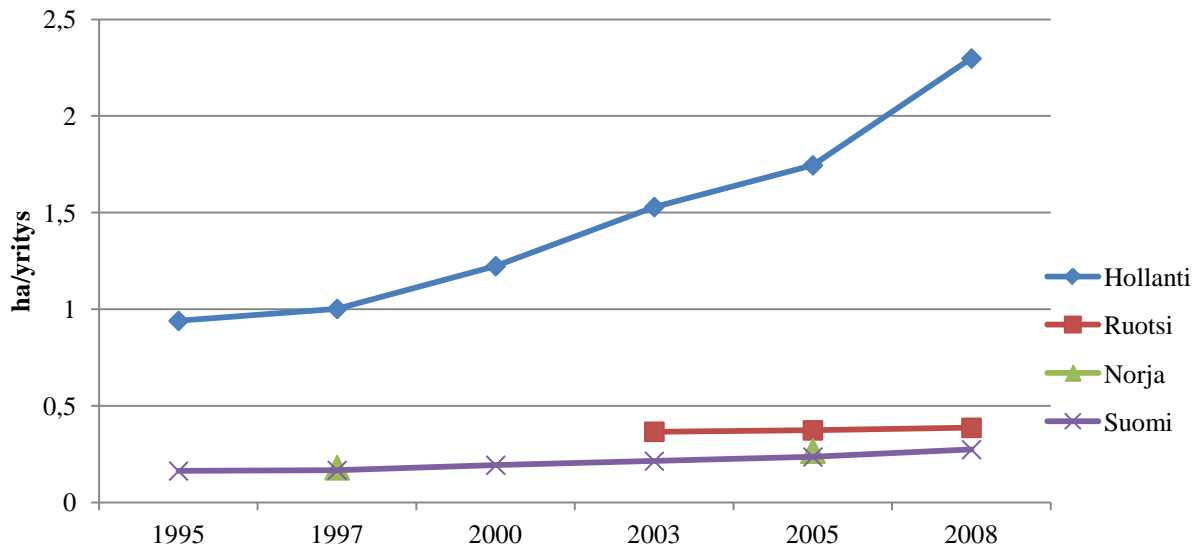
Kuvio 2.20. Keskimääräinen kasvihuoneala per yritys eräissä maissa.

Suomen kasvihuonevihannestilojen lukumäärä on vähentynyt lähes yhtä paljon kuin Ruotsissa, eli noin 40 %. Norjassa kasvihuonevihannestilojen väheneminen on ollut selvästi Suomea vähäisempää. Hollannissa sen sijaan kasvihuonetuotannon määrä on alentunut huomattavasti Suomea enemmän. Siellä kasvihuonevihannestilojen määrä on vähentynyt yli puolella vuodesta 1995 (taulukko 2.24).

Hollannissa kasvihuonevihannesyrietysten keskikoko on 2,5-kertaistunut vuodesta 1995 vuoteen 2008. Suomessa kasvihuonevihanneksia tuottavien yritysten keskikoko on kasvanut 68 %. Suomessa ja Norjassa kasvihuonevihanneksia tuottavien yritysten keskikoko oli vuonna 2008 lähes sama 0,27 ha/yritys, Ruotsissa hieman suurempi 0,39 ja Hollannissa 2,30 (kuvio 2.21).

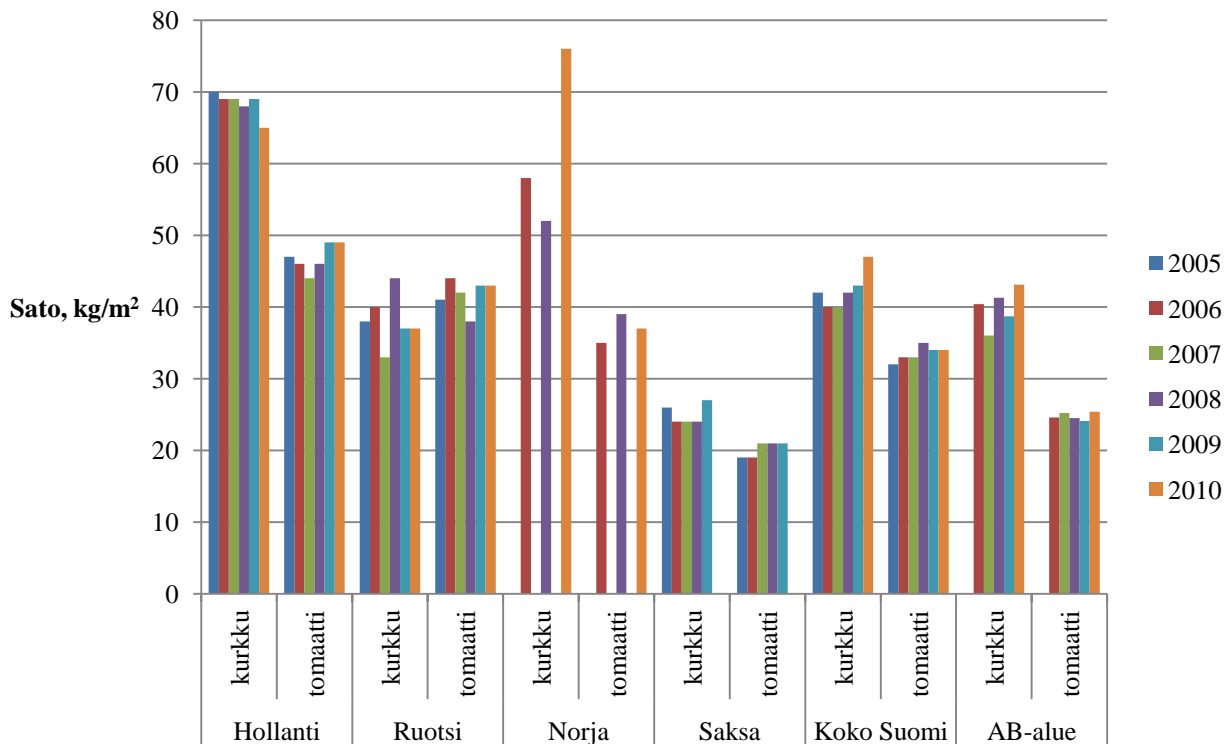
Taulukko 2.24. Kasvihuonevihannestilojen määrän muutos eräissä maissa ja koko Suomessa 1995, 1997, 2000, 2003, 2005 ja 2008.

Maa	1995	1997	2000	2003	2005	2008	Muutos 1995–2008	Muutos %
Hollanti	4 686	4 194	3 433	2 825	2 547	2 022	-2 664	-56,9 %
Ruotsi		517(1996)	462(1999)	429(2002)	351	309	-208	-40,2 %
Norja		358 (1998)			266(2006)		-92	-25,7 %
Suomi	1 647	1 573	1 370	1 220	1 112	936	-711	-43,2 %

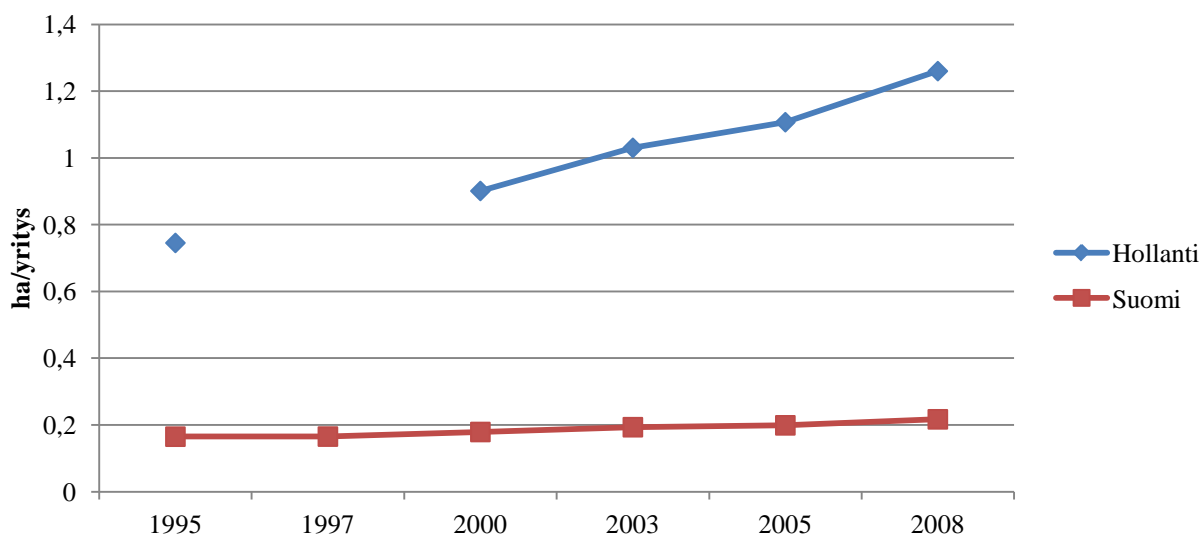
Kuvio 2.21. Kasvihuonevihanneksia tuottavien yritysten keskikoko eräissä maissa.

Kasvihuonevihannestuotannon intensiteettiä eri maiden välillä voidaan verrata myös tarkastelemalla keskisatoa (kuvio 2.22). Hollannissa sekä tomaatin että kurkun keskisadot ovat korkeampia kuin vertailumaissa.

Kuvio 2.22. Kasvihuonekurkun ja tomaatin vuotuisen keskisadon kehitys eräissä maissa, koko Suomessa ja AB-tukialueella vuosina 2005–2010.

Koristekasveja tuottavat yritykset ovat kooltaan pienempiä kuin vihannestilat, niin Suomessa kuin Hollannissakin. Vuonna 2008 koristekasveja Suomessa tuottavan kasvihuoneyrityksen keskikoko oli 0,22 ha, kun Hollannissa samana vuonna keskikoko oli 1,26 ha (kuvio 2.23).

Kuvio 2.23. Koristekasveja tuottavien yritysten keskikoko Suomessa ja Hollannissa.

Lasinalaisten leikkokukkatuottajien lukumäärä on Suomessa ja Ruotsissa vähentynyt lähes yhtä paljon (taulukko 2.25). Leikkokukkatuottajien lukumäärä on vähentynyt kahdella kolmasosalla vuodesta 1995. Norjassa leikkokukkatuottajien lukumäärän väheneminen on ollut huomattavasti vähäisempää.

Taulukko 2.25. Lasinalaisen leikkokukkatuottajien määrän muutos eräissä maissa 1995, 1997, 2000, 2003, 2005 ja 2008.

Maa	1995	1997	2000	2003	2005	2008	Muutos 1995–2008	Muutos %
Ruotsi			90(1999)	64(2002)	45	31	-59*	-65,6 %
Norja		197(1998)			120(2006)		-77**	-39,1 %
Suomi	450	384	303	243	199	150	-300	-66,7 %

*1999–2008, **1998–2006

Lasinalaisen kukkivien ruukkukasvien tuottajien väheneminen on ollut Suomessa voimakkainta muihin vertailumaihin nähden (taulukko 2.26). Kukkivia ruukkukasveja tuottavien kasvihuoneyritysten määrä on vähentynyt noin 46 % vuodesta 1995. Ruotsissa kukkivia ruukkukasveja kasvihuoneessa tuottavien yritysten määrä on alentunut vajaat 40 %. Norjassa väheneminen on ollut hitainta.

Taulukko 2.26. Lasinalaisen kukkivien ruukkukasvituottajien määrän muutos eräissä maissa 1995, 1997, 2000, 2003, 2005 ja 2008.

Maa	1995	1997	2000	2003	2005	2008	Muutos 1995–2008	Muutos %
Ruotsi			608(1999)	619(2002)	514	389	-219*	-36,0 %
Norja		445(1998)			349(2006)		-96**	-21,6 %
Suomi	738	623	538	502	466	400	-338	-45,8 %

*1999–2008, **1998–2006

Avomaan vihannestilojen lukumäärän aleneminen on ollut Suomessa Hollantia maltillisempaa (taulukko 2.27). Hollannissa avomaavihannestilojen määrä on vähentynyt yli 70 % vuodesta 1995. Suomessa avomaavihannestilojen lukumäärä on alentunut 62 % vuosina 1995–2008. Ruotsissa tilalukumäärän aleneminen on ollut huomattavasti Suomea vähäisempää.

Taulukko 2.27. Avomaavihannestilojen määrän muutos eräissä maissa ja koko Suomessa vuosina 1995, 1997, 2000, 2003, 2005 ja 2008.

Maa	1995	1997	2000	2003	2005	2008	Muutos 1995– 2008	Muutos %
Hollanti	10 243		7 597	6 598	5 618	3 051	-7 192	-70,2 %
Ruotsi		1425 (1996)	1158(1999)	1045(2002)	987	901	-524*	-36,8 %
Norja			1680(1999)					
Suomi	4 643	4 037	3 419	2 704	2 322	1 758	-2 885	-62,1 %

*1996–2008

2.4 Yhteenveto

Vuonna 2011 AB-tukialueella oli 26 562 maatilaa eli noin 43 % kaikista Suomen maatiloista. Tilamäärä on vähentynyt noin 11 % vuodesta 2006. Käytössä olevan maatalousmaan määrä ei ole kuitenkaan merkittävästi vähentynyt vaan maatilojen keskimääräinen peltoala jatkanut kasvua. Vuonna 2011 AB-tukialueen maatiloilla oli maatalousmaata viljelyksessä keskimäärin 40,4 hehtaaria, kun koko maassa vastaava luku oli 37,4 hehtaaria.

Vuonna 2011 AB-tukialueelta meijereihin toimitti maitoa 2 200 lypsykarjatilaa. Noin 21 % kaikista Suomen lypsykarjatilastoista sijaitsee AB-alueella. Lypsykarjatilosten lukumäärä on puolittunut AB-tukialueella vuodesta 2000. Maidontuotanto on samalla ajanjaksolla vähentynyt vain 15 %. Lypsykarjatilosten keskimääräinen maidontuotanto onkin kasvanut. Vuonna 2011 AB-alueen lypsykarjatilosten keskimääräinen maidontuotanto oli yli 200 000 litraa vuodessa.

Vuonna 2011 AB-alueella oli 1 015 muuta nautakarjatilaa. Noin 27 % kaikista Suomen muista nautakarjatilastoista sijaitsee AB-alueella. Nautakarjatilastoja oli vuonna 2011 noin 15 % vähemmän kuin vuonna 2006. Naudanlihantuotanto on vähentynyt AB-alueella noin 10 % vuodesta 2006, kun koko maassa naudanlihantuotanto on supistunut vain hieman alle 3 %.

Vuonna 2011 AB-alueella oli 969 sikatilaa. Noin puolet kaikista Suomen sikatiloista sijaitsee AB-alueella. Sikatilojen määrä on vähentynyt AB-alueella noin kolmanneksella vuodesta 2006. Myös emakoiden määrä on laskenut AB-alueella. Vuonna 2011 alueella oli yli 16 % vähemmän emakoita kuin vuonna 2006. Samaan aikaan koko maassa emakoiden määrä on vähentynyt 19 %. Sianlihantuotanto on **kuitenkin** vähentynyt AB-alueella enemmän kuin koko maassa keskimäärin. Vuonna 2011 AB-alueella tuotettiin sianlihaa lähes 7 % vähemmän kuin vuonna 2006, kun koko maassa sianlihantuotanto on vähentynyt 3 % vuodesta 2006.

Vuonna 2011 AB-alueella oli 436 siipikarjatilaa. Kaikista Suomen siipikarjatilastoista noin 62 % sijaitsee AB-alueella. Tilojen määrä on vähentynyt noin 23 % vuodesta 2006. Koko maan kananmunantuotannosta noin kolme neljäsosaa sekä broilerin- ja kalkkunanlihantuotannosta noin 61 % sijaitsee AB-alueella. Broilerin- ja kalkkunanlihantuotanto on kasvanut AB-alueella vuodesta 2006 huolimatta maailmanlaajuisen lintuinfluenssaepidemian aiheuttamasta tuotannon supistumisesta vuonna 2009. Kananmunantuotanto on kasvanut AB-alueella ajanjaksolla 2006–2011 noin 6 %.

Vuonna 2011 Suomen koko kasvihuonepinta-alasta noin 44 % sijaitsi AB-alueella. Lyhyessä viljelyssä osuus oli 47 % ja pitkässä viljelyssä 43 %. Kasvihuonetuotanto on vähentynyt AB-alueella 2–7 kuukautta tuotannossa olevissa kasvihuoneissa 19 % eli yli 97 000 neliömetrillä vuodesta 2006. Yli 7 kuukautta tuotannossa olevien kasvihuoneiden pinta-ala on sen sijaan pienentynyt yli 239 000 neliömetrillä ajanjaksolla 2006–2011 eli 17 %. Kasvihuonepinta-ala on kokonaisuudessa vähentynyt ajanjaksolla 2006–2011 noin 17 %.

Vaikka AB-alueen maatalouden rakennekehitys on ollut nopeaa, keskitilakoko on AB-alueella edelleen pieni verrattuna moneen muuhun EU-maahan. AB-alueen maatilojen väheneminen on ollut nopeampaa

kuin EU-15 alueella keskimäärin. AB-alueen tilamäärän kehitys ei kuitenkaan huomattavasti eroa kehityksestä Tanskassa ja Saksassa. Sen sijaan myös vuonna 1995 EU:hun liittyneissä Ruotsissa ja Itävallassa tilamäärä on vähentynyt hitaammin kuin Suomen AB-alueella.

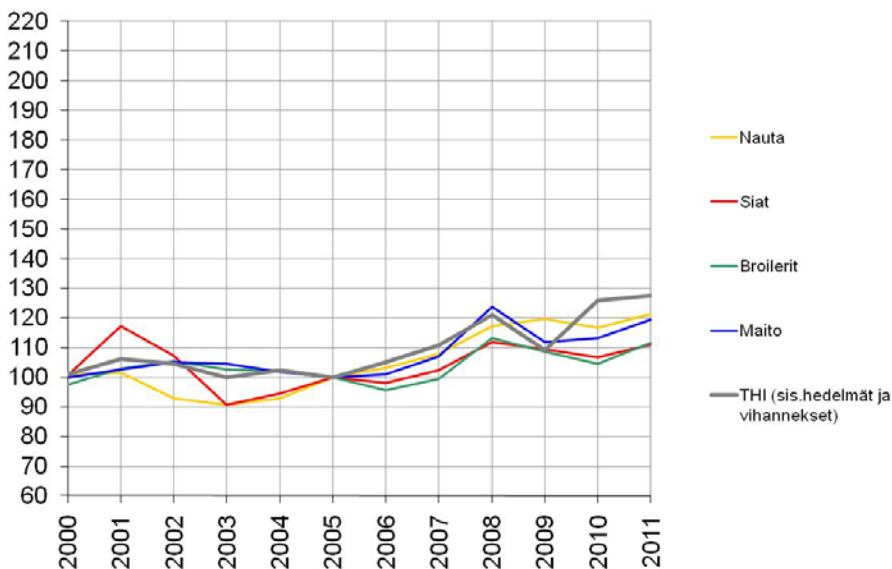
Lypsykarjatilojen lukumäärä on laskenut vertailumaissa lähes yhtä nopeasti kuin Suomen AB-tukialueella. Muiden nautakarjatilojen määrä on vähentynyt Suomen AB-alueella enemmän kuin Tanskassa ja Ruotsissa. Sikatiloissa AB-alueen tilamäärän kehitys on lähellä EU-15-alueen keskiarvoa. Kasvihuonevihannestilojen lukumäärä on vähentynyt Suomessa suhteessa lähes yhtä paljon kuin Ruotsissa. Sen sijaan Hollannissa tilamäärä on alentunut suhteessa Suomea enemmän. Avomaan vihannestilojen väheneminen on ollut Suomessa Hollantia maltillisempaa, mutta naapurimaata Ruotsia nopeampaa.

3 Maatalouden hintakehitys sekä tulo- ja kannattavuuskehitys AB-tukialueella

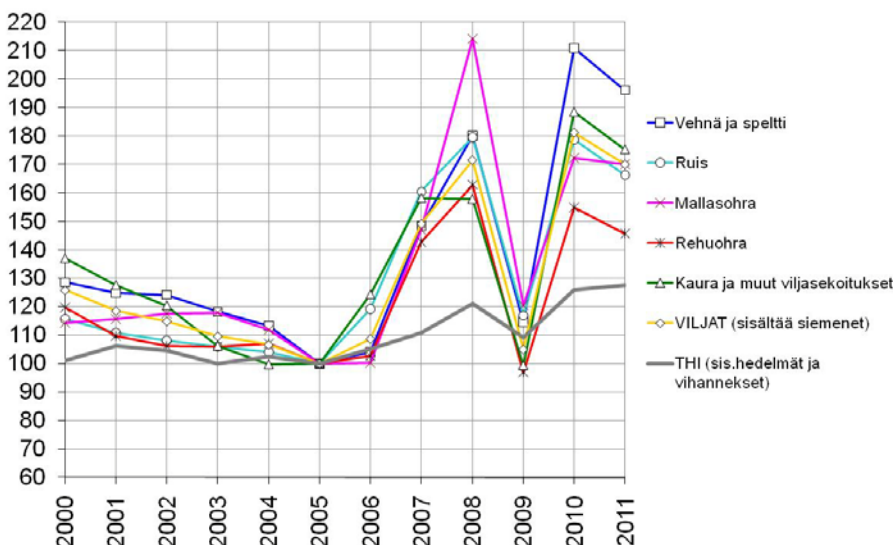
Etelä-Suomen maataloustuotteiden tuotantomäärien aleneminen (ks. luku 2) osoittaa, että maatalousyri- tysten keskitilakoon ja sen myötä tilakohtaisen tuotannon kasvulla ei ole kyetty kompensoimaan tilamää- rän alentumisesta johtuvaa tuotannon vähentymistä. Maatalouden kokonaistuotto kyetään pitämään tu- tantomäärien alenemisestä huolimatta ennallaan, mikäli tuotteiden hinnat ovat kehittyneet suotuisasti.

3.1 Tuottaja- ja panoshintakehitys

Vuosina 2000–2010 kotieläintuotteiden hinnat pysyivät tarkastelujakson alkupuolen kutakuinkin ennal- laan mutta nousivat tarkastelujakson loppua kohti. Kevätviljojen tuottajahinnat alentuivat vuoteen 2005, mutta nousivat huippuun vuosina 2007 ja 2008 sekä palautuivat ennalleen vuonna 2009, mutta nousivat jälleen 2010 ja 2011 vuoden 2008 tasolle.

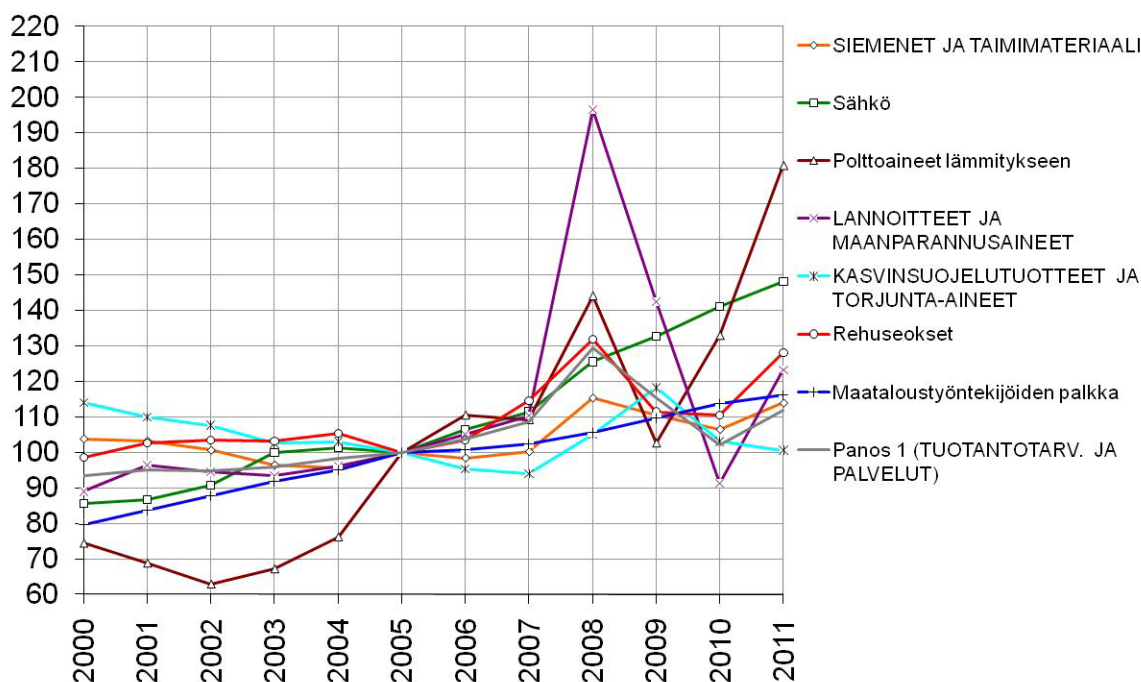

Kuvio 3.1. Kotieläintuotteiden tuottajahintojen kehitys v. 2000–2011. (vuosi 2005=100) (Tilastokeskus)

Kuvio 3.2. Viljojen tuottajahintojen kehitys v. 2000–2011. (vuosi 2005=100) (Tilastokeskus)

Maatalouden tuotantopanosten hinnat nousivat vuoteen 2007 melko tasaisesti ja nouseva trendi jatkui myöhemminkin, mutta erityisesti lannoitteiden ja polttoaineiden hinnat vaihtelivat voimakkaasti. Kokonaisuutena tarkastelujakson loppupuolella tuotantopanosten hinnat ovat nousseet kotieläintuotteiden hintojen nousua vastaavasti, mutta hitaammin kuin kasvinviljelytuotteiden hinnat.

Kuvio 3.3. Maatalouden tuotantopanosten hintakehitys v. 2000–2011. (vuosi 2005=100) (Tilastokeskus). Lannoitteiden hintakehitys perustuu Tiken aineistoon vuoteen 2009 asti ja siitä eteenpäin lannoitevuoden hinnoista laskettuun indeksiin.

Tarkastelemalla hintojen välittymistä EU:n muista jäsenmaista Suomen markkinoille saadaan viitteitä siitä, kuinka hyvin suomalaiset markkinat ovat integroituneet EU:n sisämarkkinoihin maataloustuotteiden kaupassa. Samalla saadaan todisteita siitä, kuinka Suomen maatalousmarkkinat ovat sopeutuneet EU jäsenyyden aiheuttamiin vaikeuksiin maataloussektorilla. Markkinoiden toimiessa täydellisesti, hintamuutosten tulisi välittyä viiveettä EU:n markkinoilla eri maiden välillä.

Käytännössä Suomen on pienen kokonsa takia sopeuduttava hintamuutoksiin EU:n markkinoilla eli Suomen toimilla ja tuotantomäärillä ei ole vaikutusta markkinahintoihin EU:n sisämarkkinoilla. Hintojen välittyminen muista EU:n jäsenmaista tulisi toimia viiveettä, jotta Suomen markkinat olisivat Suomessa täydellisesti integroituneet EU:n markkinoihin. Tutkimusten mukaan maataloustuotteiden hintamuutokset kuitenkin välittyvät Suomeen viiveellä. Liu (2011) tarkasteli sian- ja naudanlihan hinnan välittymistä Tanskan ja Saksan markkinoilta Suomen markkinoille. Sianlihassa hintojen muutokset välittyvät Saksasta Suomen markkinoille, mutta naudanlihassa vastaavaa välittymistä ei havaita. Myöskään Tanskan ja Suomen naudanlihamarkkinoilla ei havaittu yhteyttä, mutta sianlihamarkkinoilla hintamuutokset välittyvät Tanskasta Suomeen. Liu (2011) tuo esille, että hintojen välittyminen Saksasta ja Tanskasta Suomen markkinoille on hidasta verrattuna hintojen välittymiseen Tanskan ja Saksan markkinoiden välillä.

Liu (2008) tutki myös suomalaisten broilerinlihamarkkinoiden integroitumista eri EU:n jäsenmaiden markkinoihin. Liun (2008) mukaan EU:n markkinoilla ei ole suurta vaikutusta Suomen varsinkin vakaisiin markkinoihin. Syyksi tähän Liu (2008) esittää muun muassa korkeaa omavaraisuusastetta ja tuotteille asetettuja tiukkoja laatuvaatimuksia.

Maatalouden hintojen kehitys vertailumaissa

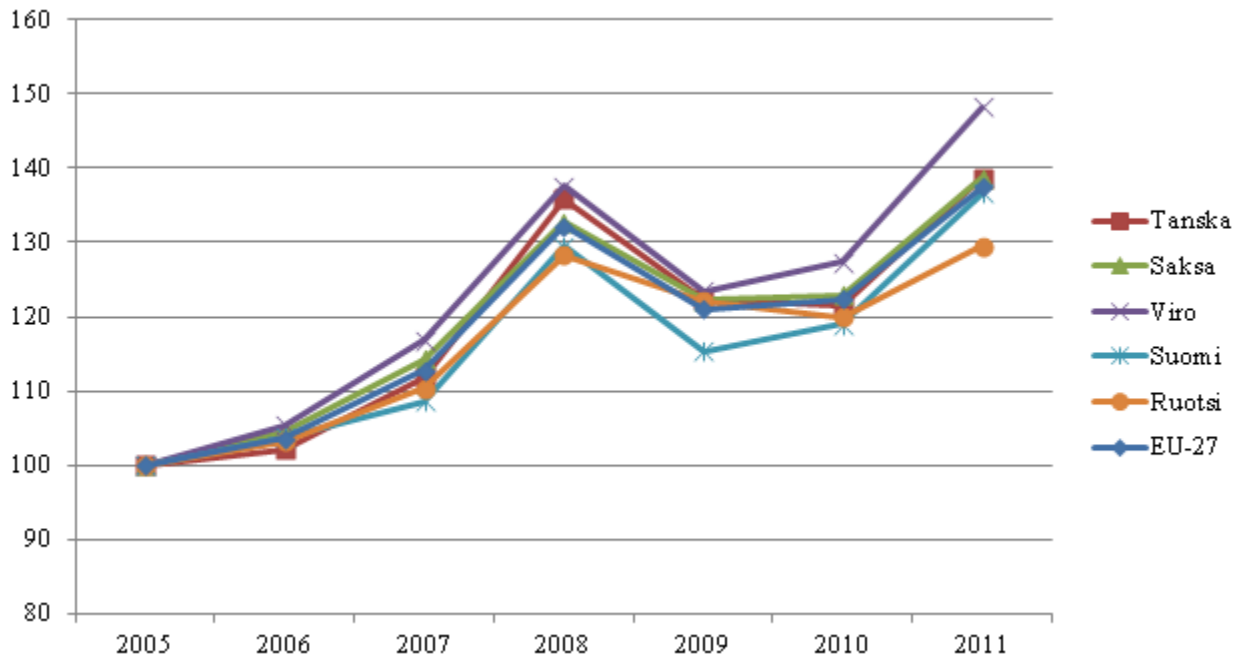
Liitteen 3 kuvioissa 3a–3f on kuvattu eri maataloustuotteiden hintaindeksien kehitys Suomessa ja vertailumaissa vuosina 2005–2011. Viljoissa Suomen nominaalinen hintataso on ollut alle EU-27:n keskiarvon sekä vertailumaiden alapuolella koko jakson aikana. Vehnän ja ohran hintakuviossa näkyy, kuinka viljan hintojen nousu välittyy viiveellä Suomen markkinoille. Hintataso ei missään vaiheessa saavuta muun Euroopan hintatasoa. Hintojen laskiessa EU:n markkinoilla, hintojen lasku Suomessa tapahtuu yhtä nopeasti saavutetusta, matalammasta hintatasosta. Naudan-, sian- ja siipikarjanlihassa nominaalisten hintojen kehitys on ollut Suomessa EU-27:n keskiarvoa ja vertailumaita tasaisempaa. Suomen hintataso ei naudan- ja sianlihan osalta eroa merkittävästi vertailumaiden hintatasosta tarkastelujakson aikana. Maidon hinta ei tippunut Suomessa vuonna 2009 yhtä paljon kuin vertailumaissa. Siipikarjanlihan hinta on sen sijaan Suomessa Tanskan, Saksan ja Ruotsin hintatasoa matalampi.

Maatalouden tuottajahintaindeksin vaihtelu EU-27:ssä ja vertailumaissa on kuvattu kuviossa 3.4. Tuottajahinnat olivat tarkastelujakson aikana korkeimmat vuosina 2008 ja 2011. Suomessa kehitys on noudattanut muiden EU-maiden kehitystä. Ruotsissa nominaalinen tuottajahinta on ollut lähes koko tarkastelujakson ajan Suomen hintatasoa korkeampi. Suomessa tuottajahinnat ovat seuranneet EU-27 keskimääräistä tuottajahinnan kehitystä. Matalimmat tuottajahinnat ovat useana vuotena olleet tarkastelujakson aikana Tanskassa.

Kuvio 3.4 Maatalouden tuottajahintaindeksi Suomessa, EU-27:ssä ja vertailumaissa 2005–2011 (vuosi 2005=100) (Eurostat)

Eri EU-maiden maatalouden tuotantopanosten hintaindeksin kehittyminen vuosina 2005–2011 näkyy kuviossa 3.5. Maatalouden tuotantopanosten hintaindeksi on ollut tarkastelujakson aikana korkein vuonna 2008 ja 2011. Tuotantopanosten hintaindeksi Suomessa vuosina 2005–2011 ei merkittävästi eroa muiden EU-maiden hintaindekseistä. Suomen tuotantopanosten hintaindeksi oli kuitenkin alle EU-27 keskiarvon vuonna 2009. Korkeimmat nominaaliset hinnat ovat kauden aikana olleet vertailumaista Virossa. Tuotantopanosten hinnannousu kääntyi laskuun vuonna 2009, mutta vuoden 2010 aikana tuotantopanosten hinnat lähtivät jälleen nousuun.

Kuvio 3.5. Maatalouden tuotantopanosten hintaindeksi Suomessa, EU-27:ssä ja vertailumaisissa 2005–2011 (vuosi 2005=100) (Eurostat).

3.2 Tuottavuuskehitys

Tuotehintojen ja tuotantopanosten välisen hintasuhteen heikkeneminen alentaa yritysten kannattavuutta. Kannattavuuden alenemista voidaan pyrkiä kompensoimaan maatalouden tuottavuutta parantamalla. Maatalouden tuottavuuskehitystä tarkastellaan MTT:n kannattavuuskirjanpitoaineiston perusteella. AB-tukialueella oli vuonna 2010 taloudellisen minimi-tilakokorajan, 8 000 euron standardituotoksen ylittäviä kannattavuuskirjanpito-tiloja kaikkiaan 405. Näiden tulokset painotetaan tuotantosuunnittain ja tilakokoluokittain kuvaamaan AB-alueen 18 570 tilan tuloksia. Tuotantosuunnittaisissa tarkasteluissa keskitytään niihin tuotantosuuntiin, jotka saavat merkittävästi kansallista 141-tulotukea. Tuotantosuuntaluokitus perustuu standardituotos perusteiseen tilakokoluokitteluun (SO, Standard Output).

Tuotosten ja niiden tuottamiseen käytettyjen panosten suhde, tuottavuus paranee, jos tietyllä panosmäärällä saadaan suurempi tuotos tai tiettyyn tuotokseen päästään vähemmällä panoksella. Tuottavuuskehitystä on tarkasteltu tässä Divisia -indeksimenetelmällä ja laskennassa on huomioitu erillisinä noin 90 tuote- ja 90 panosryhmää. Panosryhmät kattavat kaikki yritystoiminnan kustannuserät. Tulokset on laskettu tuotantosuunnittaisista painotetuista keskiarvoista.

AB-alueen maataloustuotannon tuottavuus on parantunut 2000-luvulla merkittävästi. Aikavälillä 2000–2010 sikatilojen tuottavuus kehittyi keskimäärin 2,7 prosenttia vuodessa. Merkittävin tuottavuuskasvu tapahtui vuosikymmenen alkupuolella. Maitotiloilla tuottavuus kasvoi aikavälillä 2000–2010 keskimäärin noin 4,5 prosenttia vuodessa. Tuotantoa koko tarkastelukauden jatkaneiden ja näin voimakkaasti tuotantopanostaneiden yritysten tuottavuuskehitys on kuitenkin noussut ihan näin korkeaksi.

Kuvio 3.6. Lypsykarjatilojen ja sikatilojen tuottavuuskehitys AB-tukialueella vuosina 2001–2010. 2001=1. (Kannattavuuskirjanpitoaineisto. MTT Taloustohtorin tuottavuuslaskenta.)

3.3 Maatalouden tuotto-, kustannus- ja kannattavuuskehitys AB-tukialueella

Kannattavuuskirjanpitoiltojen painotettujen tulosten mukaan viimeisen kymmenen vuoden aikana koti-eläinyritysten peltoala on kasvanut 40 prosenttia ja eläinyksikkömäärä 75 prosenttia.

Taulukko 3.7. Etelä-Suomen kotieläintilojen peltoalan kehitys (MTT kannattavuuskirjanpitoaineisto).

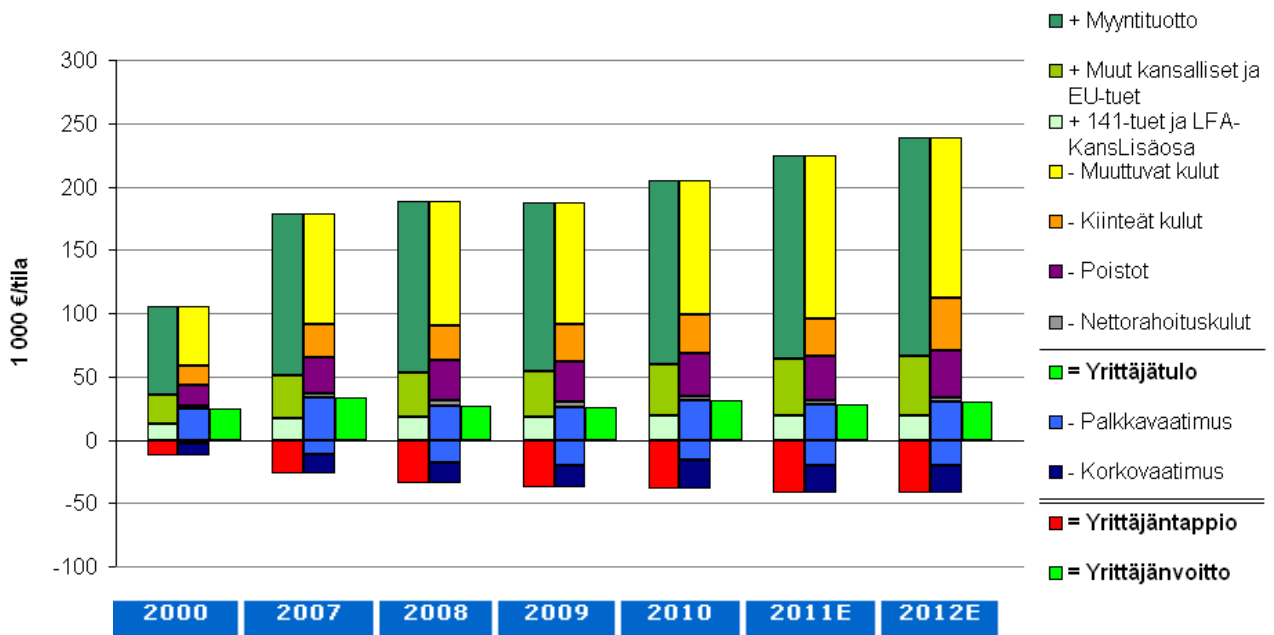
Peltoala							
	2000	2007	2008	2009	2010	2011E	2012E
Lypsykarja	38	51	53	53	58	59	63
Muu nautakarja	44	57	49	58	54	56	57
Sikatalous	52	63	68	72	77	79	81
Siipikarjatalous	58	38	34	45	49	52	51
Keskimäärin	43	54	54	57	60	61	64

Taulukko 3.8. Etelä-Suomen kotieläinyritysten eläinyksikkömäärän kehitys (MTT kannattavuuskirjanpitoaineisto).

Eläinyksiköt							
	2000	2007	2008	2009	2010	2011E	2012E
Lypsykarja	28	41	43	42	46	47	52
Muu nautakarja	35	49	46	46	43	44	46
Sikatalous	91	152	186	200	220	228	236
Siipikarjatalous	122	208	226	212	230	264	271
Keskimäärin	46	69	77	75	80	84	86

Seuraavassa tarkastellaan onko maatalouden positiivisella tuottavuuskehityksellä ja rakennekehityksellä kyetty kompensoimaan heikenevän hintasuhteen vaikutusta yritysten tuloksiin ja kannattavuuteen.

Puutarha- ja kotieläinyritysten rakennekehitys on ollut voimakasta ja yrityskoon kasvunkin vuoksi maatalousyritysten kokonaistuotto on kasvanut vuosittain. Tilivuonna 2010 näiden kansallista 141-tulotukea merkittävästi saaneiden tuotantosuintien kokonaistuotto oli 205 000 euroa. Se sisältää markkinatuotot, tulotuet, omaan käyttöön otettujen tuotteiden arvon, varastonmuutokset sekä tuloutetut investointiavustukset. Kokonaistuotosta noin 70 prosenttia on markkinatuottoa ja 30 prosenttia EU- ja kansallisia tukia.

Kuvio 3.10. AB -alueen lypsykarja-, nauta-, sika-, siipikarja-, avomaa- ja kasvihuoneyritysten keskimääräinen tuotto- ja kustannuskehitys 2000, 2007-2012e (MTT:n kannattavuuskirjanpitoaineisto).

Yrityskoon kasvusta huolimatta puutarha- ja kotieläintilojen yrittäjätulo ei ole noussut tarkastelukaudella vaan se on pysytellyt 25 000 euron tasolla. Yrittäjätulosta noin 60-70 prosenttia muodostuu kansallisesta 141-tulotuesta ja siihen läheisesti liittyvästä luonnonhaittakorvauksen kansallisesta lisäosasta. Vuonna 2010 pelkän 141-tulotuen osuus yrittäjätulosta oli 45 prosenttia. Näin siis esimerkiksi 141-tulotuen pois-taminen leikkaisi lähes puolet maatalousyrittäjien yrittäjätulosta. Mahdolliset tukileikkaukset heikentäisi-vät näin erittäin merkittävästi maatalousyrittysten tuloksia ja kannattavuutta.

Kun yrittäjätulosta vähennetään yrittäjäperheen työn palkkavaatimus sekä oman pääoman korkovaatimus, saadaan yrittäjänvoitto. Yrittäjänvoitto on ollut negatiivinen jokaisena tarkasteluvuotena eli kokonaistuot-to ei ole riittänyt kattamaan tuotantokustannusta. Tappiota on tullut vuosittain noin 40 000 euroa.

Taulukko 3.9. Maatalouden taloudelliset tulokset AB-tukialueen kirjanpitoiloilla keskimäärin vuosina 2000, 2007–2012e (MTT kannattavuuskirjanpitoaineisto, Taloustohtori analyysipalvelu).

Taloustulokset	A_alue *B_alue						
	Kasvihuonetilat *Avomaatilat *Lypsykarja *Muu nautakarja *Lammas vuohi ja muu laidunkarja *Sikatalous *Siipikarjalous						
	2000	2007	2008	2009	2010	2011E	2012E
Tiloja edustettuna	10 900	7 500	6 900	6 350	6 200	5 990	5 630
Viljelyala	39,8	47,7	47,7	49,3	51	51,4	53
Eläinyksiköt	39,9	57	63	61,6	65,1	66,8	68,3
Etelä-Suomen 141 -tuki	12 100	13 200	14 100	13 800	14 100	14 200	13 700
LFA:n kansallinen lisäosa	0	4 140	4 170	4 470	4 500	4 740	4 900
Kokonaistuotto	105 200	178 200	188 300	187 200	204 800	224 600	239 100
Etelä-Suomen 141,% kokonaistuotosta	12	7	7	7	7	6	6
LFA-kansallinen lisäosa, % kokonaistuotosta	0	2	2	2	2	2	2
Yrittäjätulo	24 100	33 100	27 200	25 700	31 000	27 400	30 000
Etelä-Suomen 141,% yrittätulosta	50	40	52	54	45	52	46
LFA-kansallinen lisäosa, % yrittätulosta	0	13	15	17	14	17	16
Yrittäjänvoitto	-12 900	-27 100	-35 000	-38 100	-39 400	-41 700	-42 500
Kannattavuuskerroin	0,65	0,55	0,44	0,4	0,44	0,4	0,41

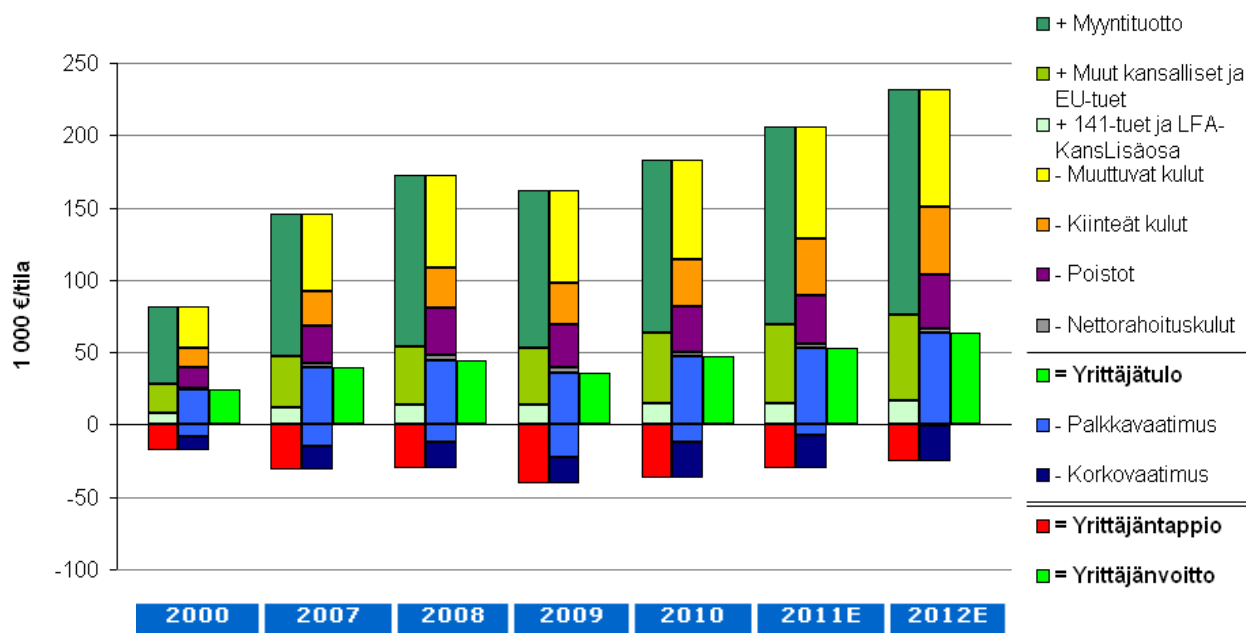
Kannattavuuskerroin lasketaan jakamalla yrittäjätulo palkkavaatimuksen ja korkovaatimuksen summalla. Tilivuoden 2010 kannattavuuskerroin 0,44 osoittaa, että yrittäjä sai omalle työtunnilleen 44 prosenttia maataloustyöntekijän saamasta korvauksesta sekä omalle pääomalle asetetusta 6,3 prosentin korkotavoitteesta vastaavasti 44 prosenttia. Kannattavuuskertoimen trendi oli AB-tukialueen tiloilla 2000-luvulla laskeva. Tarkastelu osoittaa, että vaikka yrittäjätulosta katetaan 141-tulotuella ja luonnonhaittakorvauksen kansallisella lisäosalla noin 70 prosenttia, jää yrittäjätulo siltikin alhaiseksi suhteessa yrittäjäperheen työpanoksesta ja omasta pääomasta aiheutuviin kustannuksiin.

3.4 Tulos- ja kannattavuuskehitys tuotantosuunnittain AB-tukialueella

3.4.1 Lypsykarjatilat

Lypsykarjayritysten voimakkaasta rakennekehityksestä johtuen yritysten kokonaistuotto ja myös yrittäjätulo ovat nousseet vuosittain. Suhteessa kokonaistuottoon yrittäjätulo on kuitenkin alentunut. Kansalliset 141-tulotuet ja luonnonhaittakorvauksen kansallinen lisäosa ovat muodostaneet vuosittain noin 30 prosenttia yrittäjätulosta ja 141-tulotuki yksinään noin 20 prosenttia. Kun huomioidaan myös omasta työstä ja omasta pääomasta aiheutuvat kustannukset, yrittäjänvoitto on ollut negatiivinen koko tarkastelukauden, noin -35 000 euroa. Kokonaistuotto ei ole riittänyt kattamaan tuotantokustannusta.

AB-alueen kaikista lypsykarjatilastoista 60 prosenttia on lopettanut tuotannon 2000-luvulla, mutta rakennekehityksestä ja tilakoon kasvusta huolimatta kannattavuuskehitys ei ole kääntynyt nousuun, vaan kannattavuuskerroin on pysynyt 2000-luvun noin 0,5–0,6:n tasolla.

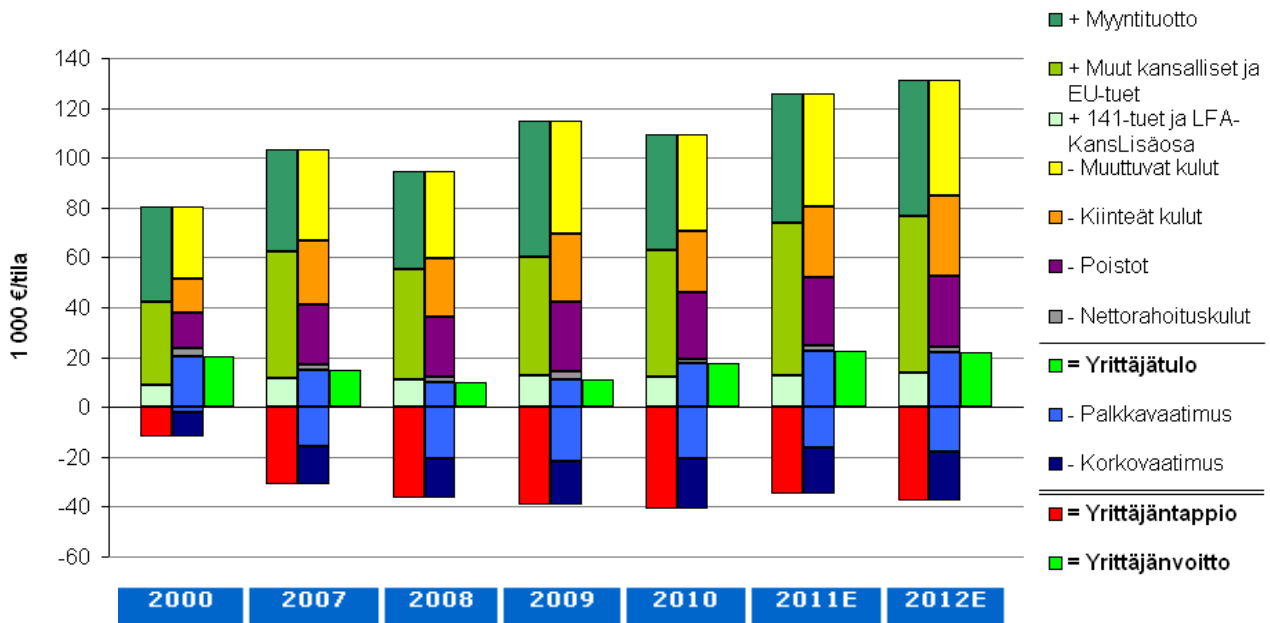
Kuvio 3.11. AB -alueen lypsykarjatilojen tuotto- ja kustannuskehitys 2000, 2007-2012e (MTT:n kannattavuuskirjanpitoaineisto).

Taulukko 3.10. AB -alueen lypsykarjatilojen tulos- ja kannattavuuskehitys (MTT kannattavuuskirjanpitoaineisto, Taloustohtori analyysipalvelu).

Taloustulokset	A_alue * B_alue						
	Lypsykarja						
	2000	2007	2008	2009	2010	2011E	2012E
Tiloja edustettuna	4 690	2 630	2 400	2 260	2 040	1 870	1 700
Viljelyala	37,6	50,5	53,5	53,4	58,1	59,1	63,3
Eläinyksiköt	27,6	40,5	43,1	41,9	45,6	47	51,6
Etelä-Suomen 141 -tuki	8 140	7 090	9 060	8 850	8 810	9 230	10 100
LFA:n kansallinen lisäosa	0	4 730	5 000	5 070	5 530	5 750	6 150
Kokonaistuotto	81 300	145 800	172 500	161 600	182 600	205 600	231 600
Etelä-Suomen 141,% kokonaistuotosta	10	5	5	5	5	4	4
LFA-kansallinen lisäosa, % kokonaistuotosta	0	3	3	3	3	3	3
Yrittäjätulo	24 100	40 000	44 800	36 200	47 300	53 200	63 900
Etelä-Suomen 141,% yrittätulosta	34	18	20	24	19	17	16
LFA-kansallinen lisäosa, % yrittätulosta	0	12	11	14	12	11	10
Yrittäjänvoitto	-17 700	-30 700	-29 700	-41 000	-36 600	-30 200	-25 500
Kannattavuuskerroin	0,58	0,57	0,6	0,47	0,56	0,64	0,71

3.4.2 Muut nautakarjatilat

Muihin nautakarjatiloihin lukeutuu emolehmätilat, nautalihaa tuottavat tilat sekä näiden yhdistelmät. Myös näillä voimakkaasta rakennekehityksestä johtuen yritysten kokonaistuotto ja myös yrittäjätulo ovat nousseet vuosittain. Vuosina 2008 ja 2009 yrittäjätulo on muodostunut kokonaisuudessaan 141-tulotuesta ja luonnonhaittakorvauksen kansallisesta lisäosasta. Pelkän 141-tulotuen osuus on vaihdellut tarkastelukaudella 40 ja 70 prosentin välillä. Kun huomioidaan myös omasta työstä ja omasta pääomasta aiheutuvat kustannukset, yrittäjänvoitto on ollut vuosittain negatiivinen, noin -40 000 euroa. Kokonaistuotto ei ole riittänyt kattamaan tuotantokustannusta. Kannattavuuskerroin on vaihdellut viime vuosina 0,3–0,4:n tasolla.

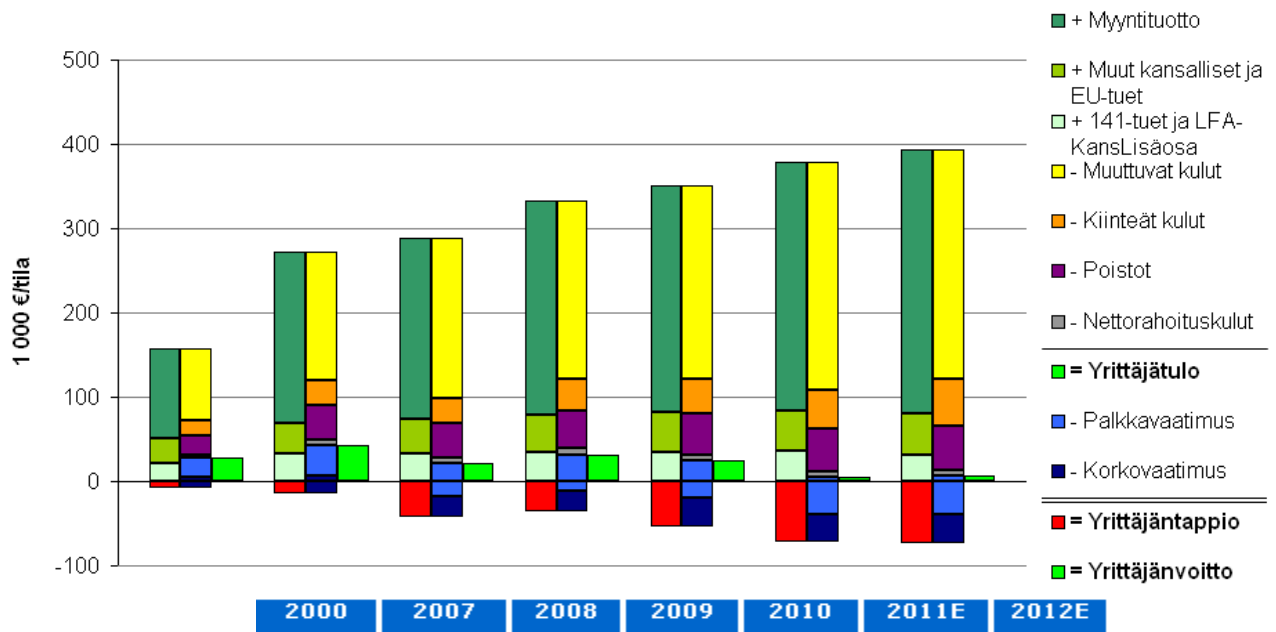
Kuvio 3.12. AB -alueen nautakarjatilojen tuotto- ja kustannuskehitys 2000, 2007–2012e (MTT:n kannattavuuskirjanpitoaineisto).

Taulukko 3.11. AB -alueen muiden nautakarjatilojen tulos- ja kannattavuuskehitys (MTT kannattavuuskirjanpitoaineisto, Taloustohtori analyysipalvelu).

Taloustulokset	A_alue *B_alue							
	Muu nautakarja							
	2000	2007	2008	2009	2010	2011E	2012E	
Tiloja edustettuna	1 790	1 170	1 120	1 050	1 140	1 120	1 040	
Viljelyala	43,6	56,5	49	57,7	54,1	55,5	57,5	
Eläinyksiköt	35,3	48,6	46,2	45,7	43,1	44,3	45,8	
Etelä-Suomen 141 -tuki	9 080	6 220	6 940	7 570	7 430	7 660	8 200	
LFA:n kansallinen lisäosa	0	5 120	4 340	5 260	4 430	5 210	5 400	
Kokonaistuotto	80 400	103 400	94 700	114 700	109 200	125 900	131 100	
Etelä-Suomen 141,% kokonaistuotosta	11	6	7	7	7	6	6	
LFA-kansallinen lisäosa, % kokonaistuotosta	0	5	5	5	4	4	4	
Yrittäjätulo	20 500	15 100	10 000	11 000	17 400	22 600	22 000	
Etelä-Suomen 141,% yrittäjätulosta	44	41	69	69	43	34	37	
LFA-kansallinen lisäosa, % yrittäjätulosta	0	34	43	48	25	23	25	
Yrittäjänvoitto	-11 700	-31 000	-36 300	-39 200	-41 000	-35 000	-37 500	
Kannattavuuskerroin	0,64	0,33	0,22	0,22	0,3	0,39	0,37	
	44	75	113	117	68	57	62	

3.4.3 Sikatilat

Sikatilat sisältävät emakkosikalat, lihasikalat sekä yhdistelmäsisikat. Myös näillä voimakkaasta rakennkehityksestä johtuen yritysten kokonaistuotto on noussut vuosittain. Tarkastelukaudella 141-tulotuen ja luonnonhaittakorvauksen kansallisen lisäosan osuus kokonaistuotosta on alentumassa vuoden 2007 noin 12 prosentista vuoden 2011 noin 9 prosenttiin. Vastaavasti sikatilojen yrittäjätulo on heikentynyt koko tarkastelukauden ja uhkaa ennusteen mukaan romahtaa 2011 noin 5 000 euroon vuodessa, mikä tarkoittaa yrittäjätulon olevan tuolloin kokonaisuudessaan tukea. Kun huomioidaan myös omasta työstä ja omasta pääomasta aiheutuvat kustannukset, yrittäjänvoitto laskisi noin -70 000 euroon eli tuotanto olisi voimakkaasti tappiollista. Kannattavuuskerroin olisi 2001 ennusteen mukaan 0,06.

Kuvio 3.13. AB -alueen sikatilojen tuotto- ja kustannuskehitys 2000, 2007-2012e (MTT:n kannattavuuskirjanpitoaineisto).

Vuonna 2013 sika- ja siipikarjatalouden tuotannosta irrotettu tuki pienenee kokonaistasolla noin 37 prosenttia. Tällöin sekä yrittäjätulo että suhteellista kannattavuutta kuvaava kannattavuuskerroin painuvat negatiivisiksi. AB-alueen sikatiloista 67 prosenttia on lopettanut tuotannon 2000-luvulla vuoteen 2011 mennessä.

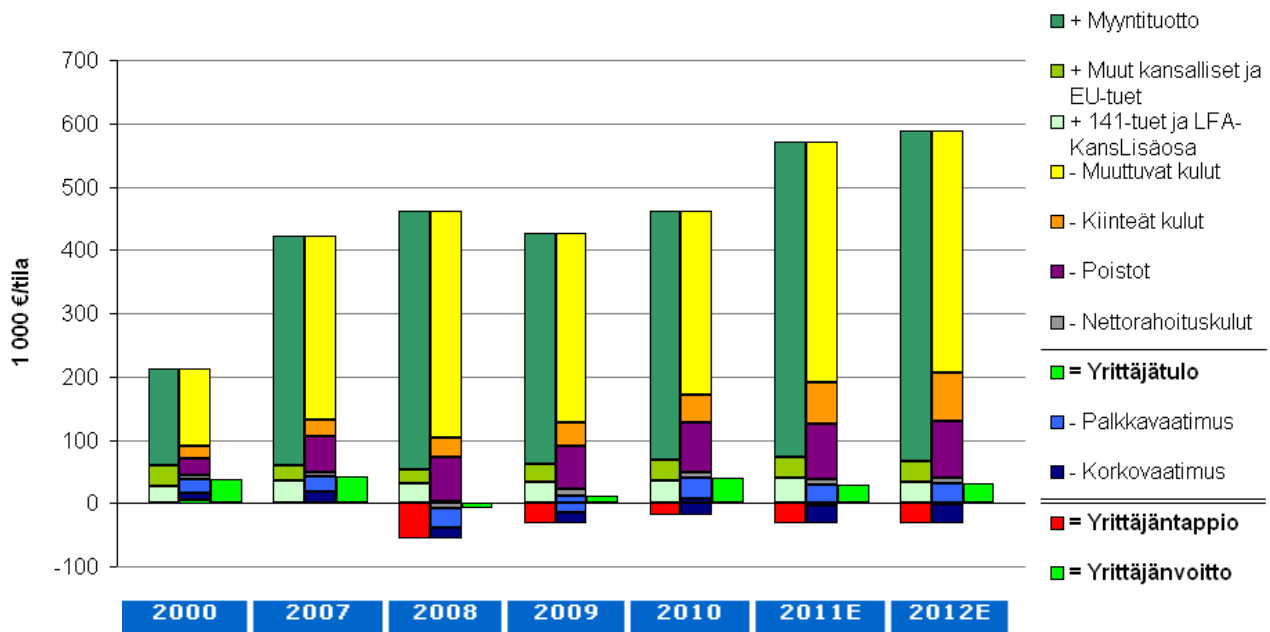
Taulukko 3.12. AB -alueen sikatilojen tulos- ja kannattavuuskehitys (MTT kannattavuuskirjanpitoaineisto, Taloustohtori analyysipalvelu)

Taloustulokset	A_alue * B_alue						
	Sikatalous						
	2000	2007	2008	2009	2010	2011E	2012E
Tiloja edustettuna	1 810	910	810	690	660	600	510
Viljelyala	52,3	63,3	67,6	72	77,1	78,9	80,5
Eläinyksiköt	90,9	152,4	185,9	200,2	219,6	228	235,6
Etelä-Suomen 141 -tuki	21 700	26 700	26 700	26 700	27 500	28 100	23 600
LFA:n kansallinen lisäosa	0	5 940	6 480	6 970	7 460	7 680	7 850
Kokonaistuotto	157 400	271 700	288 600	332 100	351 000	379 000	393 200
Etelä-Suomen 141,% kokonaistuotosta	14	10	9	8	8	7	6
LFA-kansallinen lisäosa, % kokonaistuotosta	0	2	2	2	2	2	2
Yrittäjätulo	27 300	42 900	20 800	31 200	24 100	4 630	6 360
Etelä-Suomen 141,% yrittätulosta	79	62	128	86	114	607	371
LFA-kansallinen lisäosa, % yrittätulosta	0	14	31	22	31	166	123
Yrittäjänvoitto	-8 560	-15 500	-42 700	-35 700	-54 700	-72 600	-73 200
Kannattavuuskerroin	0,76	0,73	0,33	0,47	0,31	0,06	0,08

3.4.4 Siipikarjatilat

Siipikarjatilat sisältävät sekä broileritilat että kananmunatilat sekä yhdistettyä broileri- ja kananmunatuotantoa harjoittavat yritykset. Siipikarjatilalla kokonaistuotto on noussut vuosittain. Osittain yritysmäärän pienuudesta johtuen tulokset vaihtelevat vuosittain voimakkaasti. Vuonna 2008 yrittäjätulo painui negatiiviseksi, kun taas 2010 päästiin noin 40 000 euron yrittäjätuloon. Tuolloinkin kuitenkin yrittäjätulosta 87

prosenttia koostui 141-tulotuesta ja luonnonhaittakorvauksen kansallisesta lisäosasta. Pelkän 141-tulotuen osuus yrittäjätulosta oli 75 prosenttia. Kun huomioidaan myös omasta työstä ja omasta pääomasta aiheutuvat kustannukset, yrittäjänvoitto laskisi 2012 jo noin -30 000 euroon.

Kuvio 3.14. AB -alueen siipikarjatilojen tuotto- ja kustannuskehitys 2000, 2007-2012e (MTT:n kannattavuuskirjanpitoaineisto).

Vuonna 2013 tapahtuva sika- ja siipikarjatalouden tuotannosta irrotetun tuen leikkaus pienentää yritysten keskimääräistä yrittäjätuloa edelleen vuosien 2011-2012 tasosta noin 30 prosenttia. Kannattavuuskerroin laskisi vuonna 2013 noin 0,35:een edeltävien vuosien ennusteen mukaisesta 0,5:en tasosta.

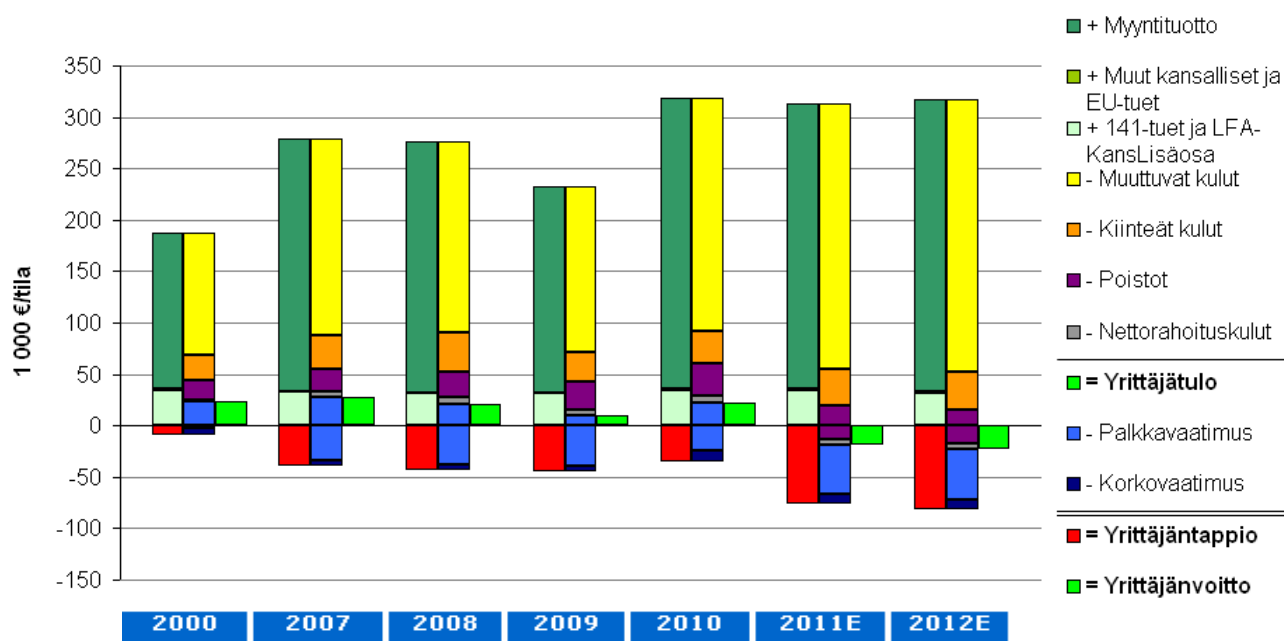
Taulukko 3.13. AB -alueen siipikarjatilojen tulos- ja kannattavuuskehitys (MTT kannattavuuskirjanpitoaineisto, Taloustohtori analyysipalvelu).

Taloustulokset	A_alue * B_alue						
	Siipikarjatalous						
	2000	2007	2008	2009	2010	2011E	2012E
Tiloja edustettuna	500	290	170	140	140	140	130
Viljelyala	58,2	37,6	34,1	44,6	49,3	51,6	51,3
Eläinyksiköt	121,6	208,4	225,9	211,8	229,7	264,1	270,6
Etelä-Suomen 141 -tuki	26 200	31 500	28 000	29 400	30 000	34 000	28 400
LFA:n kansallinen lisäosa	0	3 330	3 230	4 280	4 750	5 220	5 200
Kokonaistuotto	213 500	421 400	462 000	426 200	461 500	570 700	589 500
Etelä-Suomen 141,% kokonaistuotosta	12	7	6	7	6	6	5
LFA-kansallinen lisäosa, % kokonaistuotosta	0	1	1	1	1	1	1
Yrittäjätulo	38 600	42 500	-8 850	11 500	40 000	28 200	31 700
Etelä-Suomen 141,% yrittätulosta	68	74	-316	256	75	121	90
LFA-kansallinen lisäosa, % yrittätulosta	0	8	-36	37	12	19	16
Yrittäjänvoitto	4 290	-1 190	-56 300	-32 600	-19 200	-32 700	-31 600
Kannattavuuskerroin	1,13	0,97	-0,19	0,26	0,68	0,46	0,5

3.4.5 Kasvihuonetuotanto

Tuotantosuunnaltaan kasvihuoneyrityksiksi luokituvat yritykset viljelevät pääosin kasvihuonevihanneksia ja kasvihuonekukkiä. Kansallisen 141-tulotuen osuus kokonaistuotosta on ollut vuosittain 12 prosentin vaiheilla. Yrittäjätulo on kuitenkin muodostunut kokonaisuudessaan kansallisesta 141-tulotuesta. Vuosina

2011 ja 2012 yrittäjätulon ennustetaan painuvan negatiiviseksi lähinnä muuttuvien kulujen kasvun vuoksi (mm. energia). Tällöin yrittäjän omasta työstä ja pääomasta aiheutuvien kustannusten lisäksi myös korkokustannukset ja osa poistokustannuksista jää kattamatta. Kun huomioidaan myös omasta työstä ja omasta pääomasta aiheutuvat kustannukset, yrittäjänvoitto laskee noin -80 000 euroon. Kannattavuuskerroin tulisi olemaan negatiivinen, -0,4.

Kuvio 3.15. AB -alueen kasviuoneyritysten tuotto- ja kustannuskehitys 2000, 2007-2012e (MTT:n kannattavuuskirjanpitoaineisto).

Taulukko 3.14. AB -alueen kasviuoneyritysten tulos- ja kannattavuuskehitys (MTT kannattavuuskirjanpitoaineisto, Taloustohtori analyysipalvelu).

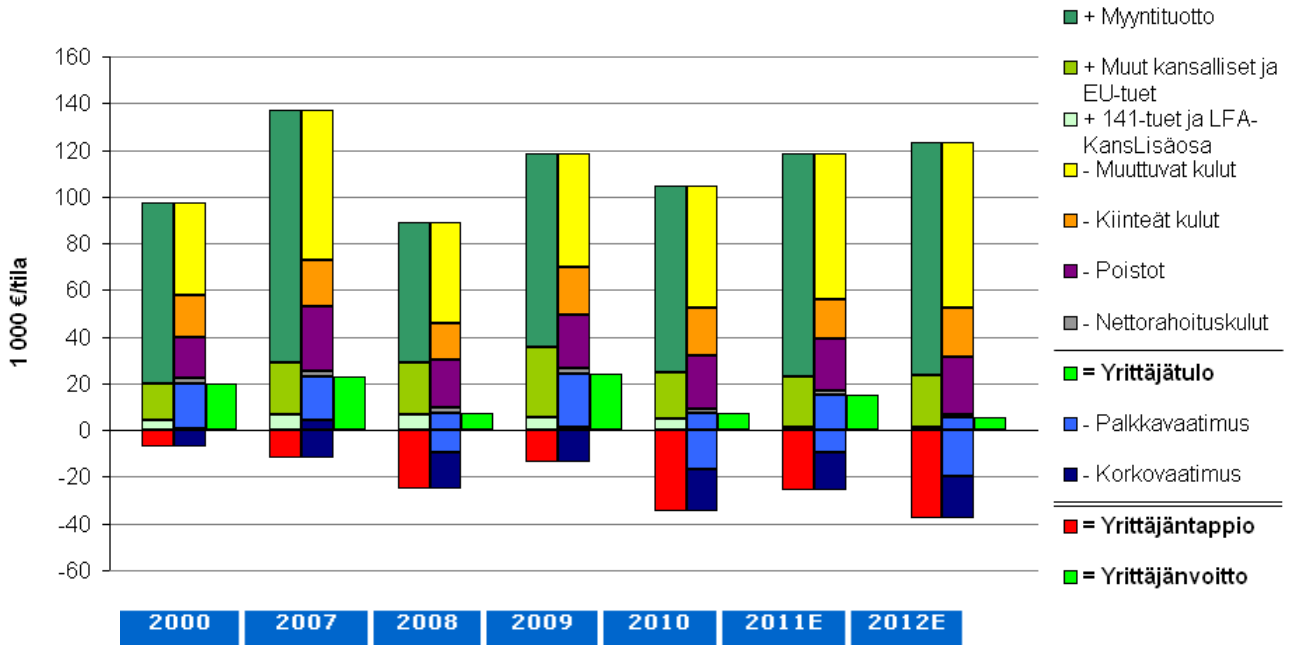
Taloustulokset	A_alue * B_alue						
	Kasviuonetilat						
	2000	2007	2008	2009	2010	2011E	2012E
Tiloja edustettuna	410	620	600	580	530	530	530
Viljelyala	0,6	0,8	0,7	0,5	0,4	0,4	0,4
Eläinyksiköt	0	0	0	0	0	0	0
Etelä-Suomen 141 -tuki	35 000	32 700	31 900	31 600	35 000	35 100	31 600
LFA:n kansallinen lisäosa	0	0	0	0	0	10	10
Kokonaistuotto	187 800	279 400	276 400	232 900	318 700	313 200	317 600
Etelä-Suomen 141, % kokonaistuotosta	19	12	12	14	11	11	10
LFA-kansallinen lisäosa, % kokonaistuotosta	0	0	0	0	0	0	0
Yrittäjätulo	22 900	28 000	20 400	9 660	22 100	-19 100	-23 100
Etelä-Suomen 141, % yrittätulosta	153	117	156	327	158	-	-
LFA-kansallinen lisäosa, % yrittätulosta	0	0	0	0	0	0	0
Yrittäjänvoitto	-8 730	-39 200	-43 400	-44 700	-35 400	-76 000	-81 500
Kannattavuuskerroin	0,72	0,42	0,32	0,18	0,38	-0,34	-0,4

3.4.6 Avomaanpuutarhatuotanto

Avomaanpuutarhatuotannossa yrittäjätulo on vaihdellut voimakkaasti vuosittain. Osin tämä voi johtua myös avomaatilojen alhaisesta lukumäärästä kannattavuuskirjanpitoaineistossa. Kansallisen 141-tulotuen osuus kokonaistuotosta on ollut noin 4 prosenttia, mutta sen osuus yrittäjätulosta on vaihdellut tarkastelujaksolla 20–80 prosentin välillä. Osuuden vaihtelu on johtunut yrittäjätulon voimakkaasta vaihtelusta

vuosittain. Kun huomioidaan myös omasta työstä ja omasta pääomasta aiheutuvat kustannukset, yrittäjänvoitto on ollut noin 20 000–40 000 euroa tappiollinen. Yrittäjätulon vuosivaihteluista johtuen avomaatuotannon kannattavuuskerroin on vaihdellut vuosittain voimakkaasti 0,18:n ja 0,66:n välillä.

Ennusteissa vuosille 2011 ja 2012 141-tulotuki laskisi, mutta muodostaisi siinäkin tapauksessa esimerkiksi vuonna 2012 noin 17 prosenttia yrittäjätulosta.

Kuvio 3.16. AB -alueen avomaayritysten tuotto- ja kustannuskehitys 2000, 2007–2012e (MTT:n kannattavuuskirjanpitoaineisto).

Taulukko 3.15. AB -alueen avomaapuutarhailojen tulos- ja kannattavuuskehitys (MTT kannattavuuskirjanpitoaineisto, Taloustohtori analyysipalvelu).

Taloustulokset	A_alue * B_alue						
	Avomaatilat						
	2000	2007	2008	2009	2010	2011E	2012E
Tiloja edustettuna	930	600	530	370	400	410	370
Viljelyala	30,4	45,7	44,9	36,7	30,8	30,2	31,2
Eläinyksiköt	0,1	0	4,8	7,6	0	0	0
Etelä-Suomen 141 -tuki	4 520	6 060	5 890	4 330	4 540	760	940
LFA:n kansallinen lisäosa	0	440	750	1 070	510	530	560
Kokonaistuotto	97 500	137 400	89 400	118 400	104 700	118 800	123 500
Etelä-Suomen 141,% kokonaistuotosta	5	4	7	4	4	1	1
LFA-kansallinen lisäosa, % kokonaistuotosta	0	0	1	1	0	0	0
Yrittäjätulo	19 800	22 800	7 440	24 100	7 410	15 200	5 400
Etelä-Suomen 141,% yrittätulosta	23	27	79	18	61	5	17
LFA-kansallinen lisäosa, % yrittätulosta	0	2	10	4	7	3	10
Yrittäjänvoitto	-7 100	-12 200	-25 400	-14 300	-36 200	-27 000	-39 100
Kannattavuuskerroin	0,74	0,66	0,23	0,64	0,18	0,37	0,13

3.5 Eri tukilajien vaikutus Etelä-Suomen AB-tukialueen maatalousyrittäjien talouteen

Yritysten kokonaistuottoa ja myös kannattavuutta nostavat sekä tuotantoon sidotut että tuotannosta irroteetut tulotuet. Tuotantoon sidotut tuet kannustavat kuitenkin paremmin tilakoon kasvattamiseen. Tätäkin tehokkaammin laajennuksiin houkuttelee usein investointien käynnistämisen edellytyksenä oleva investointituki/investointiavustus.

3.5.1 Investointiavustuksen vaikutus yritysten kannattavuuteen

Kannattavuus- ja tuotantokustannuslaskelmissa sekä omasta että vieraasta pääomasta aiheutuu kustannus. EU:n FADN -laskelmissa sekä myös Suomen kansallisissa laskelmissa investointiavustus sisältyy omaan pääomaan ja kaikesta omasta ja samoin vieraasta pääomasta aiheutuu laskelmissa korkokustannus. Näin investointiavustus parantaa suoraan kannattavuutta vain jos investointiavustuksesta aiheutuva laskennallinen korkoprosentti on alhaisempi kuin velan korkoprosentti. Oma pääoma on yritykseen sijoitettua riskipääomaa, jota saadaan konkurssitilanteesta yrityksestä vasta muiden rahoittajien jälkeen. Siksi oman pääoman kustannus määritetään lähes aina riskipreemion verran korkeampaa korkoa käyttäen kuin mitä velasta joudutaan maksamaan. Tämän vuoksi investointiavustus ei välttämättä paranna suoraan yrityksen kannattavuutta.

Jos investointituki maksetaan korkotukena, yrittäjälle aiheutuvien korkokulujen aleneminen parantaa kuitenkin osaltaan kannattavuutta. Merkittävimmin investointiavustus kuitenkin parantaa yritysten kannattavuutta siten, että laajennusinvestointien myötä päästään paremmin hyödyntämään suurtuotannon etuja. Mitä suurempi on tila, sitä parempi on kannattavuus ja sitä alhaisemmat esimerkiksi yksikkökustannukset.

3.5.2 Investointiavustuksen vaikutus yritysten maksuvalmiuteen ja vakavaraisuuteen

Investointiavustuksesta ei aiheudu kassaperusteisia korkomenoja ja sitä ei makseta takaisin eli siitä ei aiheudu lainanlyhennyksiä. Näiden myötä investointiavustus parantaa yrityksen maksuvalmiutta. Tätä voidaan tarkastella vieraan pääoman takaisinmaksuajalla. Se osoittaa kuinka monta vuotta kestää yrityksen velkojen takaisinmaksu, jos investointeihin jäänyt rahoitustulos käytettäisiin kokonaisuudessaan lainanlyhennyksiin.

Vieraan pääoman takaisinmaksuaika AB-alueella vuonna 2010 vaihtelee tuotantosuunnittain. Esimerkiksi muut nautakarjatilat -tuotantosuunnassa vieraan pääoman takaisinmaksuaika on 138 vuotta. Tämä ei johdu varsinaisesti absoluuttisesti korkeasta velkamäärästä vaan rahoitustuloksen pienuudesta. Lyhimmillään vieraan pääoman takaisinmaksu aika on siipikarjatililla, 6 vuotta. Sekin on vain välttävä taso Yritystutkimusneuvottelukunnan tulkintaohjeiden mukaan. Kaikissa muissa tarkastelluissa tuotantosuunnassa takaisinmaksuaika on yli 10 vuotta, mitä pidetään Yritystutkimusneuvottelukunnan tilinpäätöksen tulkintaohjeissa heikkona tasona.

Laskelmissa oletetaan, että velkaa ei oteta lisää ja rahoitustulos voidaan käyttää kokonaisuudessaan lyhennyksiin. Todellisuudessa rahoitustulosta on käytettävä myös korvausinvestointeihin ennen pitkää, jotta tuotantotoimintaa yleensä kyetään jatkamaan. Tällöin joudutaan myös ottamaan usein lisää velkaa. Näin todellisuudessa takaisinmaksuaika on laskettua pidempi. Kaikkein velkaantuneimmilla tiloilla ja tuotantosuunnassa velkojen hoitaminen vaatii tinkimistä yksityisestä kulutuksesta sekä velkojen takaisinmaksun rahoittamista myös maatalouden ulkopuolisella rahoituksella.

Taulukko 3.16. Etelä-Suomen AB-tukialueen tuotantosuuntien vieraan pääoman takaisinmaksuaika ja omavaraisuusaste keskimäärin sekä oletuksella, että investointitukea ei olisi saatu (MTT kannattavuuskirjanpitoaineisto, Taloustohtori analyysipalvelu).

Investointituen vaikutus maksuvalmiuteen ja vakavaraisuuteen	A_alue * B_alue				
	2010				
	Kasvihuonetilat	Lypsykarja	Muu nautakarja	Sikatalous	Siipikarjatalous
Vieraan pääoman takaisinmaksuaika					
Vieraspääoma	269.459	136.862	93.483	224.718	495.813
Rahoitustulos	3.206	10.761	679	19.745	79.152
Vieraan pääoman takaisinmaksuaika	84	13	138	11	6
Vieraspääoma + investointiavustus	284.951	150.814	108.131	241.689	555.392
Rahoitustulos lisäkorkomenojen jälkeen	2831	10437	307	19141	77757
Takaisinmaksuaika ilman avustusta	101	14	352	13	7
Vieraspääoman kasvu ilman avustusta, %	6	10	16	8	12
Vakavaraisuustarkastelu					
Kokonaispääoma	412.024	541.339	432.532	795.816	922.049
Oma pääoma	142.564	404.476	339.049	571.099	426.236
Omavaraisuusaste, %	35	75	78	72	46
Omapääoma ilman investointiavustusta	127.072	390.524	324.401	554.128	366.657
Omavaraisuusaste ilman avustusta, %	31	72	75	70	40

Mikäli tuotantorakennetta kehittäneillä tiloilla olisi jouduttu ottamaan investointiavustuksen asemesta vastaavasti velkaa, kokonaisvelkamäärä olisi korkeampi ja lisävelasta aiheutuvien lisäkorkomenojen vuoksi velkojen takaisinmaksuun käytettävissä oleva rahoitustulos olisi puolestaan tässä laskettua pienempi. Näin vieraan pääoman takaisinmaksuaika kasvaisi kaikissa tuotantosuunnissa entisestään.

Investointiavustus sisällytetään yrityksen taseessa omaan pääomaan, koska sitä ei makseta takaisin. Näin investointiavustus parantaa suoraan yrityksen vakavaraisuutta. Yrityksen vakavaraisuutta mitataan omavaraisuusasteella eli oman pääoman osuutena yrityksen koko pääomasta. Omavaraisuusaste on vaihdellut vuonna 2010 AB-tukialueella kasvihuonetilojen 35:stä nautakarja-tilojen 78:een. Investointiavustus on vähentänyt velkaisuutta ja parantanut yritysten vakavaraisuutta selvästi. Mikäli investointiavustuksia ei olisi saatu, velkamäärä olisi keskimäärin 10 prosenttia korkeampi ja omavaraisuusaste sen vuoksi keskimäärin 4 prosenttiyksikköä heikompi.

3.6 Yhteenveto

Kansallisten 141-tukien merkitystä AB-alueen maatalousyrittäjille tarkasteltiin MTT:n kannattavuuskirjanpitoaineiston perusteella. Vuonna 2010 AB-alueella oli kaikkiaan 405 kannattavuuskirjanpitoalaa, joilla standardituotokseen perustuva taloudellinen tilakoko ylitti FADN-seurannan 8 000 euron tilakokorajaa. Näiden tuloksista on painotettu tuotantosuunnittain ja SO-tilakokoluokittain keskiarvotulokset kuvaamaan alueen vastaavien 18 570 tilan tuloksia. Jotta saadaan selkeä kuva kansallisen 141-tuen merkityksestä, tarkastelussa keskityttiin niihin tuotantosuuntiin, joille AB-alueen 141-tuella on merkitystä.

Maatalouden tuottaja- ja panoshintasuhdet ovat kehittyneet maatalousyrittäjien näkökulmasta epäsuotuisasti. Panoshinnat ovat nousseet selvästi tuotehintoja nopeammin, erityisesti kotieläintuotteissa. Maatalousyrittäjät ovat pyrkineet kompensoimaan heikkenevää hintasuhdetta rakennekehityksellä ja tuottavuuden parantamisella.

AB-tukialueella aikavälillä 2001–2010 maitotilojen tuottavuus on noussut keskimäärin 4,5 prosenttia ja sikatilojen 2,7 prosenttia vuosittain. Tuottavuus ei ole kuitenkaan kehittynyt ihan näin voimakkaasti tuotantoon jatkaneilla ja laajentaneilla tiloilla.

AB-tukialueen rakennekehitys on ollut voimakasta. Kannattavuuskirjanpitoaloiden painotettujen tulosten mukaan viimeisen kymmenen vuoden aikana kotieläinyritysten peltoala on kasvanut 40 prosenttia ja

eläinyksikkömäärä 75 prosenttia. Vastaavasti kaikki tilakokoluokat huomioiden vuodesta 2000 lähtien 45 prosenttia AB-alueen kotieläin- ja puutarhayrityksistä on lopettanut tuotannon.

Näinkään merkittävä tuottavuus- ja rakennekehitys ei ole riittänyt pitämään yritysten taloustilannetta ennallaan. Puutarha- ja kotieläinyritysten yrittäjätulo eli yrittäjän työpanokselle ja omalle pääomalle jäävä korvaus ei ole kasvanut nimellisestikään. Samaan aikaan yritystoimintaan sitoutuneen, usein toimialan ulkopuolelta tuodun oman pääoman määrä on 2000-luvulla likimain kaksinkertaistunut, joten omalle pääomalle jäävä korvaus on näin heikentynyt. Yritysten velat ovat kolminkertaistuneet ja näistä aiheutuvat korkomenot luonnollisesti painavat osaltaan yrittäjätuloa.

Taulukossa 3.17 on esitetty tuotantosuunnittain kannattavuuskertoimet, jotka kertovat, että millaisen osuuden yrittäjätulo kattaa tavoitteeksi asetetuista korvauksista maatalousyrittäjän työlle ja omalle pääomalle. Näissä tuotantosuunnissa yrittäjätulo antoi maatalousyrittäjälle vuonna 2010 noin 44 prosenttia maataloustyöntekijän 14,1 euron tuntipalkasta sekä samoin 44 prosenttia tavoitteeksi asetetusta 6,3 prosentin tuottovaatimuksesta omalle pääomalle. Eli yrittäjä sai 6,2 euron tuntipalkan ja 2,8 prosentin koron omalle pääomalleen.

Taulukko 3.17. Kannattavuuskerroin tuotantosuunnittain (MTT kannattavuuskirjanpitoaineisto, Taloustohtori analyysipalvelu).

Kannattavuuskerroin	A_alue * B_alue						
	2000	2007	2008	2009	2010	2011E	2012E
Kasvihuonetilat	0,72	0,42	0,32	0,18	0,38	-0,34	-0,4
Avomaatilat	0,74	0,66	0,23	0,64	0,18	0,37	0,13
Lypsykarja	0,58	0,57	0,6	0,47	0,56	0,64	0,71
Muu nautakarja	0,64	0,33	0,22	0,22	0,3	0,39	0,37
Sikatalous	0,76	0,73	0,33	0,47	0,31	0,06	0,08
Siipikarjatalous	1,13	0,97	-0,19	0,26	0,68	0,46	0,5

Yrittäjätulo jää nykyisellään niin alhaiseksi, että se ei tarjoa kohtuullista korvausta maatalousyrittäjän työlle ja omalle pääomalle. Tästä yrittäjätulosta kansallisen 141-tulotuen osuus oli 45 prosenttia vuonna 2010. Näin 141-tulotuen poistaminen leikkaisi lähes puolet maatalousyrittäjien jo ennestäänkin alhaiseksi havaitusta yrittäjätulosta. Taulukossa 3.18 on esitetty tuotantosuunnittain 141-tulotuen osuus yrittäjätulosta. Luvut kertovat siis myös sen, että kuinka suuren alennukset kansallisen 141-tulotuki leikkaus aiheuttaisi yrittäjätuloon. Tukileikkauksilla olisi katastrofaaliset vaikutukset maatalousyrittäjien tuloihin.

Taulukko 3.18. Kansallisen 141-tulotuen osuus yrittäjätulosta tuotantosuunnittain (MTT kannattavuuskirjanpitoaineisto, Taloustohtori analyysipalvelu).

141, % yrittätulosta	A_alue * B_alue						
	2000	2007	2008	2009	2010	2011E	2012E
Kasvihuonetilat	104	78	92	98	87	194	203
Avomaatilat	14	27	19	17	59	5	16
Lypsykarja	30	15	17	19	17	16	15
Muu nautakarja	41	29	32	33	25	20	21
Sikatalous	67	54	71	72	59	67	53
Siipikarjatalous	63	63	57	66	63	87	63

Tarkastelun mukaan investointiavustukset ovat parantaneet yritysten vakavaraisuutta ja maksuvalmiutta. Ilman investointiavustusta velkamäärä olisi puutarha- ja kotieläintiloilla noin 10 prosenttia nykyistä korkeampi. Kasvaneesta velkamäärästä aiheutuvat lisäkorkomenot olisivat puolestaan vähentäneet velkojen takaisinmaksuun käytettäväksi jäänyttä rahoitustulosta. Näiden vuoksi vieraan pääoman takaisinmaksu-aika olisi noin viisi vuotta nykyistä korkeampi. Investointiavustuksilla on näin merkittävästi ylläpidetty AB-alueen maatalousyritysten mahdollisuuksia rakennekehitykseen ja sen myötä kannattavuuden ja tuottavuuden kehittämiseen.

---

4 141-tuen merkitys AB-alueen maataloustuotannossa ja aluetaloudessa

---

Luvussa 4.1. arvioidaan 141-tulotukien merkitystä AB-alueen maatalouden kokonaistuotannolle tuotanto-suunnittain ja maataloustulolle. Arviointitapana on tässä luvussa kontrafaktuaalinen vaikutusten arviointi, jossa verrataan toteutunutta kehitystä ns. perusurassa siihen kehitykseen, mikä olisi toteutunut 2008–2011 ja toteutuisi 2012–2020 ilman arvioitavaa toimenpidettä eli 141-tulotukea. Tarkastelun aikaväli on pidentetty vuoteen 2020, koska maatalous on investointien pitkän aikajänteen ja tuotannon biologisten viiveiden taloa hidas reagoimaan muutoksiin, jolloin vaikutukset eivät täydessä laajuudessaan tule esille välittömästi tai 1–2 vuoden viiveellä. Tutkimusmenetelmänä on sektoritason taloudellinen malli DREMFIA, joka on tilastoaineiston päivitysten ja eräiden parametrien avulla kalibroitu vastaamaan toteutunutta kehitystä tuotannossa ja hinnoissa koko maassa ja myös AB-alueella. Käytetty malli ei kuitenkaan sisällä puutarha-, lammas- ja hevostaloutta. Tästä syystä 141-tulotuen merkitystä puutarhataloudelle on arvioitu laadullisesti asiantuntijanäkemykseen nojautuen luvussa 4.1.7. 141-tulotuen merkitys ja vaikutukset maataloustuloon AB-alueella esitetään luvussa 4.1.8. Näiden tulosten perusteella lasketaan myös suorat ja epäsuorat aluetaloudelliset vaikutukset panos-tuotos-analyysin keinoin luvussa 4.2. Päätulosten yhteenveto esitetään luvussa 4.3.

4.1 141-tulotukien merkitys AB-tukialueen maataloustuotantoon

4.1.1 Aluetason arvioinnin tavoitteet ja periaatteet

Edellä on jo arvioitu maatilatason staattisten tuloslaskelmien valossa AB-alueella maksettavien 141-tukien vaikutuksia maatalojen tuloihin. Tehdyt laskelmat kuvaavat täsmällisesti maatilatason aineistoon pohjautuen 141-tuen taloudellista merkitystä eri tuotantosunnissa. Tehdyissä laskelmissa maatalon tuotanto ja kustannukset pidettiin ennallaan, samoin muut kuin 141-tuet, jolloin laskelmat perustuvat viimeimpään saatavilla olevaan täsmälliseen tietoon maatalayritysten taloudellisesta tilasta. Koska maatalous on kilpailullisilla markkinoilla toimiva, tuotantorakenteeltaan ja yrityskokojakaumaltaan alati muuttuva elinkeino, seuraavassa arvioidaan 141-tulotuen merkitystä myös AB-alueen maatalouden kokonaistuotannon ja maataloustulon kehitykselle. Tämä on tarpeen siksi, että lasketut 141-tulotuen välittömät vaikutukset maatalojen tuloihin eivät kerro vielä kaikkea siitä, missä määrin 141-tulotuki on myötävaikuttanut AB-alueen maataloustuotannon kehitykseen ja mihin suuntaan se on 141-tulotuen vaikutuksesta muuttumassa. Maataloustukien koko vaikutus tuotantoon ja tuloihin vaatii myös pitemmän kuin muutaman vuoden aikavälin tarkastelun, syynä investointien pitkä käyttöikä ja tuotannolliset viiveet.

Seuraavassa selvitetään, missä määrin koko AB-alueen maatalouden kokonaistuotannon ja maataloustulon kehitys tuotantosunnittain on jatkossa riippuvainen 141-tulotuesta. Minkä tahansa maataloustuen maksamisella on vaikutuksia investointien kannattavuuteen, tuotannon kehitykseen ja tuloihin. Tässä luvussa 141-tulotuen merkityksen arvioinnissa otetaan huomioon meneillään olevan tukikauden 2008–2013 jo toteutuneet muutokset muissa maataloustuissa (CAP-, LFA- ja ympäristötuet), sekä toteutuneet ja odotetut muutokset maatalouden tuotehinnoissa suhteessa panoshintoihin. Tässä luvussa arvioidaan 141-tulotuen merkitystä AB-alueen maatalouden tuotannon kehitykselle 2008–2013 sekä myös pitemmälle vuoteen 2020.

Maataloudelle maksettavien tukien vaikutukset tuotantoon ja tuloihin voidaan jakaa 3 ryhmään (OECD 2001):

- (1) Välittömät tuotetason hintasuhdevaikutukset. Ne syntyvät, kun maataloustuki kohdistuu tiettylle maataloustuotteelle tai sitä tuottavalle toiminnolle, esim. maitolitralle, nautaeläimelle, tai tiettyjen kasvien viljelypinta-alalle. Tällöin tuki kannustaa tuottamaan enemmän kuin markkinoiden panos- ja tuotehintojen perusteella oli taloudellista.

- (2) Riski- ja varallisuusvaikutukset, jotka syntyvät kun maksettu maataloustuki lisää tuottajien tuloja sekä markkinavaihteluista riippumatonta, riskitöntä tuottoa. Esimerkiksi hehtaaria tai eläintä kohti maksettu tuki lisää peltohehtaari- ja eläinkohtaisia tuottoja ja samalla vähentää markkinahinnoista riippuvan epävarman tuoton osuutta tulonmuodostuksessa. Tällöin viljelijän kokonaisriski vähenee (kasvaa) tukea lisättäessä (vähennettäessä).
- (3) Dynaamiset vaikutukset, jotka syntyvät kun edellä mainitut maataloustuen vaikutukset muuttavat investointien tuottoja ja riskejä, samoin tulevaisuuden tuotto- ja riskiodotuksia, jonka seurauksena pääomakanta eli tuotantokapasiteetti ja samalla tuotanto kasvavat (vähenevät) kun maataloustukea lisätään (vähennetään). Nämä dynaamiset vaikutukset riippuvat tilakoko- luokka- ja tuottavuusjakaumasta tuotantosuunnittain, ts. niiden yritysten osuudesta jotka voivat muuttuneessa tilanteessa vastata investoinnein tukipolitiikan muutoksiin. Muutokset tuotantokapasiteetissa vievät maataloustuotannon pitkän käyttöiän ja biologisten tuotantoviiveiden vuoksi aikaa eivätkä toteudu välittömästi kuten em. kohdat (1) ja (2).

4.1.2 Tuen merkityksen arviointi tukiskenaarioiden ja sektoritason taloudellisen mallintamisen avulla

Maataloustuotannon perusuran, joka laskettiin Dremfia-sektorimallilla ao. markkina- ja maatalouspolitiikkaoletusten mukaisesti, tarkoituksena on toimia ”business as usual” -vertailukohtana arvioitaessa 141-tulotukien merkitystä. Jäljempänä määriteltyjen 141-tulotukiskenaarioiden tuotantokehitystä verrataan perusskenaarion tuotantokehitykseen. Jo perusskenaariossa maatalouden on tuottavuus- ja rakennekehityksellä vastattava tiedossa oleviin maatalouspolitiikan muutoksiin ja ennustettuihin markkinoiden hintasuhteiden muutoksiin. Tuotannon tulevaan kehitykseen perusurassa vaikuttavat olennaisesti myös määritellyt odotukset tulevaisuuden hinnoista ja tuista.

Perusskenaarion oletukset

Maidon EU-hintatason oletetaan alenevan maitokiintiöiden poistumisen takia 2014 alkaen noin 15 % vuoden 2009–2010 hintatasosta (Suomessa maidon tuottajahinta 2009 oli 0,3974 eur/l ja vuonna 2010 0,3692 eur/l) vuosien 2011–2014 aikana. Mikäli tämä hinnanalennus välittyisi suoraan Suomeen, Suomen tuottajahintataso olisi vuonna 2014 noin 35c/l. Hinnanalennus voi kuitenkin olla Suomessa pienempi kuin EU-tasolla keskimäärin. Tämä tarkoittaa kuitenkin Suomessakin ainakin lievää maidon reaalihinnan alenemista, koska tärkeät tuotantopanokset, kuten energia, jatkavat kallistumistaan. Keskimääräiseksi maatalouden ulkopuolisten panosten hintainflaatioksi oletettiin 1,8 %.

Taulukko 4.1. Maataloustuotteiden EU-hintakehitys perusskenaariossa, euro/100 kg.

Tuote	2000	2005	2010	2015	2020
Vehnä	136,9	112,7	120	151	151
Ohra	116,0	100,9	110	138	138
Kaura	117,7	85,8	94	133	133
Ruis	136,9	117,7	126	151	151
Öljykasvit	218,6	201,8	286	330	330
Naudanliha	206	205	250	240	240
Sianliha	129	128	143	160	160
Siipikarjanliha	111	114	125	131	131
Kananmunat	82	60	87	93	93
Maito (tuottajahinta)	35,0	35,22	39,0	35,0	35,0

Maailmanmarkkinoilta EU:n sisämarkkinoille välittyvät hintamuutokset oletettiin OECD-FAO:n kesällä 2011 julkaisemien hintaennusteiden (www.agri-outlook.org) mukaisiksi. Niiden mukaan esimerkiksi rehuviljan hinnat ovat keskimäärin noin 30–40 % 2000–2005 tasoa korkeammat eli vajaa 140 eur/tonni 2015–2020. Koska kuitenkin myös maatalouden panoshinnat nousevat, viljan reaali hinta nousee vain lievästi, jos lainkaan. Maitotuotteiden reaali hinnat maailmanlaajuisesti pysyisivät varsin vakaina, ts. nousisivat tuotantopanosten hinnannousua vastaavasti.

Naudanlihan reaali­hinnan on kuitenkin arvioitu OECD-FAO -katsauksessa pysyvän noin 10–20 % korkeampana kuin 2005 (jolloin naudanlihan hinta oli vielä Suomessa ja EU:ssa varsin alhainen). Tällöin korkea viljan hinta ei merkittävästi heikentäisi naudanlihan tuotannon kannattavuutta. Samoin ennustetaan käyvän siipikarjanlihan hinnan kohdalla huolimatta viljan suuresta osuudesta tuotantokustannuksissa, lähinnä vahvana pysyvän kysynnän ansiosta. Sen sijaan sianlihan reaali­hinnan odotetaan heikkenevän eli viljan korkeana pysyvä hinta ei OECD/FAO:n ennusteen mukaan johda vastaavassa määrin sianlihan hinnan nousuun vahvan tarjonnan vuoksi, vaan sianlihan reaali­hinnan oletetaan heikkenevän noin 10 % vuoteen 2020. Erot keskeisten lihatuotteiden reaali­hintojen kehityksessä, jotka periaatteessa ovat substituutteja keskenään, johtuvat OECD-FAO -katsauksen mukaan siitä, että sian- ja siipikarjanlihan vahvistuvaan kysyntään kehittyvissä talouksissa voidaan vastata olennaisesti vahvemmin kuin naudanlihan kysyntään. Yhtenä syynä tähän on puolestaan naudanlihantuotantoon tarvittava maa-ala ja sen niukkuus, joka taas ei samassa määrin rajoita sian- ja siipikarjanlihan tuotantoa. Sian- ja siipikarjanlihan tuotanto on lisäksi naudanlihantuotantoa biologisesti tehokkaampaa, ts. rehua kuluu lihakiloa kohden vähemmän.

Lisäksi perusurassa oletettiin tiedossa olevat maatalouspolitiikan mukaiset päätökset. Esimerkiksi vuoden 2008 CAP -terveystarkastuksessa sovittu AB-alueen CAP-lypsylehmäpalkkio sekä CAP-nautapalkkiot AB- ja C-alueilla budjettirajoitteineen on huomioitu siten, että yksikkötuen määrä muuttuu eläinmäärän muuttuessa kokonaistuen pysyessä samana. Samoin oletettiin maidon kansallinen tuen osalta: kansallinen tuki AB-alueella noin 17 milj. eur ja C-alueella 155 milj. eur. Kansallisille nautatuille oletettiin budjettirajoitteet. Vuonna 2009 toteutettiin myös sioille ja siipikarjalle maksettavien kansallisten tukien irrottaminen eläinääristä ja maksaminen alenevana tukena kotieläintiloille. CAP-, LFA- ja ympäristötuet peltoalalle oletettiin 2010 mukaisina. Kaiken kaikkiaan perusurassa huomioitiin tiedossa olevat maatalouspolitiikan päätökset ja seuraavan 2014 alkavan EU-ohjelmakauden EU-tukien oletettiin olevan 2010 tasoisia.

Perusskenaariossa (base) on oletettu, että 141-tulotukea maksetaan vuonna 2007 saavutetun neuvottelutuloksen mukaisena aina vuoteen 2020 asti. Tämä tarkoittaa tehdyissä Dremfia-sektorimallisimuloinneissa sitä, että 141-tulotukea vuosina 2007–2011 maksetaan tiedossa olevien tukitasojen mukaan. Vuodesta 2012 eteenpäin oletuksena on, että sika- ja siipikarjataloudelle maksetaan asteittain alenevaa tukea eläinmääristä riippumatta (taulukko 4.1.1), edellytyksenä kuitenkin kotieläintilana pysyminen (0,4 ey/ha tai vähintään 10 eläinyksikköä).

Taulukko 4.2. 141-tulotuen enimmäismäärät 2007–2013 (milj. euroa).

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Märehtijät	27,03	24,32	24,2	24,08	23,96	23,84	22,72
Siat ja siipikarja	47,69	40,72	37,87	35,22	32,75	25,22	16
Puutarhatalous	19,28	18,17	17,63	17,1	16,59	15,59	13,66
Peltoalaperusteiset tuet		10,69	10,66	10,63	10,6	10,58	10,55
Kotieläintilojen hehtaarituki		9,69	9,69	9,69	9,69	9,69	9,69
Avomaanvihannesten ja tärkkelysperunan tuki		1	0,97	0,94	0,91	0,89	0,86
YHTEENSÄ	94	93,9	90,36	87,03	83,9	75,23	62,93

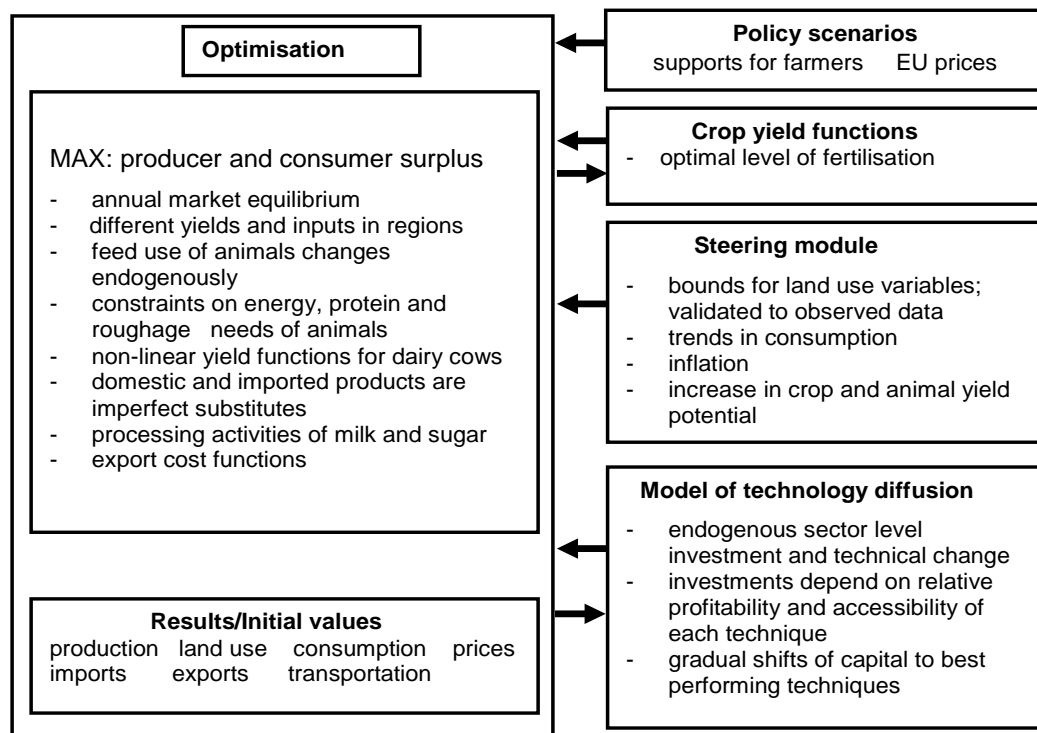
141-tulotukien leikkaus-skenaario

141-tulotukien merkitystä tuotannolle ja maataloustulolle pitkällä yli 10 vuoden aikavälillä arvioitiin tekemällä skenaario, jossa 141-tulotuen maksu lakkaa kokonaan 2008. Toisin sanoen 141-tulotukea ei tässä skenaariossa makseta lainkaan 2008–2020. Muut tuet, samoin kuin tuote- ja panoshinnat, pysyvät perusskenaarion tasolla. Vuoteen 2008 asti 141-tulotukea oletetaan maksetun kuten perusskenaariossa.

Dremfia-sektorimallin toimintaperiaatteet

Laskelmat vaikutuksista koko maatalouteen tehtiin MTT:n DREMFA -sektorimallilla, joka on Suomen maatalouden päätuotantosunnat ja niiden ulkomaankaupan kattava malli (kaavio 4.1). Puutarha- ja lammas­matalous eivät ole mukana. Mallissa on mukana 18 eri tuotannollista aluetta (kuvio 4.1) ja tarkka tukipolitiikan kuvaus (Lehtonen 2001). Tuote- ja panoshintojen muutokset vaikuttavat eläinten ruokintaan, tuotostasoon ja pellonkäyttöön, ts. hintasuhteiden muutoksiin sopeudutaan maatalouden sisällä. DREMFA-

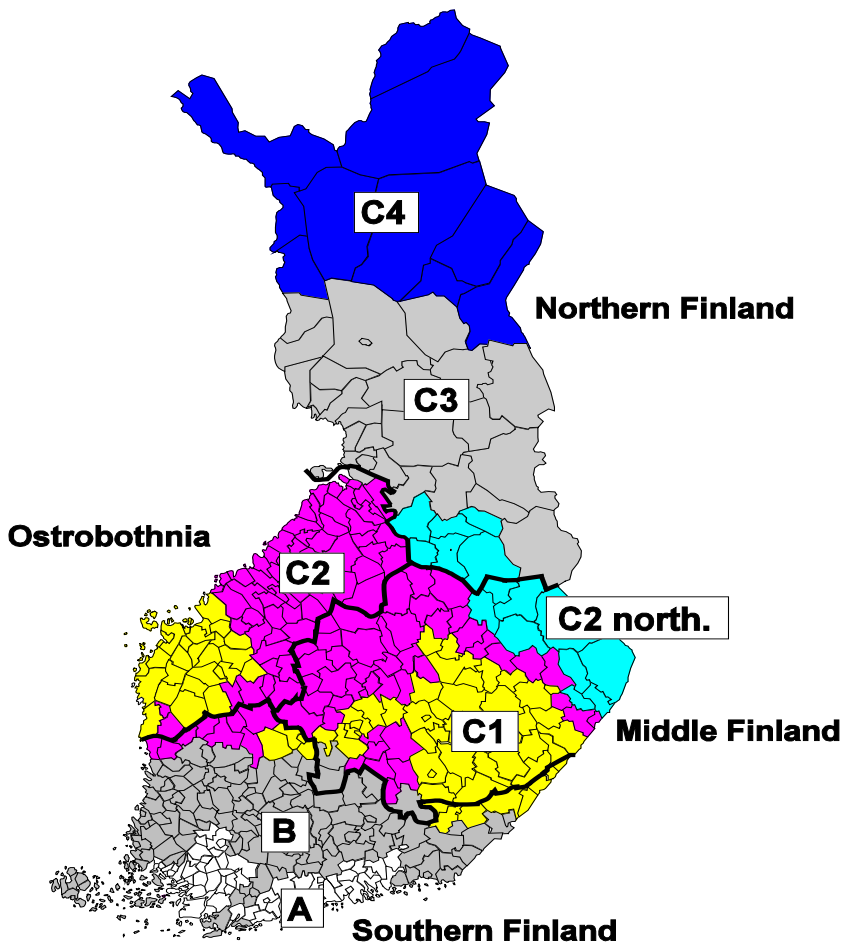
mallia on aiemmin käytetty mm. arvioitaessa CAP-uudistusten vaikutuksia, ml. maitokiintiöiden poistuminen, Suomen maatalouteen (Lehtonen, toim. 2007).

Kaavio 4.1. DREMFA -sektorimallin perusrakenne.

MTT:n Dremfia-sektorimalli perustuu oletukseen siitä, että tuottajat maksivoivat voittoa ja kuluttajat hyötyä tehdessään tuotanto- ja kulutus päätöksiä. Malli simuloi maataloustuotannon kehitystä vuosittain vuodesta 1995–2020. Lähtöaineistona on käytetty yleisistä tilastoista saatavilla olevia maatalouden kokonaistason tuotto- ja kustannuslaskelmia, elintarvikkeiden kulutus- sekä tuonti- ja vientitilastoja, sekä maatilatason kustannusaineistoa ja maatalouden hinta- ja rakennetilastoja. Näitä sekä eräitä käyttäytymisparametreja (esim. investointialttius) säätämällä mallin tuottama maataloustuotannon kehitysura voidaan validoida toistamaan toteutunut tuotannon kehitysura alueittain. Keskeistä on se, että maatalouden toteutunut kehitys alueittain voidaan selittää suurelta osin perinteisen kansantalousteorian suhteellisen edun periaatteen avulla, ts. kukin alue on Suomessa jo pitkälti erikoistunut ja osittain edelleen erikoistumassa niiden tuotteiden tuottamiseen, joiden suhteen niillä on ns. suhteellista etua. Kansantalouden keskeisten teorioiden mukaisesti kilpailulliset markkinat johtavat resurssien käytön optimaaliseen käyttöön kokonaismarkkinoiden tasolla resurssien laatuerot sekä julkisen vallan interventiot kuten maataloustuet huomioon ottaen. Tämä tarkoittaa sitä, että markkinat ohjaavat alueellisia tuotantorakenteita maataloussektorin kokonaisuhyödyn maksimoivalla tavalla. Esimerkiksi maitoa ei silloin tuoteta parhaiden viljelysmaiden alueilla, jos näillä alueilla saadaan parempi tuotto resursseille kuten maalle ja työlle muusta maataloustuotannosta. Tämä puolestaan tarkoittaa sitä, että alueellisten resurssirajoitteiden vuoksi kaikki tuotanto ei voi keskittyä sinne missä on parhaat edellytykset, vaan myös toiseksi ja kolmanneksi parhaille alueille jne. siinä määrin kuin tuotteille on kysyntää. Ulkoiset parametrit, kuten alueen yleinen ansio- ja kustannustaso (määräytyvät pääosin maatalouden ulkopuolisilla sektoreilla), vaikuttavat myös tuotantokustannuksiin ja siihen mihin tuotannon painopisteet asettuvat.

Main areas and support regions

Kuvio 4.1. DREMFA -mallin aluejako.

Ulkoiset parametrit, kuten alueen yleinen ansio- ja kustannustaso, jotka määräytyvät pääosin maatalouden ulkopuolisilla sektoreilla, vaikuttavat myös tuotantokustannuksiin ja siihen mihin tuotannon painopisteet asettuvat. Työn hinta on eriytetty 4 eri suuralueella Tilastokeskuksen laskeman ansiotason perusteella (Liite 2). Etelä-Suomen ansiotaso on tämän tilaston perusteella ollut noin 15 % maan keskiarvoa korkeampi 1995–2007. Tällä perusteella työn hinta asetettiin Dremfia-mallissa Etelä-Suomessa 15 % korkeammaksi kuin koko maassa keskimäärin. Tehty oletus työtunnin hinnasta on yksi tärkeä osatekijä sille, että lypsykarja- ja muu nautakarjatalous vähenee tasaisesti Dremfia-mallin tuloksissa likimain todellisuutta vastaavasti Etelä-Suomen alueella 1995–2011 (kuviot 4.1).

DREMFA-malli on validoitu, ts. sovitettu tuotannon ja hintojen toteutuneeseen kehitys-uraan 1995–2010, käyttäen perusteina ensisijassa havaittuja tuotehintoja, tuotanto- ja eläinmääriä, rakennekehitystä maitotiloilla (eläinten lukumäärä eri kokoluokissa) sekä maitokiintiöiden hintoja. Validointi on tehty tilastoaineiston päivitysten lisäksi eräiden parametrien avulla (esim. ulkomaankaupan reaktioita kuvaavien substituutiojoustopojen ja investointikäyttäytymistä kuvaavien säästämisaste- ja investointihalukkuusparametrien). Parametrien arvoja muuttamalla mallin tuottama perusuran kehitys on kalibroitu vastaamaan toteutunutta kehitystä tuotannossa ja hinnoissa koko maassa ja myös AB-alueella. Rakennekehitystä on mallinnettu ns. teknologisen diffuusion mallilla jossa on kolme eri tilakokoluokkaa: alle 20 lehmän tilat, 20–49 lehmän tilat sekä yli 50 lehmän tilat. Ensisijaisena validointiperusteena on käytetty lehmien todellista jakautumista näihin tilakokoluokkiin 1995–2011. Pääoman poistoprosentti on oletettu vakioksi ja samaksi kahdelle isommalle tilakokoluokalle, mutta pienimmän tilakokoluokan poistoprosentti on ollut

pakko olettaa isommaksi jotta voidaan selittää sen suhteellisen osuuden nopea lasku koko maan tasolla. Tämä seikka on osaltaan johtanut ja johtaa nopeaan lypsyylehmien määrän kasvuun yli 50 lehmän tiloilla.

Dremfia-mallissa voidaan ottaa huomioon tuotantosuunta- ja eläinlajikohtaiset budjettirajoitteet siten, että jos maksettu tukimäärä ylittää asetetun rajan, yksikkötuen taso alenee ylitystä vastaavalla määrällä seuraavana vuonna, samalla kun yksikkötuen taso alenee lisäksi edellisestä vuodesta samassa suhteessa kuin asetettu budjettirajoite. Käytännössä tämä toteutustapa on toiminut hyvin kaikissa tuotantosuunnissa, eli budjettirajoitteet eivät ole ylittyneet kuin 1–2 yksittäisinä vuosina ja enimmillään muutamia prosentteja. Tähän on myötävaikuttanut lisäksi se, että perusskenaariossa suhteellisen korkea viljan hinta suhteessa kotieläintuotteiden hintoihin. EU-hintaennusteina käytetty OECD-FAO-hintaennusteita kesältä 2011 (www.agri-outlook.org).

Sika- ja siipikarjatalouden kansalliset tuet irrotettiin eläinmääristä AB- ja C-tukialueilla 2008–2009. Ehdona 141-sika- ja siipikarjatukien saamiselle on kuitenkin kotieläintilana pysyminen (vähintään 10 eläinyksikköä tai eläintiheys 04, eläinyksikköä / ha), mikä tarkoittaa sitä, että tuki irrotettiin tuotannosta lähes kokonaan. Dremfia-mallissa tämä on mallinnettu siten, että ko. eläinyksikkötukea alennetaan 90 % ja tämä alennettu osa maksetaan peltomaan hoidon perusteella (pelto vähintään kesantona tai muulla viljelykasvilla). Tähän arvioon, että sika- ja siipikarjatukien maksu pelkästään kotieläintilastatuksen perusteella tarkoittaisi noin 10 % eläinmääräsidonaisuutta, päädyttiin vuoden 2008 alussa tehtyjen laskelmien mukaan (Lehtonen & Niemi 2008). Todellisuudessa olisi perusteltua käyttää tästä alenevaa osuutta, koska keskimääräinen tilakoko on jatkuvasti kasvanut pitkälle yli 100 eläinyksikön yksimahaissektoreilla, ts. yksimahaistuotantoa harjoittanut tila voi pysyä kotieläintilana pitämällä alle kymmenesosaa vuoden 2008 eläinmäärästä².

4.1.3 Lypsykarjatalous

AB-alueen maidontuotanto vähenee perusurassa aina vuoteen 2008 asti, jonka jälkeen tuotannon lasku pysähtyy ja kääntyy lievään nousuun. Tähän vaikuttavat simuloinneissa tasaiseksi oletettu lehmien keski-tuotoksen kasvu, CAP-lypsyylehmäpalkkio (noin 150 eur/lypsyylehmä) sekä lypsyylehmäpaikkojen määrän kasvu yli 50 lehmän tiloilla. Todellisuudessa tuotannon aleneminen on jatkunut aina vuoteen 2010, joskin 2009–2010 hidastunut merkittävästi. Todennäköisesti luopuminen on ollut viime vuosina vähän runsaampaa ja vastaavasti laajennusinvestoinnit lievästi vähäisempiä kuin simuloinneissa, joissa yli 50 lehmän tilojen osuus lehmäpaikoista nousee 40 % tasolle vuoteen 2011. Näin on käynytkin Uudellamaalla, jossa yli 50 lypsyylehmän karjojen osuus kaikista lypsyylehmistä nousi 39 prosenttiin vuonna 2011, Varsinais-Suomessa 41 prosenttiin, Satakunnassa ja Kaakkois-Suomessa 32 prosenttiin ja Pirkanmaalla 36 prosenttiin.

Koko maan tasolla simulaatiotulokset lypsyylehmätilojen rakenteesta vastaavat tarkoin todellisuutta, vaikka AB-alueen kohdalla simuloitu yli 50 lehmän tilojen lypsyylehmäpaikkojen määrä on vähän todellisuutta nopeampaa vuoteen 2011 asti. Ilman 141-tulotukea 2008 alkaen maidontuotanto olisi tulosten mukaan AB-alueella selvästi toteutunutta alempi jo 2010.

Kaikkiaan vuosien 1995–2011 simuloitu maidontuotanto Etelä-Suomessa on vastaa kohtalaisen hyvin toteutunutta hitaasti alenevaa trendiä (kuvio 4.1). Vuonna 2007 AB-alueen maidontuotanto oli virallisen tilaston mukaan 489 milj. litraa ja vuonna 2010 tuotanto oli 472 milj. litraa. Simuloitu maidontuotanto vastaa likimain toteutunutta myös C-alueella. AB-alueella tuotannosta luopuminen ja lypsykarjatilojen ja lehmien lukumäärän lasku on ollut viime vuosina C-aluetta nopeaa. AB-alueella simuloitu maidontuotanto alenee edelleen likimain vuosien 2000–2011 trendin mukaan noin 420 miljoonaan litraan vuoteen 2020. Maidontuotannon alenevaa kehitystä edistää EU:n maitokiintiöiden poistuminen 2015, jota ennen kansallisia kiintiöitä kasvatetaan. Tällöin maitotuotteiden hinnat todennäköisesti alenevat asteittain EU-markkinoilla jo ennen vuotta 2015 kilpailukykyisten EU-maiden kasvattaessa tuotantoaan. Tämä oletus on toteutettu perusurassa siten, että maitotuotteiden EU-hinnat alenevat vajaa 10 % 2011–2015 (Lehto-

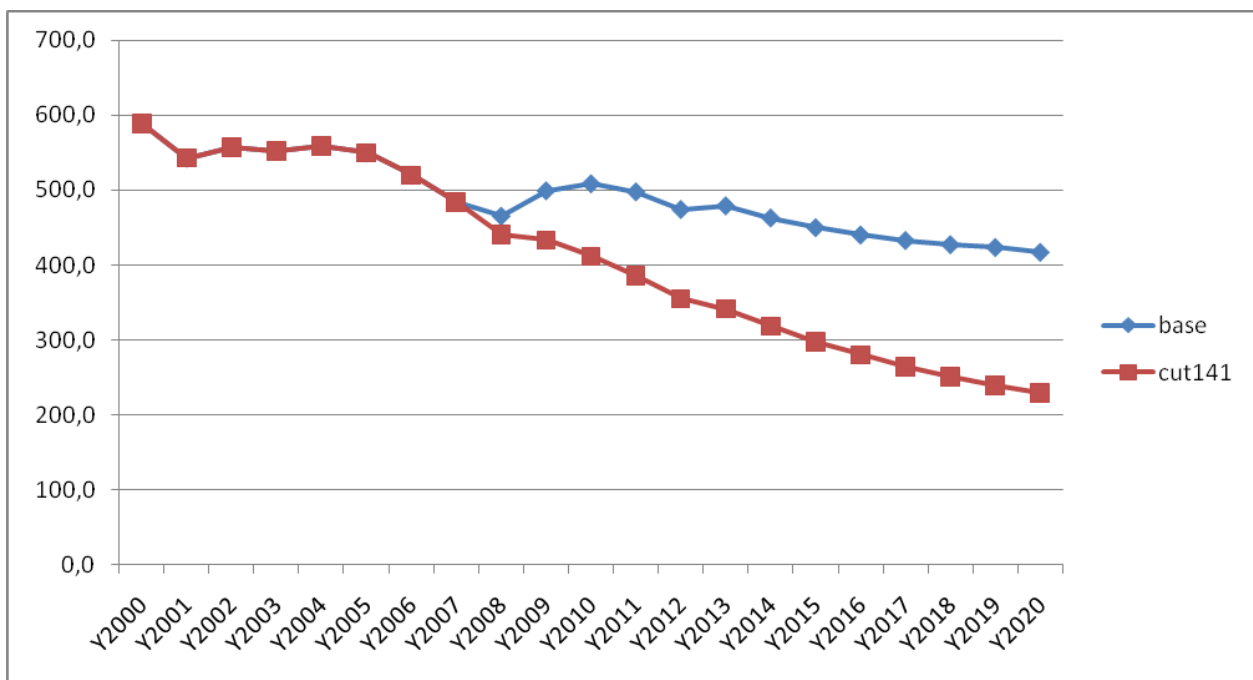
² Herkkyyystarkastelujen perusteella näyttää kuitenkin siltä, että samalla kun yksimahaissektorille maksettava kokonaistukimäärä vähenee, saaduissa tuotantotuloksissa on vain vähän (alle 1 %) muutosta, vaikka koko tukisumma oletetaan kokonaan tuotannosta irrotetuksi (tällöin tuotannosta luopuminen voi olla vähän nopeampaa joka näkyisi 1–2 % matalampana tuotannon tasona vuonna 2020).

nen, toim. 2007). Suomeen tämä muutos välittyy tuonti- ja vientimarkkinoiden kautta noin 8 % tuottajahinnan alenemisena (ts. maidon tuottajahinta alenee tasolta 38 c/l 2011 tasolle 35 c/l 2015).

Maidontuotantoa alentaa AB-alueella osaltaan myös työvoiman (työn vaihtoehtokustannusten eli vaihtoehtoisten ansiomahdollisuuksien) muuta maata korkeampi hinta ja tuotantopanosten, etenkin energiapanosten, kallistuminen. Työtunnin hinta arvioitiin koko Etelä-Suomen alueella noin 10 % kalliimmaksi kuin maassa keskimäärin. Myös viljan reaali-hinnan lievä nousu (OECD-FAO) tekee maidontuotannosta luopumisesta houkuttelevaa koko maassa, ja etenkin alueilla joilla on tarjolla vaihtoehtoisia ansiomahdollisuuksia täydentämään kasvinviljelytilan tuloja.

Maidontuotannon alenemista puolestaan hidastaa suhteellisen nopean rakennekehityksen jatkuminen viime vuosien tasoisten investointitukien turvin. Tuotantoa osaltaan ylläpitää perusurassa myös se, että OECD-FAO:n EU-hintaennusteiden mukaan maitotuotteiden reaali-hinnat eivät laske 2015 jälkeen, eikä tällöin myöskään maitotuotteiden tuonti kasva. Koska samalla kansalliset tuet pysyvät perusurassa ennallaan, maidontuotannon suhteellinen asema pysyy ennallaan eli tuotannon hidas väheneminen jatkuu.

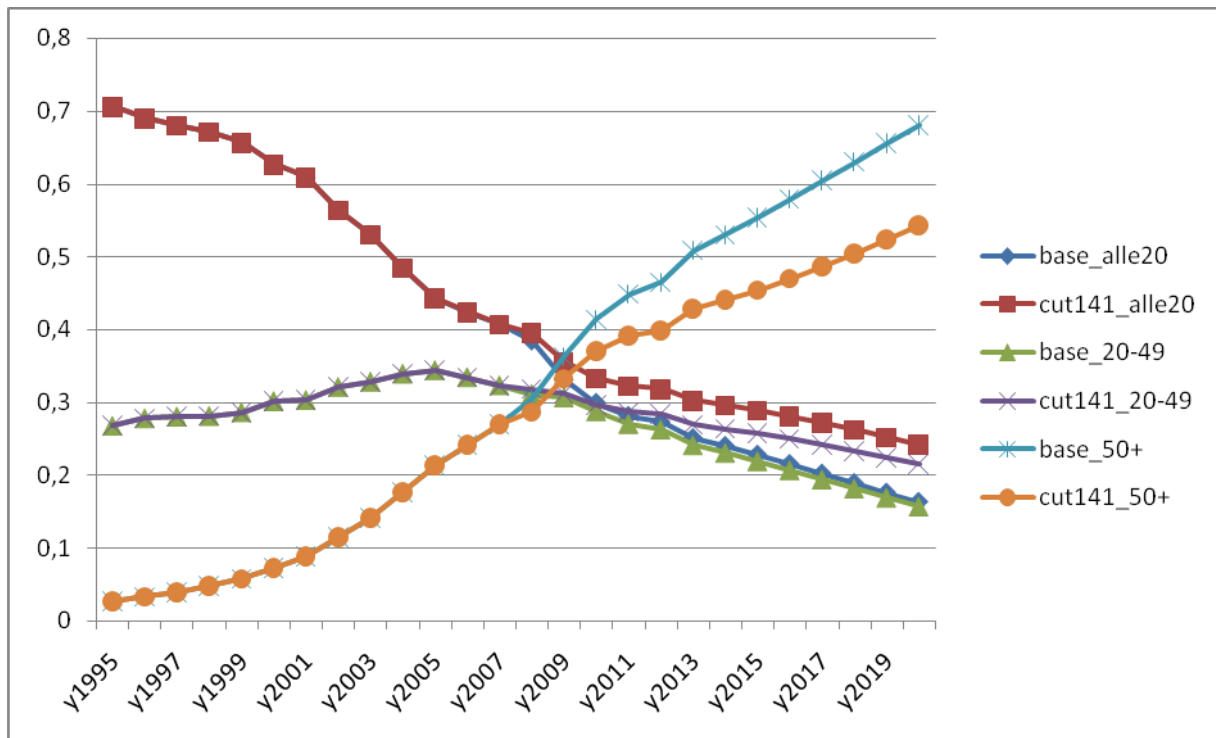
Kuvio 4.2. Maidontuotanto AB-tukialueilla 1995-2020 perusskenaariossa (base) ja skenaariossa jossa ei makseta 141-tulotukea 2008-2020 (cut141).

Jos 141-tukea ei olisi maksettu lainkaan 2008–2011 eikä maksettaisi 2012–2020, AB-alueen maidontuotanto vähenisi jopa alle puoleen vuodesta 2010 (472 milj. litraa) eli tasolle 220 milj. litraa vuoteen 2020 (kuvio 4.2). Verrattuna perusskenaarioon tuotanto vähenisi 45 % vuoteen 2020.

Syynä tuotannon vähenemiseen on se, että ilman 141-tulotukea lehmäpaikkojen lukumäärä yli 50 lehmän tiloilla kasvaa selvästi hitaammin kuin perusskenaariossa (kuvio 2). Maidon tuottajahinnat ovat likimain samat molemmissa skenaarioissa, koska ensinnäkin EU-hinnat ovat samat molemmissa skenaarioissa, ja koska kotimainen hintataso ei AB-alueen tuotannon vähentyessä nouse juuri lainkana. Tähän on osasyynä se, että vain hyvin pieni osa (alle 10 milj. litraa) AB-alueen tuotannon vähentymisestä korvautuisi C-alueen tuotannolla. Tähän puolestaan myötävaikuttaa se, että myös C-alueen tuotannon kasvua rajoittaa kiinteä kansallisen tuen budjetirajoite.

Maidontuotannon vähentyminen Etelä-Suomessa johtaisi lähinnä tuonnin kasvuun ja viennin vähenemiseen. Näin ollen Suomen kokonaistuotanto jäisi saman verran pienemmäksi kuin on tuotannon väheneminen Etelä-Suomen alueella. Kokonaistuotanto jäisi ilman 141-tulotukea noin tasolle 2080 milj. litraa

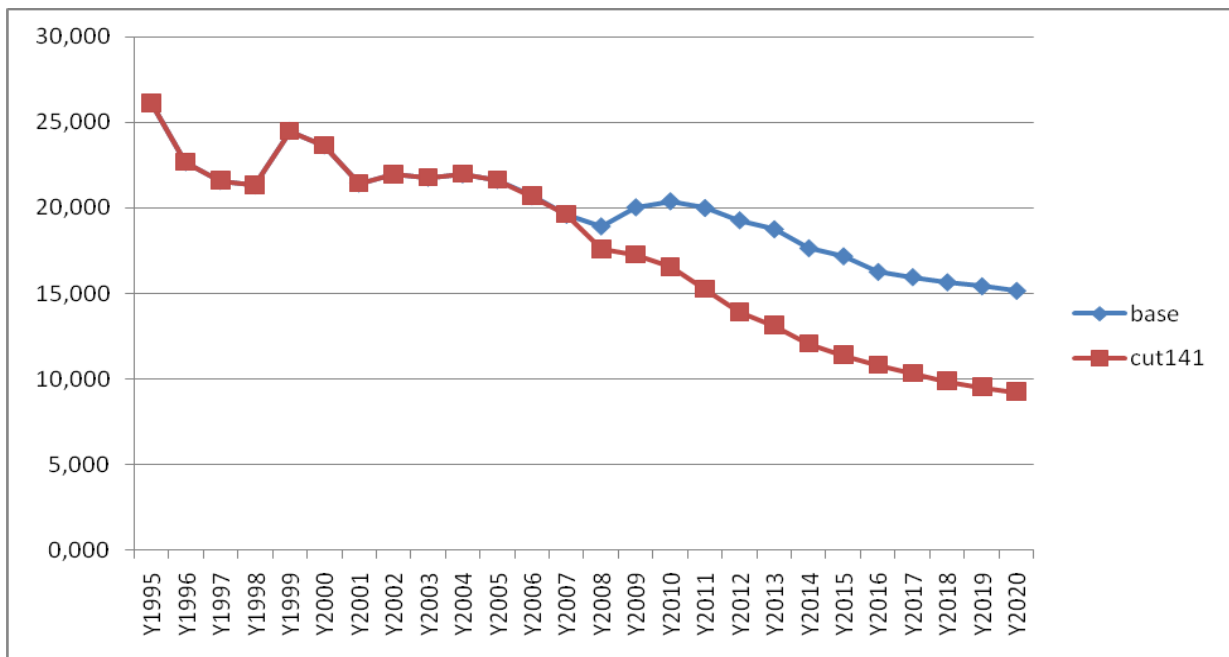
vuonna 2020 (perusskenaariossa 2265 milj. litraa). Ilman 141-tulotukea maidontuotanto olisi vähentynyt vuoteen 2010 jo noin 60 milj. litraa toteutuneen tuotantotason eli 472 milj. litran alle.

Kuvio 4.3. Lehmien jakautuminen eri kokoluokkiin (osuus lehmistä kokoluokissa alle 20 lehmää, 20–49 lehmää ja yli 50 lehmää) AB-alueella 1995–2020 perusskenaariossa (base) ja skenaariossa jossa ei makseta 141-tulotukea 2008–2020 (cut141). Lähde: Dremfia-mallisimuloinnit.

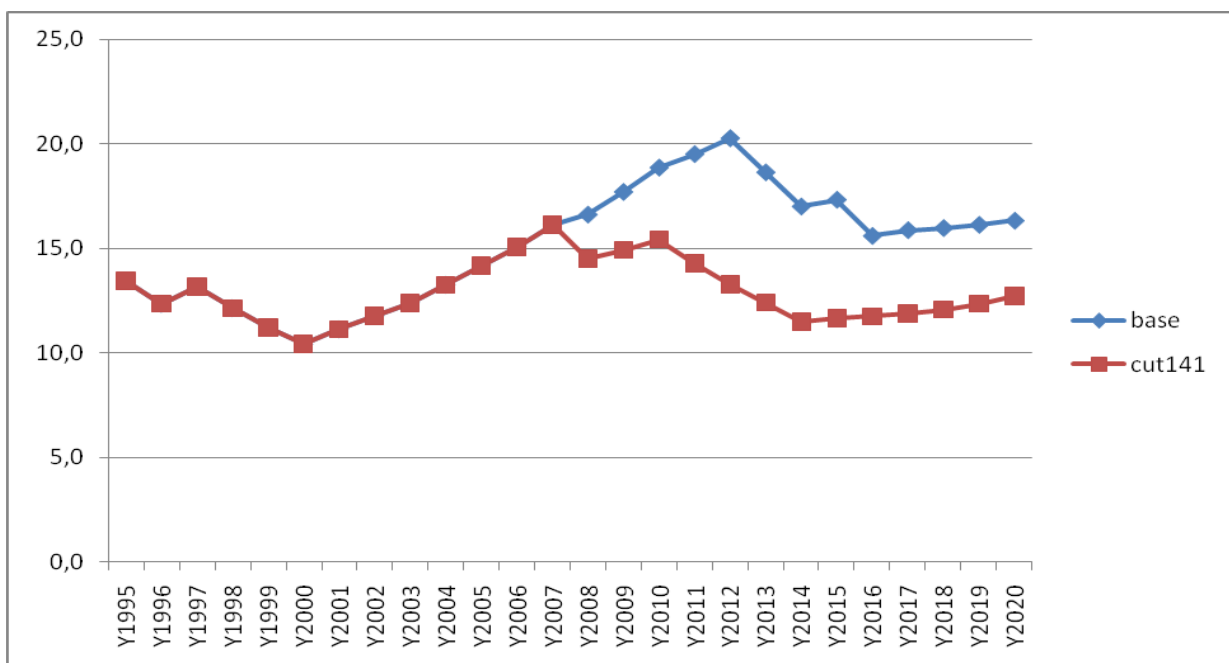
4.1.4 Naudanlihantuotanto

Suurin osa koko Suomen ja myös AB-alueen naudanlihantuotannosta tuotetaan lypsykarjarotuisista eläimistä, joiden lukumäärä alenee lehmien keskituotoksen asteittain noustessa. Naudanlihan kokonaistuotanto alenee perusurassa hidastuen vaikka emolehmien lukumäärä jatkaa kasvuaan. Emolehmien lukumäärän kasvun hidastumiseen vaikuttavat kansallisten tukien, myös 141-tulotuen budjettirajoitteet, mikä alentaa yksikkötukea eläinmäärän kasvaessa.

Kuvio 4.4. Naudanlihantuotanto (milj. kg) AB-alueella perusskenaariossa (base), sekä skenaariossa jossa 141-tulotukia ei makseta (cut141) 2008–2020. Lähde Dremfia-mallisimuloinnit.

141-tulotuen leikkausskenaariossa suurin osa naudanlihantuotannon vähenemisestä johtuu AB-alueen maidontuotannon vähenemisestä, joka puolestaan johtaa lypsykarjarotuisten eläinten vähenemiseen alueella (Kuvio 4.4). Siihen myötävaikuttaa paitsi maitolitraa kohti maksettavien, myös naudoille maksettavien 141-tulotukien poistaminen. Erityisesti emolehmille ja sonneille maksettavien eläinyksikköpalkkioiden poistaminen johtaisi tulosten mukaan emolehmien lukumäärän kasvun katkeamiseen ja vähenemiseen jo vuodesta 2008 alkaen, vaikka CAP-eläinpalkkiot säilyisivät ennallaan (kuten on oletettu sekä perusskenaariossa että skenaariossa jossa 141-tulotukea ei makseta 2008–2020).

Kuvio 4.5. Emolehmien lukumäärän (1000 kpl) simuloitu kehitys AB-alueella perusskenaariossa (base) ja skenaariossa jossa 141-tulotukea ei makseta 2008–2020 (cut141). Lähde Dremfia-mallisimuloinnit.

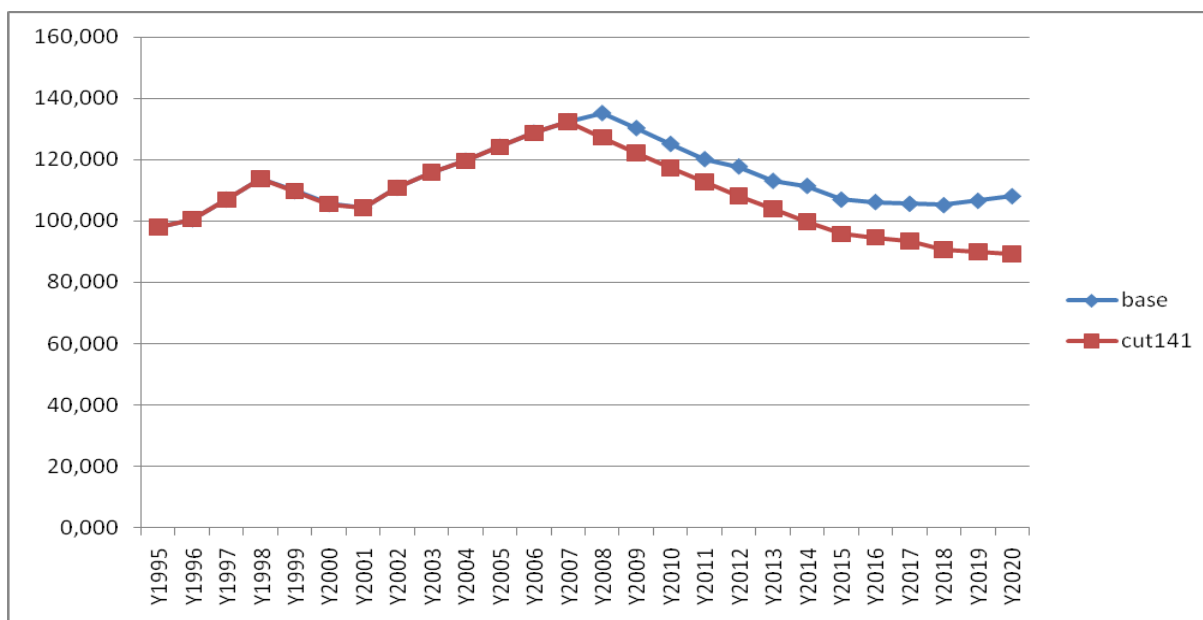
141-tulotuen poistuminen ei tulosten mukaan kuitenkaan kokonaan lopettaisi emolehmätuotantoa AB-alueilta, vaan emolehmien lukumäärä vakiintuisi runsaaseen 12 000 eläimeen eli ¾-osaan perusskenaarion tasosta vuoteen 2020 mennessä (kuvio 4.5). Verrattuna perusskenaarioon emolehmien määrä vähenisi siis noin 4 000 eläimellä AB-alueella ja koko maassa. Huomattakoon, että samoin kuin maidontuotannon tapauksessa, C-alueen naudanlihantuotanto ei kasvaisi AB-alueen tuotannon vähentyessä. Tähän vaikuttavat ylärajat kansallisten nautatukien enimmäismäärille erikseen AB- ja C-tukialueilla.

4.1.5 Siat ja siipikarja

Perusurassa sianlihan hinta lievästi alenee reaalisesti eli suhteessa tuotantopanosten, ennen muuta rehuviljan, hintakehitykseen. Perusurassa otetaan lisäksi huomioon kansallisten sioille ja siipikarjalle eläinyksiköiden perusteella maksettavien tukien (taulukko 4.2) irrotus eläinyksiköistä 2008–2009.

Näiden syiden takia sianlihantuotanto koko maassa alenee valitussa perusurassa selvästi alle kotimaisen kulutuksen (189 milj. kg 2011) tasolle 162–166 milj. kg. Tulos on lähes sama kuin Lehtonen ja Niemi (2008) ovat aiemmin arvioineet. Tämä olisi 25 % vähemmän kuin 2008 tuotannon taso 217 milj. kg. Tuotannon vähenemisestä seuraa erityisesti viennin väheneminen. AB-alueen sianlihantuotanto vähenee perusskenaariossa 22 % tasolle 108 milj. kg eli 20 milj. kg vuodesta 2007 vuoteen 2020 (kuvio 4.6).

Saatujen tulosten mukaan 141-tulotuen poistuminen 2008 johtaisi sianlihantuotannon vähenemiseen AB-alueella kuitenkin edelleen tasolle 90 milj. kg eli 18 milj. kg (17 %) alle perusskenaarion tason vuoteen 2020 mennessä. Syynä tähän on se, että (1) edelleen pieni osa 141-tulotuesta on tuotantoon sidottua vaadittavan kotieläintila-statuksen vuoksi, ja koska (2) osa AB-alueen tuotannon vähenemisestä korvautuu tuotannon kasvulla C-tukialueella, jonka eläinmääristä irrotetun kansallinen sika- ja siipikarjatuen oletetaan säilyvän. Jos kuitenkin myös C-alueen sika- ja siipikarjatuki loppuisi kokonaan, myös siellä tuotanto alenisi runsaat 10 % kuten myös AB-alueella, eikä merkittävää tuotannon siirtymää C-alueelle tapahtuisi. Nyt saaduissa tuloksissa tuotannon siirtymä C-alueelle on syynä yli puoleen AB-alueen sianlihantuotannon vähenemisestä suhteessa perusskenaarioon. Tehdyssä 141-tulotuen poistoksen skenaariossa koko maan sianlihantuotanto jäisi pysyvästi noin 7 miljoonaa kg (4 %) alemmaksi kuin perusskenaariossa (tasolle 155 milj. kg) jos 141-tulotukea ei makseta 2008–2020.

Kuvio 4.6. Sianlihantuotanto (milj. kg) AB-alueella perusskenaariossa (base) ja skenaariossa jossa 141-tulotukea ei makseta 2008–2020 (cut141). Lähde Dremfia-mallisimuloinnit.

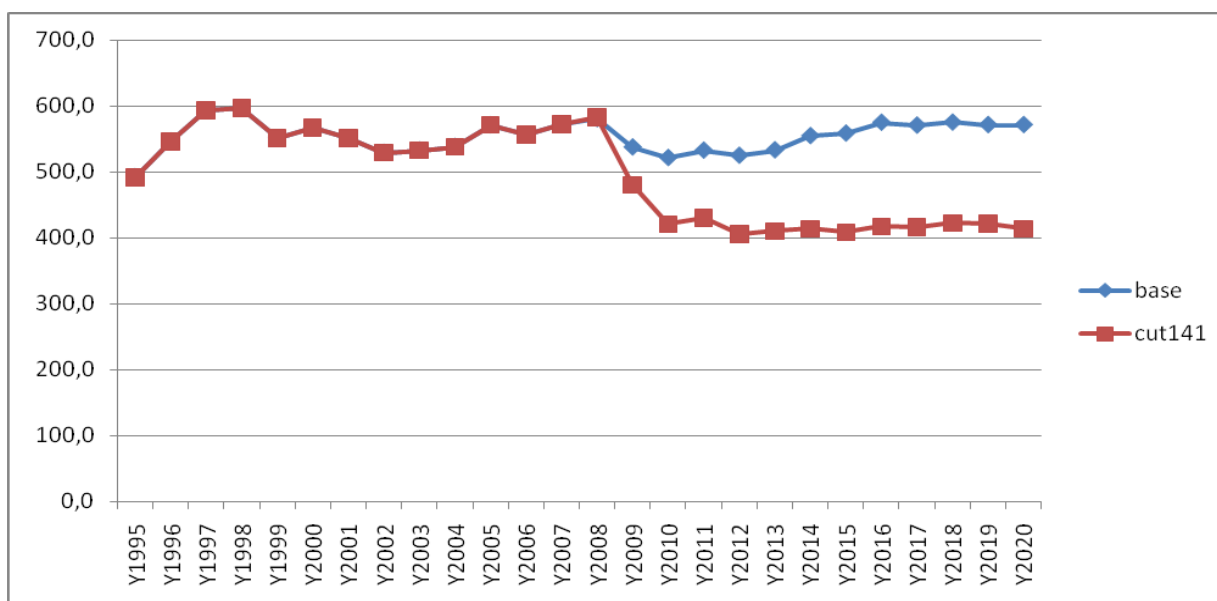
Osasyynä tuotannosta jo pääosin irrotetun kansallisen 141-tulotuen vaikutukseen AB-alueen sianlihan tuotantoon on myös se, että pellon kautta maksettavan 141-tulotuen poistuminen heikentää myös rehuviljan tuotannon kannattavuutta, ainakin huonoimmilla peltolohkoilla.

Siipikarjanlihan tuotantoon 141-tulotuen poistumisella 2008–2020 olisi samansuuntainen mutta lievempi vaikutus kuin sianlihan tuotantoon. Siipikarjanlihan tuotanto on sikatalouttakin suuremmissa määrin jo keskittynyt suuriin tuotantoyksiköihin jotka todennäköisesti säilyvät tuotannossa ja joista merkittävä osa voi investoida jatkossakin markkinatuottojen ja rakennetukien turvin. Simuloitu tuotannon vähennys AB-alueella olisi vajaa 10 % josta osa korvautuisi C-alueen tuotannon kasvulla.

Koko maan mittakaavassa 141-tulotuen poistumisen vaikutus tuotantoon olisi noin 5 milj. kg eli 5 %. Pääosa siipikarjanlihan tuotannosta on toteutunut markkinaehtoisesti sopimustuotantona, ja siihen on kansallisilla tuilla ollut suhteessa vähäisempi vaikutus kuin muissa em. kotieläintalouden tuotantosuosissa. Tulosten mukaan 141-tulotukien poistuminen 2008–2020 johtaisi vain muutaman prosentin vähenemiseen AB-alueen kannanmunantuotannossa.

4.1.6 Vaikutukset viljan viljelyyn ja pellonkäyttöön

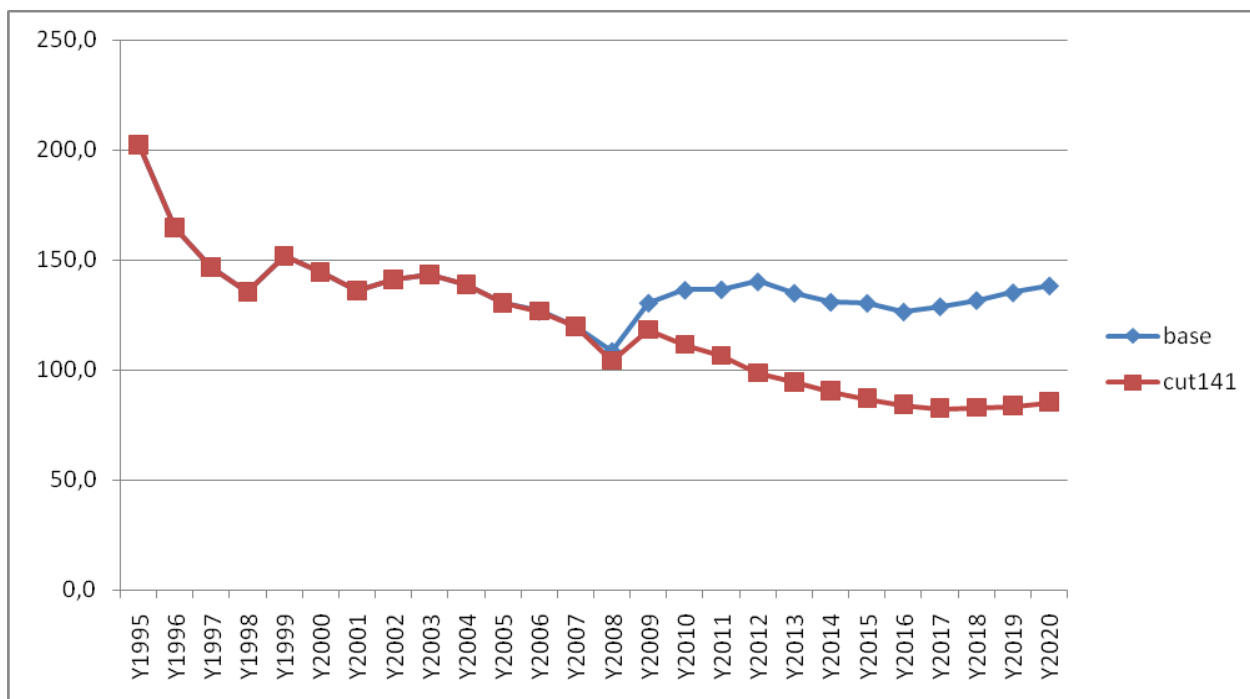
Maidon- ja lihan tuotannon vähentyessä 141-tulotukien poistamisen seurauksena 2008–2020 myös rehuviljan kysyntä jäisi selvästi alhaisemmaksi. Tämä johtaisi tulosten mukaan jopa 170–180 000 hehtaarin vähenemiseen viljantuotannossa ja 50 000 hehtaarin vähenemiseen nurmialassa Etelä-Suomen alueella (kuvio 4.7 ja 4.8). Tämä yli 200 000 ha siirtyisi tulosten mukaan suurimmaksi osin kesannolle ja heikoktuottoisimmat pellot, noin 100 000 ha jäisi kokonaan viljelemättä. Näin suurta vilja-alan vähenemistä voidaan pitää jopa epärealistisen voimakkaana, koska 141-tulotukien kokonaismäärä on kuitenkin huomattavasti alempi kuin CAP-, LFA- ja ympäristötukien, joiden kokonaismäärän oletetaan pysyvän ennallaan, ja joilla on huomattava vaikutus viljelyn kannattavuuteen. Todellisuudessa 141-tulotukien poistamisen vaikutus vilja-alaan olisi todennäköisesti pienempi kuin saaduissa simulaatiotuloksissa.

Kuvio 4.7. Vilja-ala (1000 ha) AB-alueella perusskenaariossa (base) ja skenaariossa jossa 141-tulotukea ei makseta 2008–2020 (cut141). Lähde Dremfia-mallisimuloinnit.

Tulosten mukaan AB-alueen viljelyala vähenisi pysyvästi jopa 100 000 ha, mikäli 141-tulotukea ei olisi maksettu 2008 alkaen. Merkittävä osa poistuvasta tuesta olisi pois myös peltoviljelyn katteesta, jolloin heikoktuottoisimmat pellot siirtyisivät kesannolle tai kokonaan pois viljelykäytöstä. Tämä tapahtuisi huolimatta suhteellisen korkeista viljan hinnoista (OECD-FAO) koska viljan hintojen vaihteluita seuraa 2008–2011 havaintojen mukaan suhteellisesti samansuuruinen epäorgaanisten lannoitteiden hintojen

vaihtelu, ts. simuloinneissa on otettu huomioon, että lannoitteiden hinta nousee suhteessa yhtä paljon kuin viljan hinta. Saatua vaikutusta vilja-alaan ja viljelyn loppumista jopa yli 100 000 hehtaarilla voidaan pitää suurena ja aiheutuvan oletetusta panoshintainflaatiosta (keskimäärin 1,8 % / vuosi) joka työkustannuksiinkin vietyä heikentää viljelyn kannattavuutta, vaikka muiden tukien kuin 141-tulotukien määrä säilyy ennallaan. Saatu tulos johtuu osin myös siitä, että Dremfia-mallista puuttuvat tietyt kasvit, kuten kumina, kokonaan, samoin kuin lammastalous, jotka myös vievät pinta-alaa ja toimivat samalla ”muutospuskureina” vilja-alan muuttuessa. Vaihtoehtoisten kasvien, joilla on myös kysyntää markkinoilla, vähälukuisuus johtaa tuloksissa käyttämättömän peltoalan kasvuun, jos kustannukset nousevat panoshintainflaation vetämänä yli tuottojen.

Kuvio 4.8. Nurmiala (1000 ha) koko maassa perusskenaariossa (base) ja skenaariossa jossa 141-tulotukea ei makseta 2008–2020 (cut141). Lähde Dremfia-mallisimuloinnit.

4.1.7 Puutarhatalous

Merkittävimmän osan AB-alueen puutarhataloudelle maksetuista laskennallisista tuista muodostaa kasvihuonetuki, joka on 141-tulotukea. Etelä-Suomen kasvihuonetuen osuus on noin 60 % AB-alueen puutarhataloudelle maksetuista tuista, eli noin 15 milj. euroa. Kasvihuonetuki on noin 12 % kasvihuonetuotannon kokonaistuotosta, joten valta osa kasvihuonetuotannon tuotoista tulee markkinoilta.

Kasvihuonevihanneksilla koko Suomi on yhtenäistä markkina-alueetta, eikä tuotantopaikka vaikuta tuotteiden hintaan. Mikäli 141-tulotuki jäisi pois AB-alueelta, tukieron tuomaa tuottoeroa (12 % kokonaistuotoista) ei pystyttäisi siirtämään tuotteiden hintaan. Tämä johtaisi heikommin kannattavien yritysten lopettamiseen AB-alueella sekä vähentäisi kasvihuoneiden uudis- ja korjausinvestointeja, ja siten myös pidemmällä aikavälillä tapahtuvaan tuotannon supistumiseen ja alasajoon. Osa kasvihuonevihanneksen tuotannosta todennäköisesti siirtyisi paremmin kannattavana C-alueelle edellyttäen, että kotimaisten kasvihuonevihanneksen arvostus pysyy nykyisellä tasolla. Osa kasvihuonevihanneksen kysynnästä korvautuisi todennäköisesti edullisimmilla tuontituotteilla. Viime vuosina AB-alueen osuus kasvihuonevihanneksen tuotannosta on vähentynyt, ollen nyt vajaa 40 prosenttia tuotantoalasta.

Mikäli 141-tulotukea ei AB-alueella kasvihuonetuotannolle maksettaisi, tuotannon siirtymistä C-alueelle voi kuitenkin hidastaa se, että osa tiloista on jo viime vuosina investoinut voimakkaasti tuotannon kehittämiseen ja laajentumiseen, mikä ilmenee merkittävänä tilojen omavaraisuusasteen alenemisena. Omavaraisuusaste on alentunut 1990-luvun lopun 60 prosentista nykyiseen, noin 40 prosenttiin, jolloin vierasta

pääomaa on 60 % kasvihuoneyritysten taseesta keskimäärin. Maataloudessa maatalojen omavaraisuusaste on keskimäärin noin 70 % vaihdellen reilusta 60 prosentista yli 80 prosenttiin.

Koristekasvituotannossa 141-tulotuen poisjäämistä (12 %:n menetykset kokonaistuotosta) AB-alueelta voitaisiin todennäköisesti osalla tuotannonhaaroista kompensoida korkeampien tuottajahintojen avulla. Osa koristekasvirytyksistä, kuten ryhmäkasvien tuottajat, toimivat osittain paikallisilla markkinoilla, joten tuottajahinnan mukautuminen tuen poisjääntiin voisi olla mahdollista. Näin ollen, ryhmäkasvien tuottajamääriin tai kokonaistuotantoon 141-tulotuen poisjääminen ei vaikuttaisi merkittävästi.

Sen sijaan koristekasvituotannon haaroilla jotka toimivat koko maan tasolla ja yhtenäisillä hinnoilla, kuten leikkokukkatuotanto, 141-tulotuen poisjäämistä ei pystyttäisi kattamaan korkeammalla tuottajahinnalla AB-alueella. 141-tulotuen poisjäännin seurauksena leikkokukkatuotannon ala supistuisi AB-alueella, sillä leikkokukkatuotanto on viime vuosina muutenkin jo supistunut voimakkaasti tuotannon heikon kannattavuuden vuoksi. Supistuvan leikkokukka-alan tuotanto korvautuisi pääosin tuonnilla.

AB-alueen avomaatuotannolle maksettavien tukien määrä on noin 11 miljoonaa euroa, josta kansallisten tukien osuus on noin 11 %. Tukien osuus AB-alueella on noin 8 prosenttia avomaatuotannon kokonaistuotosta. AB-alueen avomaatuotannolle maksettavia 141-tulotukia ovat Etelä-Suomen erikoiskasvituki ja puutarhatuotteiden varastointituki, joiden yhteenlaskettu määrä on AB-alueella noin 1,4 miljoonaa euroa.

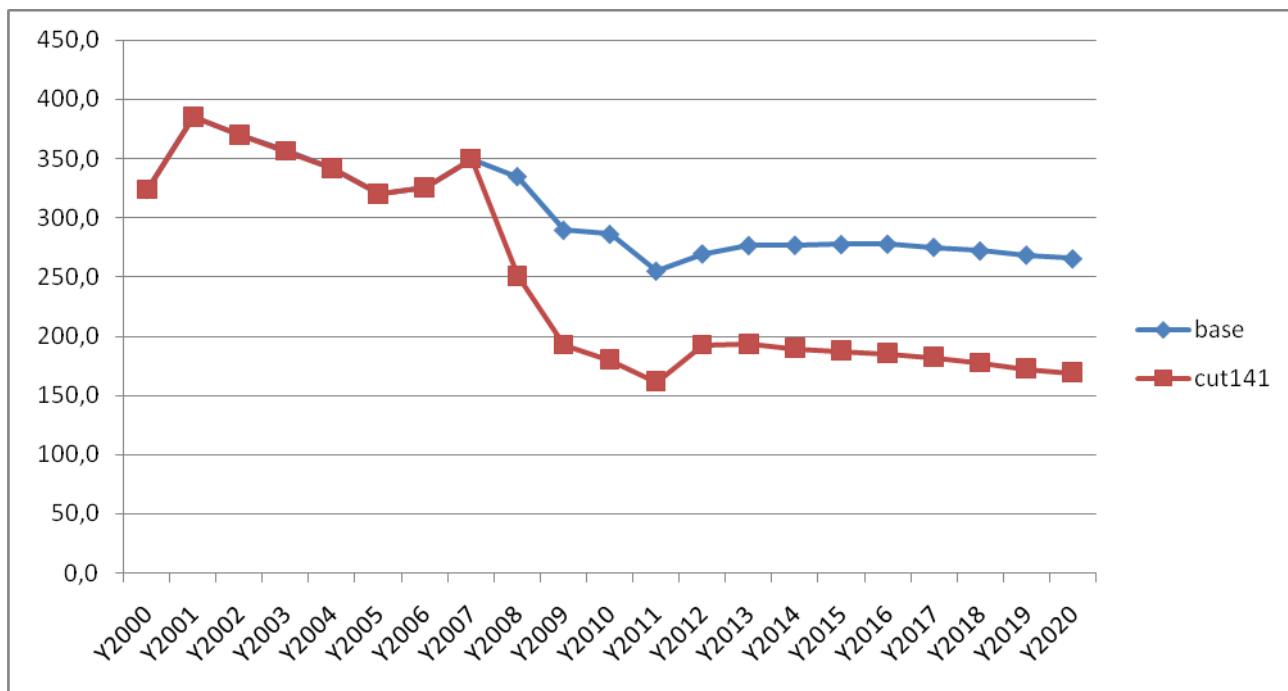
Avomaan puutarhatuotteiden hinnat vaihtelevat vuotuisesti huomattavasti satomääristä riippuen. Hinnat kuitenkin välittyvät maan eri osien välillä hyvin, joten 141-tulotuen poisjäämistä AB-alueella ei pystyttäisi siirtämään tuotteiden hintoihin niiden kasvien osalta jota viljellään sekä AB-alueella että C-alueella. Omenalla, jota kaupallisesti viljellään lähes ainoastaan AB-alueella, 141-tulotuen poisjääminen voitaisiin mahdollisesti siirtää tuottajahintaan ja säilyttää siten nykyinen tuotannon taso, sillä oletuksella että kuluttajien kotimaisen omenan arvostus ja maksuhalukkuus pysyisivät nykyisellä tasolla. Osalla varastotuotteilla jolla varastointituen merkitys on selkeä, kuten keräkaalilla, AB-alueen tuotanto todennäköisesti vähenisi jonkin verran. Tuotannon korvautuminen C-alueen tuotannon lisäyksellä jäisi todennäköisesti vähäiseksi, sillä ilmastollisista ja maaperätekijöistä johtuen merkittävä avomaavihannesten tuotantoalan lisääminen C-alueella ei ole todennäköistä. Todennäköisempää on, että varastoitavien tuotteiden määrän ja siten kotimaisen tarjonnan mahdollinen vähentyminen korvattaisiin tuonnilla.

4.1.8 Maataloustulon kehitys

Tulokset edellä kuvaavat 141-tulotuen merkitystä tuotannolle, joka vaikuttaa myös maataloustuloon. Tuotannon vähentyessä 141-tulotuen poistumisen seurauksena 2008–2020 maataloustulo vähenee tulosten mukaan enemmän kuin 141-tulotuen mukana poistunut rahamäärä. Maataloustulo alenisi Etelä-Suomessa AB-alueilla suhteessa perusuraan jopa 100 milj. euroa jo vuoteen 2010 mennessä (kuvio 4.9). Suurimmat muutokset tuotannossa olisivat toteutuneet tulosten mukaan jo 2010 mennessä, jos 141-tulotukea ei olisi maksettu 2008 lähtien. Vuoden 2010 jälkeen pysyväisluonteinen vaikutus tuloihin olisi noin 95 milj. euroa mikä tarkoittaisi 36 % vähennystä maataloustulossa AB-alueella suhteessa perusuraan. Osa tästä maataloustulon vähenemisestä aiheutuu kuitenkin siitä, että peltoa jäisi 141-tulotuen poistumisen takia pois viljelyksestä jopa 100 000 ha. Tämä on kuitenkin epävarmaa, koska muut tuet edellyttävät pellon pitämistä viljelykäytössä ja viljan hintakehitys suhteessa panoshintoihin voi olla myönteisempi kuin edellä oletettiin. Vähintään 85–95 miljoonan euron pysyväisluontoista alenemista AB-alueiden maataloustulossa voidaan kuitenkin pitää perusteltuna seurauksena 141-tulotuen loppumisesta, vaikka kaikki pelto pysyisi maatalouskäytössä ja tuen piirissä. Näin siksi, että etenkin maito- ja nautatukien poistuminen hidastaisi pysyvästi tilojen kasvua, tuottavuuden kehitystä ja alentaisi tuotantoa.

Kuten edellä tuli ilmi, muiden kansallisten tukien budjettirajoitteiden takia tuotanto ja tulot eivät vastavasti kasvaisi C-alueella juuri lainkaan (ainoastaan sian- ja siipikarjanlihan tuotanto saattaisi jäädä vähän korkeammaksi C-alueella) vaikka tuotanto vähenisi AB-alueilla. Merkittävä osa 141-tulotuen vaikutuksista tuotantoon ja tuloihin tapahtuisi tulosten mukaan jo 2008–2010. Jos 141-tulotuki poistettaisiin vasta 2010 jälkeen, vaikutukset tuotantoon olisivat ainakin sika- ja siipikarjasektoreilla pienempiä, samoin vaikutukset tuloihin jäisivät pienemmiksi. Kuitenkin kotieläintuotannossa 141-tulotukien merkitys on ollut keskeinen tuotannon kehitykselle ja jatkuvuudelle. Merkitys tuotannolle on olennaisesti vähentynyt sika- ja siipikarjatuotannossa, mutta on olennaisen tärkeä edelleen maidon- ja nautanlihan tuotannossa, joissa tilaluokkajakauma on keskittynyt keskikoon ympärille ja suurten tilojen osuus tuotannosta on ollut pitkään alhainen verrattuna moniin naapurimaihin, kuten Ruotsiin ja Tanskaan. AB-alueen rakennekehitys ja

etenkin tuotannon jatkuvuuden kannalta välttämätön tilojen kasvu hidastuisi merkittävästi ilman tuotantosidonnaista tukea maidolle ja naudoille.

Kuvio 4.9. Maataloustulon kehitys (milj. eur) AB-alueella perusskenaariossa (base) ja skenaariossa jossa 141-tulotukea ei makseta 2008–2020 (cut141). Lähde Dremfia-mallisimuloinnit.

4.2 Etelä-Suomen maa- ja elintarviketalouden aluetaloudellinen merkitys

4.2.1 141-tulotuen vaikutus AB-tukialueen taloudessa

Maatalouden osuus alueen taloudesta kansantalouden tilinpidossa

141-tukialueen maatalouden osuus Suomen maatalouden koko tuotoksesta on vajaa puolet (noin 42–45 % riippuen käytetystä Tilastokeskuksen luokitustasosta) vuonna 2009. Maatalouden työllisistä alueen osuus on noin 42 % (vrt. taulukko 4.3).

Taulukossa 4.3 on esitetty maatalouden osuus 141-maakunnan tuotoksesta kahdella eri Tilastokeskuksen (TK) toimialaluokituksella. Maatalouden osuus maakunnan tuotoksesta riippuu käytettävästä TK:n toimialaluokituksesta. Maatalouden aluetaloustilastossa maatalous (14000 Maataloustuotteiden tuotos 10+13) on kansantalouden tilinpidon aluetilinpitoa (01 Maatalous ja metsästys) 505 milj. euroa suppeampi 141 alueella.

Taulukko 4.3. Maatalouden tuotos (tuet ml.) Aluetilinpidon (01 Maatalous ja metsästys) ja Maatalouden aluetaloustilaston (14000 Maataloustuotteet 10+13) luokituksilla. Työlliset Aluetilinpidon (01 Maatalous ja metsästys) luokituksella. Osuus alueen tuotoksesta ja työllisistä vuonna 2009 (milj. €, henkeä, %).¹ (Lähde: Tilastokeskus Aluetilinpito 2009 ja Maatalouden aluetaloustilasto 2009).

Maakunta	Tuotos				Maatalouden työlliset	
	01 Maatalous ja metsästys	01 Maatalous ja metsästys	14000 Maataloustuot- teiden tuotos (10+13)	14000 Maataloustuot- teiden tuotos (10+13)	Henkeä	% alueen työllisistä
	Milj. €	% maakun- nan tuotok- sesta	Milj. €	% maakunnan tuotoksesta		
Uusimaa	235	0,2	164	0,1	3 944	0,5
Varsinais-Suomi	810	2,9	647	2,3	9 986	4,8
Kanta-Häme	226	2,6	207	2,4	3 673	4,9
Päijät-Häme	179	1,9	140	1,5	3 150	3,6
Kymen-laakso	172	1,7	130	1,3	3 251	4,2
Etelä-Karjala ¹	130	1,7	109	1,4	2 561	4,6
Itä-Uusimaa	131	1,3	92	0,9	2 059	5,4
Satakunta ¹	424	3,0	379	2,7	5 645	5,5
Pirkanmaa ¹	361	1,3	293	1,1	6 264	2,9
Ahvenanmaa	46	1,9	46	2,0	755	4,3
141-maakunnat ¹	2 713 (45 % koko maan 01 Maata- loudesta)	1,1	2 208 (42 % koko maan 14000 Maataloudesta)	0,9	41 288 (42 % koko maan 01 Maataloudesta)	2,5
Koko maa	6 008	1,8	5 297	1,6	98 400	4,0

¹ Etelä-Karjala, Satakunta ja Pirkanmaa eivät kokonaan kuulu 141-tukialueeseen. Toisaalta kuntia Etelä-Savosta ja Keski-Suomesta kuuluu 141-alueeseen.

Maatalouden välitön vaikutus 141-tukialueen maakunnissa maakunnan tuotoksesta vaihtelee käytetyillä luokituksilla Uudenmaan 0,1-0,2 prosentista Satakunnan 2,7–3,0 prosenttiin, kun huomioon otetaan maatalouden tuet (tuotetukipalkkiot ja muut tuotantotukipalkkiot). Maatalouden välitön työllistävä vaikutus on suhteellisesti tuotosvaikutusta suurempi. Välitön työllisyysvaikutus 141-alueella vaihtelee Uudenmaan 0,5 prosentista Satakunnan 5,5 ja Itä-Uudenmaan 5,4 prosenttiin (taulukko 4.3).

Välittömän vaikutuksen lisäksi maatalous saa aikaan tuloja ja työllisyyttä alueen muilla toimialoilla. Välillisiä vaikutuksia syntyy sekä maataloudelle panoksia tuottavilla toimialoilla että kulutuskeskityksen kautta kotitalouksien käyttäessä ansaitsemiaan tuloja. Panoshankinnat ja kotitalouksien ostot kasvattavat maatalouden bkt-osuutta keskimäärin 1,5 prosenttiyksiköllä (Knuutila ja Vatanen 2008).

Maataloustuotannon supistumisen vaikutus

Dremfia-mallin simuloinnit osoittavat, että maatalouden tuotos (markkinatuotot plus tuet) alueella supistuisi vuoteen 2020 mennessä noin kolmanneksen, mikäli 141-tulotuen maksaminen lakkautettaisiin (vrt. edellinen luku). Seuraavassa tarkastelemme 141-tulotuen poistamisen vaikutusta 141-tukialueen tuotantoon ja työllisyyteen. Laskelmissa verrataan maatalouden vuosien 2008–2020 141-tulotuetun tuotoksen määrää vuoden 2007 141-tulotuetun tuotoksen määrään.

Panos-tuotosmenetelmän tuotosmallilla laskettuna maatalouden tuotoksen supistumisesta aiheutuva tulonmenetyks 141-alueella ajanjaksolla 2008–2020 olisi yhteensä noin 9,9 mrd. euroa. Työllisten määrän supistuminen vuonna 2020 olisi noin 9 500 henkilöä verrattuna vuoden 2007 työllisten määrään. Vuosittaiset supistumisvaikutukset suhteessa maatalouden vuoden 2007 141-tulotuetun tuotoksen tasoon on esitetty taulukossa 4.4.

Taulukko 4.4. Tulojen (milj. €) menetykset 141-alueella ajanjaksolla 2008–2020 141-tulotuen lakkauttamisen seurauksena ja työllisten määrän (henkilöä) vähentyminen tarkasteluvuonna suhteessa tuettuun vuoteen 2007.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Yht.
Tulot	10	456	629	701	766	791	839	885	914	943	974	994	1019	9923
Työlliset	97	4259	5877	6551	7160	7385	7838	8269	8542	8807	9101	9288	9520	-

Maataloustuotannon supistumisesta seuraavat kokonaistulon- ja työllisyyden supistumiset jakaantuvat maatalouden ja alueen muiden toimialojen kesken. Suurimmat vaikutukset ovat maataloudessa. Tuloja maataloudessa menetetään ajanjakson aikana noin 5,4 mrd. euroa, alueen kotitalouksien tulot vähenevät noin 2,0 miljardilla. Lähes 9 500 työllisen vähennyksestä maatalouden osuus on noin 7 600 työllistä ja muiden alojen noin 1 900 työllistä.

Muista aloista maataloustuotannon supistumisen vaikutukset tuntuvat selvemmin kaupassa, jossa tulonmenetykset ovat ajanjaksolla yhteensä noin 560 milj. euroa ja työllisten määrän supistuu noin 700 henkilöä. Luvut sisältävät sekä maatalous- että kulutuskysynnän supistumisesta aiheutuvat kaupanalojen menetykset. Maataloustuotannon supistuminen vaikuttaa lähes kaikkiin aloihin alueella kaupan ohella eniten kiinteistöjen hoidon, omistuksen ja liike-elämän palveluiden toimialoihin sekä elintarvikkeiden valmistuksen toimialoihin.

Elintarviketeollisuuden toimintaa vähentävät kotieläinrehujen kysynnän supistumisvaikutukset. Laskelmassa ei ole otettu huomioon mahdollista elintarviketeollisuuden kotimaisen raaka-aineen tarjonnan supistumisen aiheuttamia vaikutuksia elintarviketeollisuuden tuotantoon. Tällöin jää oletukseksi, että elintarviketeollisuus tuo korvaavaa raaka-ainetta joko muualta kotimaasta tai ulkomailta.

4.3 Yhteenveto

Jos 141-tulotukea ei olisi maksettu lainkaan 2008–2011 eikä maksettaisi 2012–2020, AB-alueen maidontuotanto olisi vähentynyt noin 100 milj. litraa (-20 %) jo vuoteen 2011 mennessä ja vähenisi jatkuvasti jopa alle puoleen vuodesta 2010 (472 milj. litraa) eli tasolle 220 milj. litraa vuoteen 2020. Tämä olisi myös pois koko maan maidontuotannosta, koska AB-alueen tuotanto ei tukikattojen vuoksi juurikaan korvautu C-alueen tuotannon kasvulla. 141-tulotuen poistuminen ei tulosten mukaan kokonaan lopettaisi emolehmätuotantoa AB-alueilta, mutta emolehmien lukumäärä vähenisi neljänneksen vuoden 2007 tasosta vuoteen 2020 mennessä. Näiden seurauksena AB-alueen maidontuotanto alenisi noin 45 % ja naudanlihan tuotanto alenisi noin 40 % suhteessa perusuraan vuoteen 2020. Nämä tulokset korostavat tuotantosidonnaisen tuen merkitystä maidon- ja naudanlihan tuotannolle. Sen sijaan sika- ja siipikarjatalouden kansalliset tuet niin AB- kuin C-alueillakin on jo lähes kokonaan irrotettu tuotantopäätöksistä, vaikka 141-sika- ja siipikarjatulotuen ehtona on kotieläintilana pysyminen. Saatujen tulosten mukaan 141-tulotuen poistaminen sika- ja siipikarjataloudelta johtaisi noin 10–15 % vähenemiseen tuotannossa AB-alueilla. Tuotannon väheneminen jää kuitenkin pienemmäksi, jos sianlihan hinta vahvistuu suhteessa rehuviljan hintaan.

Maidon- ja lihan tuotannon vähentyessä 141-tulotukien poistamisen seurauksena 2008–2020 myös rehuviljan kysyntä jäisi selvästi alhaisemmaksi. Tämä johtaisi tulosten mukaan jopa 170–180 000 hehtaarin vähenemiseen viljantuotannossa ja 50 000 hehtaarin vähenemiseen nurmialassa Etelä-Suomen alueella. Tämä yli 200 000 ha siirtyisi tulosten mukaan suurimmaksi osin kesannolle. Heikkotuottoisimmat pellot AB-alueella, noin 100 000 ha, jäisi tulosten mukaan kokonaan viljelemättä. Mikäli kuitenkin viljan reaalihintaa vahvistuu verrattuna tuotantopanosten hintakehitykseen, viljelyalan pieneminen jäisi vähäisemmäksi.

Puutarhatuotanto todennäköisesti vähenisi ainakin lievästi ellei 141-tulotukea maksettaisi. Ilman 141-tulotukea edessä olisi rakenteellisia muutoksia alan yrityskehityksessä. Suurimmassa osassa kasvihuonetuotantoa tuotehintojen korotus tulonmenetystä vastaavasti olisi mahdotonta koska se johtaisi todennäköisesti tuonnin kasvuun. Vaikka kaiken kaikkiaan 141-tulotuen merkitystä puutarhatuotannon määrälle on vaikea arvioida, sillä on joka tapauksessa positiivinen vaikutus tuloihin, vaikka tukien merkitys puutarhayritysten tuloille on pienempi kuin muussa maataloudessa.

Kaiken kaikkiaan 141-tulotuella on huomattava merkitys AB-alueiden maatalous tuotannolle ja maataloustuloon. Tuotannon vähentyessä 141-tulopoistumisen seurauksena 2008–2020 maataloustulo vähenee tulosten mukaan enemmän kuin 141-tulotuen mukana poistunut rahamäärä. Maataloustulo vähenisi tulosten mukaan AB-alueilla suhteessa perusuraan pysyväisluonteisesti noin 95 milj. euroa, mikä tarkoittaisi 36 % vähennystä maataloustulossa.

Panos-tuotosmenetelmän tuotosmallilla laskettuna maatalouden tuotoksen supistumisesta aiheutuva tulonmenetyks 141-alueella 141-tulotuen poistumisen seurauksena ajanjaksolla 2008–2020 olisi yhteensä noin 9,9 mrd. euroa. Työllisten määrän supistuminen vuonna 2020 olisi noin 9 500 henkilöä verrattuna vuoden 2007 työllisten määrään. Tästä vähennyksestä maatalouden osuus on noin 7 600 työllistä ja muiden alojen noin 1 900 työllistä. Laskelmassa supistumisten ei oleteta korvautuvan muulla elinkeinotoiminnalla.

EU:n säädökset

Act concerning the conditions of accession 1994. Act concerning the conditions of accession of the Kingdom of Norway, the Republic of Austria, the Republic of Finland and the Kingdom of Sweden and the adjustments to the Treaties on which the European Union is founded. 1994.

Komission asetus (EY) N:o 2316/1999, annettu 22.10.1999, tukijärjestelmästä tiettyjen peltokasvien viljelijöille annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1251/1999 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä.

Liittymissopimus 1994. Asiakirja Norjan kuningaskunnan, Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisehdoista ja niiden sopimusten mukautuksista, joihin Euroopan unioni perustuu. Liite V Maatalous. B. Yhteiset markkinajärjestelyt. Virallinen lehti nro C 241, 29.8.1994.

Neuvoston asetus (EY) N:o 1782/2003, annettu 29.09.2003, yhteisen maatalouspolitiikan suoria tukijärjestelmiä koskevista yhteisistä säännöistä ja tietyistä viljelijöiden tukijärjestelmistä sekä asetusten ... muuttamisesta. Euroopan unionin virallinen lehti L270. 21.10.2003. s.1-69.

Neuvoston asetus (EY) N:o 1257/1999 Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston (EMOTR) tuesta maaseudun kehittämiseen ja tiettyjen asetusten muuttamisesta ja kumoamisesta. Virallinen lehti nro L 160, 26.6.1999, s.1-80.

Komission asetus 1/2004. Komission asetus (EY) N:o 1/2004 EY:n perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan soveltamisesta maataloustuotteiden tuottamisen, jalostamisen, ja kaupan pitämisen alalla toimiville pienille ja keksisuurille yrityksille myönnettävään valtiontukeen. 23.12.2003. Virallinen lehti nro L 1. 3.1.2004, s.1-16.

Komission päätös 2000/364/EY, tehty 14.3.2000, Suomen tukiohjelman hyväksymisestä Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisehdoista tehdyn asiakirjan ja erityisesti sen 141 artiklan osalta tehdyn päätöksen 2000/167/EY muuttamisesta (tiedoksiannettu numerolla K(2000) 835).

Komission päätös 2000/167/EY. Suomen tukiohjelman hyväksymisestä Itävallan tasavallan, suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisehdoista tehdyn asiakirjan ja erityisesti sen 141 artiklan osalta. Virallinen lehti nro L 54. 26.2.2000. s. 44-49.

K(2005)4411. Komission päätös tehty 23.11.2005 Suomen tasavallan tekemän pyynnön hyväksymisestä muuttaa 16 päivänä maaliskuuta 2004 tehdyllä komission päätöksellä C(2004)475 hyväksytyä tukiohjelmää (tuki N 513/2003).

K(2004)475. Komission päätös tehty 16.03.2004 Suomen kansallisen tukiohjelman hyväksymisestä Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisehdoista tehdyn asiakirjan ja erityisesti sen 141 artiklan osalta.

K(2008)696. Komission päätös tehty 27.02.2008 Suomen kansallisen tukiohjelman hyväksymisestä Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisehdoista tehdyn asiakirjan ja erityisesti sen 141 artiklan osalta. <http://www.europa.eu.int/comm/agriculture/stateaid/index.fi.htm>

Kirjallisuus

Ilmatieteen laitos. 2012. Terminen kasvukausi. <http://ilmatieteenlaitos.fi/terminen-kasvukausi>

Lehtonen, H. 2001. Principles, structure and application of dynamic regional sector model of Finnish agriculture. Academic dissertation. Systems Analysis Laboratory, Helsinki University of Technology.

Publisher: Agrifood Research Finland, Economic Research (MTTL). Publications 98. Helsinki. 265 pages. <http://lib.tkk.fi/Diss/2001/isbn9512256894/>

Lehtonen, H. (toim.) 2007. EU:n maitokiintiöjärjestelmän poistumisen vaikutukset Suomen maitosektorille. MTT:n selvityksiä 144: 89 s. <http://www.mtt.fi/mtts/pdf/mtts144.pdf>

Lehtonen, H. & Niemi, J.K. 2008. Arvioita 141-ratkaisun vaikutuksista sian- ja siipikarjanlihan tuotantoon Suomessa. Liite MTT:n tiedotteeseen 25.1. 2008. 4s. www.mtt.fi – Ajankohtaista – Uutiset – Arkisto – 2008

Liu, X. 2008. Price transmission analysis between Finnish and selected European broiler markets. Teoksessa: Forsman-Hugg & Turunen, H. 2008. Näkökulmia suomalaisen siipikarjanlihan tuotannon kilpailukykyyn, kulutukseen ja kauppaan. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus. Maa- ja elintarviketalous 124. 119 s.

Liu, X. 2011. Horizontal price transmission of the Finnish meat sector with major EU players. MTT Discussion Papers 1/2011: 31 p.

Liu, X., Jansik, C. & Niemi, J. 2012. The case of price transmission of Finnish feed barley and bread wheat price with other EU markets. Käsikirjoitus, helmikuu 2012.

MMM. 2007. Vuoden 2008-2013 141-ratkaisun yksityiskohdat. MMM:ön tiedote 27.11.2007. http://www.mmm.fi/fi/index/ministerio/tiedotteet/071127_141_liite.html

MMM. 2007b. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2007-2013. Saatavana: http://www.maaseutu.fi/fi/index/maaseudunkehittamisohjelmat/ohjelmahistoria_.html

MTT. 2006. Komission päätöksen K(2004)475 mukaisten toimenpiteiden soveltaminen ja vaikutukset Suomessa.

Niemi, J. & Ahlstedt, J. Suomen maatalous ja maaseutuelinkeinot 2008-2011.

OECD 2001. Decoupling – A conceptual overview. OECD Papers No. 10. OECD, Paris. 42 p.

Pyykkönen P., Lehtonen H. & Koivisto A. 2010. Maatalouden rakennekehitys ja investointitarve vuoteen 2010. PTT työpapereita 125. Saatavilla internetistä http://www.ptt.fi/dokumentit/tp125_1111100930.pdf.

Pyykkönen, Kuhmonen ja Bäckman. 2011. Pohjoisen tuen tukijärjestelmän vaikutukset Suomessa vuosina 2006-2010. PTT työpapereita

Serra, T., Zilberman, D., Goodwin, B.K. & Featherstone, A. 2006. Effects of decoupling on the mean and variability of output. *Eur Rev Agric Econ* (September 2006) 33(3): 269-288. <http://erae.oxfordjournals.org/content/33/3/269.full.pdf+html>

Suomen virallinen tilasto 2009. Aluetilinpito [verkkojulkaisu]. ISSN=1799-3393. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 28.5.2012]. Internetistä: <http://www.tilastokeskus.fi/til/alt/tau.html>. www.tilastokeskus.fi => Aluetilinpito => Kotitalouksien tulojen alueindikaattorit => Kotitalouden taloustoimittaiset tulot asukasta kohti 1995-2007 – saadut palkat ja palkkiot ennen veroja)

Åland 2007. Landbygdsutvecklingsprogram för landskapet Åland för perioden 2007-2013. Ålands landskapsregering den 22 december 2007. 253 s.

Puutarhatalouden käytetyt tilastolähteet ovat:

Hollanti: Land- en tuinbouwcijfers 2003-2009. LEI Wageningen UR, Centraal Bureau voor de Statistiek.

Ruotsi: Skörd av tärngårdväxter 2010. Sveriges officiella statistik. Statistiska meddelanden JO 37 SM 1101.

Trädgårdproduktion 2008. Sveriges officiella statistik. Statistiska meddelanden JO 33 SM 0901.

Norja: Census of greenhouses and nurseries 2007. Statistics Norway.

Census of Agriculture 1999. Statistics Norway.

Saksa: Statistisches Bundesamt. Genesis-Online Datenbank.

Suomi: Mavi, Tike.

Liite 1. Vuoden 2008–2013 141-ratkaisun yksityiskohdat

1. 141-tulotuet

Ratkaisun perusteella 141-tulotukea voidaan maksaa kotieläintaloudelle, kasvihuonetuotannolle ja puutarhatuotteiden varastoinnille, eräille viljelykasveille sekä kotieläintilojen LFA-alalle. Näiden tukimuotojen yhteismäärä vuonna 2008 on 93,9 miljoonaa euroa. Vuonna 2007 artiklan 141 mukaisia tukimuotoja voitiin maksaa yhteensä 94,0 miljoonaa euroa. 141-tuen kokonaismäärä alenee neljänä ensimmäisenä vuonna keskimäärin 2,7 % vuodessa. 141-tuen kokonaismäärä vuonna 2013 on 62,93 miljoonaa euroa. Jos LFA-uudistus toteutuu tukikaudella, se huomioidaan 141-tuessa ratkaisuun sisältyvän lausuman mukaisesti.

Tuen enimmäismäärän alenemat vaihtelevat tuoteryhmittäin. Alenema on pienin märehtijöiden (maito- ja nautakarjatalous, lammas- ja vuohitalous ja hevostalous) tuessa ja suurin sika- ja siipikarjatalouden tuessa. Lisäksi osa kotieläintalouden tuesta muutetaan hehtaariperusteiseksi tueksi. Kotieläintilojen hehtaari-tuen myötä märehtijöiden tuen kokonaismäärä muodostuu alkuvaiheessa hieman nykyistä suuremmaksi ja sika- ja siipikarjatalouden kokonaistuen alenema jää selvästi pelkän eläinکوhtaaisen tuen alenemaa pienemmäksi. Tuen tilakohtaiseen kohdentumiseen vaikuttaa merkittävästi tilan eläinmäärän ja peltoalan suhde.

1.1. Märehtijät

Neuvottelutuloksen perusteella märehtijöiden tuet voidaan maksaa nykymuotoisina tuotantosidonnaisina tukina koko tukikauden ajan. Osa tuesta maksetaan kotieläintilojen hehtaaritukena. Kotieläintilojen hehtaarituki kompensoi suurelta osalta kotieläintuen aleneman.

1.2. Sika- ja siipikarja

Sika- ja siipikarjatalouden tuet maksetaan vielä vuonna 2008 nykymuotoisena tuotantosidonnaisena tukena, mutta vuodesta 2009 alkaen tuki irrotetaan kokonaan tuotannosta. Osa tuesta maksetaan kotieläintilojen hehtaaritukena, mikä osittain kompensoi kotieläintukien alenemaa.

Tuotannosta irrotetun tuen saamisen edellytyksenä on kotieläintuotannon jatkaminen LFA:n kotieläintilojen hehtaarituen kriteereiden mukaisesti. Lisäksi pienille sika- ja siipikarjatiloilta luodaan mahdollisuus luopua kokonaan kotieläintaloudesta. Tällaiset tilat saisivat tuotannosta irrotetun tuen vielä kahtena vuonna kotieläintuotannosta luopumisen jälkeen.

1.3. Puutarhatalous

Puutarhatalouden tuet voidaan maksaa nykymuotoisina tuotantosidonnaisina tukina koko tukikauden ajan.

1.4. Peltoalaperusteiset tuet

1.4.1. Kotieläintilojen hehtaarituki

Tukikauden alussa osa kotieläintalouden tuesta muutetaan kotieläintilojen hehtaaritueksi, jota maksetaan tiloilta, jotka täyttävät LFA:n kansallisen lisäosan kotieläintilan kriteerit. Tukea maksetaan enintään sille alalle, jolle vuonna 2007 on maksettu LFA-tukea. Tuen määrä on koko kaudella 9,69 miljoonaa euroa.

1.4.2. Eräiden viljelykasvien tuki

Ratkaisun perusteella voidaan maksaa kasvikohtaista tukea avomaanvihannesten ja tärkkelysperunan viljelyalalle. Tuen määrä vuonna 2008 on enintään 1,0 miljoonaa euroa. Tuki alenee asteittain ja on vuonna 2013 enintään 0,86 miljoonaa euroa.

2. Investointituet ja nuorten viljelijöiden aloitustuet

Saavutettuun ratkaisuun liittyvät olennaisena osana myös investointituet ja nuorten viljelijöiden aloitustuet. Suomi tulee jatkossakin käyttämään korotettuja investointitukia niillä tuotantosektoreilla, jotka saavat tulotukia liittymissopimuksen artiklan 141 perusteella (erityisesti maito- ja nautasektorin sekä sika- ja siipikarjatalouden investoinnit). Sika- ja siipikarjataloudessa investointitukien haun avaaminen edellyttää markkinatilanteesta johtuen vielä komission lupaa. Samoin nuorten viljelijöiden korotetut aloitustuet jatkuvat. Investointitukiin ja nuorten viljelijöiden aloitustukiin tullaan käyttämään varoja hieman nykyistä tukikautta enemmän.

Suomi voi raportoida komissiolle tukiohjelman täytäntöönpanosta ja sen vaikutuksista Etelä-Suomen maatalouden yhdentämiseksi yhteiseen maatalouspolitiikkaan vuonna 2012. Koska liittymissopimuksen 141 artikla säilyy voimassaolevana ja sovellettavana oikeusperustana, Suomi voi tehdä komissiolle esityksen 141-tuen jatkamisesta myös tulevan ohjelmakauden jälkeen.

3. Etelä-Suomen 141-tulotuen enimmäismäärät (milj. euroa) vuosina 2007-2013.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Märehtijät	27,03	24,32	24,20	24,08	23,96	23,84	22,72
Siat ja siipikarja	47,69	40,72	37,87	35,22	32,75	25,22	16,00
Puutarhatalous	19,28	18,17	17,63	17,10	16,59	15,59	13,66
Peltoalaperusteiset tuet		10,69	10,66	10,63	10,60	10,58	10,55
kotieläintilojen hehtaarituki		9,69	9,69	9,69	9,69	9,69	9,69
Avomaanvihannesten ja tärkkelysperunan tuki		1,00	0,97	0,94	0,91	0,89	0,86
YHTEENSÄ	94,00	93,90	90,36	87,03	83,90	75,23	62,93

Liite 2. Maa- ja puutarhatalouden ennustejärjestelmä

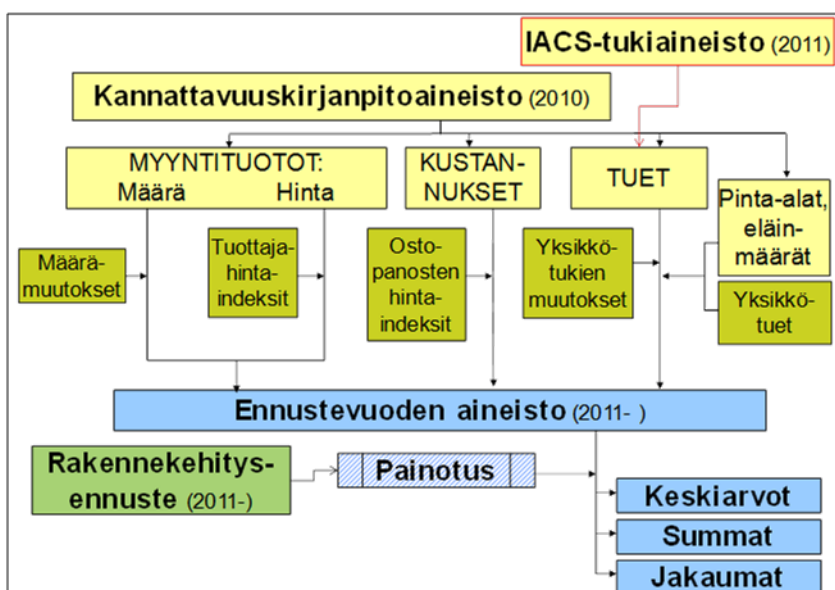
Maa- ja puutarhatalouden kannattavuus- ja tuloennustejärjestelmä tuottaa kannattavuuskirjanpitoiloille tilakohtaiset ennusteet ottaen huomioon tuotteiden ja panosten hinnoissa sekä tukitasoissa ja -lajeissa tapahtuvat muutokset. Tilakohtaisista ennusteista lasketaan painotetut alue- ja tuotantosuunta-kohtaiset tulo- ja kannattavuusennusteet.

Ennustejärjestelmä on maatalojen tuotantorakenteen ja -teknologian sekä fyysisen koon suhteen staattinen lukuun ottamatta viljelykasvien satomuutoksia ja maidon keskituotoksen kehitystä, jotka otetaan huomioon tuotoissa. Sato-muutokset perustuvat Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen, Tiken alueittaisiin ja kasvikohtaisiin satoarvioihin. Maitotuotoksen kehitysarvio perustuu Tiken maidontuotantotilastointiin.

Myyntituottojen kehitystä ennustetaan Tilastokeskuksen tuottamien maatalouden tuottajahintaindeksien avulla siten, että tuotteiden tuotot korjataan osaindeksillä ja muita myyntituottoja yleisindeksillä. Kustannuserien kehitystä ennakoidaan vastaavasti käyttämällä maatalouden tuotantopanosten ostohintaindeksijä. Hintakehitystä arvioidaan myös Tilastokeskuksen indeksisarjojen lisäksi myös Tiken maatalouden hintatilastojen, Öljyalan keskusliiton, Energiamarkkinaviraston, Suomen pankin sekä Maailmanpankin tilastojen avulla.

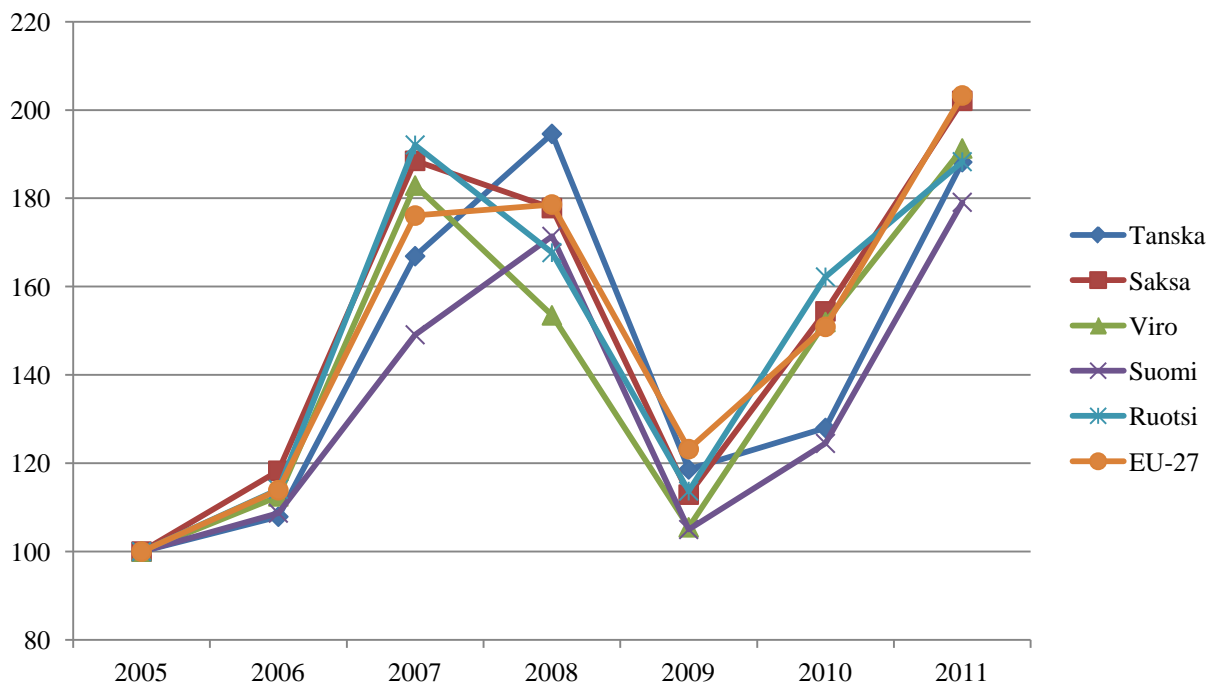
Ennustejärjestelmään tallennetaan ensimmäiselle ennustevuodelle tiloittain todelliset maataloustuet, jotka saadaan Maa- ja metsätalousministeriöltä. Näin esimerkiksi tilivuoden 2011 tuet ovat ennustejärjestelmässä lopullisia, vaikka tulokset muilta osin ovat ennusteita. Tätä seuraavien ennustevuosien maataloustukien yksikkötuet tallennetaan järjestelmään tukialueittain kannattavuuskirjanpidossa käytettyjen tukitilien mukaisesti jaoteltuna. Kirjanpitoiloiden perusvuonna saamia tukisummia korjataan yksikkötukien suhteellisen muutoksen perusteella. Tällöin oletetaan, että tuen peruste säilyy samana. Uusien tukimuotojen perusteina käytetään tilojen todellisia viljelyaloja tai eläinmääriä.

Vuosien 2011E ja 2012E tilakohtaiset tulokset on painotettu alueittain, tuotantosuunnittain ja tilakokoluokittain kuvaamaan 42 000 suurimman maatalous- ja puutarhayrityksen keskiarvotuloksia. Painotus perustuu vuosikohtaisiin painotusaineistoihin, jotka käsittävät kaikki yli 8 000 SO-tuotoksen maatalousyritykset. Ennustevuosien painotusaineistot on muodostettu ennustamalla alueittain, tuotantosuunnittain ja tilakokoluokittain vuosittaiset tilamäärät.

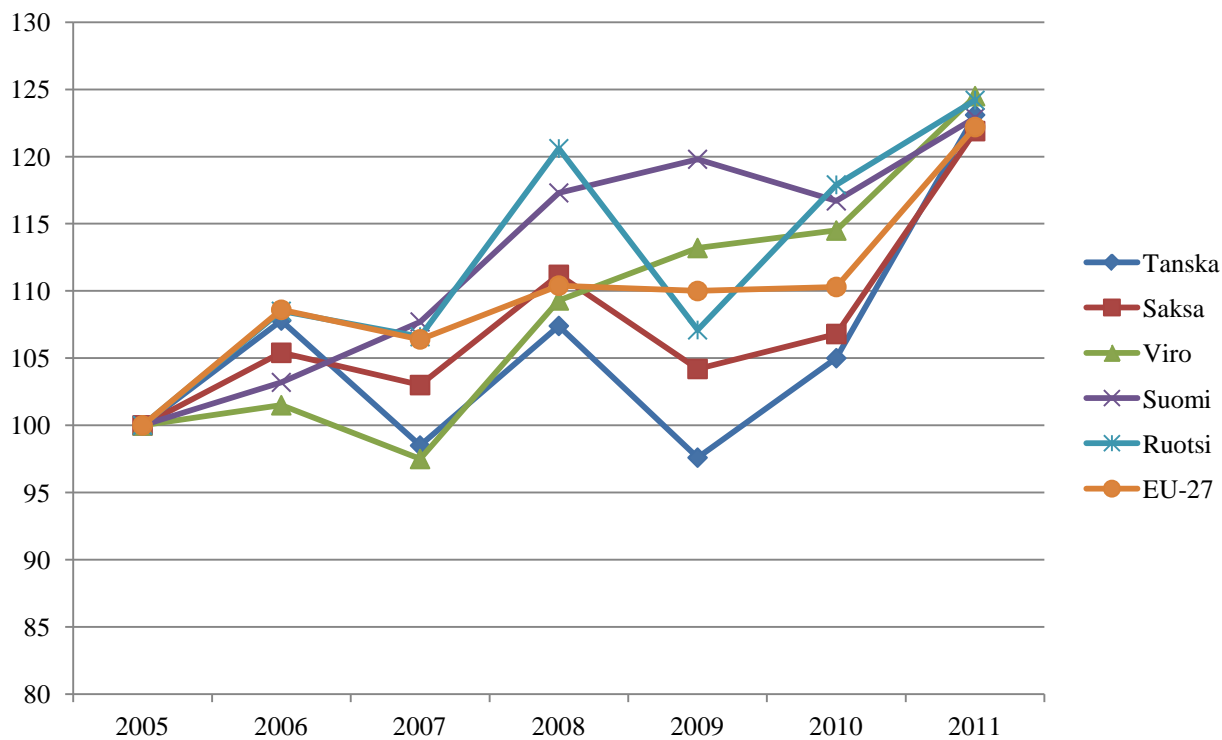

Kuvio 2.a. Kannattavuuskirjanpidon ennustejärjestelmä.

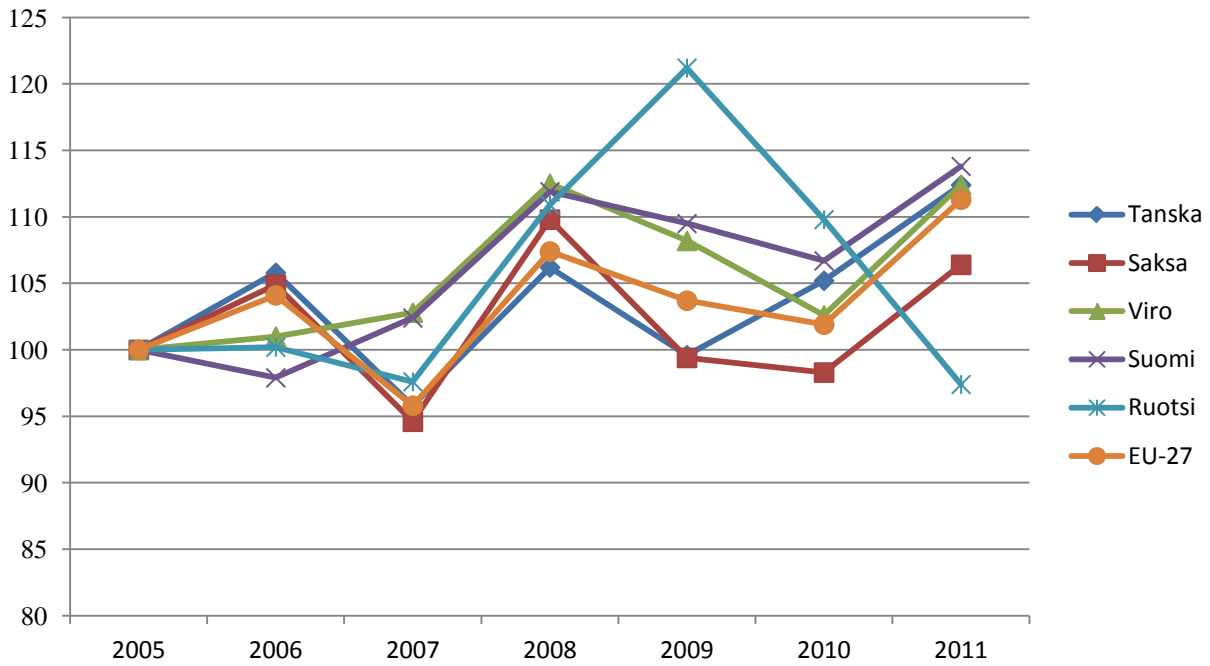
Liite 3. Maataloustuotteiden hintaindeksit Suomessa, EU-27:ssä ja vertailumaissa

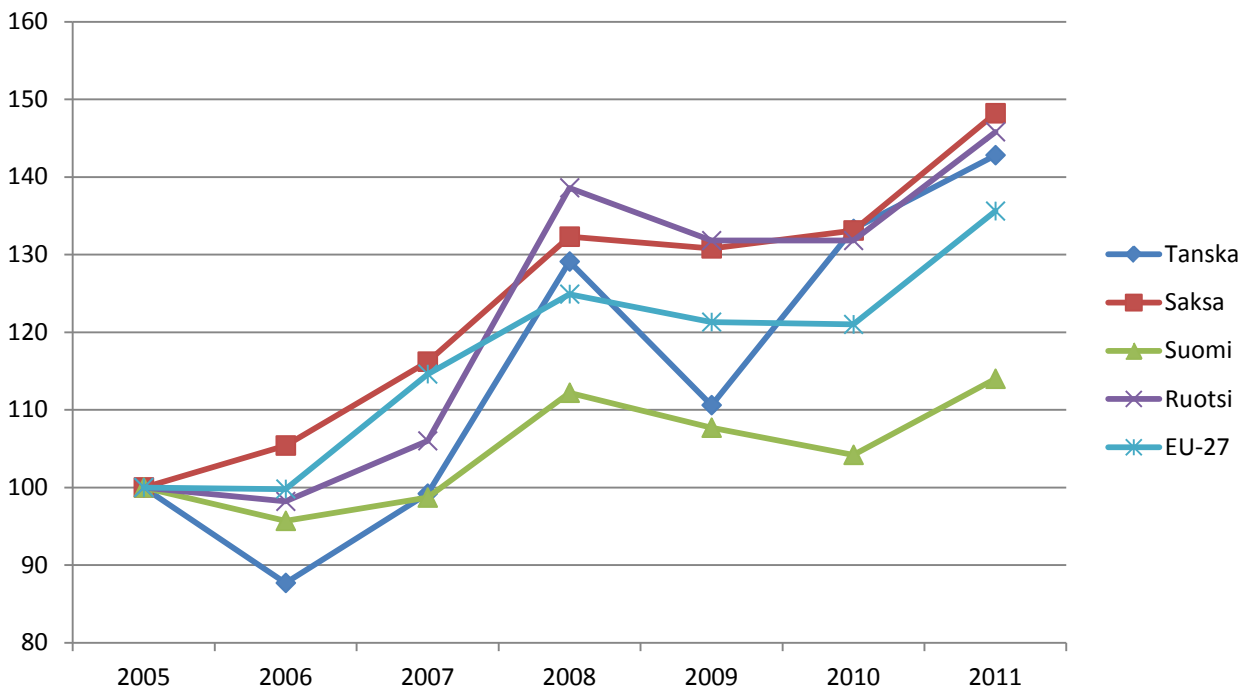
Kuvio 3.a. Viljojen hintaindeksi Suomessa, EU-27:ssä ja vertailumaissa 2005–2011 (vuosi 2005=100) (Eurostat).

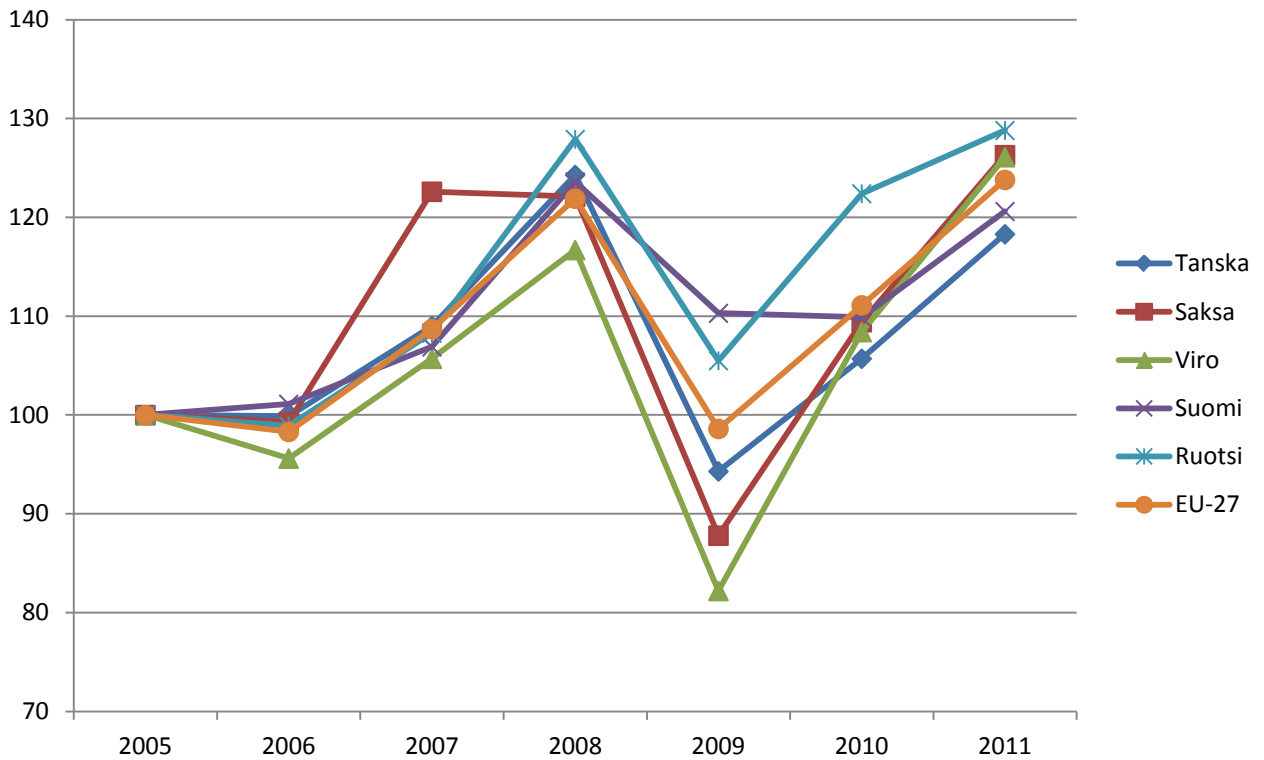
Kuvio 3.b. Naudanlihan hintaindeksi Suomessa, EU-27:ssä ja vertailumaissa 2005–2011 (vuosi 2005=100) (Eurostat).

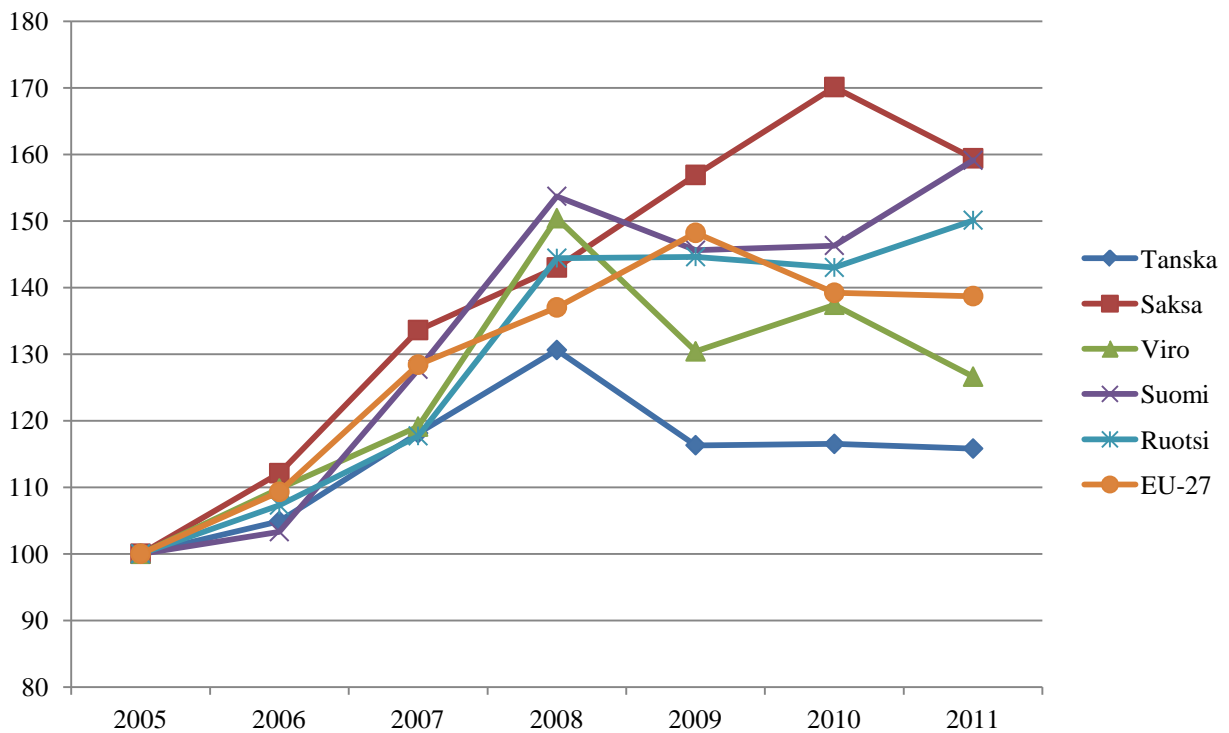
Kuvio 3.c. Sianlihan hintaindeksi Suomessa, EU-27:ssä ja vertailumaissa 2005–2011 (vuosi 2005=100) (Eurostat).

Kuvio 3.d. Siipikarjanlihan hintaindeksi Suomessa, EU-27:ssä ja vertailumaissa 2005–2011 (vuosi 2005=100) (Eurostat).

Kuvio 3.e. Maidon hintaindeksi Suomessa, EU-27:ssä ja vertailumaisissa 2005–2011 (vuosi 2005=100) (Eurostat).

Kuvio 3.f. Kananmunien hintaindeksi Suomessa, EU-27:ssä ja vertailumaisissa 2005–2011 (vuosi 2005=100) (Eurostat).

MTT TEKEE TIETEESTÄ ELINVOIMAA

MTT RAPORTTI₅₇

www.mtt.fi/julkaisut

MTT Raportti -verkkójulkaisusarjassa julkaistaan maatalous- ja elintarviketutkimusta sekä maatalouden ympäristötutkimusta käsitteleviä tutkimusraportteja. Lukijoille tarjotaan tietoa MTT:n kaikilta tutkimusaloilta eli biologiasta, teknologiasta ja taloudesta.

MTT, 31600 Jokioinen.

Puh. 029 5300 700, sähköposti julkaisut@mtt.fi

